

**Briuselis, 2025 m. rugsėjo 4 d.
(OR. en)**

**12460/25
ADD 3**

**Tarpinstitucinė byla:
2025/0809 (NLE)**

**COLAC 137
POLCOM 221
SERVICES 53
FDI 48**

PASIŪLYMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktoriė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. rugsėjo 3 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Dalykas:	PRIEDAS prie Pasiūlymo dėl TARYBOS SPRENDIMO dėl Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Meksikos Jungtinių Valstijų politinės, ekonominės ir bendradarbiavimo strateginės partnerystės susitarimo pasirašymo Europos Sąjungos vardu ir laikino taikymo

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 809 annex.

Priedama: COM(2025) 809 annex

Briuselis, 2025 09 03
COM(2025) 809 final

ANNEX 1 – PART 3/4

PRIEDAS

prie

Pasiūlymo dėl TARYBOS SPRENDIMO

**dėl Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Meksikos Jungtinių Valstijų politinės,
ekonominės ir bendradarbiavimo strateginės partnerystės susitarimo pasirašymo
Europos Sąjungos vardu ir laikino taikymo**

16 SKYRIUS

TELEKOMUNIKACIJŲ PASLAUGOS

16.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) susijusios priemonės – su telekomunikacijų tinklu arba paslauga susijusios paslaugos, fizinė infrastruktūra ir kitos priemonės, kurios leidžia ar padeda teikti paslaugas per tą tinklą ar paslaugą arba galėtų tai daryti;
- b) galutinis naudotojas – galutinis viešosios telekomunikacijų paslaugos vartotojas ar abonentas, įskaitant kitą paslaugų teikėją nei viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjas;
- c) pagrindinės priemonės – viešojo telekomunikacijų tinklo ar paslaugos priemonės:
 - i) kurias išimtinai ar daugiausia teikia vienas paslaugų teikėjas arba ribotas teikėjų skaičius ir
 - ii) kurių negalima ekonomiškai arba techniškai pakeisti norint teikti paslaugą;

- d) tinklų sujungimas – viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjų viešųjų telekomunikacijų tinklų sujungimas, sudarant sąlygas vieno teikėjo paslaugų gavėjams susisiekti su kito teikėjo paslaugų gavėjais ir gauti prieigą prie teikėjo, kuris dalyvauja tinkle arba turi prieigą prie jo, paslaugų;
- e) bendrovės vidaus ryšiai – telekomunikacijos, kuriomis įmonė palaiko ryšius įmonės viduje arba su savo patronuojamosiomis įmonėmis, filialais ir, laikantis atitinkamos Šalies teisės, susijusiomis įmonėmis, arba tarp jų; neįtraukiamos komercinės ar nekomercinės paslaugos, teikiamos įmonėms, kurios nėra patronuojamosios įmonės, filialai ar susijusios įmonės, arba kurios teikiamos esamiems ar galimiems vartotojams¹;
- f) skirtosios linijos – du ar daugiau paskirtųjų taškų jungiančios telekomunikacijų paslaugos ar priemonės, įskaitant virtualiąsias ar nefizines, skirtos specialioms reikmėms ar konkrečiam naudotojui;
- g) licencija – leidimas, kurio Šalis gali reikalauti iš fizinio asmens arba įmonės pagal savo teisę, kad galėtų teikti telekomunikacijų paslaugas, įskaitant koncesijas, leidimus, registravimą ar pranešimus, bet jais neapsiribojant;

¹ Šioje apibrėžtyje terminai „patronuojamosios įmonės“, „filialai“ ir, kai taikoma, „susijusios įmonės“ apibrėžiami pagal kiekvienos Šalies teisę.

- h) didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas – telekomunikacijų tinklą ar paslaugų teikėjas, galintis daryti materialinį poveikį dalyvavimo tam tikroje viešųjų telekomunikacijų tinklą arba paslaugų rinkoje sąlygoms kainos ir pasiūlos požiūriu, nes jis kontroliuoja pagrindines priemones arba turi galimybę pasinaudoti savo padėtimi rinkoje;
- i) tinklo elementas – priemonė arba įranga, skirta telekomunikacijų paslaugai teikti, įskaitant ypatybes, funkcijas ir galimybes, kuriomis galima pasinaudoti, kai naudojamosi šia priemone ar įranga;
- j) nediskriminacinis – didžiausio palankumo režimo, kaip apibrėžta 10.8 straipsnyje (Didžiausio palankumo režimas) ir 11.7 straipsnyje (Didžiausio palankumo režimas), ir nacionalinio režimo, kaip apibrėžta 10.7 straipsnyje (Nacionalinis režimas) ir 11.6 straipsnyje (Nacionalinis režimas), laikymasis, taip pat ne mažiau palankaus režimo nei tas, kuris panašiose situacijose taikomas bet kuriam kitam panašių viešųjų telekomunikacijų paslaugų naudotojui, taikymas, taip pat ir savalaikiškumo požiūriu;
- k) numerio perkeliamumas – visiems to pageidaujantiems galutiniams viešųjų telekomunikacijų paslaugų naudotojams suteikiama teisė išlaikyti tą patį (fiksotojo ryšio atveju – toje pačioje vietoje) telefono numerį, kai keičiami tos pačios kategorijos viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjai;
- l) viešasis telekomunikacijų tinklas – telekomunikacijų tinklas, naudojamas viešosioms telekomunikacijų paslaugoms teikti iš vieno tinklo galinio taško į kitą;

- m) viešoji telekomunikacijų paslauga – plačiai visuomenei teikiama telekomunikacijų paslauga;
- n) pavyzdinis tinklų sujungimo pasiūlymas – viešai prieinamas didelę įtaką turinčio paslaugų teikėjo tinklų sujungimo pasiūlymas, kuriuo remdamasis bet kuris viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjas, norintis priimti pasiūlymą, gali būti sujungtas su didelę įtaką turinčio paslaugų teikėjo tinklu;
- o) telekomunikacijos – signalų perdavimas ir priėmimas laidinėmis, radijo, optinėmis arba kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis;
- p) telekomunikacijų tinklas – perdavimo sistemos ir, kai taikytina, komutavimo ar maršruto parinkimo įranga bei kitos priemonės, įskaitant neaktyvius tinklo elementus, kuriomis palaikomi telekomunikacijų ryšiai;
- q) telekomunikacijų reguliavimo institucija – įstaiga (-os), atsakinga (-os) už telekomunikacijų tinklų ir paslaugų, kurioms taikomas šis skyrius, reglamentavimą;
- r) telekomunikacijų paslauga – paslauga, kurią visiškai arba daugiausia sudaro signalų perdavimas ir priėmimas telekomunikacijų tinklais, įskaitant transliavimui naudojamus tinklus, išskyrus telekomunikacijų tinklais ar naudojant telekomunikacijų paslaugas perduodamo turinio teikimo ar redakcinės turinio kontrolės paslaugas;

- s) universalioji paslauga – minimalus paslaugų, kurios turi būti prieinamos visiems naudotojams Šalies teritorijoje ir kurių aprėptį nustato ta Šalis, rinkinys, ir
- t) naudotojas – vartotojas arba paslaugos teikėjas, kuris naudojasi viešuoju telekomunikacijų tinklu ar paslauga.

16.2 STRAIPSNIS

Reglamentavimo sistemos taikymo sritis ir principai

1. Šiame skyriuje nustatomi pagal 10 skyrių (Investicijos) ir 11 skyrių (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis) liberalizuoti telekomunikacijų tinklų ir paslaugų teikimo reglamentavimo sistemos principai ir jis taikomas Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, darančioms poveikį prekybai viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis.
2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis skyrius netaikomas Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, darančioms poveikį paslaugoms, kuriomis teikiamas telekomunikacijų tinklais ar naudojant telekomunikacijų paslaugas perduodamas turinys arba vykdoma jo redakcinė kontrolė.

16.3 STRAIPSNIS

Telekomunikacijų reguliavimo institucija

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų reguliavimo institucija būtų teisiškai atskirta ir funkciškai nepriklausoma nuo bet kokio viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų arba telekomunikacijų įrangos teikėjo. Siekdama užtikrinti telekomunikacijų reguliavimo institucijų nepriklausomumą ir nešališkumą, kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų reguliavimo institucija jokio viešųjų telekomunikacijų tinklų, paslaugų ar telekomunikacijų įrangos teikėjo atžvilgiu neturėtų finansinių interesų ir nevykdytų veiklos ar vadovavimo funkcijų. Šalis, kuriai nuosavybės teise priklauso telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjai, arba kuri juos kontroliuoja, užtikrina, kad reguliavimo funkcija būtų veiksmingai struktūriškai atskirta nuo veiklos, susijusios su nuosavybės teise ar kontrole.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų reguliavimo institucijos reglamentavimo sprendimai ir procedūros, susiję su šiuo skyriumi, būtų nešališki visų rinkos dalyvių atžvilgiu.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų reguliavimo institucija veiktų nepriklausomai ir nesiectų gauti ar nepriimtų jokios kitos įstaigos nurodymų, susijusių su Šalies teise jai pavestų užduočių vykdymu, siekiant užtikrinti 16.5, 16.6, 16.7, 16.9 ir 16.10 straipsniuose nustatytų pareigų vykdymą.

4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų reguliavimo institucija turėtų reglamentavimo įgaliojimus ir pakankamai finansinių bei žmogiškųjų išteklių jai pavestoms užduotims vykdyti, kad būtų užtikrintas šiame skyriuje nustatytų pareigų vykdymas. Tokiais įgaliojimais naudojamosi skaidriai ir laiku. Telekomunikacijų reguliavimo institucijos užduotys skelbiamos viešai lengvai prieinama ir aiškia forma, ypač jei tos užduotys pavestos daugiau nei vienai įstaigai.
5. Kiekviena Šalis savo telekomunikacijų reguliavimo institucijai suteikia įgaliojimus užtikrinti, kad telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjai, gavę prašymą, nedelsdami pateiktų jai visą informaciją, įskaitant finansinę informaciją, būtiną tam, kad telekomunikacijų reguliavimo institucija galėtų vykdyti savo užduotis pagal šį skyrių. Gauta informacija tvarkoma laikantis Šalių taikomų konfidencialumo reikalavimų.
6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad telekomunikacijų tinklų ar paslaugų naudotojas ar teikėjas, kuriam telekomunikacijų reguliavimo institucijos sprendimas daro poveikį, turėtų teisę tokį sprendimą apskųsti nuo telekomunikacijų reguliavimo institucijos ir sprendimo paveiktų šalių nepriklausomai institucijai². Kol vyksta ši procedūra, telekomunikacijų reguliavimo institucijos sprendimas lieka galioti, išskyrus atvejus, kai pagal atitinkamos Šalies teisę nustatomos laikinosios priemonės.

² Meksikos atveju Telekomunikacijų reguliavimo komisijos (*Comisión Reguladora de Telecomunicaciones* (CRT)) bendrosios taisyklės, veiksmai ar neveikimas gali būti ginčijami tik netiesiogiai nagrinėjant bylą federaliniuose teismuose (*amparo*), kurių specializacija – konkurencija, transliavimas ir telekomunikacijos, ir jiems negali būti taikoma laikino sustabdymo priemonė.

16.4 STRAIPSNIS

Licencijų išdavimo procedūros

1. Jei Šalis reikalauja, kad viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjas turėtų licenciją, ji užtikrina, kad viešai būtų prieinama ši informacija:
 - a) telekomunikacijų paslaugų, kurioms reikia licencijų, rūšis;
 - b) visi jos taikomi licencijų išdavimo kriterijai ir procedūros;
 - c) laikotarpis, per kurį paprastai priimamas sprendimas dėl prašymo išduoti licenciją, jei reikia priimti sprendimą, ir
 - d) paprastai licencijai taikomos sąlygos.
2. Šalis, reikalaujanti, kad viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjas turėtų licenciją, priima sprendimą dėl licencijos išdavimo per pagrįstą laikotarpį, kad paslaugų teikėjas galėtų nepagrįstai nedelsdamas pradėti teikti savo telekomunikacijų tinklus ar paslaugas.
3. Visi licencijų išdavimo kriterijai, taikomos procedūros ir, jei yra nustatytos, pareigos ar sąlygos turi būti susiję su teikiamomis telekomunikacijų paslaugomis, objektyvūs, proporcingi, skaidrūs ir nediskriminaciniai.

4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad pareiškėjui arba licencijos turėtojui, laikantis procedūrinio reikalavimo arba pateikus prašymą, raštu būtų nurodytos priežastys, kodėl:

- a) atsisakyta išduoti licenciją;
- b) paslaugų teikėjui nustatytos konkrečios su licencija susijusios sąlygos ar pareigos;
- c) licencija panaikinta arba
- d) atsisakyta atnaujinti licenciją.

5. Paslaugų teikėjams taikomi administraciniai mokesčiai yra objektyvūs, skaidrūs, nediskriminaciniai ir proporcingi administracinėms išlaidoms, pagrįstai patirtoms valdant, kontroliuojant ir vykdant šiame skyriuje nustatytas pareigas³.

16.5 STRAIPSNIS

Tinklų sujungimas

Kiekviena Šalis užtikrina, kad viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjas turėtų teisę ir, kai to prašo kitas viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjas, būtų įpareigotas derėtis dėl tinklų sujungimo viešiesiems telekomunikacijų tinklams ar paslaugoms teikti.

³ Administraciniai mokesčiai neapima mokėjimų už teisę naudoti ribotus išteklius arba pagal įgaliojimus skirtų įnašų už universaliųjų paslaugų teikimą.

16.6 STRAIPSNIS

Prieiga prie viešųjų telekomunikacijų tinklų bei paslaugų ir jų naudojimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kitos Šalies paslaugų teikėjai turėtų prieigą prie jos teritorijoje ar už jos ribų siūlomų viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų, įskaitant skirtąsias linijas, ir jie galėtų jais naudotis pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis, kad galėtų teikti paslaugas, liberalizuotas pagal 10 skyrių (Investicijos) ir 11 skyrių (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis). Ši pareiga įgyvendinama, *inter alia*, laikantis 2–6 dalių.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kitos Šalies paslaugų teikėjui būtų leidžiama:
 - a) įsigyti ar išsinuomoti ir prijungti galinius ar kitus su viešuoju telekomunikacijų tinklu sąsają turinčius įrenginius;
 - b) teikti paslaugas pavieniams arba keliems galutiniams naudotojams nuomojamomis ar nuosavybės teise jam priklausančiomis linijomis;
 - c) prijungti privačias nuomojamas ar nuosavybės teise jam priklausančias linijas prie viešųjų telekomunikacijų tinklų ir paslaugų ar kito paslaugų teikėjo nuomojamų ar jam nuosavybės teise priklausančių linijų ir
 - d) teikiant paslaugas naudotis paslaugų teikėjo pasirinktais protokolais, išskyrus atvejus, kai visuomenei būtina užtikrinti galimybę naudotis telekomunikacijų paslaugomis.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kitos Šalies paslaugų teikėjai galėtų naudoti viešuosius telekomunikacijų tinklus ir paslaugas informacijai jos teritorijoje ar už jos ribų perduoti, įskaitant tokių paslaugų teikėjų bendrovės vidaus ryšius, ir turėtų prieigą prie duomenų bazėse ar kitokia kompiuterine forma bet kurios iš Šalių teritorijoje laikomos informacijos.

4. Nepaisydama 3 dalies, Šalis gali nustatyti arba palikti galioti priemones, kurios yra būtinos siekiant užtikrinti ryšių saugumą ir konfidencialumą, laikydamasi reikalavimo, kad taikant tas priemones nebūtų šališkai ar nepagrįstai diskriminuojama ar užslėptai ribojama prekyba paslaugomis.

5. Kiekviena Šalis užtikrina, kad nebūtų nustatoma jokių prieigos prie viešųjų telekomunikacijų tinklų bei paslaugų ir jų naudojimo sąlygų, išskyrus būtinas:

- a) užtikrinti, kad viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjai vykdytų pareigas visuomenei, visų pirma gebėtų sudaryti visuomenei sąlygas naudotis jų viešųjų telekomunikacijų paslaugomis, arba
- b) apsaugoti viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų techninį vientisumą.

6. Jeigu prieigos prie viešųjų telekomunikacijų tinklų bei paslaugų ir jų naudojimo sąlygos tenkina 5 dalyje nustatytus kriterijus, jos gali būti tokios:

- a) tų paslaugų perpardavimo ar bendro naudojimo apribojimai;
- b) reikalavimas prisijungiant prie tokių tinklų ir paslaugų naudoti nurodytas technines sąsajas, įskaitant sąsajos protokolus;
- c) reikalavimas, kad prireikus tos paslaugos būtų sąveikios tarpusavyje ir būtų skatinama siekti 16.18 straipsnyje nustatytų tikslų;
- d) galinių ar kitų įrenginių, naudojamų sąsajai su tinklu, tipo patvirtinimas ir techniniai reikalavimai, susiję su šių įrenginių prijungimu prie tų tinklų;
- e) privačių nuomojamų ar nuosavybės teise priklausančių linijų sujungimo su tais tinklais ar paslaugomis arba su kito paslaugų teikėjo nuomojamomis ar jam nuosavybės teise priklausančiomis linijomis apribojimai arba
- f) pranešimo, registravimo ir licencijų išdavimo reikalavimai.

16.7 STRAIPSNIS

Ginčų dėl telekomunikacijų sprendimas

1. Jei kyla telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjų ginčas, susijęs su šiame skyriuje nustatytomis teisėmis ir pareigomis, kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų reguliavimo institucija bet kurios ginče dalyvaujančios šalies prašymu paskelbtų privalomą vykdyti sprendimą išspręsti ginčą per tos Šalies teisėje nustatytą laikotarpį.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad telekomunikacijų reguliavimo institucijos sprendimas būtų skelbiamas viešai, atsižvelgiant į verslo konfidencialumo reikalavimus. Kiekviena Šalis užtikrina, kad ginče dalyvaujančioms šalims būtų nurodytos visos priežastys, kuriomis grindžiamas sprendimas, ir jos turėtų teisę tą sprendimą apskųsti pagal 16.3 straipsnio 6 dalį.
3. 1 ir 2 dalys netrukdo ginče dalyvaujančiai šaliai kreiptis į teisminę instituciją⁴.

⁴ Meksikos atveju Telekomunikacijų reguliavimo komisijos (*Comisión Reguladora de Telecomunicaciones* (CRT)) bendrosios taisyklės, veiksmai ar neveikimas gali būti ginčijami tik netiesiogiai nagrinėjant bylą federaliniuose teismuose (*amparo*), kurių specializacija – konkurencija, transliavimas ir telekomunikacijos, ir jiems negali būti taikoma laikino sustabdymo priemonė.

16.8 STRAIPSNIS

Didelę įtaką turintiems paslaugų teikėjams taikomos konkurencijos apsaugos priemonės

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti tinkamas priemones, kuriomis neleidžia viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjams, kurie atskirai arba kartu laikomi didelę įtaką turinčiais paslaugų teikėjais, imtis antikonkurencinių veiksmų ar toliau juos vykdyti.
2. 1 dalyje nurodyti antikonkurenciniai veiksmai gali būti:
 - a) antikonkurencinis kryžminis subsidijavimas;
 - b) konkurenciją pažeidžiantis informacijos, gautos iš konkurentų, naudojimas ir
 - c) techninės informacijos apie pagrindines priemones ir komerciškai svarbios informacijos, kuri yra būtina kitiems paslaugų teikėjams teikiant paslaugas, nepateikimas laiku.

16.9 STRAIPSNIS

Sujungimas su didelę įtaką turinčių paslaugų teikėjų tinklais

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teritorijoje esantis didelę įtaką turintis viešųjų telekomunikacijų tinklų ir paslaugų teikėjas užtikrintų sujungimą su kitos Šalies viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjų tinklais:
 - a) bet kuriame to didelę įtaką turinčio paslaugų teikėjo tinklo taške, kur tai techniškai įmanoma;
 - b) nediskriminacinėmis sąlygomis, įskaitant dėl tarifų, techninių standartų, specifikacijų, kokybės ir techninės priežiūros;
 - c) ne prastesne kokybe nei teikiant savo panašias paslaugas ar jų patronuojamųjų įmonių ar kitų susijusių įmonių panašias paslaugas;
 - d) laiku ir taikant tokias sąlygas, įskaitant tarifus⁵, techninius standartus ir specifikacijas, kurie būtų skaidrūs, tinkami, ekonomiškai pagrįsti ir pakankamai atsieti, kad viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjams netektų mokėti už tinklo komponentus ar priemones, kurių jiems nereikia paslaugai teikti, ir

⁵ Nė viena šios dalies nuostata netrukdo Šaliai reikalauti, kad didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas užtikrintų tinklų sujungimą sąnaudomis pagrįstais tarifais. Sąnaudomis pagrįsti tarifai – tarifai, nustatyti remiantis sąnaudomis, į kurias gali būti įtrauktas pagrįstas pelnas ir kurios gali būti apskaičiuojamos įvairiai, atsižvelgiant į skirtingas priemones ar paslaugas.

- e) kai prašoma, kituose taškuose nei daugumai naudotojų siūlomi galiniai tinklo taškai už mokestį, grindžiamą būtinų papildomų priemonių įrengimo sąnaudomis.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jų teritorijoje esantys didelę įtaką turintys paslaugų teikėjai prireikęs viešai skelbtų:
- a) pavyzdinį tinklų sujungimo pasiūlymą ar kitą standartinį tinklų sujungimo pasiūlymą, kuriame būtų nurodytos sąlygos ir tarifai, kuriuos didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas paprastai taiko viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjams, arba
 - b) galiojančios tinklų sujungimo sutarties sąlygas.
3. Kiekviena Šalis viešai skelbia taikytinas derybų dėl tinklų sujungimo su jos teritorijoje esančiu didelę įtaką turinčiu paslaugų teikėju procedūras.

16.10 STRAIPSNIS

Prieiga prie pagrindinių priemonių

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teritorijoje esantis didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjams suteiktą galimybę pagrįstomis, skaidriomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis, remdamasis visuotinai prieinamu pasiūlymu, naudotis jo pagrindinėmis priemonėmis viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikimo tikslais, išskyrus atvejus, kai tai nėra būtina veiksmingai konkurencijai pasiekti remiantis surinktais faktais ir telekomunikacijų reguliavimo institucijos atliktu rinkos vertinimu. Didelę įtaką turinčio paslaugų teikėjo pagrindinės priemonės gali apimti tinklo elementus, skirtųjų linijų paslaugas ir susijusias priemones.
2. Kiekviena Šalis savo telekomunikacijų reguliavimo institucijai suteikia įgaliojimus nustatyti pagrindines priemones, kurias jos teritorijoje turi suteikti didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas, ir tai, koku mastu tos pagrindinės priemonės turi būti atsietos. Toks nustatymas, be kita ko, grindžiamas tikslu užtikrinti veiksmingą konkurenciją ir nauda ilgalaikiams galutinių naudotojų interesams.
3. Jei Šalis reikalauja, kad didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas savo viešąsias telekomunikacijų paslaugas siūlytų perparduoti, ji užtikrina, kad didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas savo viešųjų telekomunikacijų paslaugų perpardavimui nenustatytų nepagrįstų ar diskriminacinių sąlygų.

16.11 STRAIPSNIS

Riboti ištekliai

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad ribotų išteklių, įskaitant radijo spektrą, numerius ir panaudos teises, skirstymo ir naudojimo teisių suteikimo procedūros būtų vykdomos atvirai, objektyviai, laiku, skaidriai, nediskriminuojamai ir proporcingai, taip pat atsižvelgiant į bendrojo intereso tikslus, įskaitant konkurencijos skatinimą. Su naudojimo teisėmis susijusios procedūros, sąlygos ir pareigos grindžiamos objektyviais, skaidriais, nediskriminaciniais ir proporcingais kriterijais.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad informacija apie paskirstytų dažnio juostų naudojimą būtų skelbiama viešai, bet išsamiai nurodyti konkrečioms valdžios sektoriaus reikmėms skirtą radijo spektro nebūtina.
3. Skirdama radijo spektrą komerciniam naudojimui, Šalis gali remtis rinkos metodais, pavyzdžiui, konkurso procedūromis.

4. Priemonės, kuriomis Šalis skirsto ir skiria radijo spektro išteklius ir valdo dažnius, nėra pačios savaime nesuderinamos su 10.6 straipsniu (Patekimas į rinką) ir 11.4 straipsniu (Patekimas į rinką). Kiekviena Šalis pasilieka teisę nustatyti ir palikti galioti spektro ir dažnių valdymo priemonės, kuriomis gali būti ribojamas telekomunikacijų paslaugų teikėjų skaičius, jei tos priemonės suderinamos su kitomis šio Susitarimo nuostatomis. Ši teisė taip pat apima galimybę dažnių juostas skirstyti atsižvelgiant į esamus ir būsimus poreikius bei radijo spektro prieinamumą.

16.12 STRAIPSNIS

Numerio perkeliamumas

Kiekviena Šalis savo teritorijoje užtikrina, kad viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjai laiku, nepablogindami kokybės, patikimumo ar patogumo ir pagrįstomis bei nediskriminacinėmis sąlygomis užtikrintų numerio perkeliamumą.

16.13 STRAIPSNIS

Universaliosios paslaugos

1. Kiekviena Šalis turi teisę nustatyti, kokias pareigas teikti universaliąsias paslaugas ji nori toliau taikyti.

2. Kiekviena Šalis bet kokią pareigą teikti universaliasias paslaugas administruoja skaidriai, nediskriminuojamai ir neutraliai konkurencijos atžvilgiu. Kiekviena Šalis užtikrina, kad visos jos nustatomos pareigos teikti universaliasias paslaugas nesukeltų daugiau naštos nei būtina konkrečios universaliosios paslaugos atžvilgiu, kaip ji yra apibrėžusi. Pagal šiuos principus nustatytos pareigos teikti universaliasias paslaugas pačios savaime nelaikomos antikonkurencinėmis.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad universaliųjų paslaugų teikėjų paskyrimo procedūros būtų atviros visiems viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjams. Paskyrimas atliekamas pasitelkiant veiksmingą, skaidrų ir nediskriminacinį mechanizmą.
4. Jei Šalis nusprendžia skirti kompensaciją universaliųjų paslaugų teikėjams, ji užtikrina, kad tokia kompensacija neviršytų poreikių, tiesiogiai susijusių su pareiga teikti universaliasias paslaugas, kaip nustatyta vykstant konkurenciniam procesui arba nustatant grynąsias sąnaudas.

16.14 STRAIPSNIS

Informacijos konfidencialumas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjai, gavę informacijos iš kito viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjo derybų dėl tvarkos procese pagal 16.5, 16.9 arba 16.10 straipsnį, tą informaciją naudotų tik tuo tikslu, kuriuo ji buvo pateikta, ir visuomet užtikrintų tos informacijos konfidencialumą.

2. Kiekviena Šalis užtikrina telekomunikacijų ir susijusių srauto duomenų, perduodamų viešaisiais telekomunikacijų tinklais arba paslaugomis, konfidencialumą, laikydamasi reikalavimo, kad tuo tikslu taikomomis priemonėmis nebūtų šališkai ar nepagrįstai diskriminuojama arba užslėptai ribojama prekyba paslaugomis.

16.15 STRAIPSNIS

Technologinis neutralumas

Šalys pripažįsta technologinio neutralumo naudą, visų pirma leidžiant viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjams pasirinkti technologijas, kurias jie nori naudoti savo paslaugoms teikti. Šalis gali apriboti tokį pasirinkimą nustatydamą arba palikdama galioti reikalavimus, būtinus teisėtiems viešosios politikos tikslams pasiekti, su sąlyga, kad tais reikalavimais nesukuriama nereikalingų kliūčių prekybai.

16.16 STRAIPSNIS

Didelę įtaką turinčių paslaugų teikėjų taikomas režimas

Kiekviena Šalis savo telekomunikacijų reguliavimo institucijai suteikia įgaliojimus prireikus reikalauti, kad jos teritorijoje esantis didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas kitos Šalies viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjams nustatytą režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas panašiose situacijose taiko savo patronuojamosioms įmonėms ar susijusioms įmonėms, kiek tai susiję su:

- a) panašių telekomunikacijų paslaugų prieinamumu, aprūpinimu, tarifais ar kokybe ir
- b) tinklų sujungimui reikalingų techninių sąsajų prieinamumu.

16.17 STRAIPSNIS

Tarptautinis judrusis tarptinklinis ryšys

1. Šalys stengiasi bendradarbiauti skatindamos skaidrius ir pagrįstus tarptautinio judriojo tarptinklinio ryšio paslaugų tarifus ir taip siekdamas Šalių tarpusavio prekybos augimo ir didesnės vartotojų gerovės.

2. Šalis gali didinti su tarptautinio judriojo tarptinklinio ryšio tarifais ir judriojo tarptinklinio ryšio paslaugų technologinėmis alternatyvomis susijusį skaidrumą ir konkurencingumą, visų pirma:

- a) užtikrindama, kad informacija apie mažmeninius tarifus būtų lengvai prieinama vartotojams, ir
- b) mažindama kliūtis naudoti judriojo tarptinklinio ryšio technologines alternatyvas, pagal kurias vartotojai, lankydami Šalies teritorijoje, galėtų naudotis telekomunikacijų paslaugomis savo pasirinktu įrenginiu.

16.18 STRAIPSNIS

Tarptautiniai standartai ir organizacijos

Šalys pripažįsta tarptautinių standartų svarbą telekomunikacijų tinklų ar paslaugų visuotiniam suderinamumui bei sąveikumui užtikrinti ir propaguoja šiuos standartus dirbdamos atitinkamose tarptautinėse institucijose, įskaitant Tarptautinę telekomunikacijų sąjungą ir Tarptautinę standartizacijos organizaciją.

17 SKYRIUS

TARPTAUTINIO JŪRŲ TRANSPORTO PASLAUGOS

17.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

1. Šiame skyriuje, 10 skyriaus B skirsnyje (Investicijų liberalizavimas) ir 11 skyriuje (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis), 12 skyriuje (Laikinas fizinių asmenų atvykimas verslo reikalais) ir 18 skyriuje (Finansinės paslaugos) vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) konteinerių stoties ir saugyklos paslaugos – konteinerių laikymas uostų teritorijose arba sausumoje, siekiant juos pripildyti arba ištuštinti, remontuoti ir parengti išsiųsti;
 - b) muitinio įforminimo paslaugos – kitos šalies vardu atliekami muitinės formalumai, susiję su krovinių importu, eksportu arba gabenimu, nesvarbu, ar tokia paslauga yra pagrindinė, ar įprasta papildoma paslaugos teikėjo veikla;

- c) vežimo „nuo durų iki durų“ arba daugiarūšio transporto operacijos – krovinio vežimas su vienu bendru transporto dokumentu, naudojant daugiau nei vienos rūšies transportą, apimant tarptautinio vežimo jūra etapą;
- d) krovinių siuntimo paslaugos – krovinių siuntimo organizavimas ir stebėjimas krovinių siuntėjų vardu, apimantis transporto ir susijusių paslaugų pirkimą, dokumentų rengimą ir verslo informacijos teikimą;
- e) tarptautinis krovinys – krovinys, gabenamas iš vienos Šalies uosto į kitos Šalies uostą arba trečiosios šalies uostą, arba iš vienos Europos Sąjungos valstybės narės uosto į kitos Europos Sąjungos valstybės narės uostą;
- f) tarptautinio jūrų transporto paslaugos – keleivių ar krovinių vežimas jūrų laivais iš vienos Šalies uosto į kitos Šalies uostą arba trečiosios šalies uostą, arba iš vienos Europos Sąjungos valstybės narės uosto į kitos Europos Sąjungos valstybės narės uostą; šios paslaugos apima tiesioginį sutarčių su kitų transporto paslaugų teikėjais sudarymą, siekiant vežimo „nuo durų iki durų“ arba daugiarūšio transporto operacijas atlikti su vienu bendru transporto dokumentu, bet neapima teisės teikti kitų tokių transporto paslaugų;
- g) pagalbinės jūrų transporto paslaugos – jūrų krovinių tvarkymo paslaugos, muitinio įforminimo paslaugos, konteinerių stoties ir saugyklos paslaugos, jūrų transporto tarpininko paslaugos ir jūrų krovinių siuntimo paslaugos;

- h) jūrų transporto tarpininko paslaugos – agento veikla atitinkamoje geografinėje teritorijoje, susijusi su atstovavimu vienos laivybos linijos arba laivybos bendrovės ar kelių laivybos linijų arba laivybos bendrovių verslo interesams šiais tikslais:
 - i) jūrų transporto ir susijusių paslaugų rinkodaros ir pardavimo nuo kainos nustatymo iki sąskaitos faktūros išrašymo, važtaraščių išdavimo tų bendrovių vardu, būtinų susijusių paslaugų pirkimo ir perpardavimo, dokumentų rengimo ir verslo informacijos teikimo arba
 - ii) laivo įplaukimo į uostą arba prireikus krovinių perėmimo organizavimo tų bendrovių vardu, ir
- i) jūrų krovinių tvarkymo paslaugos – krovos bendrovių veikla, įskaitant terminalų operatorių veiklą, bet neįskaitant dokų darbuotojų tiesioginės veiklos, jei ji organizuojama nepriklausomai nuo krovimo ar terminalų operatorių bendrovių; šiai kategorijai priskiriamas šios veiklos organizavimas ir priežiūra:
 - i) krovinių pakrovimo į laivą arba iškrovimo iš jo;
 - ii) krovinių pritvirtinimo ar atlaisvinimo arba
 - iii) krovinių priėmimo ar pristatymo ir saugojimo prieš vežimą arba po iškrovimo.

17.2 STRAIPSNIS

Tikslas

Šiame skyriuje nustatomi tarptautinio jūrų transporto paslaugų liberalizavimo pagal 10 skyriaus B skirsnį (Investicijų liberalizavimas), 11 skyrių (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis), 12 skyrių (Laikinas fizinių asmenų atvykimas verslo reikalais) ir 18 skyrių (Finansinės paslaugos) principai.

17.3 STRAIPSNIS

Principai

1. Atsižvelgdama į priemones, kurias Šalis nustato arba palieka galioti sektoriams, pasektoriams ar veiklai pagal I priedą (Esamos priemonės), II priedą (Būsimos priemonės), III priedą (Išipareigojimai dėl patekimo į rinką) ir VI priedą (Finansinės paslaugos), kiekviena Šalis:
 - a) veiksmingai taiko neribojamo patekimo į tarptautines jūrų rinkas ir prekybos komercinėmis ir nediskriminacinėmis sąlygomis principą ir

- b) laivams, plaukiojantiems su kitos Šalies vėliava arba eksploatuojamiems kitos Šalies paslaugų teikėjų, taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei taikomas jos laivams ir kuris, be kita ko, apima patekimą į uostus, naudojimąsi uostų infrastruktūra bei paslaugomis ir naudojimąsi papildomomis jūrų transporto paslaugomis, taip pat susijusius mokesčius ir privalomuosius mokėjimus, muitinės infrastruktūrą ir prieplaukų bei krovinių pakrovimo ir iškrovimo įrangos skyrimą.

2. Taikydamos 1 dalies a ir b punktuose nurodytus principus Šalys:

- a) būsimuose susitarimuose su trečiosiomis šalimis dėl jūrų transporto paslaugų, įskaitant sausų ir skystų piltinių krovinių gabenimo ir linijinės laivybos paslaugas, nenustato krovinių dalijimosi susitarimų ir per pagrįstą laikotarpį baigia taikyti tokius krovinių dalijimosi susitarimus, jei jie nustatyti ankstesniuose susitarimuose, ir
- b) įsigaliojus šiam Susitarimui, panaikina visas vienašales priemones arba administracines, technines ar kitas kliūtis, kuriomis galėtų būti užslėptai ribojamas arba diskriminuojamas laisvas tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikimas, ir vėliau jų nenustato.

3. Kiekviena Šalis leidžia kitos Šalies tarptautinių jūrų transporto paslaugų teikėjams turėti įmonę, įsteigtą ir veikiančią jos teritorijoje pagal I priedą (Esamos priemonės), II priedą (Būsimos priemonės), III priedą (Įsipareigojimai dėl patekimo į rinką) ir VI priedą (Finansinės paslaugos).

4. Šalys kitos Šalies tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikėjams suteikia galimybę uostuose pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis naudotis šiomis paslaugomis: laivų vedimo, vilkimo pagalbos, aprūpinimo maistu, kuru ir vandeniu, šiukšlių surinkimo ir atliekų balasto šalinimo, uosto kapitono, navigacijos pagalbos, skubaus remonto, inkaravimo, krantinės ir švartavimo, taip pat pakrantės paslaugomis, būtinomis laivams eksploatuoti, įskaitant aprūpinimą ryšiais, vandeniu ir elektra.

18 SKYRIUS

FINANSINĖS PASLAUGOS

18.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) Šalies tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjas – Šalies subjektas, teikiantis finansines paslaugas Šalies teritorijoje ir norintis teikti arba teikiantis finansinę paslaugą tarpvalstybiniu mastu;
- b) tarpvalstybinė prekyba finansinėmis paslaugomis arba tarpvalstybinis finansinių paslaugų teikimas yra finansinių paslaugų teikimas:
 - i) iš vienos Šalies teritorijos į kitos Šalies teritoriją arba
 - ii) vienos Šalies teritorijoje kitos Šalies paslaugos vartotojui; toks finansinės paslaugos teikimas neapima finansinės paslaugos teikimo vienos Šalies teritorijoje, investuojant toje teritorijoje;

- c) finansų įstaiga – finansinių paslaugų teikėjas, teikiantis finansines paslaugas, jeigu tas teikėjas turi leidimą vykdyti veiklą, yra reguliuojamas arba prižiūrimas kaip finansų įstaiga pagal Šalies, kurios teritorijoje yra paslaugų teikėjas, teisę, įskaitant to finansinių paslaugų teikėjo, kurio pagrindinė buveinė yra kitos Šalies teritorijoje, filialus Šalies teritorijoje;
- d) kitos Šalies finansų įstaiga – Šalies teritorijoje esanti finansų įstaiga, kontroliuojama kitos Šalies subjekto;
- e) finansinė paslauga – finansinio pobūdžio paslauga, įskaitant visas draudimo bei su draudimu susijusias paslaugas ir visas bankų bei kitas finansines paslaugas (išskyrus draudimą); ją sudaro ši veikla:
 - i) draudimas ir su draudimu susijusios paslaugos:
 - A) tiesioginis draudimas, įskaitant bendrąjį draudimą:
 - 1) gyvybės;
 - 2) ne gyvybės;
 - B) perdraudimas ir retrocesija;

- C) draudimo tarpininkavimas, kaip antai brokerio paslaugos ir atstovavimas, ir
 - D) su draudimu susijusios pagalbinės paslaugos, pavyzdžiui, konsultavimas, aktuario paslaugos, rizikos vertinimas ir žalos sureguliuavimo paslaugos, ir
- ii) bankų ir kitos finansinės paslaugos (išskyrus draudimą):
- A) indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimas iš gyventojų;
 - B) visų rūšių skolinimas, įskaitant vartojimo kreditus, hipotekos kreditus, faktoringą ir komercinių sandorių finansavimą;
 - C) finansinė nuoma;
 - D) visos mokėjimo ir pinigų pervedimo paslaugos, įskaitant kredito, mokėjimo ir debeto korteles, kelionės čekius ir vekselius;
 - E) garantijos ir įsipareigojimai;

- F) prekyba savo arba klientų vardu biržoje, nebiržinėje rinkoje ar kitur šiomis priemonėmis:
- 1) pinigų rinkos priemonėmis, įskaitant čekius, vekselius, indėlių sertifikatus;
 - 2) užsienio valiuta;
 - 3) išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, įskaitant ateities ir pasirinkimo sandorius;
 - 4) valiutų kurso ir palūkanų normų priemonėmis, įskaitant tokius produktus kaip apsiskeitimo sandoriai, išankstiniai susitarimai dėl palūkanų normų;
 - 5) perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais ir
 - 6) kitomis perleidžiamosiomis priemonėmis ir finansiniu turtu, įskaitant tauriųjų metalų lydinius;
- G) dalyvavimas leidžiant visų rūšių vertybinius popierius, įskaitant vertybinių popierių platinimo garantavimą ir agento paslaugas (viešai ar neviešai) platinant vertybinius popierius, ir su tokiu vertybinių popierių leidimu susijusių paslaugų teikimas;
- H) tarpininkavimas pinigų rinkoje;

- I) turto valdymas, kaip antai grynųjų pinigų arba portfelio valdymas, visų formų kolektyvinių investicijų valdymas, pensijų fondų valdymas, saugojimas, depozitoriumo ir patikos fondų paslaugos;
 - J) atsiskaitymo už finansinį turtą, įskaitant vertybinius popierius, išvestines finansines priemones ir kitas perleidžiamąsias priemones, ir jo tarpuskaitos paslaugos;
 - K) finansinės informacijos teikimas ir perdavimas bei kitų finansinių paslaugų teikėjų atliekamas finansinių duomenų tvarkymas ir su tuo susijusios programinės įrangos parengimas ir
 - L) konsultavimo, tarpininkavimo ir kitos papildomos finansinės paslaugos, susijusios su veikla, išvardyta A–K punktuose, įskaitant informaciją apie kreditus ir jų analizę, investicijų ir investicinių portfelių tyrimus bei konsultacijas dėl jų, konsultacijas dėl įsigijimo ir įmonių pertvarkymo bei strategijos;
- f) finansinių paslaugų teikėjas – Šalies subjektas, ketinantis teikti arba teikiantis finansinę paslaugą tos Šalies teritorijoje, išskyrus viešuosius subjektus;

- g) investicija – 10.1 straipsnio (Terminų apibrėžtys) 2 dalyje apibrėžta investicija, išskyrus toje apibrėžtyje nurodytas paskolas ir kitas skolos priemones:
- i) finansų įstaigai suteikta paskola ar jos išduota skolos priemonė yra laikoma investicija su sąlyga, kad Šalies, kurios teritorijoje yra ta finansų įstaiga, ji laikoma reguliuojamuoju kapitalu, neatsižvelgiant į jos išpirkimo terminą, ir
 - ii) finansų įstaigos suteikta paskola ar jai priklausanti skolos priemonė, išskyrus finansų įstaigai suteiktas paskolas ar jos išduotas skolos priemones, minėtas i punkte, investicija nelaikomos;
- siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjo suteikta paskola ar jam priklausanti skolos priemonė, išskyrus finansų įstaigai išduotas paskolas ar jos išduotas skolos priemones, laikoma investicija pagal 10 skyrių (Investicijos), jei ta paskola ar skolos priemonė atitinka 10.1 straipsnyje (Terminų apibrėžtys) nustatytus investicijų kriterijus;
- h) Šalies investuotojas – 10.1 straipsnyje (Terminų apibrėžtys) apibrėžtas Šalies investuotojas;
- i) nauja finansinė paslauga – finansinio pobūdžio paslauga, įskaitant paslaugas, susijusias su esamais ir naujais gaminiais, arba gaminių, kurie yra tiekiami kitos Šalies teritorijoje, o ne finansinių paslaugų teikėjo Šalies teritorijoje, pristatymo būdu;

- j) viešasis subjektas:
- i) Šalies vyriausybė, centrinis bankas ar pinigų politiką vykdanči institucija arba Šaliai nuosavybės teise priklausantis ar jos kontroliuojamas subjektas, kurio pagrindinė veikla – vykdyti valdžios sektoriaus pavestas funkcijas arba kuris savo veikla siekia valdžios sektoriaus nustatytų tikslų, neįskaitant subjektų, kurių pagrindinė veikla – teikti finansines paslaugas komercinėmis sąlygomis, arba
 - ii) privatus subjektas, atliekantis paprastai centriniam bankui arba pinigų politiką vykdančiai institucijai pavestas funkcijas, ir
- k) savireguliacijos organizacija – nevyriausybinė organizacija, įskaitant vertybinių popierių ar ateities sandorių biržas ar rinkas, tarpuskaitos agentūras ar kitas organizacijas ar asociacijas, pagal statutą ar Šalies įgaliojimu vykdanči finansinių paslaugų teikėjų reguliacijos ar priežiūros funkcijas.

18.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su:
 - a) kitos Šalies finansų įstaigomis;

- b) kitos Šalies investuotojais ir tų investuotojų investicijomis į Šalies teritorijoje esančias finansų įstaigas ir
- c) tarpvalstybine prekyba finansinėmis paslaugomis.

2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 10 skyrius (Investicijos) taikomas Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms:

- a) susijusioms su Šalies investuotojais ir tų investuotojų investicijomis į finansinių paslaugų teikėjus, kurie nėra finansų įstaigos, ir
- b) priemonėms, išskyrus su finansinių paslaugų teikimu susijusias priemones, susijusioms su Šalies investuotojais arba tų investuotojų investicijomis į finansų įstaigas.

3. Šis skyrius netaikomas Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su:

- a) veikla ar paslaugomis, kurios yra valstybinės senatvės pensijos plano ar įstatymais nustatytos socialinės apsaugos sistemos dalis, arba

- b) Šalies vardu vykdoma veikla ar teikiamomis paslaugomis, kai naudojama Šalies, įskaitant jos viešuosius subjektus, suteikta garantija ar finansiniai ištekliai,

išskyrus atvejus, kai Šalis leidžia savo finansų įstaigoms vykdyti a arba b punkte nurodytą veiklą ar teikti nurodytas paslaugas konkuruojant su viešaisiais subjektais ar finansų įstaigomis.

4. Šis skyrius netaikomas viešiesiems finansinių paslaugų pirkimams.

5. Nė viena šio Susitarimo nuostata nėra taikoma centrinio banko arba pinigų politiką vykdančios institucijos ar kito viešojo subjekto, vykdančio pinigų arba valiutos kurso politiką, veiklai.

6. 10 skyriaus (Investicijos) ir 11 skyriaus (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis) nuostatos į šio skyriaus taikymo sritį patenkančioms priemonėms taikomos tik tiek, kiek tos nuostatos įtrauktos į šį skyrių ir yra jo dalis.

7. Toliau nurodytos nuostatos įtraukiamos į šį skyrių, tampa šio skyriaus dalimi ir *mutatis mutandis* taikomos Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su kitos Šalies finansų įstaigomis, kitos Šalies investuotojais ir tų investuotojų investicijomis į Šalies teritorijoje esančias finansų įstaigas:

- a) 10.11 straipsnis (Formalieji reikalavimai), 10.14 straipsnis (Investicijos ir reglamentavimo tikslai bei priemonės), 10.15 straipsnis (Investuotojams ir investicijoms pagal šį Susitarimą taikomas režimas), 10.16 straipsnis (Pervedimai), 10.17 straipsnis (Nuostolių kompensavimas), 10.18 straipsnis (Ekspropriacija ir kompensacija), 10.19 straipsnis (Subrogacija), 10.52 straipsnis (Atsisakymas taikyti palankias nuostatas) ir 11.9 straipsnis (Atsisakymas taikyti palankias nuostatas), ir
 - b) 10 skyriaus D skirsnis (Investicinių ginčų sprendimas) tik dėl pretenzijų, kad Šalis pažeidė 18.3 ar 18.4 straipsnį dėl finansų įstaigų ar investicijų į finansų įstaigas veikimo, arba pažeidė 10.11 straipsnį (Formalieji reikalavimai), 10.15 straipsnį (Investuotojams ir investicijoms pagal šį Susitarimą taikomas režimas), 10.16 straipsnį (Pervedimai), 10.17 straipsnį (Nuostolių kompensavimas), 10.18 straipsnį (Ekspropriacija ir kompensacija), 10.52 straipsnį (Atsisakymas taikyti palankias nuostatas) arba 11.9 straipsnį (Atsisakymas taikyti palankias nuostatas).
8. Jeigu šio skyriaus nuostatos neatitinka kitų Susitarimo nuostatų, vadovaujamas šio skyriaus nuostatomis, kiek tai susiję su ta neatitiktimi.

18.3 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

1. 10.7 straipsnis (Nacionalinis režimas) įtraukiamas į šį skyrį, tampa jo dalimi ir yra taikomas kitos Šalies investuotojams bei finansų įstaigoms ir jų investicijoms į finansų įstaigas.
2. Režimas, Šalies taikomas savo investuotojams ir savo investuotojų investicijoms pagal 10.7 straipsnį (Nacionalinis režimas), yra režimas, kurį ta Šalis taiko savo finansų įstaigoms ir savo investuotojų investicijoms į finansų įstaigas.

18.4 STRAIPSNIS

Didžiausio palankumo režimas

1. 10.8 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) įtraukiamas į šį skyrį, tampa jo dalimi ir yra taikomas kitos Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su kitos Šalies investuotojais bei finansų įstaigomis ir jų investicijomis į finansų įstaigas.

2. Režimas, Šalies taikomas trečiosios šalies investuotojams ir trečiosios šalies investuotojų investicijoms pagal 10.8 straipsnį (Didžiausio palankumo režimas), yra režimas, taikomas trečiosios šalies finansų įstaigoms ir trečiosios šalies investuotojams bei jų investicijoms į finansų įstaigas.

18.5 STRAIPSNIS

Patekimas į rinką

1. Šalis kitos Šalies finansų įstaigoms ar patekimui į rinką kitos Šalies investuotojams įsteigiant finansų įstaigas visoje savo teritorijoje arba pagal teritorinį padalijimą nenustato ar nepalieka galioti priemonių, kuriomis:

a) apribojama:

- i) finansų įstaigų skaičius, nustatant kiekybines kvotas, monopolius, išimtinę teisę turinčius paslaugų teikėjus arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą;
- ii) bendra finansinių paslaugų sandorių arba turto vertė, nustatant kiekybines kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą;

- iii) bendras finansinių paslaugų operacijų skaičius arba bendra finansinių paslaugų produkcijos apimtis, išreikšti nustatytais kiekybiniais vienetais, nustatant kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, arba
 - iv) bendras fizinių asmenų, kurie gali būti įdarbinti tam tikrame finansinių paslaugų sektoriuje arba kuriuos gali įdarbinti finansų įstaiga ir kurie yra būtini tam tikrai finansinei paslaugai teikti bei tiesiogiai su ja susiję, skaičius, nustatant kiekybines kvotas ar ekonominių poreikių analizės reikalavimą, arba
- b) nustatomi apribojimai ar reikalavimai dėl konkrečių rūšių juridinių asmenų ar bendrųjų įmonių, per kurias finansų įstaigos gali vykdyti ekonominę veiklą.

2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šiuo straipsniu Šaliai neužkertamas kelias reikalauti, kad finansų įstaigos tam tikras finansines paslaugas teiktų per atskirus juridinius asmenis, jei pagal Šalies teisę visų finansų įstaigos teikiamų finansinių paslaugų negali teikti vienas subjektas.

18.6 STRAIPSNIS

Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos

10.10 straipsnis (Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos) įtraukiamas į šį skyrių, tampa jo dalimi ir yra taikomas Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su finansų įstaigomis.

18.7 STRAIPSNIS

Tarpvalstybinė prekyba finansinėmis paslaugomis

1. 11.4 straipsnis (Patekimas į rinką) ir 11.6 straipsnis (Nacionalinis režimas) įtraukiami į šį skyrių, tampa jo dalimi ir yra taikomi Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su kitos Šalies tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjais, teikiančiais 18-A priede (Tarpvalstybinė prekyba finansinėmis paslaugomis) nurodytas finansines paslaugas.
2. Režimas, Šalies taikomas savo paslaugoms ir paslaugų teikėjams pagal 11.6 straipsnį (Nacionalinis režimas), yra režimas, kurį ta Šalis taiko savo finansinėms paslaugoms ir finansinių paslaugų teikėjams.

3. Priemonės, kurių Šalis nenustato ar nepalieka galioti kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams pagal 11.4 straipsnį (Patekimas į rinką), yra priemonės, susijusios su finansinės paslaugos teikiančiais kitos Šalies tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjais.
4. 11.7 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) įtraukiamas į šį skyrį, tampa jo dalimi ir yra taikomas Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su kitos Šalies tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjais.
5. Režimas, Šalies taikomas trečiosios šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams pagal 11.7 straipsnį (Didžiausio palankumo režimas), yra režimas, kurį ta Šalis taiko trečiosios šalies finansinėms paslaugoms ir trečiosios šalies finansinių paslaugų teikėjams.
6. 11.5 straipsnis (Vietos buveinė) įtraukiamas į šį skyrį, tampa jo dalimi ir yra taikomas kitos Šalies tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjams, teikiantiems 18-A priede (Tarpvalstybinė prekyba finansinėmis paslaugomis) nurodytas finansines paslaugas.
7. Kiekviena Šalis leidžia jos teritorijoje esantiems subjektams ir bet kur esantiems savo piliečiams įsigyti finansines paslaugas iš jos teritorijoje esančių kitos Šalies tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjų. Šia prievole nereikalaujama, kad Šalis leistų tokiems paslaugų teikėjams vykdyti veiklą ar siūlyti paslaugas tos Šalies teritorijoje. Vykdydama šią prievolę, Šalis gali nustatyti veiklos vykdymo ir paslaugų siūlymo apibrėžtis, jei tos apibrėžtys neprieštarauja 1 daliai.

8. Šiuo straipsniu Šaliai neužkertamas kelias nustatyti arba palikti galioti priemonę, kuria nustatomi formalieji reikalavimai, susiję su tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikimu, pavyzdžiui, tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjų ir finansinių priemonių registravimo ar leidimo, jeigu tie reikalavimai nėra taikomi diskriminuojamai.

18.8 STRAIPSNIS

Veiklos rezultatų reikalavimai

1. Šalys kartu nustato taisykles dėl veiklos rezultatų reikalavimų, kaip antai nustatytų 10.9 straipsnyje (Veiklos rezultatų reikalavimai), taikytinų investicijoms į finansų įstaigas.
2. Per 180 dienų nuo dienos, kurią Šalys pagal 1 dalį kartu nustato taisykles dėl veiklos rezultatų reikalavimų, Jungtinė taryba sprendimu įtraukti tas taisykles į šį straipsnį pakeičia 1 dalį ir atitinkamai gali pakeisti kiekvienos Šalies išlygas ir Susitarimo neatitinkančias priemones, išvardytas VI priede (Finansinės paslaugos).
3. 18.12 straipsnis taikomas priemonėms, išvardytoms atsižvelgiant į 1 dalyje nurodytas taisykles dėl veiklos rezultatų reikalavimų.

18.9 STRAIPSNIS

Šalies teritorijoje naujos finansinės paslaugos

1. Šalis kitos Šalies finansų įstaigai leidžia teikti bet kokią naują finansinę paslaugą, kurią pirmoji Šalis panašiose situacijose, vadovaudamasi savo vidaus teise, leistų teikti savo finansų įstaigoms, nepriimdama naujo ir nekeisdama galiojančios teisės nuostatos.
2. Nepaisydama 18.8 straipsnio 1 dalies kartu su 11.4 straipsniu (Patekimas į rinką), Šalis gali nustatyti institucinę ir teisinę naujos finansinės paslaugos teikimo formą ir reikalauti leidimo tai paslaugai teikti. Jei taikomas leidimo reikalavimas, sprendimas dėl leidimo išdavimo priimamas per pagrįstą laikotarpį, o jo neišduoti galima tik dėl prudencinių priežasčių.

18.10 STRAIPSNIS

Peržiūros nuostata dėl duomenų srautų

Per trejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Šalys iš naujo įvertina, ar reikia į šį Susitarimą įtraukti nuostatas dėl laisvo duomenų judėjimo vykdant veiklą, kuriai taikomas šis skyrius.

18.11 STRAIPSNIS

Informacijos tvarkymas

Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma reikalavimu, kad Šalis atskleistų informaciją, susijusią su atskirų vartotojų reikalais ir sąskaitomis, arba viešųjų subjektų turimą konfidencialią ar nuosavybės teisėmis saugomą informaciją.

18.12 STRAIPSNIS

Išlygos ir Susitarimo neatitinkančios priemonės

1. 18.3–18.7 straipsniai netaikomi:
 - a) esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, kurias Šalis toliau taiko:
 - i) Europos Sąjungos lygmeniu, kaip nustatyta VI priedo (Finansinės paslaugos) VI-A priedėlyje (ES sąrašas);
 - ii) centrinės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta tos Šalies VI priedo (Finansinės paslaugos) priedėlio sąrašo A skirsnyje;

- iii) regioninės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta tos Šalies VI priedo (Finansinės paslaugos) priedėlio sąrašo A skirsnyje; arba
 - iv) vietos valdžios lygmeniu;
- b) pratęstoms ar skubiai atnaujintoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a punkte, arba
- c) iš dalies pakeistoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a punkte, jei pakeitimas nesumažina priemonių atitikties:
- i) 18.3, 18.4, 18.5 arba 18.6 straipsniui prieš pat pakeitimą arba
 - ii) 18.7 straipsniui, įsigaliojus Susitarimui.
2. 18.3–18.7 straipsniai netaikomi priemonėms, kurias Šalis nustato arba palieka galioti sektoriams, pasektoriams ar veiklai, kaip nustatyta tos Šalies VI priedo (Finansinės paslaugos) priedėlio sąrašo B skirsnyje.

3. Šalies išlyga dėl 10.6 straipsnio (Patekimas į rinką), 10.7 straipsnio (Nacionalinis režimas), 10.8 straipsnio (Didžiausio palankumo režimas), 10.10 straipsnio (Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos), 11.4 straipsnio (Patekimas į rinką), 11.5 straipsnio (Vietos buveinė), 11.6 straipsnio (Nacionalinis režimas) arba 11.7 straipsnio (Didžiausio palankumo režimas), nurodyta jos I arba II priedo priedėlyje, taip pat yra išlyga dėl atitinkamai 18.3, 18.4, 18.5, 18.6 arba 18.7 straipsnio tiek, kiek išlygoje nurodyta priemonė, sektorius, pasektoris ar veikla patenka į šio skyriaus taikymo sritį.

4. Šalis nepriima jokios priemonės, kuriai taikoma išlyga, nurodyta jos atitinkamame II priedo (Būsimos priemonės) priedėlyje, kuria būtų tiesiogiai ar netiesiogiai reikalaujama, kad kitos Šalies investuotojas dėl savo pilietybės parduotų ar kitaip perleistų investiciją, esančią tuo metu, kai priemonė įsigalioja.

18.13 STRAIPSNIS

Prudencinė išlyga

1. Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma kliūtimi Šaliai dėl prudencinių priežasčių⁶ nustatyti arba palikti galioti priemones, kuriomis, be kita ko, siekiama:

- a) apsaugoti investuotojus, indėlininkus, draudėjus ar finansinių paslaugų teikėją patikėtiniu paskyrusius asmenis arba

⁶ Šalys pripažįsta, kad sąvoka „prudencinės priežastys“ apima atskirų finansinių paslaugų teikėjų saugumo, skaidrumo, vientisumo arba finansinės atsakomybės užtikrinimą.

b) užtikrinti tos Šalies finansų sistemos vientisumą ir stabilumą.

2. Kai tokios priemonės neatitinka kitų šio Susitarimo nuostatų, jos nenaudojamos kaip būdas Šaliai išvengti savo įsipareigojimų ar pareigų pagal šį Susitarimą.

18.14 STRAIPSNIS

Pripažinimas

1. Nustatydama, kaip turi būti taikomos tos Šalies priemonės, susijusios su finansinėmis paslaugomis, Šalis gali pripažinti kitos Šalies arba trečiosios šalies prudencines priemones. Toks pripažinimas gali būti užtikrintas savarankiškai, derinant nuostatas arba remiantis susitarimu ar kita tvarka.

2. Jei Šalis pripažįsta trečiosios šalies prudencinę priemonę pagal 1 dalį, ta Šalis suteikia kitai Šaliai tinkamą galimybę įrodyti, kad aplinkybės, kuriomis Šalis pripažino trečiosios šalies prudencinę priemonę, egzistuoja kitoje Šalyje ir kad tokiomis aplinkybėmis kitoje Šalyje yra arba būtų lygiavertis reglamentavimas, priežiūra ir įgyvendinimas, taip pat, jei reikia, Šalių keitimosi informacija tvarka.

3. Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma reikalavimu, kad Šalis pripažintų kitos Šalies prudencinę priemonę.

18.15 STRAIPSNIS

Tarptautiniai standartai

Kiekviena Šalis stengiasi užtikrinti, kad jos teritorijoje būtų įgyvendinti ir taikomi tarptautiniu mastu sutarti finansinių paslaugų sektoriaus reglamentavimo ir priežiūros bei kovos su mokesčių vengimu ir slėpimu standartai. Šie tarptautiniu mastu sutarti standartai, be kita ko, apima G20, Finansinio stabilumo tarybos (FST), Bazelio bankų priežiūros komiteto (BBPK), Tarptautinės draudimo priežiūros asociacijos (IAIS), Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos (IOSCO), Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) ir EBPO Pasaulinio skaidrumo ir keitimosi informacija mokesčių tikslais forumo priimtus standartus.

18.16 STRAIPSNIS

Savireguliuavimo organizacijos

Jei Šalis reikalauja, kad kitos Šalies finansų įstaiga arba tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėjas būtų savireguliuavimo organizacijos narys, dalyvautų jos veikloje arba galėtų joje dalyvauti, kad galėtų teikti finansines paslaugas jos teritorijoje arba į ją, pirmoji Šalis užtikrina, kad savireguliuavimo organizacija laikytųsi 18.3, 18.4 ir 18.7 straipsniuose nustatytų pareigų.

18.17 STRAIPSNIS

Mokėjimo ir tarpuskaitos sistemos

Kiekviena Šalis leidžia jos teritorijoje įsisteigusioms kitos Šalies finansų įstaigoms naudotis viešųjų subjektų valdomomis mokėjimo ir tarpuskaitos sistemomis ir valstybinio finansavimo bei refinansavimo priemonėmis, prieinamomis vykdant įprastą veiklą pagal nacionalinio režimo taikymo sąlygas. Šiuo straipsniu nesuteikiama galimybė naudotis Šalies teikiamomis paskutinio skolintojo priemonėmis.

18.18 STRAIPSNIS

Vidaus reglamentavimas ir skaidrumas

1. 13 skyrius (Vidaus reglamentavimas) ir 28 skyrius (Gera reglamentavimo praktika) netaikomi Šalies nustatytoms arba paliktoms galioti priemonėms, susijusioms su šio skyriaus taikymo sritimi.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad visos visuotinio taikymo priemonės, kurioms taikomas šis skyrius, būtų administruojamos tinkamai, objektyviai ir nešališkai.
3. 2 dalies tikslais kiekviena Šalis, kiek tai praktiškai įmanoma ir laikydamasi savo teisės:
 - a) iš anksto paskelbia savo siūlomus įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su klausimais, patenkančiais į šio skyriaus taikymo sritį, arba iš anksto paskelbia dokumentus, kuriuose pateikiama pakankamai informacijos apie tokius galimus naujus įstatymus ir kitus teisės aktus, kad suinteresuotieji subjektai ir kita Šalis galėtų įvertinti, ar ir kaip galėtų būti padarytas didelis poveikis jų interesams;
 - b) suinteresuotiesiems subjektams ir kitai Šaliai pagrįstai suteikia galimybę pateikti pastabų dėl a punkte nurodytų siūlomų priemonių ar dokumentų ir
 - c) atsižvelgia į pastabas, gautas pagal b punktą.

4. Jei Šalis reikalauja leidimo teikti finansinę paslaugą, tos Šalies kompetentingos institucijos:
- a) kiek tai praktiškai įmanoma, leidžia pareiškėjui bet kuriuo metu pateikti paraišką;
 - b) nustato pagrįstą laikotarpį paraiškai pateikti, jei yra nustatyti konkretūs paraiškų pateikimo terminai;
 - c) paslaugų teikėjams ir asmenims, norintiems teikti paslaugą, teikia informaciją, būtiną, kad būtų laikomasi tokio leidimo gavimo, išlaikymo, pakeitimo ir atnaujinimo reikalavimų ir procedūrų;
 - d) kiek tai praktiškai įmanoma, nurodo orientacinį paraiškos nagrinėjimo laikotarpį;
 - e) stengiasi priimti elektroniniu būdu pateikiamas paraiškas;
 - f) priima vietoj dokumentų originalų pateiktų dokumentų, kurių autentiškumas patvirtintas pagal Šalies teisę, kopijas, išskyrus atvejus, kai reikalaujama pateikti dokumentų originalus, kad būtų apsaugotas leidimų išdavimo proceso vientisumas;
 - g) pareiškėjo prašymu nepagrįstai nedelsdamos pateikia informaciją apie tai, kaip nagrinėjama jo paraiška;

- h) jei paraiška laikoma išsamia, kad ją būtų galima nagrinėti pagal Šalies teisę, užtikrina, kad paraiškos nagrinėjimas būtų užbaigtas ir kad pareiškėjui būtų pranešta apie sprendimą per pagrįstą laikotarpį nuo paraiškos pateikimo, jei įmanoma, raštu⁷;
- i) jei paraiška laikoma nepakankamai išsamia, kad būtų nagrinėjama pagal Šalies teisę, per pagrįstą laikotarpį ir kiek tai praktiškai įmanoma:
 - i) informuoja pareiškėją, kad paraiška nėra išsami;
 - ii) pareiškėjo prašymu pateikia gaires, kodėl paraiška laikoma neišsamia;
 - iii) suteikia pareiškėjui galimybę⁸ pateikti papildomos informacijos, kurios reikia, kad paraiška būtų išsami, ir

⁷ Kompetentingos institucijos gali įvykdyti šį reikalavimą iš anksto raštu, be kita ko, paskelbtomis priemonėmis, informuodamos pareiškėją, kad tai, jog per nustatytą laikotarpį nuo paraiškos pateikimo dienos atsakymas nepateikiamas, reiškia, kad paraiška buvo priimta arba atmesta. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad informacija raštu gali būti teikiama ir elektroniniu būdu.

⁸ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad dėl tokios galimybės kompetentinga institucija neprivalo pratęsti terminų.

- iv) tuo atveju, kai nė vienas iš pirmiau nurodytų dalykų nėra praktiškai įmanomas ir paraiška atmetama, nes nėra pakankamai išsami, užtikrina, kad pareiškėjas būtų informuotas apie tai per pagrįstą laikotarpį;
- j) jei paraiška atmetama, savo iniciatyva arba pareiškėjo prašymu, kiek tai praktiškai įmanoma, informuoja pareiškėją apie atmetimo priežastis ir, jei taikoma, paraiškos pakartotinio teikimo procedūras;
- k) užtikrina, kad kompetentingos institucijos taikomi leidimų išdavimo mokesčiai⁹ būtų pagrįsti ir skaidrūs ir jais nebūtų ribojamas atitinkamos paslaugos teikimas ar bet kokios kitos ekonominės veiklos vykdymas, ir
- l) užtikrina, kad suteiktas leidimas įsigaliotų nepagrįstai nedelsiant pagal taikytinas sąlygas.

⁹ Leidimų išdavimo mokesčiai apima licencijų išdavimo mokesčius ir su tinkamumo vertinimo procedūromis susijusius mokesčius. Jie neapima gamtos išteklių naudojimo, aukciono, konkurso mokesčių ar kitų nediskriminacinių priemonių, kuriomis suteikiamos koncesijos, arba pagal įgaliojimus skirtų įnašų už universaliųjų paslaugų teikimą.

18.19 STRAIPSNIS

Finansinių paslaugų pakomitetis

1. Pagal 1.10 straipsnio 1 dalies i punktą (Šio Susitarimo III dalies pakomitečiai ir kiti organai) įsteigtas Finansinių paslaugų pakomitetis posėdžius rengia kasmet, jei nesusitarta kitaip, ir:
 - a) stebi, kaip įgyvendinamas ir kaip veikia šis skyrius;
 - b) svarsto su finansinėmis paslaugomis susijusius klausimus, kuriuos jam pateikia kuri nors Šalis;
 - c) sudaro sąlygas Šalių dialogui finansinių paslaugų sektoriaus reglamentavimo klausimais, siekdamas, kad Šalys geriau išmanytų viena kitos reglamentavimo sistemas ir bendradarbiautų rengdamos tarptautinius standartus;
 - d) dalyvauja ginčų sprendimo procedūrose pagal 18.22 straipsnį (Investiciniai ginčai, susiję su finansinėmis paslaugomis) ir
 - e) vertina, kaip šis Susitarimas taikomas finansinėms paslaugoms.

2. Be to, kas numatyta 1.10 straipsnio (Šio Susitarimo III dalies pakomitečiai ir kiti organai) 1 dalyje, Finansinių paslaugų pakomitetį sudaro finansinių paslaugų ekspertai ir už finansinių paslaugų politiką atsakingų institucijų atstovai. Meksikos atveju už finansinių paslaugų politiką atsakinga institucija yra Finansų ir valstybės kreditų ministerija (*Secretaría de Hacienda y Crédito Público*) arba jos funkcijų tęsėjas.
3. Bet kurios Šalies prašymu Finansinių paslaugų pakomitetis aptaria atitinkamų šio skyriaus aiškinimo gairių rengimą. Jungtinė taryba gali priimti tokias gaires kaip rekomendaciją.

18.20 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalis raštu gali prašyti pradėti konsultacijas su kita Šalimi bet koku dėl šio Susitarimo kylančiu klausimu, turinčiu įtakos finansinėms paslaugoms. Kita Šalis palankiai apsvarsto tokį prašymą. Konsultacijose dalyvaujančios Šalys Finansinių paslaugų pakomitečiui praneša apie savo konsultacijų rezultatus.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad į konsultacijas būtų įtraukti jų pareigūnai, turintys atitinkamos patirties, susijusios su finansinėmis paslaugomis arba finansų įstaigomis, kurioms taikomas šis skyrius. Meksikos atveju šį reikalavimą atitinka Finansų ir valstybės kreditų ministerijos (*Secretaría de Hacienda y Crédito Público*) arba jos funkcijų tęsėjo pareigūnai.

3. Nė viena šio straipsnio nuostata nelaikoma reikalavimu, kad Šalis nukryptų nuo savo teisės nuostatų, susijusių su finansų įstaigų keitimusi informacija arba Šalių finansų įstaigų susitarimo ar tvarkos reikalavimais, arba reikalavimu, kad finansų įstaigos imtųsi veiksmų, kurie trukdytų spręsti konkrečius reglamentavimo, priežiūros, administracinius ar vykdymo užtikrinimo klausimus.

4. Nė viena šio straipsnio nuostata nelaikoma kliūtimi priežiūros tikslais Šaliai reikalauti informacijos, susijusios su kitos Šalies teritorijoje esančia finansų įstaiga arba tarpvalstybinių finansinių paslaugų teikėju. Ta Šalis gali kreiptis į kitos Šalies finansų įstaigą prašydama informacijos.

18.21 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimas

1. Sprendžiant ginčus, susijusius su šio skyriaus nuostatų taikymu ir aiškinimu, taikomas 31 skyrius (Ginčų sprendimas), įskaitant 31-A priedą (Darbo tvarkos taisyklės) ir 31-B priedą (Elgesio kodeksas), su pakeitimais, padarytais šiuo straipsniu.
2. Be 31.9 straipsnyje (Kolegijos nariams taikomi reikalavimai) nustatytų reikalavimų, kolegijos nariai turi turėti ekspertinių žinių arba patirties finansinių paslaugų teisės ar praktikos srityje, kuri gali apimti finansų įstaigų reglamentavimą, nebent Šalys susitaria kitaip.
3. Jungtinis komitetas ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos patvirtina bent 15 asmenų, atitinkančių 2 dalyje nustatytus reikalavimus, kurie pageidauja ir gali būti kolegijos nariais, sąrašą. Sąrašą sudaro trys dalys:
 - a) Europos Sąjungos asmenų sąrašo dalis;
 - b) Meksikos asmenų sąrašo dalis ir
 - c) asmenų, kurie eina kolegijos pirmininko pareigas, sąrašo dalis.

4. Šio skyriaus tikslais 3 dalyje nurodytos sąrašų dalys, jas patvirtinus, pakeičia 31.8 straipsnio (Kolegijos narių sąrašai) 1 dalyje nustatytas sąrašų dalis.

5. Kilus ginčui, kai kolegija nustato, kad priemonė nesuderinama su šiuo Susitarimu nustatytomis pareigomis, ir priemonė daro poveikį:

- a) finansinių paslaugų sektoriui ir bet kokiam kitam sektoriui, Šalis ieškovė gali laikinai sustabdyti finansinių paslaugų sektoriui palankių nuostatų, kurių poveikis lygiavertis kitos Šalies finansinių paslaugų sektoriuje taikomos priemonės poveikiui, taikymą, arba
- b) tik kitiems sektoriams, išskyrus finansinių paslaugų sektorių, Šalis ieškovė gali laikinai nestabdyti finansinių paslaugų sektoriui palankių nuostatų taikymo.

18.22 STRAIPSNIS

Investiciniai ginčai, susiję su finansinėmis paslaugomis

1. 10 skyriaus (Investicijos) D skirsnis (Investicinių ginčų sprendimas), įtrauktas į šį skyrių ir tapęs jo dalimi pagal 18.2 straipsnio 8 dalį, su pakeitimais, padarytais šiuo straipsniu, taikomas:
 - a) investiciniams ginčams, susijusiems su priemonėmis, kurioms taikomas šis skyrius, ir kuriuose investuotojas teigia, kad Šalis pažeidė 10.7 straipsnio (Nacionalinis režimas) 2 dalį, 10.8 straipsnio (Didžiausio palankumo režimas) 2 dalį, 10.15 straipsnį (Investuotojams ir investicijoms pagal šį Susitarimą taikomas režimas), 10.16 straipsnį (Pervedimai), 10.17 straipsnį (Nuostolių kompensavimas), 10.18 straipsnį (Ekspropriacija ir kompensacija) arba 10.52 straipsnį (Atsisakymas taikyti palankias nuostatas), arba
 - b) investiciniams ginčams, pradėtiems pagal 10 skyriaus (Investicijos) D skirsnį (Investicinių ginčų sprendimas), kai taikomas 18.13 straipsnis (Prudencinė išlyga).

2. Kilus investiciniam ginčui pagal 1 dalies a punktą arba jei atsakovas per 60 dienų nuo pretenzijos pateikimo Ginčų sprendimo institucijai pagal 10.26 straipsnį (Pretenzijos pateikimas Ginčų sprendimo institucijai) vadovaudamasis 1 dalies b punktu paprašo taikyti 18.13 straipsnį (Prudencinė išlyga), pretenziją nagrinėjantis Ginčų sprendimo institucijos padalinys, pasikonsultavęs su ginčo šalimis ir laikydamasis 10.44 straipsnio (Ekspertų ataskaitos), paskiria vieną ar daugiau ekspertų iš Jungtinio komiteto patvirtinto ekspertų sąrašo, kad jie jam pateiktų ataskaitą dėl bet kurio faktinio klausimo, susijusio su finansinių paslaugų klausimais, kuriuos procese iškėlė ginčo šalis. Jungtinė taryba ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos patvirtina ekspertų sąrašą, kurį sudaro šeši ekspertai, įrodę turintys ekspertinių žinių ar patirties finansinių paslaugų teisės ar praktikos, kuri gali apimti finansų įstaigų reglamentavimą, srityje. Jei tą dieną, kai pateikiama pretenzija pagal 10.26 straipsnį (Pretenzijos pateikimas Ginčų sprendimo institucijai), sąrašas dar nepatvirtintas, ekspertai skiriami iš asmenų, kuriuos Šalis arba abi Šalys paskyrė ir apie kuriuos kitai Šaliai buvo pranešta to sąrašo patvirtinimo tikslais.

3. Atsakovas gali raštu kreiptis į Finansinių paslaugų pakomitetą, kad šis nuspręstų, ar ir, jei taip, koku mastu išimtis pagal 18.13 straipsnį (Prudencinė išlyga) yra pagrįsta gynybos priemonė atsakant į pretenziją. Kreipiamasi ne vėliau nei tą dieną, kurią Ginčų sprendimo institucija nurodo atsakovui pateikti savo pareiškimą. Jei atsakovas kreipiasi į Finansinių paslaugų pakomitetą pagal šią dalį, 10 skyriaus (Investicijos) D skirsnyje (Investicinių ginčų sprendimas) nurodyti laikotarpiai ar procesai sustabdomi.

4. Kai kreipiamasi pagal 3 dalį, Finansinių paslaugų pakomitetas gali bendrai nutarti, ar ir kokių mastu prudencinė išlyga pagal 18.13 straipsnį yra pagrįsta gynybos priemonė atsakant į pretenziją, ir perduoti nutarimo kopiją investuotojui ir Ginčų sprendimo institucijai. Jei bendrame nutarime nustatoma, kad 18.13 straipsnis yra pagrįsta gynybos priemonė atsakant į visas pretenzijos dalis, investuotojas laikomas atsiėmusiu savo pretenziją ir procesas nutraukiamas pagal 10.40 straipsnį (Pretenzijos atsisakymas). Jei bendrame nutarime nustatoma, kad 18.13 straipsnis yra pagrįsta gynybos priemonė atsakant tik į kai kurias pretenzijos dalis, dėl šių dalių tas bendras nutarimas Ginčų sprendimo institucijai privalomas. Tokiu atveju laikotarpių ar procesų sustabdymas pagal 3 dalį negalioja ir investuotojas gali tęsti procesą dėl likusių pretenzijos dalių.
5. Jei per tris mėnesius nuo tada, kai atsakovas kreipėsi į Finansinių paslaugų pakomitetą, šis nepriima bendro nutarimo, laikotarpių ar procesų sustabdymas pagal 3 dalį negalioja ir investuotojas gali tęsti procesą dėl likusių pretenzijos dalių.
6. Atsakovo prašymu ir tuo atveju, jei Finansinių paslaugų pakomitetas per 5 dalyje nurodytą trijų mėnesių laikotarpį nepriima bendro nutarimo, Ginčų sprendimo institucija preliminarai nusprendžia, ar ir kokių mastu 18.13 straipsnis yra tinkama gynybos priemonė. Tai, kad atsakovas tokio prašymo nepateikia, nedaro poveikio jo teisei vėlesniu proceso etapu teigti, kad 18.13 straipsnis yra pagrįsta gynybos priemonė. Ginčų sprendimo institucija nedaro neigiamų išvadų dėl to, kad Finansinių paslaugų pakomitetas nesutarė dėl bendro nutarimo.

7. Procesą pagal 6 dalį vykdo Ginčų sprendimo institucijos padalinys, įsteigtas pretenzijai nagrinėti, ir visų pirma užtikrina, kad ginčo šalys turėtų galimybę pateikti bent vieną rašytinį pareiškimą. Ginčų sprendimo institucijos padalinys priima preliminarų sprendimą per 120 dienų nuo paskutinio pareiškimo gavimo. Jei Ginčų sprendimo institucijai preliminariam sprendimui paskelbti reikia daugiau laiko, ji nurodo šio delsimo priežastis. Jei Ginčų sprendimo institucijos padalinys padaro išvadą, kad 18.13 straipsnis yra pagrįsta gynybos priemonė atsakant į visas pretenzijos dalis, investuotojas laikomas atsiėmusiu savo pretenziją ir procesas nutraukiamas pagal 10.40 straipsnį (Pretenzijos atsisakymas). Jeigu Ginčų sprendimo institucijos padalinys padaro išvadą, kad 18.13 straipsnis yra tinkama gynybos priemonė, taikoma tik tam tikroms pretenzijos dalims, procesas tęsiamas dėl likusių pretenzijos dalių.

19 SKYRIUS

SKAITMENINĖ PREKYBA

19.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) vartotojas – fizinis asmuo arba įmonė, jei tai numatyta atitinkamos Šalies teisės nuostatose, kurie naudojami viešai prieinamomis telekomunikacijų paslaugomis arba prašo jas teikti ne savo prekybos, verslo, amato ar profesijos tikslais;
- b) duomenų pranešimas – elektroninėmis, optinėmis ar panašiomis priemonėmis sukurta, išsiųsta, gauta ar saugoma informacija;
- c) elektroninio tapatumo nustatymo paslauga – paslauga, kuria galima patvirtinti:
 - i) fizinio asmens ar įmonės tapatybę arba

- ii) duomenų pranešimo kilmę ir vientisumą nuo tada, kai jis buvo pirmą kartą sukurtas galutinės formos;
- d) elektroninis parašas – prie duomenų pranešimo pridėti arba logiškai su juo susieti elektroninės formos duomenys, kurie gali būti naudojami siekiant nustatyti tą duomenų pranešimą pasirašiusio asmens tapatybę ir nurodyti, kad tame duomenų pranešime pateiktai informacijai pritariama, siekiant užtikrinti jo kilmę ir vientisumą taip, kad būtų galima aptikti bet kokius vėlesnius duomenų pakeitimus;
- e) elektroninė patikimumo užtikrinimo paslauga – elektroninė paslauga, kurią sudaro elektroninių parašų, elektroninių laiko žymų, elektroninio registruoto pristatymo, sertifikuotų skaitmeninio paslaugų, interneto svetainių tapatumo nustatymo ir su tomis paslaugomis susijusių sertifikatų kūrimas, tikrinimas ir tvirtinimas;
- f) galutinis naudotojas – fizinis asmuo arba įmonė, jei tai numatyta atitinkamos Šalies teisės nuostatose, kuris naudojasi viešai prieinamomis telekomunikacijų paslaugomis arba prašo jas teikti kaip vartotojas arba prekybos, verslo, amato ar profesijos tikslais;
- g) patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjas – fizinis asmuo arba įmonė, teikiantis elektronines patikimumo užtikrinimo paslaugas, ir

- h) neužsakytas komercinis elektroninis pranešimas – elektroninis pranešimas, įskaitant bent elektroninį paštą, trumpųjų pranešimų sistemą (SMS) ir daugialypės terpės pranešimų sistemos (MMS) pranešimus, kuris be gavėjo sutikimo arba nepaisant aiškaus gavėjo atsisakymo siunčiamas komerciniais tikslais tiesiogiai galutiniams gavėjams telekomunikacijų tinklu ir, kiek tai numatyta Šalies teisės nuostatose, teikiant kitas telekomunikacijų paslaugas.

19.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį elektroniniu būdu vykdomai prekybai.
2. Šis skyrius netaikomas:
 - a) lošimų paslaugoms;
 - b) transliavimo paslaugoms;
 - c) audiovizualinėms paslaugoms;

- d) notarų arba lygiaverčių profesijų atstovų paslaugoms;
- e) teisinio atstovavimo paslaugoms ir
- f) viešiesiems pirkimams, išskyrus 19.7, 19.8 ir 19.11 straipsnius.

19.3 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

Šalys pripažįsta skaitmeninės prekybos teikiamas ekonomikos augimo ir susijusias galimybes, taip pat tai, kad svarbu priimti sistemas, kuriomis būtų skatinamas vartotojų pasitikėjimas skaitmenine prekyba ir vengiama nereikalingų kliūčių jos naudojimui ir plėtrai.

19.4 STRAIPSNIS

Teisė reglamentuoti

Šalys patvirtina savo teisę savo teritorijoje vykdyti reglamentavimo veiklą taip, kad galėtų siekti teisėtų politikos tikslų, kaip antai susijusių su visuomenės sveikatos apsauga, socialinėmis paslaugomis, valstybiniu švietimu, sauga, aplinka, visuomenės dorove, socialine ar vartotojų apsauga, privatumu ir duomenų apsauga, kultūros įvairovės skatinimu ir apsauga ar konkurencija.

19.5 STRAIPSNIS

Muitai perdavimui elektroninėmis priemonėmis

1. Šalys netaiko maitų vienos Šalies asmens vykdomam perdavimui elektroninėmis priemonėmis kitos Šalies asmeniui.
2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 dalimi neužkertamas kelias Šaliai nustatyti vidaus mokesčių, rinkliavų ar kitų privalomųjų mokėjimų perdavimui elektroninėmis priemonėmis, jei tokie mokesčiai, rinkliavos ar privalomieji mokėjimai nustatomi laikantis šio Susitarimo.

19.6 STRAIPSNIS

Išankstinio leidimo netaikymo principas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad paslaugų teikimui elektroninėmis priemonėmis nebūtų taikomas išankstinio leidimo reikalavimas.
2. 1 dalimi nedaromas poveikis leidimo reikalavimams, kurie nėra konkrečiai ir išimtinai skirti elektroninėmis priemonėmis teikiamoms paslaugoms arba kurie taikomi telekomunikacijų paslaugoms.

19.7 STRAIPSNIS

Elektroninės sutartys

Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagal jos teisės sistemą būtų leidžiama sudaryti sutartis elektroninėmis priemonėmis ir kad nebūtų atsisakyta pripažinti tų sutarčių teisinės galios, galiojimo ar įgyvendinamumo vien dėl to, kad jos buvo sudarytos elektroninėmis priemonėmis¹⁰.

19.8 STRAIPSNIS

Elektroninės patikimumo užtikrinimo ir tapatumo nustatymo paslaugos

1. Šalis neatsisako pripažinti elektroninės patikimumo užtikrinimo ir tapatumo nustatymo paslaugos teisinio galiojimo remdamasi vien tuo, kad paslauga teikiama elektroniniu būdu.

¹⁰ Ši nuostata netaikoma sutartims:

- a) kuriomis sukuriamos arba perduodamos teisės į nekilnojamąjį turtą;
- b) dėl kurių pagal teisės nuostatas būtinas teismų, valdžios institucijų ar valdžios funkcijas vykdančių profesijų atstovų įsikišimas;
- c) dėl laidavimo ir sutartims dėl kredito grąžinimo garantijos, kurias sudaro asmenys, veikiantys ne savo amato, verslo ar profesijos tikslais, kaip reikalaujama pagal teisę, ir
- d) kurios reglamentuojamos šeimos teise arba paveldėjimo teise.

2. Šalis nenustato ar nepalieka galioti priemonių, kuriomis reglamentuojamas elektroninis patikimumo užtikrinimas ir elektroninis tapatumo nustatymas ir kuriomis:

- a) elektroninės operacijos šalims būtų draudžiama abipusiškai nustatyti jų operacijai tinkamus elektroninius metodus arba
- b) elektroninės operacijos šalims būtų užkertamas kelias turėti galimybę teismo ar administracinėje institucijoje įrodyti, kad jų elektroninė operacija atitinka visus teisinius reikalavimus, taikomus elektroninėms patikimumo užtikrinimo ir tapatumo nustatymo paslaugoms.

3. Nepaisydama 2 dalies, Šalis gali reikalauti, kad vykdant tam tikros kategorijos elektronines operacijas elektroninio tapatumo nustatymo metodus atitiktų tam tikrus veiklos rezultatų standartus arba būtų sertifikuotas pagal Šalies teisę akredituotos institucijos. Tokie reikalavimai turi būti objektyvūs, skaidrūs ir nediskriminaciniai ir turi būti susiję tik su konkrečiomis atitinkamų elektroninių operacijų kategorijos charakteristikomis.

4. Šalys skatina naudotis sąveikiomis elektroninėmis patikimumo užtikrinimo ir tapatumo nustatymo paslaugomis ir skatina abipusį pripažintų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų teikiamų elektroninių patikimumo užtikrinimo ir tapatumo nustatymo paslaugų pripažinimą.

19.9 STRAIPSNIS

Interneto vartotojų apsauga

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu palikti galioti ir nustatyti skaidrias ir veiksmingas priemones, kuriomis didinamas vartotojų pasitikėjimas, įskaitant, bet tuo neapsiribojant, priemones, kuriomis vartotojai apsaugomi nuo nesąžiningos ir apgaulingos komercinės praktikos, kai jie dalyvauja elektroninės prekybos operacijose.
2. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti priemones, kuriomis didinamas vartotojų pasitikėjimas, įskaitant priemones, kuriomis draudžiama nesąžininga ir apgaulinga komercinė praktika, kuria daroma arba gali būti padaryta žala vartotojams.
3. Šalys pripažįsta, kad svarbu, jog Šalių atitinkamos vartotojų apsaugos agentūros ar kitos atitinkamos įstaigos bendradarbiautų vykdydamos su elektronine prekyba susijusią veiklą, siekdamos didinti vartotojų pasitikėjimą ir taip didinti jų gerovę.

19.10 STRAIPSNIS

Neužsakyti komerciniai elektroniniai pranešimai

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti priemones, kuriomis:
 - a) reikalaujama, kad neužsakytų komercinių elektroninių pranešimų siuntėjai palengvintų galutiniams naudotojams būdus, kaip išvengti nuolat gauti tuos pranešimus, arba
 - b) reikalaujama gavėjų sutikimo gauti komercinius elektroninius pranešimus, kaip nustatyta pagal kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad neužsakyti komerciniai elektroniniai pranešimai būtų aiškiai atpažįstami, būtų aiškiai nurodyta, kieno vardu jie siunčiami, ir juose būtų pateikta būtina informacija, leidžianti galutiniams naudotojams nemokamai bet kuriuo metu pareikalauti, kad pranešimai nebebūtų siunčiami.
3. Kiekviena Šalis nustato galimybę apskusti neužsakytų komercinių elektroninių pranešimų siuntėjus, kurie nesilaiko pagal 1 ir 2 dalis nustatytų arba paliktų galioti priemonių.
4. Šalys stengiasi bendradarbiauti atitinkamais abipusiškai svarbiais atvejais, susijusiais su neužsakytų komercinių elektroninių pranešimų reglamentavimu.

19.11 STRAIPSNIS

Pirminis kodas

1. Šalis negali reikalauti perduoti kitos Šalies fiziniam asmeniui ar įmonei nuosavybės teise priklausančio programinės įrangos pirminio kodo arba suteikti prieigos prie jo.
2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 dalis:
 - a) neužkerta kelio Šaliai nustatyti arba palikti galioti priemones teisėtam viešosios politikos tikslui pasiekti, be kita ko, saugumui ir saugai užtikrinti, pavyzdžiui, vykdant sertifikavimo procedūrą, pagal Susitarimo IV dalies 18.13 straipsnį (Prudencinė išlyga), 32.1 straipsnį (Bendrosios išimtys) ir 2.8 straipsnį (Saugumo išimtis), ir
 - b) taikoma kitos Šalies asmens savanoriškam pirminio kodo perdavimui arba prieigos prie jo suteikimui komerciniais pagrindais, pavyzdžiui, vykdant viešųjų pirkimų sandorį arba laisvai suderėtą sutartį.
3. Nė viena šio straipsnio nuostata nedaromas poveikis:
 - a) teismo, administracinio teismo ar konkurencijos institucijos reikalavimams atitaisyti konkurencijos teisės pažeidimą;

- b) intelektualinės nuosavybės teisėms ir jų vykdymo užtikrinimui ir
- c) Šalies teisei imtis veiksmų arba neatskleisti kokios nors informacijos, kurią ji laiko būtina ginti savo svarbiausiems saugumo interesams, susijusiems su ginklų, šaudmenų arba karinės paskirties medžiagų viešaisiais pirkimais arba viešaisiais pirkimais, kurie yra būtini nacionalinio saugumo ar nacionalinės gynybos tikslais.

19.12 STRAIPSNIS

Atvira interneto prieiga

Kiekviena Šalis stengiasi užtikrinti, kad jos teritorijoje galutiniai naudotojai, laikydamiesi taikomos politikos ir įstatymų bei kitų teisės aktų, galėtų:

- a) gauti prieigą prie pasirinktų internete prieinamų paslaugų ir taikomųjų programų, jas platinti ir naudoti, atsižvelgiant į pagrįstą ir nediskriminacinį tinklo valdymą;
- b) prijungti prie interneto pasirinktus įrenginius, jei tokie įrenginiai nekenkia tinklui, ir
- c) turėti prieigą prie informacijos apie jų interneto prieigos paslaugų teikėjo vykdomą tinklo valdymo praktiką.

19.13 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

1. Pripažindamos pasaulinį skaitmeninės prekybos pobūdį, Šalys bendradarbiauja reglamentavimo ir geriausios praktikos klausimais, palaikydamos esamus sektorių dialogus, kuriuose, be kita ko, aptariami šie klausimai:
 - a) sąveikių tarpvalstybinių elektroninių patikimumo užtikrinimo ir tapatumo nustatymo paslaugų pripažinimas ir lengvinimas;
 - b) tiesioginės rinkodaros pranešimų tvarkymas;
 - c) iššūkiai, su kuriais susiduria mažosios ir vidutinės įmonės skaitmeninės prekybos srityje;
 - d) vartotojų apsauga ir vartotojų pasitikėjimo elektroninės prekybos srityje didinimas;
 - e) bendri kibernetinio saugumo klausimai ir
 - f) kiti skaitmeninės prekybos plėtrai svarbūs klausimai.

2. Bendradarbiaujant reglamentavimo ir geriausios praktikos klausimais, kaip nurodyta 1 dalyje, daugiausia dėmesio skiriama keitimuisi informacija ir nuomonėmis apie atitinkamus Šalių teisės aktus šiais klausimais ir tokių teisės aktų įgyvendinimą.
3. Šalys patvirtina, kad svarbu aktyviai dalyvauti daugiašaliuose forumuose siekiant skatinti skaitmeninės prekybos plėtrą.

19.14 STRAIPSNIS

Peržiūros nuostata dėl duomenų srautų

Per trejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Šalys iš naujo įvertina, ar reikia į šį Susitarimą įtraukti nuostatas dėl laisvo duomenų judėjimo.

20 SKYRIUS

KAPITALO JUDĖJIMAS, MOKĖJIMAI IR PERVEDIMAI BEI LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

20.1 STRAIPSNIS

Einamoji sąskaita

Nedarant poveikio kitoms šio Susitarimo nuostatoms, kiekviena Šalis leidžia vykdyti pervedimus ar mokėjimus, susijusius su Šalių tarpusavio mokėjimų balanso einamosios sąskaitos sandoriais, kuriems taikomas šis Susitarimas, laisvai konvertuojama valiuta ir atitinkamai laikantis 1944 m. liepos 22 d. Breton Vudse, Naujajame Hampšyre, priimtos Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutarties straipsnių.

20.2 STRAIPSNIS

Kapitalo judėjimas

Nedarant poveikio kitoms šio Susitarimo nuostatoms, kiekviena Šalis leidžia, kiek tai susiję su sandoriais, susijusiais su mokėjimų balanso kapitalo ir finansine sąskaita, laisvą kapitalo judėjimą, siekiant liberalizuoti investicijas ir kitus sandorius, kaip numatyta 10 skyriaus (Investicijos) B skirsnyje (Investicijų liberalizavimas), 11 skyriuje (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis), 12 skyriuje (Laikinas fizinių asmenų atvykimas verslo reikalais) ir 18 skyriuje (Finansinės paslaugos).

20.3 STRAIPSNIS

Su kapitalo judėjimu, mokėjimais ar pervedimais susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų taikymas

1. 10.16 straipsnis (Pervedimai) ir 18.2 straipsnio (Taikymo sritis) 6 dalies a punktas, taip pat 20.1 ir 20.2 straipsniai netrukdo Šaliai taikyti savo įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su:

a) bankrotu, nemokumu ir kreditorių teisių apsauga;

- b) finansinių priemonių išleidimu ar prekyba jomis;
 - c) kapitalo judėjimo, mokėjimų ar pervedimų finansine atskaitomybe ar apskaita, kai būtina padėti teisėsaugos arba finansų reguliavimo institucijoms;
 - d) nusikalstama ar baudžiamąja veika arba apgaule ar sukčiavimu;
 - e) užtikrinimu, kad būtų laikomasi teismine tvarka priimtų nutarčių ar sprendimų, arba
 - f) socialinės apsaugos, valstybinės senatvės pensijos ar privalomosiomis taupymo sistemomis.
2. Tie įstatymai ir kiti teisės aktai neturi būti taikomi šališkai arba diskriminuojamai arba taip, kad būtų užslėptai ribojamas kapitalo judėjimas, mokėjimai ar pervedimai.

20.4 STRAIPSNIS

Laikinosios apsaugos priemonės

1. Išimtinėmis aplinkybėmis, kai kyla didelių su Europos Sąjungos ekonominės ir pinigų sąjungos veikimu susijusių sunkumų arba jų grėsmė, Europos Sąjunga gali nustatyti arba palikti galioti kapitalo judėjimo, mokėjimų ar pervedimų apsaugos priemonės. Tos priemonės taikomos tik tiek, kiek tikrai būtina tokiems sunkumams įveikti, ir galioja ne ilgiau kaip šešis mėnesius.
2. Priemonėmis, kurių Europos Sąjunga imasi pagal 1 dalį, negali būti trečiosios šalies atžvilgiu savavališkai ar nepagrįstai diskriminuojama Meksika. Europos Sąjunga nedelsdama informuoja Meksiką ir kuo greičiau pateikia tokių priemonių panaikinimo tvarkaraštį.

20.5 STRAIPSNIS

Apribojimai, taikomi dėl mokėjimų balanso, išorės finansavimo ir makroekonominių sunkumų

1. Šalis gali nustatyti arba palikti galioti ribojamąsias priemones kapitalo judėjimui, mokėjimams ir pervedimams¹¹:

- a) jei kyla didelių mokėjimų balanso ir tarptautinių finansinių sunkumų¹² arba jų grėsmė, arba
- b) išimtinėmis aplinkybėmis, kai mokėjimai ar pervedimai, susiję su kapitalo judėjimu, sukelia didelių makroekonominių sunkumų, susijusių su pinigų ir valiutos kurso politika Meksikoje arba Europos Sąjungos valstybėje narėje, arba jų grėsmę.

2. 1 dalyje nurodytos priemonės:

- a) suderinamos su taikytiniais Tarptautinio valiutos fondo susitarimo straipsniais;

¹¹ Europos Sąjungos atveju tokių priemonių gali imtis Europos Sąjungos valstybė narė susiklosčius situacijoms, išskyrus nurodytąsias 20.4 straipsnyje, kurios daro poveikį tos valstybės narės ekonomikai.

¹² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 dalies a punkte nurodytus kylančius didelius mokėjimų balanso ir tarptautinius finansinius sunkumus arba jų grėsmę, be kita ko, gali lemti dideli makroekonominiai sunkumai, susiję su pinigų ir valiutos kurso politika, arba jų grėsmė, kaip nurodyta 1 dalies b punkte.

- b) neviršija to, kas būtina 1 dalyje nurodytai situacijai išspręsti;
- c) laikinos ir palaipsniui nutraukiamos, 1 dalyje nurodytai padėčiai gerėjant;
- d) nedaro nereikalingos žalos kitos Šalies komerciniams, ekonominiams ir finansiniams interesams;
- e) nėra Šaliai mažiau palankios negu trečiajai šaliai panašiais atvejais ir
- f) negali būti naudojamos kaip makroekonominės politikos, reikalingos pagrįstam išorės koregavimui, pakaitalas.

3. Norėdama apsaugoti savo išorės finansinę poziciją arba mokėjimų balansą, Šalis gali nustatyti arba palikti galioti ribojamąsias priemones, skirtas prekybai prekėmis. Šios priemonės turi atitikti GATT 1994 XII straipsnį ir Susitarimą dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos Mokėjimų balanso nuostatų.

4. Norėdama apsaugoti savo išorės finansinę poziciją arba mokėjimų balansą, Šalis gali nustatyti arba palikti galioti ribojamąsias priemones, skirtas prekybai paslaugomis. Šios priemonės turi atitikti GATS XII straipsnį.

5. Šalis stengiasi nenustatyti arba nepalikti galioti priemonių, kurias sudaro papildomi tarifai, kvotos, licencijos ar panašios priemonės. Šalis paaiškina šių ribojamųjų priemonių taikymo priežastis, kai praneša kitai Šaliai apie tas priemones.

6. Nustatydamą arba palikdamą galioti 1 dalyje nurodytas priemones, Šalis nedelsdama apie jas praneša kitai Šaliai.

7. Jei ribojamosios priemonės nustatomos arba paliekamos galioti pagal 20.4 straipsnį arba šį straipsnį, Šalys nedelsdamos surengia konsultacijas Paslaugų ir investicijų pakomitetyje, išskyrus atvejus, kai konsultacijos vyksta kituose tarptautiniuose forumuose, kurių narės yra abi Šalys. Per konsultacijas įvertinami mokėjimų balanso ar išorės finansiniai sunkumai, dėl kurių imtasi atitinkamų priemonių, atsižvelgiant į šiuos veiksnis:

- a) sunkumų pobūdį ir mastą;
- b) išorės ekonominę ir prekybos aplinką ir
- c) kitus galimus taisomuosius veiksmus.

8. Per 7 dalyje nurodytas konsultacijas aptariama, ar ribojamosios priemonės atitinka 20.4 straipsnį arba šio straipsnio 1 ir 2 dalis. Šalys pripažįsta visus atitinkamus Tarptautinio valiutos fondo (TVF) pateiktus statistinio ar faktinio pobūdžio duomenis, jei tokių yra, ir savo išvadose atsižvelgia į TVF atliktą atitinkamos Šalies mokėjimų balanso ir išorės finansinės padėties vertinimą.

21 SKYRIUS

VIEŠIEJI PIRKIMAI

21.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) komercinės prekės ar paslaugos – prekės ar paslaugos, kurios paprastai parduodamos arba siūlomos parduoti komercinėje rinkoje ne valdžios sektoriaus pirkėjams ne valdžios sektoriaus tikslais arba yra jų perkamos;
- b) statybos paslaugos – paslaugos, kuriomis siekiama įvairiais būdais atlikti civilinės inžinerijos ar pastatų statybos darbus, nustatytus Jungtinių Tautų laikinojo svarbiausiojo produktų klasifikatoriaus (CPC) 51 skyriuje;

c) viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą – viešieji pirkimai valdžios sektoriaus tikslais:

i) prekių, paslaugų ar bet kokio jų derinio:

A) kurie kiekvienos Šalies atveju nurodyti atitinkamai 21-A priede (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priede (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą), ir

B) kurių viešieji pirkimai rengiami ne komerciniais ar perpardavimo tikslais arba nesiekiant jų naudoti prekėms gaminti ar tiekti arba paslaugoms teikti komerciniais ar perpardavimo tikslais;

ii) vykdomi bet kokiomis sutartinėmis priemonėmis, įskaitant:

A) pirkimą;

B) išperkamąją nuomą ir

C) nuomą arba išsimokėtinį pirkimą su išsipirkimo galimybe arba be jos;

iii) kurių vertė, apskaičiuota pagal 21.2 straipsnį, skelbimo paskelbimo pagal 21.6 straipsnį metu yra lygi 21-A priede (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priede (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) nurodytai kiekvienos Šalies ribinei vertei arba už ją didesnė;

- iv) kuriuos vykdo perkantysis subjektas ir
- v) kurie nėra pašalinti iš 21.2 straipsnio 2 dalies, 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) taikymo srities;
- d) elektroninis aukcionas – kartotinis procesas, vykdomas elektroninėmis priemonėmis, kuriomis tiekėjai praneša apie naujas kainas arba naujas kiekybinių ne kainomis grindžiamų pasiūlymo elementų vertes, susijusias su vertinimo kriterijais, arba ir viena, ir kita; pagal šias naujas kainas ir vertes nustatoma arba peržiūrima pasiūlymų eilės tvarka;
- e) raštu arba rašytinis – žodžiais arba skaitmenimis pateikta informacija, kuri gali būti perskaityta, atgaminta ir vėliau perduota; ji gali apimti elektroninėmis priemonėmis perduodamą ir saugomą informaciją;
- f) ribotas konkursas – pirkimo būdas, kai perkantysis subjektas pats susisieikia su pasirinktu (-ais) tiekėju (-ais);
- g) daugkartinis sąrašas – sąrašas, kuriame nurodomi tiekėjai, kuriuos perkantysis subjektas laiko atitinkančiais dalyvavimo sąlygas, ir kuriuo jis ketina naudotis daugiau nei vieną kartą;

- h) skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą – perkančiojo subjekto paskelbtas skelbimas, kuriuo suinteresuotieji tiekėjai kviečiami teikti prašymus dalyvauti konkurse ir (arba) konkurso pasiūlymus;
- i) kompensacijos – bet kokios sąlygos ar išsipareigojimai, kuriais skatinama vietos plėtra arba gerinamas Šalies sąskaitų mokėjimų balansas, pavyzdžiui, vidaus turinio naudojimas, technologijų licencijavimas, investicijos, kompensacinė prekyba ir panašūs veiksmai arba reikalavimai;
- j) atviras konkursas – viešojo pirkimo būdas, kai pasiūlymus gali teikti visi suinteresuotieji tiekėjai;
- k) perkantysis subjektas – subjektas, kuriam taikomi 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) A, B ir C skirsniai;
- l) tinkamas tiekėjas – tiekėjas, kurį perkantysis subjektas laiko atitinkančiu dalyvavimo sąlygas;
- m) atrankinis konkursas – viešojo pirkimo būdas, kai perkantysis subjektas pasiūlymus teikti kviečia tik tinkamus tiekėjus;
- n) paslaugos – taip pat statybos paslaugos, jei nenurodyta kitaip;

- o) standartas – pripažintos institucijos patvirtintas dokumentas, kuriame nustatytos visuotiniam ir daugkartiniam naudojimui skirtos taisyklės, gairės ar prekių arba paslaugų, arba susijusių procesų bei gamybos būdų savybės, kurių laikytis neprivaloma; jame taip pat gali būti nurodyti ar pateikti vien terminijos, simbolių, pakuotės, žymėjimo ar ženklinimo reikalavimai, kiek jie taikytini prekei, paslaugai, procesui ar gamybos būdai;
- p) tiekėjas – asmuo arba asmenų grupė, kurie tiekia ar gali tiekti prekes arba teikia ar gali teikti paslaugas, ir
- q) techninė specifikacija – konkurso reikalavimas, kuriame:
 - i) išdėstytos įsigytinų prekių ar paslaugų savybės, įskaitant kokybę, technines savybes, saugą ir matmenis, arba jų gamybos ir tiekimo procesai bei metodai, arba
 - ii) nurodyti terminijos, simbolių, pakuotės, žymėjimo ar ženklinimo reikalavimai, taikytini prekei arba paslaugai.

21.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir aprėptis

Šio skyriaus taikymas

1. Šis skyrius taikomas visoms priemonėms, susijusioms su viešaisiais pirkimais pagal šį Susitarimą, neatsižvelgiant į tai, ar jie visiškai, ar iš dalies vykdomi elektroninėmis priemonėmis.
2. Išskyrus atvejus, kai 21-A priede (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priede (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) numatyta kitaip, šis skyrius netaikomas:
 - a) žemės, esamų pastatų arba kito nekilnojamojo turto ar su juo susijusių teisių įsigijimui arba nuomai;
 - b) nesutartiniams susitarimams ar Šalies teikiamai bet kokios formos paramai, įskaitant bendradarbiavimo susitarimus, dotacijas, paskolas, kapitalo investicijas, garantijas ir mokesčių paskatas;
 - c) fiskalinės įstaigos ar depozitoriumo paslaugų, likvidavimo ir valdymo paslaugų, skirtų reglamentuojamoms finansų įstaigoms, ar valstybės skolos vertybinių popierių, įskaitant paskolas ir vyriausybės obligacijas, vekselius ir kitus vertybinius popierius, pardavimo, išpirkimo ir platinimo paslaugų viešajam pirkimui arba įsigijimui;

- d) viešojo sektoriaus darbo sutartims;
- e) viešiesiems pirkimams, kurie vykdomi:
 - i) siekiant konkretaus tikslo – teikti tarptautinę paramą, įskaitant paramą vystymuisi;
 - ii) laikantis konkrečios tvarkos ar sąlygų, nustatytų tarptautiniu susitarimu, susijusiu su karinių dalinių dislokavimu arba su pasirašiusių valstybių bendru projekto įgyvendinimu, arba
 - iii) laikantis tarptautinės organizacijos konkrečios tvarkos ar sąlygų arba gaunant finansavimą tarptautinėmis dotacijomis, paskolomis ar kita parama, jei taikytina tvarka ar sąlygos nesuderinami su šiuo skyriumi.

3. Kiekvienos Šalies įsipareigojimai dėl viešųjų pirkimų pagal šį Susitarimą išdėstyti 21-A priede (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priede (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą), laikantis tokios struktūros:

- a) A skirsnyje nurodyti centrinės valdžios subjektai, kurių viešiesiems pirkimams taikomas šis skyrius;
- b) B skirsnyje nurodyti centrinei valdžiai pavaldūs subjektai, kurių viešiesiems pirkimams taikomas šis skyrius, įskaitant, Meksikos atveju, kitus centrinei valdžiai pavaldžius subjektus;

- c) C skirsnyje nurodyti visi kiti subjektai, kurių viešiesiems pirkimams taikomas šis skyrius;
- d) D skirsnyje nurodytos prekės, kurioms taikomas šis skyrius;
- e) E skirsnyje nurodytos paslaugos, išskyrus statybos paslaugas, kurioms taikomas šis skyrius;
- f) F skirsnyje nurodytos statybos paslaugos, kurioms taikomas šis skyrius;
- g) G skirsnyje nurodyti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektai arba darbų koncesijos, kurioms taikomas šis skyrius;
- h) H skirsnyje pateiktos bendrosios pastabos ir nukrypti leidžiančios nuostatos ir
- i) I skirsnyje nurodytos informacijos sklaidos priemonės, kuriose Šalis skelbia savo skelbimus apie viešuosius pirkimus, skelbimus apie sutarčių skyrimą ir kitą su jos viešųjų pirkimų sistema susijusią informaciją.

4. Šis skyrius taip pat taikomas tuo atveju, jei Šalies teisėje leidžiama, kad viešuosius pirkimus pagal šį Susitarimą perkančiųjų subjektų vardu vykdytų kiti subjektai ar asmenys, kurių vykdomiems atitinkamų prekių ir paslaugų viešiesiems pirkimams šis Susitarimas netaikomas.

Vertės nustatymas

5. Apskaičiuodamas viešojo pirkimo vertę, kad nustatytų, ar jis yra viešasis pirkimas pagal šį Susitarimą, perkantysis subjektas:

- a) neskaido viešojo pirkimo į atskirus pirkimus ir nepasirenka bei netaiko konkretaus viešojo pirkimo vertės nustatymo metodo siekdamas, kad viešajam pirkimui šio skyriaus nuostatos būtų visiškai ar iš dalies netaikomos, ir
- b) nurodo didžiausią apskaičiuotą bendrą viešojo pirkimo vertę visu pirkimo laikotarpiu, neatsižvelgiant į tai, ar viešojo pirkimo sutartis skirta vienam tiekėjui ar keliems tiekėjams, atsižvelgdamas į visas atlygio formas, įskaitant:
 - i) priemokas, honorarus, komisinius ir palūkanas ir
 - ii) jei vykdant viešąjį pirkimą numatyta galimybė pasirinkti – tokių pasirinkimo galimybių bendrą vertę.

6. Jei dėl atskiro viešajam pirkimui taikomo reikalavimo skiriama daugiau kaip viena sutartis arba sutartys skiriamos atskirais etapais (toliau – kartotinio pirkimo sutartys), didžiausia apskaičiuota bendra vertė nustatoma remiantis:

- a) tokios pat rūšies prekės ar paslaugos kartotinio pirkimo sutarčių, skirtų per paskutinius 12 mėnesių arba perkančiojo subjekto praėjusiais finansiniais metais, vertė, kai įmanoma, koreguota dėl numatomų perkamos prekės ar paslaugos kiekio arba vertės pokyčių per ateinančius 12 mėnesių, arba
- b) apskaičiuota tokios pat rūšies prekės ar paslaugos kartotinio pirkimo sutarčių, kurios bus skirtos per 12 mėnesių nuo pradinės sutarties skyrimo arba per perkančiojo subjekto finansinius metus, vertė.

7. Kai viešasis pirkimas apima prekių ar paslaugų nuomą arba išperkamąją nuomą, arba bendroji viešojo pirkimo kaina nėra nurodyta, vertė nustatoma pagal:

- a) terminuotos sutarties atveju:
 - i) jei sutarties terminas ne ilgesnis kaip 12 mėnesių – pagal didžiausią apskaičiuotą bendrą vertę per visą terminą, arba
 - ii) jei sutarties terminas ilgesnis kaip 12 mėnesių – pagal didžiausią apskaičiuotą bendrą vertę, įskaitant bet kokią apskaičiuotą likutinę vertę;

- b) jei sutartis neterminuota – pagal apskaičiuotą mėnesio sumą, padaugintą iš 48, ir
- c) jei neaišku, ar sutartis bus terminuota, taikomas b punktas.

21.3 STRAIPSNIS

Saugumas ir bendrosios išimtys

1. Nė viena šio skyriaus nuostata nelaikoma kliūtimi Šaliai imtis veiksmų arba atsisakyti atskleisti informaciją, jei ji mano, kad tokie veiksmai ar informacija yra būtini siekiant apginti jos svarbiausius saugumo interesus, susijusius su ginklų, šaudmenų ir karinės paskirties medžiagų viešaisiais pirkimais arba viešaisiais pirkimais, kurie yra būtini nacionalinio saugumo ar nacionalinės gynybos tikslais.
2. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį tokios priemonės negali būti taikomos savavališkai ar nepateisinamai diskriminuojant Šalis, kai vyrauja tokios pats sąlygos, arba paslėptai ribojant tarptautinę prekybą, nė viena šio skyriaus nuostata negali būti aiškinama kaip neleidžianti Šaliai nustatyti arba įgyvendinti priemonių, kurios:
 - a) būtinos visuomenės dorovei apsaugoti, viešajai tvarkai palaikyti arba saugumui užtikrinti;

- b) būtinos žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybei ar sveikatai apsaugoti;
- c) būtinos intelektinei nuosavybei apsaugoti arba
- d) susijusios su neįgaliųjų, labdaros įstaigų ar kalinių pagamintomis prekėmis arba teikiamomis paslaugomis.

21.4 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

Nediskriminavimas

1. Nepaisant 21.2 straipsnyje nustatytos taikymo srities, Šalies įmonė, kuri yra teisėtai įsteigta sudarant, įsigyjant ar išlaikant komercinį vienetą kitos Šalies teritorijoje, gali dalyvauti tos kitos Šalies viešuosiuose pirkimuose tokiomis pat sąlygomis, kaip ir tos kitos Šalies įmonės, kaip numatyta tos kitos Šalies teisėje.

2. Imdamasi bet kokių su viešaisiais pirkimais pagal šį Susitarimą susijusių priemonių Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, kitos Šalies prekėms bei paslaugoms ir kitos Šalies tiekėjams, siūlanties tokias prekes arba paslaugas, iškart besąlygiškai taiko režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį ta Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, taiko savo prekėms, paslaugoms ir tiekėjams.

3. Imdamasi bet kokių su viešaisiais pirkimais pagal šį Susitarimą susijusių priemonių Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus:

- a) vietoje įsisteigusiam tiekėjui netaiko mažiau palankaus režimo nei kitam vietoje įsisteigusiam tiekėjui dėl to, kad jį sieja tam tikri priklausomybės ar nuosavybės santykiai su užsienio subjektu, arba
- b) nediskriminuoja vietoje įsisteigusio tiekėjo dėl to, kad to tiekėjo konkrečiam viešajam pirkimui siūlomos prekės arba paslaugos yra kitos Šalies prekės arba paslaugos.

Elektroninių priemonių naudojimas

4. Vykdydamas viešuosius pirkimus pagal šį Susitarimą elektroninėmis priemonėmis, perkantysis subjektas:

- a) užtikrina, kad viešieji pirkimai vyktų naudojant informacinių technologijų sistemas ir programinę įrangą, įskaitant su informacijos autentiškumo patvirtinimu ir šifravimu susijusias sistemas bei programinę įrangą, kurios yra visuotinai prieinamos ir sąveikauja su kitomis visuotinai prieinamomis informacinių technologijų sistemomis ir programine įranga;

- b) taiko mechanizmus, kuriais užtikrinamas dalyvavimo prašymų ir pasiūlymų vientisumas, be kita ko, nustatomas jų gavimo laikas ir užkertamas kelias neleistinai prieigai prie jų, ir
- c) skelbimams ir konkurso dokumentams per viešųjų pirkimų procedūras paskelbti ir, kiek praktiškai įmanoma, pasiūlymams pateikti naudoja elektronines informacijos ir ryšių priemones.

Viešųjų pirkimų vykdymas

- 5. Perkantysis subjektas viešuosius pirkimus pagal šį Susitarimą vykdo skaidriai ir nešališkai:
 - a) laikydamasis šio skyriaus ir taikydamas šiuos metodus: atviro konkurso, atrankinio konkurso ar riboto konkurso;
 - b) pagal atitinkamos Šalies teisę užkirsdamas kelią interesų konfliktams ir korupcijai.

Kovos su korupcija priemonės

6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad turėtų tinkamų priemonių, kuriomis būtų galima užkirsti kelią korupcijai jos viešųjų pirkimų srityje. Šios priemonės apima procedūras, kuriomis neribotam laikui arba nustatytam laikotarpiui nustatoma, kad Šalies viešuosiuose pirkimuose yra netinkami dalyvauti tiekėjai, kurie galutiniu tos Šalies teisminių institucijų sprendimu nustatyti kaip tos Šalies teritorijoje sukčiavę arba dalyvavę kitoje neteisėtoje su viešaisiais pirkimais susijusioje veikloje. Kiekviena Šalis taip pat užtikrina, kad būtų nustačiusi politiką ir procedūras, kuriomis būtų galima, kiek įmanoma, pašalinti arba suvaldyti bet kokius galimus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių arba jiems įtakos turinčių subjektų interesų konfliktus.

Prekių kilmės taisyklės

7. Šalis netaiko prekių kilmės taisyklių iš kitos Šalies importuojamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms viešųjų pirkimų, kuriems taikomas šis skyrius, tikslais, jei šios taisyklės skiriasi nuo prekių kilmės taisyklių, kurias ta Šalis įprastomis prekybos sąlygomis taiko tų pačių prekių ar paslaugų importui ar tiekimui.

Atsisakymas taikyti palankias nuostatas

8. Šalis gali atsisakyti taikyti šio skyriaus palankias nuostatas kitos Šalies paslaugų teikėjui, iš anksto apie tai pranešusi ir pasikonsultavusi, jei Šalis nustato, kad paslaugą teikia įmonė, kuri nevykdo esminės verslo veiklos kurios nors Šalies teritorijoje.

Kompensacijos

9. Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, vykdydama viešuosius pirkimus pagal šį Susitarimą, nesiekia jokių kompensacijų, neatsižvelgia į jas, jų nenustato ar neužtikrina jų vykdymo.

Priemonės, kurios nėra susijusios vien su viešaisiais pirkimais

10. 2 ir 3 dalys netaikomos:

- a) visų rūšių muitams ir kitiems privalomiesiems mokėjimams, nustatytiems importuojamoms prekėms arba dėl jų;
- b) tokių muitų ir privalomųjų mokėjimų surinkimo būdui ir
- c) kitoms importo taisyklėms ar formalumams ir priemonėms, kurios daro poveikį prekybai paslaugomis ir kurios nėra priemonės, kuriomis reglamentuojami viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą.

21.5 STRAIPSNIS

Informacija apie viešųjų pirkimų sistemą

1. Kiekviena Šalis:
 - a) nedelsdama paskelbia visus įstatymus, kitus teisės aktus, teismo sprendimus, visuotinio taikymo administracinius sprendimus, standartines sutarčių sąlygas, nustatytas įstatymu ar kitu teisės aktu ir nurodytas skelbimuose apie viešuosius pirkimus pagal šį Susitarimą, ar konkursų dokumentuose ir procedūrose, ir visus jų pakeitimus tam oficialiai skirtose elektroninėse arba popierinėse informacijos sklaidos priemonėse, kurios yra plačiai platinamos ir lengvai prieinamos visuomenei, ir
 - b) kitos Šalies prašymu pateikia jų paaiškinimus.
2. Kiekviena Šalis atitinkamai 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) I skirsnyje išvardija:
 - a) elektronines arba popierines informacijos sklaidos priemones, kurias ta Šalis naudoja skelbdama 1 dalies a punkte apibūdintą informaciją;
 - b) elektronines arba popierines informacijos sklaidos priemones, kurias ta Šalis naudoja skelbdama pagal 21.6 straipsnį, 21.8 straipsnio 9 dalį ir 21.15 straipsnio 2 dalį privalomus skelbimus, ir

c) adresą (-us) interneto svetainės (-ių), kurioje (-iose) Šalis skelbia:

i) 21.15 straipsnio 4 dalyje nurodytus savo viešųjų pirkimų statistinius duomenis arba

ii) savo skelbimus apie skiriamas sutartis pagal 21.15 straipsnio 6 dalį.

3. Kiekviena Šalis nedelsdama praneša Viešųjų pirkimų pakomitečiui apie bet kokius 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) I skirsnyje nurodytos informacijos pakeitimus.

21.6 STRAIPSNIS

Skelbimai

Skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą

1. Dėl kiekvieno viešojo pirkimo pagal šį Susitarimą, išskyrus 21.12 straipsnyje aprašytus atvejus, perkantysis subjektas paskelbia skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą.

2. Jei šiame skyriuje nenustatyta kitaip, kiekviename skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą:
- a) nurodomas perkančiojo subjekto pavadinimas ir adresas bei kita informacija, būtina norint susisiekti su perkančiuoju subjektu ir gauti visus su viešuoju pirkimu susijusius dokumentus, taip pat kainą ir atsiskaitymo sąlygos, jei taikoma;
 - b) apibūdinamas viešasis pirkimas ir nurodomas prekių ar paslaugų, kurias numatoma pirkti, pobūdis ir kiekis arba, jei kiekis nežinomas, apytikris kiekis;
 - c) kai perkama pakartotinai, jei įmanoma, nurodomas apytikris vėlesnių skelbimų apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo laikas;
 - d) apibūdinamos pasirinkimo galimybės, jei jų yra;
 - e) nurodomi prekių tiekimo ar paslaugų teikimo terminai arba sutarties galiojimo trukmė;
 - f) nurodomas pasirinktas viešojo pirkimo metodas ir informacija apie tai, ar vyks derybos arba elektroninis aukcionas;
 - g) kai taikoma, prašymų dalyvauti viešajame pirkime pateikimo adresas ir bet koks galutinis terminas;

- h) nurodomas pasiūlymų teikimo adresas ir galutinis terminas;
- i) nurodoma (-os) kalba (-os), kuria (-iomis) galima teikti pasiūlymus arba prašymus dalyvauti, jei juos leidžiama teikti kita, o ne oficialiąja perkančiojo subjekto Šalies kalba;
- j) pateikiamas visų tiekėjams taikomų dalyvavimo sąlygų sąrašas ir trumpas aprašas, įskaitant bet kokius su šiuo dalyvavimu susijusius reikalavimus dėl konkrečių dokumentų arba pažymų, kuriuos tiekėjai turi pateikti, nebent tokie reikalavimai yra nustatyti konkurso dokumentuose, kurie visiems suinteresuotiesiems tiekėjams pateikiami tuo pačiu metu kaip ir skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą;
- k) jei pagal 21.8 straipsnį perkantysis subjektas ketina atrinkti ribotą skaičių tinkamų tiekėjų, kurie bus pakviesti dalyvauti konkurse, nurodomi jų atrankos kriterijai ir, jei taikytina, didžiausias tiekėjų, kuriems bus leista dalyvauti konkurse, skaičius, ir
- l) nurodoma, kad viešajam pirkimui taikomas šis skyrius.

Sutrumpintas skelbimas

3. Kiekvieno numatomo viešojo pirkimo atveju perkantysis subjektas viena iš PPO kalbų paskelbia lengvai prieinamą sutrumpintą skelbimą, kuris skelbiamas tuo pat metu kaip ir skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą.

Sutrumpintame skelbime pateikiama bent ši informacija:

- a) viešojo pirkimo dalykas;
- b) galutinis pasiūlymų pateikimo terminas arba, jei taikytina, visi prašymų dalyvauti viešajame pirkime arba būti įtrauktiems į daugkartinį tiekėjų sąrašą galutiniai terminai ir
- c) adresas, kuriuo gali būti prašoma atsiųsti su viešuoju pirkimu susijusius dokumentus.

Skelbimas apie planuojamą viešąjį pirkimą

4. Perkantieji subjektai raginami kiekvienais finansiniais metais kuo anksčiau paskelbti skelbimą apie savo viešųjų pirkimų planus (toliau – skelbimas apie planuojamą viešąjį pirkimą). Skelbime apie planuojamą viešąjį pirkimą turėtų būti nurodytas viešojo pirkimo dalykas ir apytikslė skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo data arba apytikslis laikotarpis, per kurį gali būti vykdomas viešasis pirkimas.

5. Perkantysis subjektas, kuriam taikomas 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) B arba C skirsnis, skelbimą apie planuojamą viešąjį pirkimą gali naudoti kaip skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą, su sąlyga, kad skelbime apie planuojamą viešąjį pirkimą pateikiama visa perkančiojo subjekto turima informacija, nurodyta šio straipsnio 2 dalyje, ir pareiškimas, kad suinteresuotieji tiekėjai perkančiajam subjektui turėtų pranešti apie savo susidomėjimą viešuoju pirkimu.

Bendrosios skelbimų taisyklės

6. Visi skelbimai (skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą, sutrumpintas skelbimas ir skelbimas apie planuojamą viešąjį pirkimą) turi būti tiesiogiai ir nemokamai prieinami elektroninėmis priemonėmis per vieną bendrą prieigos tašką internete. Be to, šie skelbimai taip pat gali būti skelbiami tinkamame popieriniame leidinyje, kuris plačiai išplatintas ir turi būti lengvai prieinamas visuomenei bent tol, kol baigsis skelbime nustatytas terminas.

21.7 STRAIPSNIS

Dalyvavimo sąlygos

1. Perkantysis subjektas taiko tik tokias dalyvavimo viešajame pirkime sąlygas, kurios būtinos siekiant užtikrinti, kad tiekėjas turėtų pakankamų teisinių ir finansinių išteklių ir komercinių bei techninių galimybių su atitinkamu viešuoju pirkimu susijusiems įsipareigojimams įvykdyti.

2. Nustatydamas dalyvavimo sąlygas perkantysis subjektas:
 - a) nenustato sąlygos, kad tiekėjui, norinčiam dalyvauti viešajame pirkime, Šalies perkantysis subjektas anksčiau turėjo būti skyręs vieną ar daugiau sutarčių;
 - b) gali reikalauti, kad tiekėjas turėtų anksčiau įgytos patirties, kuri būtina viešojo pirkimo reikalavimams įvykdyti, ir
 - c) nenustato tokios viešojo pirkimo sąlygos, pagal kurią būtų privaloma turėti anksčiau Šalies teritorijoje įgytos patirties.
3. Vertindamas, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas, perkantysis subjektas:
 - a) įvertina tiekėjo finansines, komercines ir technines galimybes atsižvelgdamas į to tiekėjo verslo veiklą tiek perkančiojo subjekto Šalies teritorijoje, tiek už jos ribų, ir
 - b) atlikdamas vertinimą remiasi savo iš anksto skelbimuose arba konkurso dokumentuose nurodytomis sąlygomis.

4. Jeigu yra tai patvirtinamųjų įrodymų, Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, gali neleisti tiekėjui dalyvauti viešajame pirkime dėl tokių priežasčių kaip:

- a) bankrotas;
- b) melagingi pareiškimai;
- c) dideli arba nuolatiniai trūkumai vykdant bet kokią esminį reikalavimą ar pareigą pagal ankstesnę sutartį;
- d) galutiniai sprendimai dėl sunkių nusikaltimų ar kitų sunkių pažeidimų pagal tos Šalies teisę;
- e) profesiniai nusižengimai arba veiksmai ar neveikimas, dėl kurių galima abejoti tiekėjo verslo sąžiningumu, arba
- f) vengimas mokėti mokesčius.

21.8 STRAIPSNIS

Tiekėjų tinkamumo įvertinimas

Registravimo sistemos ir tinkamumo vertinimo procedūros

1. Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, gali taikyti tiekėjų registravimo sistemą, kurioje suinteresuotieji tiekėjai privalėtų užsiregistruoti ir pateikti tam tikrą informaciją. Šiuo atveju Šalis užtikrina, kad suinteresuotieji tiekėjai turėtų visas galimybes elektroninėmis priemonėmis gauti informaciją apie registravimo sistemą ir galėtų bet kada prašyti juos užregistruoti. Kompetentinga institucija per pagrįstą laikotarpį informuoja juos apie sprendimą patenkinti arba atmesti šį prašymą. Jei prašymas atmetamas, sprendimas turi būti tinkamai pagrįstas.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad:
 - a) jos perkantieji subjektai stengtųsi kuo labiau sumažinti savo tinkamumo vertinimo procedūrų skirtumus ir
 - b) registravimo sistemas taikantys perkantieji subjektai stengtųsi kuo labiau sumažinti savo registravimo sistemų skirtumus.
3. Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, nepriima ar netaiko jokių registravimo sistemų ar tinkamumo vertinimo procedūrų, kuriomis būtų siekiama sudaryti arba sudaroma nereikalingų kliūčių kitos Šalies tiekėjams dalyvauti jos viešuosiuose pirkimuose.

Atrankinis konkursas

4. Jei perkantysis subjektas ketina rengti atrankinį konkursą, jis:
 - a) į skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą įtraukia bent 21.6 straipsnio 2 dalies a, b, f, g, j, k ir l punktuose nurodytą informaciją ir pakviečia tiekėjus teikti prašymą dalyvauti viešajame pirkime, ir
 - b) iki konkurso pradžios tinkamiems tiekėjams, kuriems apie jų tinkamumą jis praneša pagal 21.10 straipsnio 3 dalies b punktą, pateikia bent informaciją, nurodytą 21.6 straipsnio 2 dalies c, d, e, h ir i punktuose.
5. Perkantysis subjektas leidžia konkrečiame viešajame pirkime dalyvauti visiems tinkamiems tiekėjams, nebent perkantysis subjektas skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą nustato ribotą tiekėjų, kuriems leidžiama dalyvauti konkurse, skaičių ir kriterijus, pagal kuriuos atrenkamas ribotas tiekėjų skaičius. Kvietimas pateikti pasiūlymus skiriamas tokiam tiekėjų skaičiui, kuris būtinas veiksmingai konkurencijai užtikrinti.
6. Jei konkurso dokumentai nėra viešai prieinami nuo 4 dalyje nurodyto skelbimo paskelbimo dienos, perkantysis subjektas užtikrina, kad visi pagal 5 dalį atrinkti tinkami tiekėjai tuos dokumentus gautų vienu metu.

Daugkartiniai sąrašai

7. Perkantysis subjektas gali taikyti daugkartinį sąrašą, jei skelbimas, kuriuo suinteresuotieji tiekėjai kviečiami teikti prašymus dėl įtraukimo į sąrašą, kasmet skelbiamas 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) I skirsnyje nurodytoje tinkamoje informacijos sklaidos priemonėje, ir, jei skelbiamas elektroninėmis priemonėmis, yra nuolat prieinamas.

8. 7 dalyje nurodytame skelbime:

- a) apibūdintos prekės ar paslaugos arba jų kategorijos, dėl kurių gali būti naudojamas sąrašas;
- b) nustatytos dalyvavimo sąlygos, kurias turi įvykdyti tiekėjai, kad būtų įtraukti į sąrašą, ir metodai, kuriais perkantysis subjektas tikrins, ar tiekėjas atitinka šias sąlygas;
- c) nurodytas perkančiojo subjekto pavadinimas ir adresas bei kita informacija, būtina norint susisiekti su perkančiuoju subjektu ir gauti visus su sąrašu susijusius dokumentus;
- d) nurodyta sąrašo galiojimo trukmė, jo atnaujinimo arba panaikinimo būdai, arba, jei galiojimo trukmė nenurodyta, informacija apie tai, kaip bus pranešama apie sąrašo naudojimo nutraukimą, ir
- e) pateikta pastaba, kad sąrašas gali būti naudojamas vykdant viešuosius pirkimus pagal šį skyrį.

9. Nepaisant 7 dalies, jei daugkartinis sąrašas galioja trejus metus arba trumpiau, perkantysis subjektas 7 dalyje nurodytą skelbimą gali paskelbti tik vieną kartą sąrašo galiojimo laikotarpio pradžioje, jeigu:

- a) skelbime nurodytas sąrašo galiojimo laikotarpis ir kad daugiau skelbimų nebus skelbiama, ir
- b) skelbimas skelbiamas elektroninėmis priemonėmis ir yra prieinamas visą jo galiojimo laiką.

10. Perkantysis subjektas leidžia tiekėjams bet kada pateikti prašymą įtraukti juos į daugkartinį sąrašą ir per pagrįstai trumpą laikotarpį įtraukia į sąrašą visus tinkamus tiekėjus.

11. Jei į daugkartinį sąrašą neįtrauktas tiekėjas per 21.10 straipsnio 2 dalyje nurodytą laikotarpį pateikia prašymą dalyvauti viešajame pirkime, kuris organizuojamas remiantis daugkartiniu sąrašu, ir visus reikiamus dokumentus, perkantysis subjektas jo prašymą išnagrinėja. Perkantysis subjektas negali neleisti tiekėjui dalyvauti viešajame pirkime dėl to, kad jam nepakanka laiko tiekėjo prašymui išnagrinėti, nebent išimtiniais atvejais, kai dėl viešojo pirkimo procedūros sudėtingumo perkantysis subjektas negali išnagrinėti prašymo per nustatytą pasiūlymų teikimo laikotarpį.

21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) B ir C skirsniuose nurodyti kiti subjektai

12. Į 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) B ar C skirsnį įtrauktas Šalies perkantysis subjektas skelbimą, kuriuo tiekėjai kviečiami teikti prašymus įtraukti į daugkartinį sąrašą, gali naudoti kaip skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą, jeigu:

- a) skelbimas paskelbiamas pagal 7 dalį ir jame pateikiama 8 dalyje nurodyta informacija, kuo išsamesnė 21.6 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija ir pareiškimas, kad šis skelbimas laikomas skelbimu apie numatomą viešąjį pirkimą arba kad tik į daugkartinį sąrašą įtraukti tiekėjai gaus tolesnius skelbimus apie viešuosius pirkimus pagal daugkartinį sąrašą, ir
- b) perkantysis subjektas susidomėjimą rengiamu viešuoju pirkimu išreiškusiems tiekėjams nedelsdamas pateikia pakankamai informacijos, kad jie galėtų įvertinti savo susidomėjimą viešuoju pirkimu, įskaitant visą kitą turimą pagal 21.6 straipsnio 2 dalį reikalaujamą informaciją.

13. Į 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) B ar C skirsnį įtrauktas perkantysis subjektas gali leisti tiekėjui, paprašiusiam jį įtraukti į daugkartinį sąrašą pagal 10 dalį, dalyvauti tam tikrame viešajame pirkime, jei perkančiajam subjektui pakanka laiko išnagrinėti, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas.

Informacija apie perkančiojo subjekto sprendimus

14. Perkantysis subjektas nedelsdamas praneša visiems prašymus dalyvauti viešajame pirkime arba įtraukti į daugkartinį sąrašą pateikusiems tiekėjams apie savo sprendimus dėl šių prašymų.

15. Jei perkantysis subjektas tiekėjo prašymą dalyvauti viešajame pirkime arba įtraukti į daugkartinį sąrašą atmeta, nebelaiko tiekėjo tinkamu arba tiekėją išbraukia iš daugkartinio sąrašo, jis apie tai nedelsdamas praneša tiekėjui ir tiekėjo prašymu nedelsdamas raštu paaiškina savo sprendimo priežastis.

21.9 STRAIPSNIS

Techninės specifikacijos ir konkurso dokumentai

Techninės specifikacijos

1. Perkantysis subjektas neparengia, nepriima arba netaiko jokių techninių specifikacijų arba nenustato jokių atitikties vertinimo procedūrų, kuriomis siektų sukurti arba sukurtų nereikalingų kliūčių Šalių tarpusavio prekybai.

2. Nustatydamas perkamų prekių arba paslaugų technines specifikacijas perkantysis subjektas, kai tinka:

- a) technines specifikacijas išdėsto kaip veiksmingumo ir funkcinius reikalavimus, o ne pateikia dizaino ar aprašomąsias savybes, ir
- b) technines specifikacijas grindžia tarptautiniais standartais, jei tokių yra; kitais atvejais jos rengiamos remiantis nacionaliniais techniniais reglamentais, pripažintais nacionaliniais standartais arba statybos kodeksais.

3. Jei techninėse specifikacijose pateikiamos dizaino arba aprašomosios savybės, perkantysis subjektas turėtų nurodyti, jei tinkama, kad nagrinės pasiūlymus ir dėl lygiaverčių prekių ar paslaugų, kurios akivaizdžiai atitinka to viešojo pirkimo reikalavimus, į konkurso dokumentus įrašydamas „arba lygiavertis“ ar panašius žodžius.

4. Perkantysis subjektas nenustato techninių specifikacijų, pagal kurias būtų privalomi arba nurodomi konkretūs prekių ženklai ar pavadinimai, patentai, autorių teisės, dizainas ar tipas, konkreti kilmė, gamintojas arba tiekėjas, nebent nėra jokio kito būdo pakankamai tiksliai arba suprantamai apibūdinti viešojo pirkimo reikalavimus ir perkantysis subjektas konkurso dokumentuose įrašo „arba lygiavertis“ ar panašius žodžius.

5. Perkantysis subjektas jokia konkurenciją ribojančiu būdu neprašo ir nesutinka gauti konsultacijų, kuriomis būtų galima remtis rengiant ar patvirtinant bet kokias konkrečiaus viešojo pirkimo technines specifikacijas, iš asmens, galinčio turėti su tuo viešuoju pirkimu susijusių komercinių interesų.
6. Šalis gali leisti savo perkantiesiems subjektams atsižvelgti į aplinkos ir socialinius aspektus, jei šie aspektai yra nediskriminaciniai ir susiję su sutarties dalyku.
7. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, gali laikydamasi šio straipsnio parengti, priimti arba taikyti technines specifikacijas, kuriomis padedama tausoti gamtos išteklius arba saugoti aplinką.

Konkurso dokumentai

8. Perkantysis subjektas tiekėjams pateikia konkurso dokumentus su visa reikiama informacija, kad tiekėjai galėtų parengti ir pateikti tinkamus pasiūlymus. Išskyrus atvejus, kai tai jau nurodyta skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą, šiuose dokumentuose išsamiai aprašoma:
 - a) pirkimo objektas, nurodant prekių ar paslaugų, kurias numatoma pirkti, pobūdį ir kiekį arba, jei kiekis nežinomas, apytikrį kiekį, taip pat visus privalomus reikalavimus, įskaitant bet kokias technines specifikacijas, atitikties įvertinimo patvirtinimą, planus, brėžinius arba instrukcijas;

- b) visos tiekėjų dalyvavimo sąlygos, įskaitant su dalyvavimo sąlygomis susijusios informacijos ir dokumentų, kuriuos teikėjai privalo pateikti, sąrašą;
- c) visi vertinimo kriterijai, kuriais remdamasis perkantysis subjektas skirs sutartį, ir, išskyrus atvejus, kai vienintelis kriterijus – kaina, santykinė tokių kriterijų svarba;
- d) jei perkantysis subjektas viešąjį pirkimą ketina vykdyti elektroninėmis priemonėmis, visi informacijos autentiškumo patvirtinimo ir šifravimo reikalavimai arba kiti reikalavimai dėl informacijos pateikimo elektroninėmis priemonėmis;
- e) jei perkantysis subjektas ketina rengti elektroninį aukcioną, tokio aukciono vykdymo taisyklės, įskaitant taisykles, pagal kurias nustatomi su vertinimo kriterijais susiję pasiūlymo elementai;
- f) jei vokai su pasiūlymais bus atplėšiami viešai, vokų atplėšimo procedūros diena, laikas, vieta ir, jei tinkama, dalyvauti įgalioti asmenys;
- g) visos kitos sąlygos, įskaitant atsiskaitymo sąlygas ir bet kokius apribojimus, susijusius su pasiūlymų teikimo būdais, pavyzdžiui, ar pasiūlymai turi būti teikiami popieriuje, ar elektroninėmis priemonėmis, ir
- h) prekių pristatymo ar paslaugų suteikimo datos.

9. Nustatydamas perkamų prekių pristatymo arba paslaugų suteikimo datas perkantysis subjektas atsižvelgia į tokius veiksnius kaip viešojo pirkimo procedūros sudėtingumas, numatomas subrangos mastas ir kiek realiai laiko reikia prekėms pagaminti, sukomplektuoti ir išvežti iš tiekimo vietos arba paslaugoms suteikti.
10. Skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba konkurso dokumentuose nustatyti vertinimo kriterijai gali apimti, be kita ko, kainas ir kitus su sąnaudomis susijusius veiksnius, kokybę, techninę vertę, aplinkosaugos aspektus ir pristatymo sąlygas.
11. Perkantysis subjektas nedelsdamas:
- a) pateikia konkurso dokumentus, kad suinteresuotiems tiekėjams pakaktų laiko tinkamiems pasiūlymams pateikti;
 - b) gavęs prašymą pateikia konkurso dokumentus bet kuriam suinteresuotajam tiekėjui ir
 - c) atsako į visus pagrįstus bet kurio suinteresuotojo ar dalyvaujančio tiekėjo prašymus suteikti susijusios informacijos su sąlyga, kad žinodamas tą informaciją tiekėjas neįgis pranašumo prieš kitus tiekėjus.

Pakeitimai

12. Jei prieš sudarydamas sutartį perkantysis subjektas pakeičia skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba viešajame pirkime dalyvaujantiems tiekėjams pateiktuose konkurso dokumentuose nurodytus kriterijus ar reikalavimus arba iš dalies pakeičia ar pakartotinai paskelbia skelbimą arba konkurso dokumentus, jis apie visus tokius pakeitimus arba pakeistą ar pakartotinai paskelbtą skelbimą arba konkurso dokumentus praneša raštu:

- a) visiems tiekėjams, kurie informacijos keitimo, dalinio pakeitimo arba pakartotinio paskelbimo metu dalyvauja viešajame pirkime, jei šie tiekėjai perkančiajam subjektui yra žinomi, ir visais kitais atvejais tuo pačiu būdu, kuriuo informacija buvo pateikta iš pradžių, ir
- b) pakankamai iš anksto, kad šie tiekėjai atitinkamai galėtų pakeisti ir iš naujo pateikti iš dalies pakeistus pasiūlymus.

21.10 STRAIPSNIS

Laikotarpiai

1. Perkantysis subjektas, atsižvelgdamas į pagrįstus savo poreikius, suteikia tiekėjams pakankamai laiko prašymams dalyvauti ir tinkamiems pasiūlymams parengti ir pateikti, atsižvelgdamas į tokius veiksnius kaip:

- a) viešojo pirkimo pobūdis ir sudėtingumas;

- b) numatomas subrangos mastas ir
- c) laikas, kurio reikia pasiūlymams perduoti neelektroninėmis priemonėmis iš kitoje Šalyje arba perkančiojo subjekto teritorijoje esančių vietų, jei elektroninės priemonės nenaudojamos.

Laikotarpiai ir bet kokie jų pratęsimai turi būti vienodi visiems suinteresuotiesiems arba dalyvaujantiems tiekėjams.

2. Perkantysis subjektas, taikantis atrankinio konkurso metodą, nustato galutinę prašymų dalyvauti konkurse datą, kuri paprastai yra ne ankstesnė nei 25 dienos nuo skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo dienos. Jei dėl perkančiojo subjekto tinkamai pagrįsto skubos atvejo šio laikotarpio praktiškai neįmanoma laikytis, jis gali būti sutrumpintas iki ne trumpesnio kaip 10 dienų.

3. Išskyrus 4, 5, 7 ir 8 dalyse nurodytus atvejus, perkantysis subjektas nustato galutinę pasiūlymų pateikimo datą, kuri yra ne mažiau kaip 40 dienų nuo:

- a) atviro konkurso atveju – skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo dienos, arba
- b) atrankinio konkurso atveju – dienos, kurią perkantysis subjektas praneša tiekėjams, kad jie bus kviečiami teikti pasiūlymus, neatsižvelgiant į tai, ar subjektas naudoja daugiartinį sąrašą, ar ne.

4. Perkantysis subjektas gali sutrumpinti pagal 3 dalį nustatytą pasiūlymų teikimo laikotarpį iki ne mažiau kaip 10 dienų, jei:

- a) perkantysis subjektas paskelbė 21.6 straipsnio 4 dalyje aprašytą skelbimą apie planuojamą viešąjį pirkimą bent 40 dienų ir ne daugiau kaip 12 mėnesių iki skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo dienos ir jeigu skelbime apie planuojamą viešąjį pirkimą pateikta:
 - i) viešojo pirkimo aprašymas;
 - ii) apytiksliai pasiūlymų arba prašymų dalyvauti pateikimo terminai;
 - iii) pareiškimas, kad suinteresuotieji tiekėjai turėtų pareikšti perkančiajam subjektui savo susidomėjimą viešuoju pirkimu;
 - iv) adresas, kuriuo galima gauti su viešuoju pirkimu susijusius dokumentus, ir
 - v) tiek turimos informacijos, kiek reikalaujama pateikti skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą pagal 21.6 straipsnio 2 dalį;
- b) kartotinio pirkimo sutarčių atveju perkantysis subjektas pradiniam skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą nurodo, kad vėlesniuose skelbimuose pasiūlymų teikimo laikotarpiai bus nurodomi remiantis šia dalimi, arba

c) dėl perkančiojo subjekto tinkamai pagrįsto skubos atvejo pagal 3 dalį nustatyto pasiūlymų teikimo laikotarpio praktiškai neįmanoma laikytis.

5. Perkantysis subjektas gali sutrumpinti pagal 3 dalį nustatytą pasiūlymų teikimo laikotarpį penkiomis dienomis dėl kiekvienos iš šių aplinkybių:

a) skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą skelbiamas elektroninėmis priemonėmis;

b) visi konkurso dokumentai pateikiami elektroninėmis priemonėmis nuo skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo dienos ir

c) perkantysis subjektas priima pasiūlymus elektroninėmis priemonėmis.

6. Taikant 5 dalį kartu su 4 dalimi, pagal 3 dalį nustatomas pasiūlymų teikimo laikotarpis jokių atveju negali būti trumpesnis nei 10 dienų nuo skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo dienos.

7. Nepaisant kitų šio straipsnio nuostatų, jei perkantysis subjektas perka komercines prekes ar paslaugas arba bet kokį jų derinį, jis gali pagal 3 dalį nustatytą pasiūlymų teikimo laikotarpį sutrumpinti iki ne mažiau kaip 13 dienų su sąlyga, kad jis tuo pat metu elektroninėmis priemonėmis paskelbia skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą ir konkurso dokumentus. Be to, jei perkantysis subjektas leidžia teikti komercinių prekių ar paslaugų pasiūlymus elektroninėmis priemonėmis, pagal 3 dalį nustatytą laikotarpį jis gali sutrumpinti iki ne mažiau kaip 10 dienų.

8. Jeigu į 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) B ar C skirsnį įtrauktas perkantysis subjektas atrinko visus ar tam tikrą skaičių tinkamų tiekėjų, pasiūlymų teikimo laikotarpis gali būti nustatytas perkančiojo subjekto ir atrinktų tiekėjų abipusiu sutarimu. Jeigu nesusitariama, taikomas ne trumpesnis kaip 10 dienų laikotarpis.

21.11 STRAIPSNIS

Derybos

1. Šalis savo perkantiesiems subjektams gali numatyti galimybę vykdyti derybas su tiekėjais, jei:
 - a) perkantysis subjektas apie savo ketinimą rengti derybas paskelbia skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą, kurį privaloma pateikti pagal 21.6 straipsnio 2 dalį, arba
 - b) atlikus vertinimą paaiškėja, kad pagal konkrečius vertinimo kriterijus, nustatytus skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba konkurso dokumentuose, nė vienas pasiūlymas nėra akivaizdžiai pranašesnis už visus kitus pasiūlymus.

2. Perkantysis subjektas:

- a) užtikrina, kad sprendimas pašalinti derybose dalyvaujančius tiekėjus būtų priimamas vadovaujantis skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba konkurso dokumentuose nustatytais kriterijais, ir
- b) užbaigus derybas likusiems dalyviams nustato bendrą naujų arba patikslintų pasiūlymų pateikimo terminą.

21.12 STRAIPSNIS

Ribotas konkursas

1. Su sąlyga, kad juo nebus naudojamosi siekiant išvengti tiekėjų konkurencijos ar diskriminuojant kitos Šalies tiekėjus arba teikiant apsaugą vietos tiekėjams, perkantysis subjektas gali surengti ribotą konkursą ir nuspręsti netaikyti 21.6–21.8 straipsnių, 21.9 straipsnio 8–12 dalių ir 21.10, 21.11, 21.13 ir 21.14 straipsnių tik šiomis aplinkybėmis:

- a) su sąlyga, kad konkurso dokumentuose nustatyti reikalavimai nėra iš esmės keičiami, kai:
 - i) nepateikta nė vieno pasiūlymo arba nė vienas tiekėjas nepateikė prašymo dalyvauti viešajame pirkime;

- ii) nepateikta nė vieno pasiūlymo, atitinkančio esminius konkurso dokumentuose nustatytus reikalavimus;
 - iii) nė vienas tiekėjas neatitiko dalyvavimo sąlygų arba
 - iv) pasiūlymai pateikti remiantis slaptu tiekėjų sutarimu;
- b) prekes tiekti arba paslaugas teikti gali tik konkretus tiekėjas ir nėra tinkamų alternatyvių ar pakaitinių prekių arba paslaugų dėl bet kurios iš šių priežasčių:
- i) konkursas vykdomas dėl meno kūrinio;
 - ii) dėl patentų, autorių teisių ar kitų išimtinių teisių apsaugos arba
 - iii) konkurencijos nebuvimo dėl techninių priežasčių;
- c) pirminio tiekėjo tiekiamų papildomų prekių ar teikiamų papildomų paslaugų, kurios nebuvo įtrauktos į pradinį viešąjį pirkimą, jeigu pakeisti tokių prekių tiekėjo ar paslaugų teikėjo negalima:
- i) dėl ekonominių ar techninių priežasčių, pavyzdžiui, dėl pakeičiamumo arba sąveikumo su esama įranga, programine įranga, paslaugomis arba įrenginiais, įsigytais per pirminį viešąjį pirkimą, ir

- ii) todėl, kad perkančiajam subjektui kiltų didelių nepatogumų arba labai padidėtų jo išlaidos;
- d) jei tai tikrai būtina, kai dėl itin didelės skubos priežasčių, atsiradusių dėl įvykių, kurių perkantysis subjektas negalėjo numatyti, prekių arba paslaugų nebūtų galima įsigyti laiku atviro ar atrankinio konkurso tvarka;
- e) dėl prekių, įsigyjamų biržos prekių rinkoje;
- f) jei perkantysis subjektas įsigyja prototipą arba pirmąją prekę ar paslaugą, kurie perkančiojo subjekto prašymu sukurti vykdant ar rengiantis vykdyti konkrečią mokslinių tyrimų, bandymų, studijų ar kūrimo sutartį;

pirmosios prekės ar paslaugos sukūrimas gali apimti ribotą gamybą ar tiekimą siekiant atsižvelgti į bandymų rezultatus ir įrodyti, kad ta prekė ar paslauga yra tinkama gamybai arba tiekimui tokiais kiekiais, kokie atitinka priimtinus kokybės standartus, tačiau neapima gamybos ar tiekimu tokiais kiekiais, kokiais siekiama įtvirtinti komercinį perspektyvumą arba padengti mokslinių tyrimų ir plėtros sąnaudas;

g) perkama ypač palankiomis sąlygomis, atsirandančiomis labai trumpam, kai prekės išparduodamos neįprastomis sąlygomis, pavyzdžiui, likvidavimo, bankrutavimo ar turto perdavimo valdyti administratoriams atvejais, o ne įprastai perkant iš įprastų tiekėjų, arba

h) jei sutartis skiriama projekto konkurso nugalėtojui su sąlyga, kad:

i) konkursas surengtas laikantis šio skyriaus principų, visų pirma dėl skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo, ir

ii) dalyvius vertina nepriklausoma komisija, siekianti skirti projekto sutartį nugalėtojui.

2. Perkantysis subjektas raštu parengia kiekvienos sutarties, skirtos pagal 1 dalį, ataskaitą.

Ataskaitoje nurodomas perkančiojo subjekto pavadinimas, perkamų prekių ar paslaugų vertė ir rūšis ir nurodomos 1 dalyje apibūdintos aplinkybės ir sąlygos, kuriomis remiantis surengtas ribotas konkursas.

21.13 STRAIPSNIS

Elektroniniai aukcionai

Jei perkantysis subjektas ketina vykdyti viešąjį pirkimą pagal šį Susitarimą elektroninio aukciono būdu, prieš pradėdamas elektroninį aukcioną jis kiekvienam dalyviui nurodo:

- a) automatinio vertinimo metodą, įskaitant matematinę formulę, pagrįstą konkurso dokumentuose nustatytais vertinimo kriterijais, kuris bus taikomas aukciono metu automatiškai nustatant arba keičiant pasiūlymų eilės tvarką;
- b) bet kokio jo pasiūlymo elementų pirminio vertinimo rezultatus, jei sutartis turi būti skiriama atsižvelgiant į naudingiausią pasiūlymą, ir
- c) visą kitą su aukciono vykdymu susijusią informaciją.

21.14 STRAIPSNIS

Pasiūlymų nagrinėjimas ir sutarčių skyrimas

Pasiūlymų nagrinėjimas

1. Perkantysis subjektas visus pasiūlymus gauna, vokus su jais atplėšia ir juos nagrinėja tokia tvarka, kuria užtikrinamas sąžiningas ir nešališkas viešojo pirkimo procesas ir pasiūlymų konfidencialumas.
2. Jeigu perkantysis subjektas nuo vokų su pasiūlymais atplėšimo iki sutarties skyrimo tiekėjui suteikia galimybę ištaisyti netyčines formos klaidas, perkantysis subjektas tokią pat galimybę suteikia visiems dalyvaujantiems tiekėjams.

Sutarčių skyrimas

3. Kad būtų svarstoma galimybė skirti sutartį, pasiūlymas turi būti pateiktas raštu, vokų atplėšimo metu turi atitikti pagrindinius skelbimuose ir konkurso dokumentuose nustatytus reikalavimus ir turi būti gautas iš dalyvavimo sąlygas atitinkančio tiekėjo.

4. Išskyrus atvejus, kai perkantysis subjektas, atsižvelgdamas į viešąjį interesą, nusprendžia neskirti sutarties, jis sutartį skiria tinkamam tiekėjui, kuris, perkančiojo subjekto nuomone, gali įvykdyti sutarties sąlygas ir, vertinant tik pagal skelbimuose ir konkurso dokumentuose nustatytus kriterijus, pateikė:

a) naudingiausią pasiūlymą arba

b) jei vienintelis kriterijus yra kaina, pasiūlė mažiausią kainą.

5. Jei perkančiajam subjektui pateikiamas pasiūlymas, kuriame siūloma kaina yra neįprastai mažesnė nei kituose pateiktuose pasiūlymuose nurodytos kainos, jis gali su tiekėju patikrinti, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas ir ar jis gali įvykdyti sutarties sąlygas.

6. Perkantysis subjektas nesinaudoja pasirinkimo galimybėmis, neatšaukia viešojo pirkimo ir nekeičia skirtų sutarčių taip, kad išvengtų šiame skyriuje nustatytų pareigų.

7. Kiekviena Šalis paprastai gali užtikrinti atidėjimo laikotarpį nuo sutarties skyrimo iki jos sudarymo, siekdama suteikti konkurso nelaimėjusiems dalyviams pakankamai laiko sprendimui dėl sutarties skyrimo peržiūrėti ir užginčyti.

21.15 STRAIPSNIS

Informacijos apie viešuosius pirkimus skaidrumas

Tiekėjams teikiama informacija

1. Perkantysis subjektas nedelsdamas informuoja viešajame pirkime dalyvaujančius tiekėjus apie savo sprendimus skirti sutartis ir tiekėjo prašymu šią informaciją pateikia raštu. Pagal 21.16 straipsnio 2 ir 3 dalis perkantysis subjektas, gavęs prašymą, konkurso nelaimėjusiam tiekėjui argumentuoja, kodėl nepasirinko jo pasiūlymo, ir nurodo atitinkamus konkursą laimėjusio tiekėjo pasiūlymo pranašumus.

Informacijos apie sutarties skyrimą skelbimas

2. Ne vėliau kaip per 72 dienas nuo kiekvienos sutarties, kuriai taikomas šis skyrius, skyrimo perkantysis subjektas 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) I skirsnyje nurodytoje tinkamoje popierinėje arba elektroninėje informacijos sklaidos priemonėje paskelbia skelbimą. Jei perkantysis subjektas skelbimą paskelbia tik elektroninėje informacijos sklaidos priemonėje, užtikrinama, kad informacija būtų prieinama pakankamai ilgai. Skelbime pateikiama bent ši informacija:

a) perkamų prekių ar paslaugų aprašymas;

- b) perkančiojo subjekto pavadinimas ir adresas;
- c) konkursą laimėjusio tiekėjo pavadinimas ir adresas;
- d) konkursą laimėjusio pasiūlymo vertė arba didžiausios ar mažiausios kainos pasiūlymai, į kuriuos buvo atsižvelgta skiriant sutartį;
- e) sutarties skyrimo data ir
- f) taikytas viešojo pirkimo metodas, o jei taikytas ribotas konkursas pagal 21.12 straipsnį – tokios konkurso procedūros taikymą pagrindžiančios aplinkybės.

Dokumentų ir ataskaitų saugojimas ir elektroninis atsekamumas

- 3. Perkantysis subjektas bent trejus metus nuo sutarties skyrimo dienos saugo:
 - a) su konkurso procedūromis ir sutarčių skyrimu susijusius viešojo pirkimo pagal šį Susitarimą dokumentus ir ataskaitas, įskaitant pagal 21.12 straipsnį reikalaujamas ataskaitas, ir
 - b) duomenis, kuriais užtikrinamas reikiamas viešųjų pirkimų pagal šį Susitarimą procesų atsekamumas elektroninėmis priemonėmis.

Keitimasis statistiniais duomenimis

4. Kiekviena Šalis kasmet renka statistinius duomenis apie viešuosius pirkimus, kuriems taikomas šis skyrius, ir jais keičiasi¹³. Tose statistinėse ataskaitose pateikiami visų atitinkamos Šalies perkančiųjų subjektų, kuriems taikomas šis skyrius, skirtų sutarčių statistiniai duomenys apie numatomą sutarčių, skirtų dėl viešųjų pirkimų pagal šį Susitarimą, vertę bendrai ir pagal perkančiųjų subjektų kategorijas.
5. Tiek, kiek tokia informacija yra prieinama, kiekviena Šalis pateikia statistinius duomenis apie savo perkančiųjų subjektų įsigytų prekių ir paslaugų kilmės šalis. Siekiant užtikrinti, kad tokius statistinius duomenis būtų galima palyginti, pagal 21.19 straipsnį įsteigtas Viešųjų pirkimų pakomitetas pateikia taikytinų metodų gaires. Siekdama užtikrinti veiksmingą viešųjų pirkimų, kuriems taikomas šis skyrius, stebėseną, Jungtinė taryba gali nuspręsti pakeisti 4 dalyje nustatytus reikalavimus.
6. Jei Šalis reikalauja, kad skelbimai apie skirtas sutartis pagal 2 dalį būtų skelbiami elektroninėmis priemonėmis, ir jei tokie skelbimai yra prieinami visuomenei vienoje duomenų bazėje tokia forma, kad būtų galima analizuoti skirtas sutartis, Šalis gali, užuot teikusi pranešimą Viešųjų pirkimų pakomitečiui, pateikti nuorodą į tą svetainę kartu su reikiamais nurodymais, kaip gauti ir naudoti tokius duomenis.

¹³ Pirmą kartą informacija pasikeičiama praėjus vieniems metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo.

21.16 STRAIPSNIS

Informacijos atskleidimas

Informacijos teikimas Šalims

1. Kitos Šalies prašymu Šalis nedelsdama pateikia visą informaciją, kuri būtina norint nustatyti, ar viešasis pirkimas pagal šį Susitarimą vykdytas sąžiningai, nešališkai ir laikantis šio skyriaus, įskaitant informaciją apie konkursą laimėjusio pasiūlymo savybes ir santykinis pranašumus. Informaciją gavusi Šalis neatskleidžia tos informacijos jokiame tiekėjui, jei tai pakenktų konkurencijai būsimuose konkursuose, išskyrus atvejus, kai gauta informaciją pateikusių Šalies sutikimas.

Informacijos neatskleidimas

2. Nepaisant kitų šio skyriaus nuostatų, Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, jokiame konkrečiame tiekėjui neteikia informacijos, kuri galėtų pakenkti sąžiningai tiekėjų konkurencijai.

3. Nė viena šio skyriaus nuostata nelaikoma reikalavimu, kad Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, valdžios ir skundų nagrinėjimo institucijas, atskleistų konfidencialią informaciją, jei tai:

a) trukdytų teisėsaugai;

- b) galėtų pakenkti sąžiningai tiekėjų konkurencijai;
- c) pažeistų konkrečių asmenų teisėtus komercinius interesus, įskaitant intelektinės nuosavybės apsaugą, arba
- d) kitaip prieštarautų viešajam interesui.

21.17 STRAIPSNIS

Šalies vidaus peržiūros procedūros

1. Kiekviena Šalis numato laiku taikomą, veiksmingą, skaidrią ir nediskriminacinę administracinės arba teisminės peržiūros procedūrą, pagal kurią tiekėjas, kuris yra arba buvo pareiškęs susidomėjimą viešuoju pirkimu pagal šį Susitarimą, galėtų pateikti skundą dėl:

- a) šio skyriaus pažeidimo arba
- b) Šalies priemonių, kuriomis įgyvendinamos šio skyriaus nuostatos, nesilaikymo, jei pagal Šalies teisę tiekėjas neturi teisės tiesiogiai pateikti skundo dėl šio skyriaus pažeidimo.

Visiems ginčams taikomos procedūrinės taisyklės yra nustatomos raštu ir visuotinai prieinamos.

2. Jei tiekėjas pateikia su viešuoju pirkimu pagal šį Susitarimą, dėl kurio jis yra arba buvo pareiškęs susidomėjimą, susijusį skundą dėl 1 dalyje nurodyto pažeidimo arba priemonių netaikymo, viešąjį pirkimą pagal šį Susitarimą vykdančio perkančiojo subjekto Šalis savo perkantįjį subjektą ir tiekėją ragina skundą išspręsti per konsultacijas. Perkantysis subjektas nešališkai ir laiku apsvarsto bet kokią gautą skundą taip, kad tiekėjui nesukliudytų dalyvauti tuo metu vykstančiame ar vyksiančiame viešajame pirkime pagal šį Susitarimą arba nebūtų pažeista jo teisė administracinės ar teisminės peržiūros tvarka siekti, kad būtų imtasi taisomųjų veiksmų.
3. Kiekvienam tiekėjui suteikiama pakankamai laiko skundui parengti ir pateikti, ir šis laikotarpis bet koku atveju turi būti ne trumpesnis kaip 10 dienų, skaičiuojant nuo tada, kai tiekėjas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie aplinkybes, dėl kurių teikiamas skundas.
4. Kiekviena Šalis įsteigia arba paskiria bent vieną nešališką nuo jos perkančiųjų subjektų nepriklausomą administracinę arba teisminę instituciją, kuri priimtų ir nagrinėtų tiekėjų skundus dėl viešųjų pirkimų pagal šį Susitarimą.
5. Jei skundą pirmiausia nagrinėja ne 4 dalyje nurodyta institucija, o kita įstaiga, Šalis užtikrina, kad tiekėjas jos pradinį sprendimą galėtų apskusti nešališkai administracinei arba teisminei institucijai, nepriklausomai nuo perkančiojo subjekto, dėl kurio viešojo pirkimo pateiktas skundas.

6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jei skundų nagrinėjimo institucija nėra teisminė, jos sprendimai galėtų būti peržiūrimi teisme arba būtų nustatytos procedūros, kuriomis būtų užtikrinama, kad:

- a) perkantysis subjektas pateiktų raštišką atsakymą dėl skundo ir skundų nagrinėjimo institucijai pateiktų visus susijusius dokumentus;
- b) proceso dalyviai (toliau – dalyviai) turi teisę būti išklausyti prieš skundų nagrinėjimo institucijai priimant sprendimą dėl skundo;
- c) dalyviai turėtų teisę būti atstovaujami ir lydimi;
- d) dalyviams būtų leidžiama dalyvauti visuose proceso etapuose;
- e) dalyviai turėtų teisę prašyti, kad procesas vyktų viešai ir jame galėtų dalyvauti liudytojai, ir
- f) skundų nagrinėjimo institucija sprendimus ar rekomendacijas priima laiku, raštu ir paaiškindama kiekvieno sprendimo ar rekomendacijos pagrindą.

7. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti procedūras, kuriomis numatomos skubios laikinosios priemonės, kuriomis išsaugoma tiekėjo galimybė dalyvauti viešajame pirkime. Taikant šias laikinasias priemones gali būti sustabdomas viešojo pirkimo procesas. Pagal šias procedūras gali būti nustatyta, kad priimant sprendimą dėl tokių priemonių taikymo gali būti atsižvelgta į neigiamas pasekmes svarbiausiems susijusiems interesams, įskaitant viešąjį interesą. Bet koks pagrindimas, kodėl nesiimta veiksmų, pateikiamas raštu.

8. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti procedūras, pagal kurias numatomas taisomasis veiksmas arba kompensacija už patirtus nuostolius ar žalą, jei skundų nagrinėjimo institucija nusprendžia, kad 1 dalyje nurodyto pažeidimo arba nesilaikymo būta. Kompensacija už patirtus nuostolius arba žalą gali būti apribota pasiūlymo rengimo išlaidomis, su skundu susijusiomis išlaidomis arba abiejų šių rūšių išlaidomis.

21.18 STRAIPSNIS

Taikymo srities pakeitimai ir ištaisymai

1. Europos Sąjunga gali keisti arba taisyti 21-A priedą (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą), o Meksika gali keisti arba taisyti 21-B priedą (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą).

Pakeitimai

2. Jei Šalis ketina atitinkamai pakeisti 21-A priedą (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedą (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą), ta Šalis:

- a) raštu apie tai praneša kitai Šaliai ir
- b) pranešime kitai Šaliai pasiūlo taikyti tinkamą kompensacinį sureguliovimą, kad būtų išlaikytas su ankstesniu (iki pakeitimo) palyginamas taikymo srities lygis.

3. Nepaisydama 2 dalies b punkto, Šalis neprivalo siūlyti kompensacinio sureguliovimo, jei pakeitimas taikomas perkančiajam subjektui, kurio Šalis faktiškai nekontroliuoja ar nebeturi jam įtakos. Daroma prielaida, kad vyriausybės vykdoma perkančiųjų subjektų, kuriems taikomas 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) C skirsnis arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) B ar C skirsnyje nurodyta kiekvienos Šalies 2 sąrašo dalis, viešųjų pirkimų pagal šį Susitarimą kontrolė arba įtaka jiems faktiškai panaikinta, jei perkantysis subjektas yra veikiamas konkurencijos rinkose, į kurias patekti nėra apribojimų.

4. Kita Šalis gali prieštarauti siūlomam pakeitimui, apie kurį pranešta pagal 2 dalį, jei ji ginčija, kad:

- a) pritaikius pagal 2 dalies b punktą pasiūlytą sureguliovimą išlaikytas palyginamas šiame skyriuje numatytos esamos taikymo srities lygis;

- b) pakeitimas taikomas perkančiajam subjektui, kurio Šalis faktiškai nebekontroliuoja ar nebeturi jam įtakos pagal 3 dalį.

Prieštaravimas pateikiamas raštu per 45 dienas nuo 2 dalies a punkte nurodyto pranešimo gavimo dienos arba laikoma, kad ta Šalis sutinka su sureguliuavimu ar pakeitimu, be kita ko, 31 skyriaus (Ginčų sprendimas) tikslais.

Ištaisymai

5. Toliau išvardyti 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) pakeitimai laikomi vien techninio pobūdžio ištaisymais, jei jie neturi įtakos esamai šiame skyriuje numatyta taikymo sričiai:

- a) perkančiojo subjekto pavadinimo pakeitimas;
- b) dviejų ar daugiau subjektų, kuriems taikomi 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) A–C skirsniai, susijungimas ir
- c) 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) A–C skirsniuose nurodyto subjekto atskyrimas į du ar daugiau subjektų, kurie visi priskiriami prie perkančiųjų subjektų, kuriems taikomas tas pats 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) skirsnis.

6. Kiekviena Šalis kas trejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos praneša kitai Šaliai apie siūlomus 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ištaisymus.

7. Per 45 dienas nuo to pranešimo gavimo dienos Šalis gali pateikti kitai Šaliai prieštaravimą dėl siūlomo ištaisymo. Jei Šalis pateikia prieštaravimą, ji paaiškina, kodėl, jos manymu, siūlomas ištaisyimas nėra 5 dalyje numatytas pakeitimas, ir apibūdina poveikį, kurį siūlomas ištaisyimas turėtų šiame skyriuje numatyti taikymo sričiai. Jei per 45 dienas nuo pranešimo gavimo dienos rašytinis prieštaravimas nepateikiamas, laikoma, kad kita Šalis sutiko su siūlomu ištaisymu.

Konsultacijos ir ginčų sprendimas

8. Jei kita Šalis prieštarauja siūlomam pakeitimui arba ištaisymui, abi Šalys siekia išspręsti šį klausimą per konsultacijas. Jei per 60 dienų nuo prieštaravimo gavimo dienos nesusitariama, Šalis, siekianti pakeisti arba ištaisyti 21-A priedą (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) arba 21-B priedą (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą), gali perduoti klausimą spęsti ginčų sprendimo tvarka pagal 31 skyrių (Ginčų sprendimas). Siūlomas pakeitimas ar ištaisyimas įsigalioja tik tada, kai abi Šalys susitaria arba jei taip numatyta kolegijos sprendime galutinėje ataskaitoje pagal 31.13 straipsnį (Galutinė ataskaita).

21.19 STRAIPSNIS

Viešųjų pirkimų pakomitėtis

Pagal 1.10 straipsnį (Šio Susitarimo III dalies pakomitečiai ir kiti organai) įsteigtas Viešųjų pirkimų pakomitėtis nagrinėja su šio skyriaus įgyvendinimu ir veikimu susijusius klausimus, pavyzdžiui:

- a) dėl 21-A priedo (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedo (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) keitimo;
- b) dėl sprendimų, kuriais keičiami 21-A priedas (Europos Sąjungos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą) ir 21-B priedas (Meksikos viešieji pirkimai pagal šį Susitarimą), parengimo Jungtinei tarybai;
- c) jam Šalies pateiktus su šiuo skyriumi susijusius klausimus dėl viešųjų pirkimų ir
- d) visus kitus su šio skyriaus veikimu susijusius klausimus.

22 SKYRIUS

VALSTYBĖS VALDOMOS ĮMONĖS, ĮMONĖS, KURIOMS SUTEIKTOS SPECIALIOSIOS TEISĖS ARBA PRIVILEGIJOS, IR PASKIRTOSIOS MONOPOLIJOS

22.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) Eksporto kreditų susitarimas – atsižvelgiant į EBPO sistemą parengtas Susitarimas dėl oficialiai remiamų eksporto kreditų arba atsižvelgiant į EBPO ar kitą sistemą parengtas vėlesnis įsipareigojimas, kurį priėmė bent 12 PPO narių steigėjų, kurios 1979 m. sausio 1 d. buvo Eksporto kreditų susitarimo dalyvės;
- b) komercinė veikla – veikla kurios galutinis rezultatas yra prekės gamyba arba paslaugos teikimas, kad ji būtų parduota atitinkamoje rinkoje įmonės nustatytais kiekiais ir kainomis atsižvelgiant į pasiūlos ir paklausos sąlygas, ir kuri vykdoma siekiant pelno¹⁴;

¹⁴ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad į šią veiklą nepatenka veikla, kurią vykdomi įmonė: a) veikia nesiėkdama pelno arba b) veikia siekdama tik padengti sąnaudas.

- c) komerciniai sumetimai – kaina, kokybė, prieinamumas, perkamumas, transportavimas ir kitos pirkimo ar pardavimo sąlygos arba kiti veiksniai, į kuriuos paprastai atsižvelgtų pagal rinkos ekonomikos principus atitinkamame verslo arba pramonės sektoriuje veikiančios privačiosios įmonės, priimdamos komercinius sprendimus;
- d) paskirti – sukurti arba leisti sukurti monopoliją arba išplėsti monopoliją į jos veiklos sritį įtraukiant papildomą prekę arba paslaugą;
- e) paskirtoji monopolija – viešasis arba privatusis subjektas, įskaitant konsorciumus ar valdžios įstaigas, Šalies teritorijoje esančioje atitinkamoje rinkoje paskirtas vieninteliu prekės tiekėju ar paslaugos teikėju arba jų pirkėju; paskirtosiomis monopolijomis nelaikomi subjektai, kuriems tik suteiktos išimtinės intelektinės nuosavybės teisės¹⁵;
- f) įmonė, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos – viešoji arba privačioji įmonė (įskaitant patronuojamąsias įmones), kuriai Šalis teisiškai arba faktiškai suteikė specialiąsias teises arba privilegijas; laikoma, kad Šalis suteikia specialiąsias teises arba privilegijas, jei ji paskiria įmones, kurioms leidžiama tiekti prekę ar teikti paslaugą, arba apriboja tokių įmonių skaičių, remdamasi kriterijais, kurie nėra objektyvūs, proporcingi ir nediskriminaciniai, ir taip daro esminį poveikį kitos įmonės galimybei iš esmės lygiavertėmis sąlygomis tiekti tokią pačią prekę arba teikti tokią pačią paslaugą toje pačioje geografinėje vietovėje;

¹⁵ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis skyrius netaikomas natūralioms monopolijoms, išskyrus atvejus, kai jos apibrėžtos 1 dalies d punkte.

- g) terminai „finansų įstaiga“ ir „finansinė paslauga“ reiškia tą patį, ką ir 18.1 straipsnyje (Terminų apibrėžtys);
- h) vykdančios oficialias valdžios funkcijas teikiama paslauga – paslauga, teikiama vykdančios oficialias valdžios funkcijas, kaip apibrėžta GATS ir, jei taikytina, finansinėms paslaugoms skirtame GATS priede¹⁶;
- i) valstybės valdoma įmonė – Šaliai priklausanti arba jos kontroliuojama įmonė¹⁷.

22.2 STRAIPSNIS

Įgaliojimų delegavimas

Jei šiame Susitarime nenurodyta kitaip, kiekviena Šalis užtikrina, kad bet koks asmuo, įskaitant valstybės valdomas įmones, įmones, kurioms suteiktos specialiosios teisės ar privilegijos, ar paskirtosios monopolijos, kurioms Šalis delegavo reglamentavimo, administracines ar kitas vyriausybės funkcijas, jas vykdytų laikydamasis šiame Susitarime nustatytų Šalies pareigų.

¹⁶ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad vykdančios oficialias valdžios funkcijas teikiamos paslaugos apima Šalies centrinio banko, pinigų institucijos, finansų reguliavimo institucijos arba pertvarkymo institucijos teikiamas paslaugas.

¹⁷ Nustatant nuosavybės ar kontrolės faktą kiekvienu konkrečiu atveju nagrinėjamos visos reikšmingos teisinės ir faktinės aplinkybės.

22.3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosioms monopolijoms, kurios vykdo komercinę veiklą. Jei valstybės valdoma įmonė, įmonė, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtoji monopolija derina komercinę ir nekomercinę veiklą¹⁸, šis skyrius taikomas tik komercinei veiklai.
2. Šis skyrius netaikomas:
 - a) valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosioms monopolijoms, kai jos veikia kaip perkantieji subjektai, vykdantys viešuosius pirkimus pagal šį Susitarimą, kaip apibrėžta 21.1 straipsnio (Terminų apibrėžtys) c punkte;
 - b) bet kurioms vykdant oficialias valdžios funkcijas teikiamoms paslaugoms;

¹⁸ Tai apima teisėtų viešųjų paslaugų teikimo įgaliojimų vykdymą.

c) veiklai, kurią vykdo:

- i) finansų įstaiga ar kitas juridinis subjektas, nuosavybės teise priklausantis Šaliai arba jos kontroliuojamas, įsteigtas arba veikiantis laikinai ir tik pertvarkymo tikslais¹⁹;
 - ii) viešasis subjektas, įskaitant viešąjį patikos fondą, kuris tik pagal viešųjų paslaugų teikimo įgaliojimus, kuriais siekiama prisidėti prie subalansuotos ir stabilios atitinkamos Šalies plėtros, teikia finansines paslaugas tos Šalies sąskaita, su jos garantija arba naudodamasis jos finansiniais ištekliais, ir
 - iii) viešasis subjektas pagal viešųjų paslaugų teikimo įgaliojimus, susijusius su įstatymais nustatyta socialinės apsaugos sistema arba valstybinės senatvės pensijos planais, ir
- d) valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosioms monopolijoms, jei tuo metu, kai nustatoma ribinė vertė, jų komercinės veiklos metinės pajamos per bet kuriuos iš trejų iš eilės einančių ankstesnių finansinių metų nesiekė 200 mln. specialiųjų skolinimosi teisių.

¹⁹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad: a) terminas „pertvarkymas“ aiškinamas pagal Šalies, kurioje finansų įstaiga ar kitas juridinis subjektas yra įsisteigęs, teisę, b) finansų įstaiga ar kitas juridinis subjektas nevykdo jokios komercinės veiklos, kuri nėra tiesiogiai susijusi su jų pertvarkymo tikslais.

3. 22.6 straipsnis netaikomas valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosios monopolijos vykdomam finansinių paslaugų teikimui valdžios sektoriaus įgaliojimu, jei teikiant tas finansines paslaugas:

a) remiamas eksportas ar importas, jei tos paslaugos:

- i) nėra skirtos komerciniam finansavimui pakeisti arba
- ii) siūlomos sąlygomis, kurios nėra palankesnės nei tos, kurios galėtų būti pasiūlytos komercinėje rinkoje panašių finansinių paslaugų atveju²⁰;

b) remiamos privačiosios investicijos už Šalies teritorijos ribų, jei tos paslaugos:

- i) nėra skirtos komerciniam finansavimui pakeisti arba
- ii) siūlomos sąlygomis, kurios nėra palankesnės nei tos, kurios galėtų būti pasiūlytos komercinėje rinkoje panašių finansinių paslaugų atveju, arba

²⁰ Jei komercinėje rinkoje panašių finansinių paslaugų nesiūloma: a) taikant a punkto ii papunktį ir b punkto ii papunktį, valstybės valdoma įmonė prireikus gali remtis turimais įrodymais, kad nustatytų sąlygų, kuriomis tokios paslaugos būtų siūlomos komercinėje rinkoje, lyginamąjį standartą, ir b) taikant a punkto i papunktį ir b punkto i papunktį, laikoma, kad finansinių paslaugų teikimas nėra skirtas komerciniam finansavimui pakeisti.

- c) jos siūlomos sąlygomis, atitinkančiomis Eksporto kreditų susitarimą, jei tų paslaugų teikimas patenka į to susitarimo taikymo sritį.
4. 22.6 straipsnis netaikomas 10.5 straipsnio (Taikymo sritis) 2 pastraipos c–e punktuose nurodytiems sektoriams.
5. 22.6 straipsnis netaikomas, jei Šalies valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosios monopolijos perka ar parduoda prekes ar paslaugas pagal:
- a) bet kokias esamas Susitarimo neatitinkančias priemones, kurias Šalis palieka galioti, tęsia, atnaujiną ar iš dalies pakeičia pagal 10.12 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės ir išimtys), 11.8 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės ir išimtys) arba 18.12 straipsnį (Išlygos ir Susitarimo neatitinkančios priemonės), kaip nustatyta I priede (Esamos priemonės) ir VI priedo (Finansinės paslaugos) B skirsnyje, arba
 - b) bet kokias esamas Susitarimo neatitinkančias priemones, kurias Šalis nustato arba palike galioti sektoriams, pasektoriams ar veiklai pagal 10.12 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės ir išimtys), 11.8 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės ir išimtys) arba 18.12 straipsnį (Išlygos ir Susitarimo neatitinkančios priemonės), kaip nustatyta II priede (Būsimos priemonės) ir VI priedo (Finansinės paslaugos) B skirsnyje (Būsimos priemonės).

6. Šalys susitaria, kad priemonė, nustatyta arba palikta galioti pagal 22-A priedą (Susitarimo neatitinkanti Meksikos veikla) arba nepatenkanti į šio skyriaus taikymo sritį, gali būti toliau taikoma, jei tokia priemonė tiek, kiek ji patenka į PPO steigimo sutarties taikymo sritį, taikoma atsižvelgiant į Šalies, kuri imasi tokios priemonės pagal PPO steigimo sutartį, teises ir pareigas²¹.

22.4 STRAIPSNIS

Susitarimo neatitinkanti veikla

22.6 straipsnis netaikomas Susitarimo neatitinkančiai valstybės valdomų įmonių arba paskirtųjų monopolijų, išvardytų 22-A priede (Susitarimo neatitinkanti Meksikos veikla) pagal tame priede nustatytas sąlygas, vykdomai veiklai.

²¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad vienintelis forumas, kuriame nustatoma, ar Šalies priemonė taikoma laikantis tos Šalies teisių ir pareigų pagal PPO steigimo sutartį, yra ginčų sprendimo mechanizmas pagal GSS.

22.5 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

1. Nedarant poveikio kiekvienos Šalies teisėms ir pareigoms pagal šį skyrių, nė viena šio skyriaus nuostata nelaikoma kliūtimi Šaliai įsteigti arba toliau valdyti valstybės valdomų įmonių, suteikti įmonėms specialiųjų teisių arba privilegijų ar paskirti arba toliau valdyti monopolijų.
2. Šalis nereikalauja ir neskatina, kad valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos imtųsi veiksmų, kurie yra nesuderinami su šiuo skyriumi.

22.6 STRAIPSNIS

Nediskriminacinis režimas ir komerciniai sumetimai

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kiekviena jos valstybės valdoma įmonė, įmonė, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtoji monopolija, vykdydamos komercinę veiklą:
 - a) vadovautųsi komerciniais sumetimais, kai perka ar parduoda prekes ar paslaugas, išskyrus tuos atvejus, kai turi įgyvendinti viešųjų paslaugų teikimo įgaliojimų sąlygas, neprieštaraujančias b ar c punktui;

b) kai perka prekes ar paslaugas:

- i) kitos Šalies įmonės tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms taikytą režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį Šalis taiko savo įmonių tiekiamoms panašioms prekėms ar teikiamoms panašioms paslaugoms, ir
- ii) įmonės, kuri yra investicija pagal šį Susitarimą, kaip apibrėžta 10.1 straipsnio (Terminų apibrėžtys) 1 dalies c punkte, Šalies teritorijoje tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms taikytą režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį Šalis taiko atitinkamoje Šalies teritorijos rinkoje savo įmonių tiekiamoms panašioms prekėms ar teikiamoms panašioms paslaugoms, ir

c) kai parduoda prekes ar paslaugas:

- i) kitos Šalies įmonei taikytą režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį Šalis taiko savo įmonėms, ir
- ii) įmonei, kuri yra investicija pagal šį Susitarimą, kaip apibrėžta 10.1 straipsnio (Terminų apibrėžtys) 1 dalies c punkte, Šalies teritorijoje taikytą režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį Šalis taiko savo įmonėms atitinkamoje Šalies teritorijos rinkoje²².

²² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis straipsnis netaikomas perkant ar parduodant dalis, akcijas ar kitokios formos valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos nuosavą kapitalą, siekiant dalyvauti valdant kitos įmonės kapitalą.

2. Jeigu šios kitokios sąlygos arba atsisakymas yra pagrįsti komerciniais sumetimais, 1 dalis neužkerta kelio valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosioms monopolijoms:

- a) pirkti prekes ar paslaugas arba tiekti prekes ar teikti paslaugas kitokiomis sąlygomis, įskaitant susijusias su kaina, arba
- b) atsisakyti pirkti prekes ar paslaugas arba tiekti prekes ar teikti paslaugas.

22.7 STRAIPSNIS

Reglamentavimo sistema

1. Šalys stengiasi laikytis atitinkamų tarptautinių standartų, įskaitant EBPO rekomendacijas dėl valstybės valdomų įmonių bendrojo valdymo, ir juos taiko taip, kad gautų didžiausią naudą.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad bet kuri jos įsteigta arba toliau veikianti reguliavimo įstaiga ar kompetentinga institucija, vykdanči reguliavimo funkcijas:

- a) nebūtų priklausoma nuo nė vienos reguliavimo įstaigos ar kompetentingos institucijos reguliuojamos įmonės ir nebūtų jai atskaitinga, kad būtų galima užtikrinti reguliavimo funkcijos veiksmingumą, ir
- b) nešališkai veiktų²³ panašiomis aplinkybėmis visų reguliavimo įstaigos ar kompetentingos institucijos reguliuojamų įmonių, įskaitant valstybės valdomas įmones, įmones, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtąsias monopolijas, atžvilgiu²⁴.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad įstatymų ir kitų teisės aktų vykdymas būtų užtikrinamas nuosekliai ir nediskriminuojamai, taip pat ir valstybės valdomų įmonių, įmonių, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtųjų monopolijų atžvilgiu.

²³ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad reguliavimo įstaigos ar kompetentingos institucijos reguliavimo funkcijų vykdymo nešališkumas turi būti vertinamas pagal reguliavimo įstaigos ar kompetentingos institucijos bendrąją veiklos modelį ar praktiką.

²⁴ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad, kiek tai susiję su sektoriais, kurių atžvilgiu Šalys kituose skyriuose susitarė dėl konkrečių pareigų, susijusių su reguliavimo įstaigomis ar kompetentingomis institucijomis, atitinkamos tų kitų skyrių nuostatos yra viršesnės.

22.8 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Kitos Šalies rašytiniu prašymu Šalis nedelsdama pateikia toliau nurodytą informaciją apie valstybės valdomą įmonę, įmonę, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtąją monopoliją, jei prašyme pateikiamas paaiškinimas, kaip tos valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos veikla gali daryti poveikį prašančiosios Šalies interesams pagal šį skyrių:
 - a) prašomosios Šalies, jos valstybės valdomų įmonių, įmonių, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtųjų monopolijų suminę akcijų procentinę dalį ir suminę balsavimo teisių valstybės valdomoje įmonėje, įmonėje, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtojoje monopolijoje procentinę dalį;
 - b) visų specialiųjų akcijų ar specialiųjų balsavimo ar kitų teisių, priklausančių prašomajai Šaliai, jos valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosioms monopolijoms, jei šios teisės skiriasi nuo teisių, kurios yra susietos su tos valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos įprastomis akcijomis, aprašymą;

- c) valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos organizacinę struktūrą, direktorių valdybos ar lygiaverčio organo sudėtį, bet kurio valstybės pareigūno, einančio direktorių valdybos ar to lygiaverčio organo pareigūno ar nario pareigas, oficialias pareigas;
- d) valstybės valdomas įmones, įmones, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtasios monopolijas reguliuojančių ar prižiūrinčių valdžios institucijų ar viešojo sektoriaus įstaigų aprašymą, ataskaitų teikimo reikalavimų, kuriuos tos valdžios institucijos ar viešojo sektoriaus įstaigos nustatė įmonėms ar monopolijoms, aprašymą ir tų valdžios institucijų ir viešojo sektoriaus įstaigų teisių ir praktikos²⁵, susijusių su aukščiausiųjų vadovų ir direktorių valdybos ar bet kurio kito lygiaverčio organo narių paskyrimu, atleidimu ar atlyginimu, aprašymą;
- e) pastarųjų trejų metų, kurių informacijos turima, valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos metinės pajamos ir bendrą turto sumą;
- f) bet kokias išimtis ir imunitetą, kurie valstybės valdomai įmonei, įmonei, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtajai monopolijai taikomi pagal prašomosios Šalies teisę, ir

²⁵ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad sąvoka „praktika“ neapima aukščiausiųjų vadovų ir direktorių valdybos ar bet kurio kito lygiaverčio organo narių paskyrimo, atleidimo ar atlyginimo priežasčių.

- g) bet kokią viešai prieinamą papildomą informaciją apie valstybės valdomą įmonę, įmonę, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtąją monopoliją, įskaitant metines finansines ataskaitas ir trečiųjų asmenų atliktą auditą.
2. Jei prašomos informacijos nėra, prašomoji Šalis raštu paaiškina prašančiajai Šaliai, kodėl tokios informacijos negalima pateikti.
3. Jei Šalis, gavusi prašymą pagal šį straipsnį, pateikia rašytinę informaciją ir informuoja prašančiąją Šalį, kad laiko tą informaciją konfidencialia, prašančioji Šalis neatskleidžia tos informacijos be išankstinio informaciją pateikusių Šalies sutikimo.

23 SKYRIUS

KONKURENCIJOS POLITIKA

23.1 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

Šalys pripažįsta, kad jų prekybos ir investicijų santykiams yra svarbi laisva ir neiškraipyta konkurencija. Šalys pripažįsta, kad antikonkurencinė verslo praktika ir valstybės kišimasis gali iškreipti tinkamą rinkų veikimą ir mažinti prekybos ir investicijų liberalizavimo naudą. Šalys laikosi nuomonės, kad tokio elgesio uždraudimas, konkurencijos politikos įgyvendinimas, propagavimo veiksmų skatinimas ir bendradarbiavimas klausimais, kuriems taikomas šis skyrius, padės užtikrinti šio Susitarimo teikiamą naudą.

23.2 STRAIPSNIS

Konkurencijos teisė ir antikonkurencinė verslo praktika

1. Kiekviena Šalis savo teritorijoje palieka galioti arba nustato išsamias konkurencijos teisės nuostatas, kurios taikomos visiems ekonomikos sektoriams²⁶ ir kuriomis veiksmingai reglamentuojama ši verslo praktika:
 - a) įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurių tikslas arba padarinys yra trukdymas konkurencijai, jos ribojimas ar iškraipymas;
 - b) vienos ar kelių įmonių, kurios atskirai arba kartu turi didelę įtaką atitinkamoje rinkoje ir kurios piktnaudžiauja arba gali piktnaudžiauti padėtimi, siekdamos trukdyti konkurencijai, ją apriboti ar iškraipyti toje atitinkamoje rinkoje ar bet kurioje susijusioje rinkoje, piktnaudžiavimas padėtimi ir

²⁶ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad konkurencijos teisė žemės ūkio sektoriui ES taikoma pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013 12 20, p. 671). Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad *Ley Federal de Competencia Económica* (Federalinis ekonominės konkurencijos įstatymas), 2014 m. gegužės 23 d. paskelbtas *Diario Oficial de la Federación* (Federacijos oficialiajame leidinyje), taikomas visiems Meksikos sektoriams, kuriems konkurencijos institucijos parengia savo taisykles, kriterijus ar gaires pagal 2013 m. Konstitucijos pakeitimus, paskelbtus 2013 m. birželio 11 d. *Diario Oficial de la Federación* (Federacijos oficialiajame leidinyje).

c) įmonių koncentracija, dėl kurios labai sumažėja arba gali sumažėti konkurencija ar kyla arba gali kilti didelių kliūčių veiksmingai konkurencijai, ypač užėmus dominuojančią padėtį arba ją sustiprinus.

2. Šiame straipsnyje nurodytos konkurencijos teisės nuostatos taikomos visoms įmonėms, neatsižvelgiant į tai, ar jos privačiosios, ar viešosios.

3. Kiekviena Šalis imasi atitinkamų veiksmų, susijusių su antikonkurencine verslo praktika, siekdama skatinti konkurencijos politiką.

4. Tiek, kiek numatyta Šalies teisėje, taikant konkurencijos teisę neturėtų būti kliudoma nei teisiškai, nei faktiškai atlikti su viešuoju interesu susijusių konkrečių užduočių, kurios gal būti pavestos atitinkamoms įmonėms. Šalies konkurencijos teisės išimtys turėtų būti taikomos tik su viešuoju interesu susijusioms užduotims, proporcingai laikantis norimo pasiekti viešosios politikos tikslo ir skaidrumo.

23.3 STRAIPSNIS

Įgyvendinimas

1. Kiekviena Šalis ir toliau savarankiškai iš dalies keičia savo konkurencijos teisę ir užtikrina jos vykdymą.

2. Kiekvienoje Šalyje įsteigiama (-os) arba toliau nepriklausomai veikia institucija (-os), atsakinga (-os) už visapusišką atitinkamos konkurencijos teisės taikymą bei veiksmingą vykdymo užtikrinimą ir turinti (-ios) tam užtikrinti reikiamus įgaliojimus ir išteklius.
3. Kiekviena Šalis savo konkurencijos teisę taiko skaidriai ir nediskriminuodama, laikydamasi proceso sąžiningumo principų ir gerbdama atitinkamų įmonių teises į gynybą, įskaitant teisę būti išklausytai prieš priimant galutinį sprendimą ar nutarimą.
4. Savo vykdymo užtikrinimo politikoje Šalies konkurencijos institucija ar institucijos nediskriminuoja vykdymo užtikrinimo procedūroje²⁷ dalyvaujančio atsakovo arba trečiųjų asmenų, kuriems suteikta teisė dalyvauti tokioje vykdymo užtikrinimo procedūroje, dėl pilietybės.
5. Kiekviena Šalis užtikrina, kad atsakovui, dalyvaujančiam vykdymo užtikrinimo procedūroje, kuri atliekama siekiant nustatyti, ar to atsakovo elgesys pažeidžia jos konkurencijos teisę arba kokias administracines nuobaudas ar teisių gynimo priemones reikėtų skirti už tos teisės pažeidimą, būtų suteikta galimybė būti išklausytam ir pateikti jo kaltę paneigiančius įrodymus. Visų pirma kiekviena Šalis užtikrina, kad atsakovas turėtų pagrįstą galimybę peržiūrėti ir užginčyti įrodymus, kuriais gali būti grindžiamas sprendimas.

²⁷ Šio straipsnio tikslais vykdymo užtikrinimo procedūra – teisminė arba administracinė procedūra po įtariamo konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo.

6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad asmeniui, kuriam skirtas sprendimas ar nutarimas, kuriuo už jos konkurencijos teisės pažeidimą nustatoma administracinė nuobauda arba teisių gynimo priemonė, būtų suteikta galimybė siekti to sprendimo ar nutarimo teisminės peržiūros.

23.4 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Šalys pripažįsta skaidrumo reikšmę savo konkurencijos vykdymo užtikrinimo politikoje.
2. Kiekviena Šalis paskelbia savo administracines ar procedūrines taisykles, nustatytas teisės aktuose, kuriais remiantis atliekami jos konkurencijos teisės tyrimai ir vykdymo užtikrinimo procedūros. Tos administracinės ar procedūrinės taisyklės, kiek tai numatyta kiekvienos Šalies konkurencijos teisėje, gali apimti procedūras su pagrįstais terminais įrodymams tose procedūrose pateikti.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų paskelbta nekonfidenciali visų galutinių sprendimų ar nutarimų, kuriais nustatomas jos konkurencijos teisės pažeidimas, ir atitinkamais atvejais bet kokio įsakymo, kuriuo įgyvendinamas nutarimas, versija, kad suinteresuotieji asmenys galėtų su jais susipažinti.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad visi galutiniai sprendimai ar nutarimai, kuriais nustatomas jos konkurencijos teisės pažeidimas, būtų rašytiniai ir juose būtų išdėstyti nustatyti faktai ir motyvai, įskaitant teisinę ir, jei taikoma, ekonominę analizę, kuriais grindžiamas sprendimas arba nutarimas.

23.5 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir veiklos koordinavimas

1. Šalys pripažįsta atitinkamų konkurencijos institucijų bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo svarbą klausimais, susijusiais su jų konkurencijos teise ir politika laisvosios prekybos erdvėje. Todėl Šalių konkurencijos institucijos stengiasi bendradarbiauti su jų atitinkama konkurencijos teise susijusiais klausimais, be kita ko, teikdamos pagalbą, pranešdamos, konsultuodamosi ir keisdamosi informacija.
2. Šalys stiprina bendradarbiavimą savo konkurencijos teisės vykdymo užtikrinimo srityje tiek, kiek tai suderinama su jų atitinkamomis teisės nuostatomis ir svarbiais interesais, ir neviršydamos savo pagrindai turimų išteklių. Tuo tikslu Šalių konkurencijos institucijos stengiasi keisti nekonfidencialia informacija, patirtimi ir nuomonėmis apie:
 - a) savo atitinkamą konkurencijos teisę, politiką ir praktiką, įskaitant informaciją apie pagal jų konkurencijos teisę pritaikytas išimtis;
 - b) savo atitinkamos konkurencijos teisės vykdymo užtikrinimą ir
 - c) savo atitinkamus propagavimo veiksmus.

3. Šalys stengiasi stiprinti savo atitinkamų konkurencijos institucijų veiklos koordinavimą abipusiškai svarbiose srityse ir tiek, kiek tai suderinama su jų atitinkama teise bei svarbiais interesais, ir neviršydamos savo pagrįstai turimų išteklių. Tuo tikslu Šalys stengiasi, kiek įmanoma, koordinuoti savo vykdymo užtikrinimo veiklą, susijusią su tomis pačiomis ar susijusiomis bylomis.
4. Šalys patvirtina, kad jų konkurencijos institucijos pripažįsta, jog jų vykdymo užtikrinimo srityse taikomos konfidencialumo išimtys, ir pripažįsta, kad įmonės sprendimas atsisakyti savo teisės į konfidencialios informacijos apsaugą yra savanoriškas.
5. Nė viena šio straipsnio nuostata neribojama Šalies konkurencijos institucijų veiksmų laisvę nuspręsti, ar imtis veiksmų pagal konkrečius kitos Šalies konkurencijos institucijų prašymus.
6. Nė viena šio straipsnio nuostata netrukdo kurios nors Šalies konkurencijos institucijoms imtis veiksmų dėl konkrečių atvejų.
7. Šalių konkurencijos institucijos gali apsvarstyti galimybę sudaryti atskirą bendradarbiavimo susitarimą, kuriame būtų nustatytos abipusiškai sutartos bendradarbiavimo įgyvendinimo sąlygos.

23.6 STRAIPSNIS

Techninis bendradarbiavimas

Šalys mano, kad jų bendras interesas yra remti šio Susitarimo tikslus techniniu bendradarbiavimu, siekiant dalytis patirtimi plėtojant ir įgyvendinant konkurencijos politiką ir užtikrinant atitinkamos konkurencijos teisės vykdymą, atsižvelgiant į kiekvienos Šalies pagrįstai turimus išteklius.

23.7 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Siekdama skatinti Šalių tarpusavio supratimą arba spręsti konkrečius su šio skyriaus aiškinimu ar taikymu susijusius klausimus, Šalis kitos Šalies prašymu pradeda konsultacijas kitos Šalies iškeltais klausimais. Konsultacijų prašanti Šalis prirėikus nurodo, kokį poveikį konkretus klausimas daro Šalių tarpusavio prekybai arba investicijoms.
2. Šalys nedelsdamos aptaria visus klausimus, kylančius dėl šio skyriaus aiškinimo ar taikymo.

3. Konsultacijoms skirto klausimo aptarimui palengvinti kiekviena Šalis stengiasi kitai Šaliai pateikti susijusią nekonfidencialią informaciją.

23.8 STRAIPSNIS

Informacijos konfidencialumas

1. Nepaisydama jokių kitų šio skyriaus nuostatų, Šalis neprivalo teikti informacijos, jei atskleisti tą informaciją draudžiama pagal informaciją turinčios Šalies teisės nuostatas.
2. Jei Šalis pateikia informaciją pagal šį skyrių, kita Šalis užtikrina tos informacijos konfidencialumą.
3. Jei Šalies konkurencijos institucijos iš kitos Šalies konkurencijos institucijų gauna konfidencialią informaciją, kuriai taikomas konfidencialumo reikalavimas, Šalies konkurencijos institucijos gautą informaciją naudoja laikydamosi to reikalavimo sąlygų.

23.9 STRAIPSNIS

Konkurencijos institucijos

Šio skyriaus tikslais konkurencijos institucijos yra toliau išvardytos institucijos arba jų funkcijų tęsėjai:

a) Europos Sąjungos atveju:

Europos Komisija ir

b) Meksikos atveju:

i) Nacionalinė antimonopolinė komisija (*Comisión Nacional Antimonopolio*) ir

ii) Telekomunikacijų reguliavimo komisija (*Comisión Reguladora de Telecomunicaciones* (CRT)).

23.10 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Dėl šio skyriaus nuostatų aiškinimo ar taikymo Šalis negali naudotis 31 skyriuje (Ginčų sprendimas) nustatyta ginčų sprendimo procedūra.

24 SKYRIUS

SUBSIDIJOS

24.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) subsidija prekėms – SKP sutarties 1.1 straipsnyje nustatytas sąlygas atitinkanti ir pagal SKP sutarties 2 straipsnį konkrečiai skirta bei šiame straipsnyje apibrėžta priemonė;
- b) subsidija paslaugoms – priemonė, kurią sudaro vyriausybės arba viešosios įstaigos finansinis įnašas ir kuri yra naudinga bei skirta konkrečiai įmonei ar pramonės šakai arba įmonių ar pramonės šakų grupei pagal SKP sutarties 2 straipsnį ir kaip apibrėžta šiame straipsnyje²⁸.

²⁸ Šia apibrėžtimi nedaroma poveikio būsimų PPO diskusijų dėl subsidijų paslaugoms apibrėžties rezultatui. Atsižvelgiant į šių diskusijų pažangą, Jungtinė taryba gali priimti sprendimą pritaikyti su tuo susijusias šio Susitarimo nuostatas.

24.2 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

Šalys pripažįsta, kad subsidijos gal būti suteiktos, jei jos reikalingos viešosios politikos tikslui pasiekti. Vis dėlto Šalys pripažįsta, kad tam tikros subsidijos gali iškreipti tinkamą rinkų veikimą ir mažinti prekybos ir investicijų liberalizavimo naudą. Iš principo Šalys neturėtų teikti subsidijų prekes tiekiančioms ar paslaugas teikiančioms įmonėms, jei tos subsidijos neigiamai veikia ar gali neigiamai paveikti prekybą ar investicijas.

24.3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas subsidijoms, skiriamoms visoms ekonominę veiklą vykdančioms įmonėms. Jeigu įmonė derina ekonominę ir neekonominę veiklą, šis skyrius taikomas tik tos įmonės ekonominei veiklai.

2. Šis skyrius netaikomas subsidijoms, suteiktoms įmonėms, kurioms patikėta teikti tam tikras viešojo intereso paslaugas, įskaitant tas, kurioms suteiktos specialiosios teisės ar privilegijos, jeigu tokios subsidijos neviršija sumos, būtinos atitinkamos paslaugos išlaidoms padengti.
3. Šis skyrius netaikomas subsidijoms žemės ūkio prekėms bei subsidijoms žuvims ir žuvininkystės produktams.
4. Išskyrus 24.5 straipsnį, šis skyrius netaikomas audiovizualiniame sektoriuje teikiamoms subsidijoms.
5. 24.7 straipsnis netaikomas subsidijoms paslaugoms.

24.4 STRAIPSNIS

Ryšys su PPO

Šalys patvirtina savo teises ir pareigas pagal GATS XV straipsnį, GATT 1994 XVI straipsnį ir SKP sutartį.

24.5 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Kiekviena Šalis viešai skelbia toliau nurodytą informaciją apie bet kokią jos teritorijoje suteiktą ar toliau taikomą subsidiją:

- a) subsidijos teisinį pagrindą;
- b) subsidijos formą;
- c) subsidijos sumą arba subsidijai biudžete numatytą sumą ir
- d) jei įmanoma, gavėjo pavadinimą (vardas, pavardė)²⁹.

2. Laikoma, kad Šalis laikosi 1 dalies nuostatų, jeigu:

- a) PPO pateikiamas pranešimas pagal SKP sutarties 25.1 straipsnį ir, jei įmanoma, viešai atskleistas gavėjo pavadinimas (vardas, pavardė) arba

²⁹ 1 dalies d punktas taikomas ne mažesnėms kaip 500 000 specialiųjų skolinimosi teisių subsidijoms.

- b) 1 dalyje reikalaujama informacija iki kalendorinių metų, einančių po tų metų, kuriais subsidija buvo toliau taikoma arba suteikta, gruodžio 31 d. pačios Šalies arba jos vardu paskelbta viešai prieinamoje interneto svetainėje³⁰.

3. Subsidijoms paslaugoms šis straipsnis taikomas tik tuo atveju, jei:

- a) subsidijos suma vienam gavėjui per trejų metų iš eilės laikotarpį yra didesnė kaip 400 000 specialiųjų skolinimosi teisių ir
- b) subsidija skiriama paslaugų teikimui šiuose sektoriuose: audiovizualiniame, telekomunikacijų, finansinių paslaugų, transporto (įskaitant jūrų transportą), energetikos (įskaitant elektros energijos paskirstymą), aplinkos, kompiuterių, architektūros ir inžinerijos, statybos, pašto ir kurjerių paslaugų.

³⁰ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad subsidijos ar subsidijų programos paskelbimas interneto svetainėje nedaro poveikio nei jos teisiniam statusui, nei pačios programos pobūdžiui.

24.6 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Jei Šalis mano, kad kitos Šalies suteikta subsidija daro arba gali daryti neigiamą poveikį jos prekybai arba investicijoms, pirmoji Šalis gali išreikšti kitai Šaliai savo susirūpinimą ir paprašyti surengti konsultacijas šiuo klausimu. Prašomoji Šalis visapusiškai ir palankiai atsižvelgia į tokį prašymą.
2. Per konsultacijas prašančioji Šalis gali paprašyti kitos Šalies pateikti papildomos informacijos apie subsidiją, pavyzdžiui:
 - a) subsidijos teisinį pagrindą ir politikos tikslą ar paskirtį;
 - b) subsidijos formą;
 - c) subsidijos suteikimo datas, teikimo trukmę ir bet kokius kitus su ja susijusius terminus;
 - d) tinkamumo gauti subsidiją reikalavimus;
 - e) bendrą subsidijos sumą arba metinę biudžete subsidijai numatytą sumą;

- f) jei įmanoma, subsidijos gavėjo pavadinimą (vardą, pavardę) ir
- g) visą kitą informaciją, kuria remiantis būtų galima įvertinti neigiamą subsidijos poveikį prekybai ar investicijoms.

3. Prašomoji Šalis ne vėliau kaip per 60 dienų nuo 2 dalyje nurodyto prašymo gavimo dienos pateikia atitinkamą informaciją apie nagrinėjamą subsidiją. Jei rašytiniame atsakyme nepateikiama pagal 2 dalį prašoma svarbi informacija, prašomoji Šalis raštu paaiškina, kodėl ši informacija nepateikta.

4. Jei prašančioji Šalis, gavusi pagal 2 ir 3 dalis pateiktą informaciją, informuoja prašomąją Šalį, kad, jos nuomone, atitinkama subsidija daro arba gali daryti didelį neigiamą poveikį jos prekybai ar investicijoms, prašomoji Šalis deda visas pastangas, kad tas reikšmingas neigiamas poveikis būtų pašalintas arba sumažintas per vienus paskesnius metus.

24.7 STRAIPSNIS

Subsidijos, kurioms taikomos sąlygos

1. Kiekviena Šalis toliau nurodytoms subsidijoms taiko sąlygas tiek, kiek jos daro arba gali daryti neigiamą poveikį kitos Šalies prekybai ar investicijoms:
 - a) subsidijos ar teisiniai susitarimai, kuriais vyriausybė prisiima atsakomybę už tam tikrų įmonių skolų ar įsipareigojimų padengimą, yra leidžiami, jei padengiama tik tam tikra tų skolų ir įsipareigojimų suma ar ta atsakomybė apima tik tam tikrą laikotarpį;
 - b) subsidijos sunkumų patiriančioms, nemokioms ar ties nemokumo riba esančioms įmonėms leidžiamos šiomis sąlygomis:
 - i) parengtas patikimas restruktūrizavimo planas; tas planas turi būti pagrįstas realiomis prielaidomis, siekiant užtikrinti, kad per pagrįstos trukmės terminą įmonė vėl taptų gyvybinga ilgam laikui, ir
 - ii) įmonės, išskyrus mažąsias ir vidutines įmones, prisideda prie restruktūrizavimo išlaidų.

2. 1 dalies b punktas nelaikomas kliūtimi Šaliai teikti laikiną likvidumo paramą paskolų garantijų arba paskolų forma tiek laiko, kiek pagrįstai reikia restruktūrizavimo planui parengti. Ši laikina likvidumo parama neturi viršyti sumos, kurios reikia įmonės veiklos tęstinumui užtikrinti.

24.8 STRAIPSNIS

Subsidijų naudojimas

Kiekviena Šalis užtikrina, kad įmonės jos suteiktas subsidijas naudotų tik tam politikos tikslui ar paskirčiai, kuriai jos buvo suteiktos³¹.

24.9 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Šalis netaiko nuostatų dėl ginčų sprendimo pagal 31 skyrių (Ginčų sprendimas) aiškindama ar taikydama 24.5 straipsnį, kiek jis susijęs su subsidijomis paslaugoms, ir 24.6 straipsnio 4 dalį.

³¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis laikoma įvykdžiusia šią pareigą, jei ji tuo tikslu yra nustačiusi atitinkamą teisės aktų sistemą ir administracines procedūras.

25 SKYRIUS

INTELEKTINĖ NUOSAVYBĖ

A SKIRSNIS

Bendrosios nuostatos

25.1 STRAIPSNIS

Tikslai ir principai

1. Šio skyriaus tikslas – pasiekti tinkamą ir veiksmingą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir gynimo lygį, kad:
 - a) būtų prisidedama prie technologijų inovacijos skatinimo ir technologijų perdavimo bei platinimo, sukuriant abipusę naudą technologinių žinių kūrėjams ir vartotojams tokiu būdu, kuris skatintų socialinę bei ekonominę gerovę ir subalansuotų teises ir pareigas, ir
 - b) būtų skatinama ir valdoma Šalių tarpusavio prekyba ir mažinami jos iškreipimai bei kliūtys.

2. Šalis, rengdama ar iš dalies keisdama savo įstatymus ir kitus teisės aktus, gali imtis priemonių, būtinų visuomenės sveikatai ir mitybai apsaugoti ir viešajam interesui skatinti sektoriuose, kurie yra gyvybiškai svarbūs jos socialiniam, ekonominiam ir technologiniam vystymuisi, su sąlyga, kad tokios priemonės dera su šiuo skyriumi.

3. Kad būtų užkirstas kelias teisių subjektų piktnaudžiavimui intelektinės nuosavybės teisėmis arba praktikai, kuria nepagrįstai ribojama prekyba ar daromas neigiamas poveikis tarptautiniam technologijų perdavimui, Šalis gali priimti tinkamas priemones, jei jos dera su šiuo skyriumi.

4. Atsižvelgdamos į savo vidaus sistemų pagrindinius viešosios politikos tikslus, Šalys pripažįsta poreikį:

- a) skatinti inovacijas ir kūrybiškumą;
- b) lengvinti informacijos, žinių, technologijų, kultūros ir menų sklaidą ir
- c) skatinti konkurenciją bei atviras ir veiksmingas rinkas,

remdamosi savo atitinkamomis intelektinės nuosavybės sistemomis, kartu laikydamosi skaidrumo principo ir atsižvelgdamos į visų susijusių suinteresuotųjų subjektų, įskaitant teisių subjektus, naudotojus ir visuomenę, interesus.

25.2 STRAIPSNIS

Pareigų pobūdis ir taikymo sritis

1. Šalys įsipareigoja užtikrinti tinkamą ir veiksmingą tarptautinių intelektinės nuosavybės sutarčių, kurių šalys jos yra, įskaitant TRIPS sutartį, įgyvendinimą. Šiuo skyriumi papildomos ir konkrečiai išdėstomos Šalių teisės ir pareigos pagal TRIPS sutartį ir kitas tarptautines intelektinės nuosavybės srities sutartis, kurių šalys jos yra.
2. Šio skyriaus tikslais intelektinės nuosavybės teisės – visų kategorijų intelektinės nuosavybės teisės, kurioms taikomi TRIPS sutarties II dalies 1–7 skirsniai, taip pat augalų veislių teisinė apsauga. Intelektinės nuosavybės apsauga apima apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, kaip nurodyta 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo su paskutiniais patikslinimais, padarytais 1967 m. liepos 14 d. Stokholme (toliau – Paryžiaus konvencija), 10bis straipsnyje.

3. Kiekviena Šalis įgyvendina šio skyriaus nuostatas. Šalis gali, bet neprivalo, savo teisėje numatyti platesnę intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ar vykdymo užtikrinimą, nei reikalaujama pagal šį skyrių, jei tokia apsauga ar vykdymo užtikrinimas neprieštarauja šiam skyriui. Kiekviena Šalis gali laisvai nustatyti tinkamą būdą šiam skyriui įgyvendinti savo teisės sistemoje ir praktikoje.

25.3 STRAIPSNIS

Teisių galiojimo pabaiga

Šiuo skyriumi nedaroma poveikio Šalių laisvei nuspręsti, kada ir kokiomis sąlygomis baigia galioti intelektinės nuosavybės teisės.

25.4 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

1. Kiekviena Šalis kitos Šalies nacionaliniams subjektams³² taiko režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį ji taiko savo nacionaliniams subjektams dėl intelektinės nuosavybės teisių, kurioms taikomas šis skyrius, apsaugos³³, laikydamosi išimčių, nustatytų atitinkamai Paryžiaus konvencijoje, 1886 m. rugsėjo 9 d. Berno konvencijoje dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos su paskutiniais patikslinimais, padarytais 1971 m. liepos 24 d. Paryžiuje (toliau – Berno konvencija), 1961 m. spalio 26 d. Romoje priimtoje Tarptautinėje konvencijoje dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (toliau – Romos konvencija) arba 1989 m. gegužės 26 d. Vašingtone priimtoje Intelektinės nuosavybės sutartyje dėl integralinių mikroschemų. Atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų atžvilgiu ši pareiga taikoma tik teisių, kurios numatytos šiame Susitarime, atžvilgiu.

³² Šio skyriaus tikslais taikoma TRIS sutartyje pateikta termino „nacionaliniai subjektai“ apibrėžtis.

³³ Šios nuostatos tikslais terminas „apsauga“ apima dalykus, kurie turi įtakos intelektinės nuosavybės teisių buvimui, jų įgijimui, taikymo sričiai, tolesniam taikymui ir gynimui, taip pat dalykus, kurie turi įtakos intelektinės nuosavybės teisių naudojimui, konkrečiai aptariamam šiame skyriuje.

2. Šalis, siekdama taikyti nacionalinį režimą pagal šį straipsnį, nereikalauja, kad teisių subjektai laikytųsi kokių nors formalumų ar sąlygų, kad įgytų teises į autorių teises ir gretutines teises³⁴.

3. Šalis gali pasinaudoti pagal 1 dalį leidžiamomis taikyti išimtimis, taikydama teismines ir administracines procedūras, įskaitant reikalavimą nurodyti adresą dokumentams įteikti arba paskirti atstovą jos jurisdikcijoje, tik tais atvejais, kai tokios išimtys yra:

a) būtinos siekiant užtikrinti atitiktį šiam skyriui neprieštaraujantiems įstatymams ar kitiems teisės aktams ir

b) netaikomos taip, kad būtų užslėptai ribojama prekyba.

4. Šalis neturi jokių pareigų pagal šį straipsnį, susijusių su procedūromis, numatytomis daugiašaliuose susitarimuose, sudarytuose remiant Pasaulinei intelektinės nuosavybės organizacijai (PINO) ir susijusiuose su intelektinės nuosavybės teisių įgijimu arba išsaugojimu.

³⁴ Šia nuostata nedaromas poveikis Romos konvencijos 11 straipsniui.

B SKIRSNIS

Intelektinės nuosavybės teisių standartai

B.1 POSKIRSNIS

Autorių teisės ir gretutinės teisės

25.5 STRAIPSNIS

Tarptautinės sutartys

1. Šalys patvirtina savo įsipareigojimą laikytis toliau nurodytų tarptautinių susitarimų:
 - a) Berno konvencijos;
 - b) Romos konvencijos;
 - c) 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimtos PINO autorių teisių sutarties ir
 - d) 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimtos PINO atlikimų ir fonogramų sutarties.

2. Šalys deda visas pagrįstas pastangas, kad būtų laikomasi 2012 m. birželio 24 d. Pekine priimtos Pekino sutarties dėl audiovizualinių kūrinių atlikimo apsaugos ir 2013 m. birželio 27 d. Marakeše priimtos Marakešo sutarties dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūriniais sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims nuostatų.

25.6 STRAIPSNIS

Autoriai

Kiekviena Šalis suteikia autoriams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų kūrinių arba jo dalį;
- b) bet kuria forma viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų kūrinių originalus arba kopijas;
- c) bet koku būdu viešai skelbti jų kūrinius laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, ir
- d) jų kūrinių originalus ar kopijas nuomoti visuomenei komerciniais tikslais.

25.7 STRAIPSNIS

Atlikėjai

Kiekviena Šalis suteikia atlikėjams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) įrašyti³⁵ jų atlikimą;
- b) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiais priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų atlikimo įrašą arba jo dalį;
- c) bet kuria forma viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų atlikimo įrašus;
- d) atlikimo įrašus padaryti viešai prieinamus laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku;
- e) transliuoti belaidžio ryšio priemonėmis ir viešai skelbti jų atlikimą, išskyrus tuos atvejus, kai toks atlikimas jau yra transliuojamas atlikimas arba kai jis gaunamas iš įrašo, ir

³⁵ Įrašymas – garsų arba judesį perteikiančių vaizdų ar jų išraiškos įrašo, iš kurio su tam tikru įrenginiu juos galima pamatyti, išgirsti, atgaminti ar perduoti, darymas.

- f) jų atlikimo įrašus nuomoti visuomenei komerciniais tikslais.

25.8 STRAIPSNIS

Fonogramų gamintojai

Kiekviena Šalis suteikia fonogramų gamintojams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų fonogramą arba jos dalį;
- b) viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų fonogramas, įskaitant kopijas;
- c) fonogramas padaryti viešai prieinamas laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų jas pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, ir
- d) jų fonogramas nuomoti visuomenei komerciniais tikslais.

25.9 STRAIPSNIS

Transliuojančiosios organizacijos

Kiekviena Šalis suteikia transliuojančiosioms organizacijoms išimtinę teisę leisti arba drausti³⁶:

- a) įrašyti jų transliacijas, neatsižvelgiant į tai, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu;
- b) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visus jų transliacijų įrašus arba jų dalį, neatsižvelgiant į tai, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu;
- c) jų transliacijų įrašus, neatsižvelgiant į tai, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, padaryti viešai prieinamus laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku;

³⁶ Meksikos atveju šia nuostata nedaromas poveikis reikalavimui laikytis savo pareigų pagal Telekomunikacijų ir transliavimo įstatymą (*Ley en Materia de Telecomunicaciones y Radiodifusión*), paskelbtą 2025 m. liepos 16 d. Oficialiajame leidinyje.

- d) viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų transliacijų įrašus, įskaitant jų kopijas, neatsižvelgiant į tai, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu, ir
- e) retransliuoti jų transliacijas belaidžio ryšio priemonėmis, taip pat viešai skelbti jų transliacijas, jeigu tai daroma viešai prieinamose vietose už įėjimo mokesčių.

25.10 STRAIPSNIS

Komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimas ir viešas skelbimas³⁷

1. Kiekviena Šalis atlikėjams ir fonogramų gamintojams suteikia teisę gauti naudotojo sumokėtą tinkamą vienkartinę atlygį, jei fonograma išleidžiama komerciniais tikslais arba jei tokia atgaminta fonograma naudojama transliuoti belaidžio ryšio priemonėmis arba kitomis priemonėmis viešai³⁸.

³⁷ Kiekviena Šalis gali suteikti atlikėjams ir fonogramų gamintojams platesnes teises, susijusias su komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimu ir viešu skelbimu.

³⁸ Šio straipsnio tikslais frazė „viešas skelbimas“ neapima fonogramos padarymo viešai prieinama laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų ją pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

2. Šalys pripažįsta, kad tinkamas vienkartinis atlygis turėtų būti paskirstytas atlikėjams ir atitinkamų fonogramų gamintojams. Kiekviena Šalis gali taikyti teisės aktus, kuriais atlikėjams ir fonogramų gamintojams nesusitarus nustatomos sąlygos, pagal kurias tinkamas vienkartinis atlygis padalijamas atlikėjams ir fonogramų gamintojams.

25.11 STRAIPSNIS

Apsaugos taikymo trukmė

1. Kūrinio autoriaus teisės galioja visą autorių gyvenimą ir bent 70 metų po jų mirties, neatsižvelgiant į kūrinio teisėto viešo paskelbimo datą.
2. Muzikos kūrinio su žodžiais apsaugos taikymo trukmė baigiasi praėjus ne mažiau kaip 70 metų nuo ilgiausiai išgyvenusio iš toliau nurodytų asmenų mirties, neatsižvelgiant į tai, ar tie asmenys nurodomi kaip bendraautoriai: žodžių autoriaus ir muzikos kūrinio kompozitoriaus³⁹.

³⁹ Šalis gali nuspręsti, kad šiai daliai taikyti yra būtina, kad ir žodžiai, ir muzika būtų specialiai sukurti atitinkamam muzikos kūriniiui su žodžiais.

3. Anonimiškai ar naudojant slapyvardį paskelbtų kūrinių apsaugos taikymo trukmė baigiasi praėjus bent 70 metų nuo kūrinio teisėto viešo paskelbimo. Tačiau jeigu autoriaus pasirinktas slapyvardis nekelia abejonių dėl autoriaus tapatybės arba autorius atskleidžia savo tapatybę per pirmame sakinyje nurodytą laikotarpį, taikoma 1 dalyje nurodyta apsaugos taikymo trukmė.
4. Kinematografijos arba audiovizualinio kūrinio apsaugos taikymo trukmė baigiasi praėjus bent 70 metų nuo ilgiausiai išgyvenusio iš toliau išvardytų asmenų mirties, neatsižvelgiant į tai, ar šie asmenys nurodomi kaip bendraautoriai: pagrindinio režisieriaus, scenarijaus autoriaus, dialogų autoriaus ir muzikos autoriaus⁴⁰.
5. Transliuojančiųjų organizacijų teisės nustoja galioti praėjus ne mažiau kaip 50 metų nuo pirmojo transliacijos perdavimo, neatsižvelgiant į tai, ar ši transliacija perduota laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu.

⁴⁰ Šalis gali nuspręsti, kad muzika turi būti specialiai sukurta naudoti kinematografijos ar audiovizualiniame kūrinyje.

6. Kiekviena Šalis nustato⁴¹, kad:

- a) atlikėjų teisių apsaugos taikymo trukmė baigiasi praėjus 75 metams nuo pirmojo interpretavimo ar atlikimo įrašymo fonogramoje arba nuo pirmojo fonogramose neįrašytų kūrinių interpretavimo ar atlikimo, arba nuo pirmojo perdavimo bet kokiomis priemonėmis, ir
- b) fonogramų gamintojų teisių apsaugos taikymo trukmė baigiasi praėjus 75 metams nuo pirmojo garsų įrašymo fonogramoje.

Kitu atveju Šalis nustato, kad:

- c) atlikėjų teisės į jų atlikimą, įrašytą ne fonogramoje, nustoja galioti praėjus ne mažiau kaip 50 metų nuo atlikimo įrašymo ir, jei įrašas išleidžiamas per šį laikotarpį, ne mažiau kaip 50 metų nuo pirmojo teisėto išleidimo, ir
- d) atlikėjų teisės į jų atlikimą, įrašytą fonogramoje, ir fonogramų gamintojų teisės nustoja galioti praėjus ne mažiau 50 metų nuo atlikimo arba fonogramos įrašymo ir, jei per šį laikotarpį atlikimas arba fonograma išleidžiama, ne mažiau kaip 70 metų nuo pirmojo teisėto išleidimo. Šalis imasi veiksmingų priemonių užtikrinti, kad per 20 apsaugos metų, praėjus 50 metų nuo pirmojo teisėto fonogramos išleidimo, gautas pelnas būtų sąžiningai padalijamas atlikėjams ir fonogramų gamintojams.

⁴¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad kiekviena Šalis, remdamasi savo vidaus teisės aktais, pasirenka a ir b punktuose nurodytą galimybę arba c ir d punktuose nurodytą alternatyvą.

7. Šiame straipsnyje nustatyta apsaugos taikymo trukmė skaičiuojama nuo kitų metų po įvykio sausio 1 d.

25.12 STRAIPSNIS

Perpardavimo teisė

1. Kiekviena Šalis grafikos ar plastinio meno kūrinių, išskyrus taikomosios dailės kūrinius, autoriui suteikia perpardavimo teisę, kuri apibrėžiama kaip neatimama teisė, kurios negalima atsisakyti, net iš anksto, gauti dalį kainos⁴², gautos už kiekvieną kūrinių perpardavimą po to, kai pats autorius pirmą kartą perleidžia tą kūrinių⁴³.

2. 1 dalyje nurodyta teisė taikoma visiems perpardavimo veiksams, kuriuose dalyvauja pardavėjai, pirkėjai arba meno rinkos specialistai tarpininkai, kaip antai dailės salonai, meno galerijos ir apskritai bet kokie prekiautojai meno kūrinių.

⁴² Šalis šią kainos dalį gali išreikšti kaip perpardavimo kainos procentinę dalį.

⁴³ Šalis gali nustatyti būtinąsias perpardavimo teisės taikymo sąlygas.

25.13 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kolektyvinio teisių administravimo srityje

1. Šalys skatina savo atitinkamas kolektyvinio teisių valdymo organizacijas bendradarbiauti, siekdamas skatinti kūrinių ir kitų saugomų objektų prieinamumą Šalių teritorijose ir pajamų, gautų už teises naudoti tokius kūrinius ar kitus saugomus objektus, perdavimą.
2. Šalys susitaria skatinti kolektyvinio teisių administravimo organizacijų veiklos skaidrumą ir nediskriminuoti jų narių, turinčių teisę dalyvauti kolektyvinio teisių administravimo organizacijų veikloje, visų pirma dėl surinktų pajamų už teisių naudojimą, iš tokių pajamų atskaitomų sumų, surinktų pajamų už teisių naudojimą naudojimo ir skirstymo politikos bei jų repertuaro.

25.14 STRAIPSNIS

Išimtys ir apribojimai

Kiekviena Šalis šiame poskirsnyje nustatytų teisių išimtis ar apribojimus taiko tik tam tikrais ypatingais atvejais, kuriais neprieštaraujama įprastam kūrinio, atlikimo, fonogramos ar transliacijos naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžiami teisėti teisių subjekto interesai.

25.15 STRAIPSNIS

Techninių priemonių apsauga

1. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą nuo bet kokių veiksmingų techninių priemonių vengimo, kuri asmuo vykdo žinodamas ar turėdamas pakankamą pagrindą žinoti, kad jis to vengimo tikslo siekia.
2. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą, kad nebūtų gaminami, importuojami, platinami, parduodami, nuomojami, reklamuojami pardavimui ar nuomai arba laikomi komerciniais tikslais įrenginiai, gaminiai ar jų sudedamosios dalys arba nebūtų teikiamos paslaugos:
 - a) kuriuos (-ias) skatinama pirkti, kurie (-ios) reklamuojami (-os) ar parduodami (-os) veiksmingų techninių priemonių vengimo tikslais;
 - b) kurių paskirties ar panaudojimo komerciniu požiūriu svarba yra ribota, išskyrus jų paskirtį ar panaudojimą vengimo tikslais, arba
 - c) kurie (-ios) yra iš esmės suprojektuoti (-os), pagaminti (-os), pritaikyti (-os) ar atliekami (-os) tam, kad leistų ar padėtų išvengti bet kokių veiksmingų techninių priemonių.

3. Šio straipsnio tikslais techninės priemonės – bet kokia technologija, įrenginys ar sudedamoji dalis, kurių įprasta naudojimo paskirtis yra užkirsti kelią veiksams, atliekamiems su kūriniais ar kitais objektais, kurių neleidžia atitinkamos Šalies teisėje numatytų autorių teisių ar gretutinių autorių teisių subjektai, arba tokius veiksmus riboti. Techninės priemonės laikomos veiksmingomis tais atvejais, kai saugomo kūrinio ar kito objekto naudojimą teisių subjektas kontroliuoja taikydamas prieigos kontrolės arba apsaugos procesą, pavyzdžiui, kodavimą, elementų perstatymą arba kitą kūrinio ar objekto transformaciją arba kopijų kontrolės mechanizmą, užtikrinantį siekiamą apsaugą.

4. Nepaisydama 1 dalyje numatytos teisinės apsaugos, kiekviena Šalis reikiamu mastu, jei teisių subjektai nesiima savanoriškų priemonių, gali imtis tinkamų priemonių užtikrinti, kad pagal šį straipsnį numatyta tinkama teisinė apsauga nuo veiksmingų techninių priemonių vengimo neužkirstų kelio naudos gavėjams naudotis pagal 25.14 straipsnį numatytais išimtimis ir apribojimais.

25.16 STRAIPSNIS

Pareigos, susijusios su informacija apie teisių valdymą

1. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą nuo bet kokio asmens, kuris sąmoningai, be leidimo, atlieka kurį nors iš toliau nurodytų veiksmų, jei tas asmuo žino arba turi pagrindo žinoti, kad tai darydamas jis skatina, leidžia, lengvina arba slepia autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą:

- a) panaikina arba pakeičia kokią nors elektroninę informaciją apie teisių valdymą arba
- b) platina, platinimo tikslais importuoja, transliuoja, viešai skelbia arba padaro viešai prieinamus pagal šį poskirsnį saugomus kūrinius ar kitus objektus, kuriuose be leidimo panaikinta arba pakeista elektroninė informacija apie teisių valdymą.

2. Šio poskirsnio tikslais informacija apie teisių valdymą – bet kokia teisių subjektų pateikta informacija, pagal kurią identifikuojamas kūrinys ar kitas šiame poskirsnyje nurodytas objektas, autorius arba bet kuris kitas teisių subjektas, informacija apie kūrinio ar kito objekto naudojimo sąlygas ar bet kokie skaičiai arba kodai, kuriais nurodoma tokia informacija.

3. 2 dalis taikoma, kai bet kuris iš toje dalyje nurodytų elementų yra susijęs su kūrinio ar kito šiame poskirsnyje nurodyto objekto kopija arba jų viešu skelbimu.

B.2 POSKIRSNIS

Prekių ženklai

25.17 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis:

- a) deda visas pagrįstas pastangas laikytis 1994 m. spalio 27 d. Ženevoje priimtos Sutarties dėl prekių ženklų įstatymų ir 2006 m. kovo 27 d. Singapūre priimtos Singapūro sutarties dėl prekių ženklų įstatymų;

- b) laikosi 1989 m. birželio 27 d. Madride priimto Protokolo, susijusio su Madrido susitarimu dėl tarptautinės ženklų registracijos, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2007 m. lapkričio 12 d., ir 1957 m. birželio 15 d. Nioje priimtos Nicos sutarties dėl tarptautinės prekių ir paslaugų ženklų registravimo klasifikacijos su pakeitimais, padarytais 1979 m. rugsėjo 28 d. (toliau – Nicos klasifikacija).

25.18 STRAIPSNIS

Registravimo procedūra

1. Kiekviena Šalis nustato prekių ženklų registravimo sistemą, pagal kurią apie atitinkamos prekių ženklų administracijos priimtą galutinį neigiamą sprendimą, įskaitant dalinį atsisakymą registruoti, būtų pranešama raštu, tas sprendimas būtų tinkamai pagrindžiamas ir galėtų būti apskundžiamas.
2. Kiekviena Šalis numato galimybę išreikšti prieštaravimą dėl prekių ženklų registravimo paraiškų arba, kai tinkama, prekių ženklų registravimo, o atitinkamam pareiškėjui – atsakyti į tokį prieštaravimą⁴⁴.

⁴⁴ Kiekviena Šalis deda visas pagrįstas pastangas, kad būtų patvirtinta rungimosi principu pagrįsta prieštaravimo procedūra.

3. Kiekvienoje Šalyje turi veikti viešai prieinama elektroninė prekių ženklų paraiškų ir registracijos duomenų bazė.

25.19 STRAIPSNIS

Prekių ženklų suteikiamos teisės

1. Registruotasis prekių ženklas suteikia savininkui išimtinės teises į jį. Savininkas turi teisę uždrausti visiems tretiesiems asmenims be jo sutikimo prekybos veikloje naudoti:
 - a) bet kokią žymenį, tapatų prekių ženklui, kuriuo žymimos prekės arba paslaugos yra tapačios toms prekėms arba paslaugoms, kurių prekių ženklas yra įregistruotas, ir
 - b) bet kokią žymenį, kai dėl savo tapatumo ar panašumo į prekių ženklą ir dėl šiuo prekių ženklų ir žymeniu žymimų prekių arba paslaugų tapatumo ar panašumo yra galimybė suklaidinti visuomenę, įskaitant galimybę žymenį susieti su prekių ženklų.

2. Registruotojo prekių ženklo savininkas turi teisę uždrausti visiems tretiesiems asmenims vykdant prekybos veiklą įvežti į Šalies, kurioje prekių ženklas įregistruotas, teritoriją prekes, neišleistas į laisvą apyvartą joje, jei tos prekės, įskaitant pakuotę, įvežamos iš trečiųjų šalių ir neleistinais pažymėtos prekių ženklu, kuris yra tapatus tokioms prekėms įregistruotam prekių ženklui arba kurio pagal esminius aspektus negalima atskirti nuo to prekių ženklo⁴⁵.

25.20 STRAIPSNIS

Plačiai žinomi prekių ženklai

Siekdamos užtikrinti plačiai žinomų prekių ženklų apsaugą, kaip nustatyta Paryžiaus konvencijos 6bis straipsnyje ir TRIPS sutarties 16 straipsnio 2 ir 3 dalyse, kiekviena Šalis taiko Bendrą rekomendaciją dėl plačiai žinomų prekių ženklų apsaugos nuostatų priėmimo, priimtą Paryžiaus sąjungos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos asamblėjos ir PINO Generalinės asamblėjos 1999 m. rugsėjo 20–29 d. vykusiame trisdešimt ketvirto rato PINO valstybių narių asamblėjų susitikime.

⁴⁵ Šalis gali nustatyti, kad prekių ženklo savininko teisės nustoja galioti, jei galimo registruotojo prekių ženklo teisių pažeidimo nustatymo proceso metu deklarantas ar prekių turėtojas pateikia įrodymų, kad registruotojo prekių ženklo savininkas neturi teisės uždrausti pateikti prekių rinkai galutinės paskirties šalyje.

25.21 STRAIPSNIS

Nesąžiningos paraiškos

Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad prekių ženklas neregistruojamas, jei paraišką įregistruoti prekių ženklą pareiškėjas padavė nesąžiningai. Kiekviena Šalis nustato, kad toks prekių ženklas būtų paskelbiamas negaliojančiu, jei jis buvo įregistruotas.

25.22 STRAIPSNIS

Panaikinimas

1. Kiekviena Šalis nustato, kad prekių ženklas gali būti panaikintas⁴⁶, jei tam tikrą jos teisėje nustatytą laikotarpį prekių ženklas nebuvo naudojamas⁴⁷ atitinkamoje teritorijoje prekėms arba paslaugoms, kurioms jis buvo įregistruotas, žymėti ir nebuvo tinkamų priežasčių jo nenaudoti.

⁴⁶ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis panaikinimą gali apibrėžti kaip atšaukimą, galiojimo pabaigą arba negaliojimą.

⁴⁷ Šalis gali reikalauti, kad naudojama būtų faktiškai arba tokiu kiekiu ar būdu, kuris atitiktų naudojimą komerciniais tikslais. Šalis taip pat gali nuspręsti neatsižvelgti į naudojimo pradžią ar sustabdymą prieš pat pateikiant panaikinimo prašymą.

2. Prekių ženklas taip pat gali būti panaikintas, jei po jo įregistravimo dienos dėl savininko veiksmų arba neveikimo jis tapo bendrinio pavadinimu prekyboje tam gaminiui arba paslaugai, kuriai jis buvo įregistruotas, žymėti.

3. Prekių ženklas taip pat gali būti panaikintas, jei jis buvo įregistruotas nepaisant to, kad jis galėjo suklaidinti visuomenę dėl prekių ar paslaugų, kurioms jis buvo įregistruotas, pobūdžio, kokybės ar geografinės kilmės⁴⁸.

25.23 STRAIPSNIS

Prekių ženklų suteikiamų teisių išimtys

Kiekviena Šalis:

a) numato galimybę tinkamai naudoti aprašymus⁴⁹ kaip ribotą prekių ženklais suteikiamų teisių išimtį ir

⁴⁸ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis taip pat gali panaikinti prekių ženklą, jeigu dėl to, kad prekių ženklo savininkas jį naudoja arba su jo sutikimu juo žymimos prekės ar paslaugos, kurioms jis įregistruotas, jis gali suklaidinti visuomenę.

⁴⁹ Tinkamas aprašymų naudojimas aprėpia žymens naudojimą prekių ar paslaugų geografinės kilmės nurodyti, kai toks naudojimas neprieštarauja sąžiningai pramoninei ar komercinei praktikai.

b) gali numatyti kitas riboto pobūdžio išimtis,

jei jose atsižvelgiama į teisėtus

prekių ženklų savininkų ir trečiųjų asmenų interesus.

B.3 POSKIRSNIS

Pramoninis dizainas

25.24 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis deda visas pagrįstas pastangas prisijungti prie 1999 m. liepos 2 d. Ženevoje priimto Hagos susitarimo dėl pramoninio dizaino tarptautinės registracijos Ženevos akto.

25.25 STRAIPSNIS

Registruotojo pramoninio dizaino apsauga

1. Kiekviena Šalis numato apsaugą nepriklausomai sukurtam pramoniniam dizainui, kuris yra naujas arba originalus⁵⁰. Dizainas saugomas jį įregistruojant, o jo savininkams pagal šį poskirsnį suteikiama išimtinė teisė.
2. Registruotojo pramoninio dizaino savininkas turi teisę neleisti visiems tretiesiems asmenims, neturintiems savininko sutikimo, bent naudoti ir visų pirma gaminti, siūlyti parduoti, parduoti, pateikti rinkai ar importuoti gaminį arba naudoti elementus, turinčius ar išreiškiančius saugomą pramoninį dizainą, kai tokių veiksmų imamasi komerciniais tikslais, neteisėtai trukdoma įprastam dizaino naudojimui arba pažeidžiama sąžiningos prekybos praktika.
3. Pramoninis dizainas, pritaikytas gaminiui arba įmontuotas į gaminį, kuris yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, yra laikomas nauju arba originaliu tik:
 - a) jeigu ta į sudėtinį gaminį įmontuota sudedamoji dalis yra matoma įprastai naudojant tą gaminį ir
 - b) tada, kai tos sudedamosios dalies matomos savybės savaime atitinka naujumo arba originalumo reikalavimus.

⁵⁰ Jei taip numatyta Šalies teisėje, taip pat gali būti reikalaujama, kad pramoninis dizainas turėtų individualių savybių.

4. 3 dalies a punkte nurodytas įprastas naudojimas yra su galutiniu naudotoju siejamas naudojimas, išskyrus techninę priežiūrą, aptarnavimą ar taisymo darbus.

25.26 STRAIPSNIS

Apsaugos taikymo trukmė

Kiekviena Šalis nustato apsaugos taikymo trukmę ir ji gali būti pratęsiama vienam ar keliems penkerių metų laikotarpiams, tačiau bendra apsaugos taikymo trukmė yra ne daugiau kaip 25 metai nuo paraiškos pateikimo dienos.

25.27 STRAIPSNIS

Išimtys ir apsaugos netaikymas

1. Kiekviena Šalis gali nustatyti tam tikras pramoninio dizaino apsaugos išimtis, jei jomis nepagrįstai neprieštaraujama įprastam saugomo pramoninio dizaino naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžiami teisėti saugomo pramoninio dizaino savininko interesai, atsižvelgiant į teisėtus trečiųjų asmenų interesus.

2. Pramoninio dizaino apsauga netaikoma dizainui, kurį iš esmės lemia techniniai arba funkciniai aspektai. Visų pirma, pramoninis dizainas nesaugomas, jeigu jį sudaro gaminio išvaizdos savybės, kurios turi būti būtinai atkurtos tikslios formos ir tikslių matmenų, kad tas gaminys, kuriam pramoninis dizainas taikytas ar panaudotas, galėtų būti mechaniškai sujungtas su kitu gaminiu arba į jį, aplink jį padėtas ar su juo liestis, kad kiekvienas gaminys galėtų atlikti savo funkciją.

3. Nukrypstant nuo 2 dalies, pramoninio dizaino teisė gali būti taikoma pramoniniam dizainui, kuris kuriamas tam, kad agreguotoje sistemoje būtų galima daug kartų sumontuoti arba sujungti vienas kitą pakeičiančius gaminius.

25.28 STRAIPSNIS

Ryšys su autorių teisėmis

Pramoninis dizainas taip pat saugomas vadovaujantis Šalių autorių teisių teise nuo tos dienos, kai pramoninis dizainas buvo sukurtas ar išreikštas koku nors pavidalu. Kiekviena Šalis nustato tokios autorių teisių apsaugos aprėptį ir jos taikymo sąlygas, taip pat būtiną originalumo lygį.

B.4 POSKIRSNIS

Geografinės nuorodos

25.29 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) geografinė nuoroda – nuoroda, iš kurios galima nustatyti, ar prekė yra kilusi iš Šalies teritorijos ar iš tos teritorijos regiono arba vietovės, kai tos prekės kokybė, reputacija ar kiti ypatumai iš esmės siejami su jos geografinės kilmės vieta, ir
- b) produktų klasė – klasių sąrašas, atsižvelgiant į Nicos klasifikaciją.

25.30 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Šalys patvirtina savo įsipareigojimą savo teritorijoje saugoti geografines nuorodas pagal TRIPS sutarties 22, 23 ir 24 straipsnius.

Kiekviena Šalis deda visas pagrįstas pastangas laikytis 2015 m. gegužės 20 d. Ženevoje priimto Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos pavadinimų apsaugos ir jų tarptautinio registravimo Ženevos akto.

25.31 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis poskirsnis taikomas geografinių nuorodų, nurodančių atitinkamai produktų klasei priskiriamas prekes ir išvardytų 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas), pripažinimui ir apsaugai.

2. Šalys apsveria galimybę išplėsti geografinių nuorodų, kurioms taikomas šis poskirsnis, taikymo sritį įtraukiant geografines nuorodas, priskiriamas kitoms produktų klasėms nei maisto produktai ir žemės ūkio prekės. Dėl šios priežasties Šalys į 25-C priedą (25.31 straipsnio 2 dalyje nurodytos Meksikos geografinės nuorodos) įtraukė pavadinimus, nurodančius iš jų teritorijos kilusias ir joje saugomas prekes, kurie, išplėtus šio Susitarimo apsaugos taikymo sritį, bus laikomi patenkančiais į šio Susitarimo apsaugos taikymo sritį, jei bus užbaigtos šiame poskirsnyje nustatytos procedūros⁵¹.

25.32 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų sąrašai

Šio poskirsnio tikslais geografinės nuorodos, išvardytos:

- a) 25-B priedo (Geografinių nuorodų sąrašas) A skirsnyje – tai Europos Sąjungos teritorijos arba tos teritorijos regiono ar vietovės kilmės prekių geografinės nuorodos ir

⁵¹ Šalys pripažįsta, kad prekių ženklų paraiškų vertinimo tikslais tiek, kiek tai svarbu pagal Šalies teisę, tie pavadinimai yra saugomi kilmės šalyje.

- b) 25-B priedo (Geografinių nuorodų sąrašas) B skirsnyje – tai Meksikos teritorijos arba tos teritorijos regiono ar vietovės kilmės prekių geografinės nuorodos.

25.33 STRAIPSNIS

Pripažintos geografinės nuorodos

Apsvarsčiusi 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) išvardytus pavadinimus ir užbaigusi prieštaravimo procedūrą pagal 25-A priedą (Prieštaravimo procedūros pagrindiniai elementai), kiekviena Šalis saugo tas geografinės nuorodas, laikydamasi šiame poskirsnyje nustatyto apsaugos lygio.

25.34 STRAIPSNIS

25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) išvardytų geografinių nuorodų apsauga

1. Kiekviena Šalis nustato teisinius būdus, kuriais suinteresuotosios šalys galėtų užkirsti kelią:
 - a) kitos Šalies geografinės nuorodos, įtrauktos į 25-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašas)⁵² dėl prekės, priskiriamos tos geografinės nuorodos produktų klasei, naudojimui, jei ta prekė:
 - i) nėra 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) tos geografinės nuorodos atžvilgiu nurodytos vietos kilmės arba
 - ii) yra 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) tos geografinės nuorodos atžvilgiu nurodytos vietos kilmės, tačiau nėra pagaminta pagal kitos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie būtų taikomi, jei prekė būtų skirta vartoti kitoje Šalyje;

⁵² Kalbant apie 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) pateiktą geografinių nuorodų sąrašą, pagal šį straipsnį teikiama apsauga netaikoma atskiriems terminams, kurie yra sudėtinio geografinės nuorodos pavadinimo dalis, kaip nustatyta 25-B-1 priedėlyje (Atskiri terminai kaip sudėtinės geografinės nuorodos dalis).

- b) prekės žymėjimo ar pateikimo priemonės, pagal kurią galima nustatyti ar suprasti, kad ta prekė yra kilusi iš kitos geografinės vietovės nei tikroji jos kilmės vieta, ir dėl to visuomenė gali būti klaidinama dėl prekės geografinės kilmės, naudojimui, ir
- c) nuorodos naudojimui bet koku kitu būdu, kuris yra nesąžiningos konkurencijos veiksmas, kaip apibrėžta Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnyje.

2. Kiekviena Šalis užtikrina 1 dalies a punkte nurodytą apsaugą net jei nurodoma tikroji prekės kilmė arba jei geografinė nuoroda yra išversta arba prie jos prirašomi tokie žodžiai kaip „rūšis“, „tipas“, „stilius“, „imitacija“ ar panašiai.

3. Kiekviena Šalis numato, kad administraciniais veiksmais ir jos teisėje nustatyta forma būtų imamasi vykdymo užtikrinimo priemonių prieš:

- a) bet kokią tiesioginę arba netiesioginę saugomo pavadinimo naudojimą komerciniais tikslais;
- b) bet kokią saugomo pavadinimo imitavimą, keitimą ar apgaulingą naudojimą;
- c) bet kokią melagingą ar klaidinantį saugomo pavadinimo nurodymą arba
- d) bet kokią veiklą, dėl kurios vartotojas gali susidaryti klaidingą įspūdį apie tikrąją prekės kilmę, kilmės vietą ir pobūdį.

4. Pagal šį poskirsnį saugomos geografinės nuorodos Šalių teritorijose netampa bendrinėmis.
5. Nė viena šio poskirsnio nuostata Šalis neįpareigojama saugoti kitos Šalies geografinės nuorodos, kuri nesaugoma arba nebesaugoma kilmės Šalies teritorijoje. Jei geografinė nuoroda jų teritorijoje apsauga nebetaikoma, Šalys apie tai praneša viena kitai. Šis pranešimas pateikiamas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai kompetentinga institucija galutinai nusprendžia, kad geografinė nuoroda nebesaugoma.
6. Šio straipsnio nuostatos *mutatis mutandis* taikomos pavadinimų sąrašui, pateiktam 1997 m. gegužės 27 d. Briuselyje pasirašyto Europos bendrijos ir Meksikos Jungtinių Valstijų susitarimo dėl spiritinių gėrimų abipusio pripažinimo ir apsaugos (toliau – Spiritinių gėrimų susitarimas) I ir II prieduose.

25.35 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų sąrašo keitimas

1. Jungtinė taryba pagal 25.42 straipsnį gali nuspręsti iš dalies pakeisti 25-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašas), į jį įtraukdama ar ištaisydama geografines nuorodas arba išbraukdama geografines nuorodas, kurios nebesaugomos arba nebenaudojamos jų kilmės vietoje. Tuos sprendimus rengia Intelektinės nuosavybės pakomitetas.

2. Naujos geografinės nuorodos įtraukiamos Jungtinės tarybos sprendimu, apsvarsčius pateiktus pavadinimus ir užbaigus 25.33 straipsnyje nurodytą prieštaravimo procedūrą.
3. Naujų geografinių nuorodų atveju Jungtinė taryba sprendimu gali keisti Spiritinių gėrimų susitarimo I ir II priedus 25.33 straipsnyje nurodyta tvarka.

25.36 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų naudojimo teisė

1. Pagal šį poskirsnį saugomą geografinę nuorodą gali naudoti bet kuris veiklos vykdytojas, prekiaujantis atitinkamą techninę specifikaciją atitinkančia preke.
2. Kai geografinė nuoroda tampa saugoma pagal šį poskirsnį, tą saugomą geografinę nuorodą leidžiama naudoti neregistruojant naudotojų ir netaikant kitų reikalavimų.
3. Su geografine nuoroda susijusios nuorodos, santrumpos ir simboliai gali būti naudojami tik atitinkamoje teritorijoje saugomai arba registruotai prekei, pagamintai laikantis atitinkamos techninės specifikacijos.

25.37 STRAIPSNIS

Prekių ženklų ir geografinių nuorodų ryšys

1. Šiuo poskirsnio nedaromas poveikis teisėms, suteiktoms ankstesniu prekių ženklu, dėl kurio Šalyje paduota paraiška arba kuris Šalyje buvo sąžiningai įregistruotas arba įgytas sąžiningai naudojant. Taikant ribotą prekių ženklų suteikiamų teisių išimtį, tam tikromis aplinkybėmis ankstesnis prekių ženklas negali suteikti jo savininkui teisės neleisti, kad registruotai geografinėi nuorodai būtų suteikta apsauga arba kad ji nebūtų naudojama Šalyje, kurioje prašoma įregistruoti prekių ženklą, kurioje jis įregistruotas arba naudojamas. Įregistruotos geografinės nuorodos apsauga jokių kitu būdu neribojamos tuo prekių ženklu suteikiamos teisės, įskaitant galimybę prašyti atnaujinti skiriamąjį žymenį arba jį pakeisti, jeigu pakeitimas nėra nesąžiningos konkurencijos veiksmas.
2. Šalis pagal 25.34 straipsnį neprivalo saugoti pavadinimo kaip geografinės nuorodos, jei dėl prekių ženklo reputacijos, žinomumo ir naudojimo trukmės vartotojas gali susidaryti klaidingą įspūdį apie tikrąjį prekės tapatumą.
3. Laikydamosi 25.39 straipsnio ir remdamasi TRIPS sutarties 22 straipsnio 3 dalimi, 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) išvardytų geografinių nuorodų, kurias kilmės Šalis toliau saugo kaip geografinės nuorodos, atžvilgiu Šalis *ex officio* atsisako įregistruoti prekių ženklą arba pripažįsta jį negaliojančiu, jei tai leidžiama pagal jos teisę arba suinteresuotosios šalies prašymu, jeigu:
 - a) prekių ženklo registracija būtų nesuderinama su 25.34 straipsniu;

- b) prekių ženklas yra susijęs su ta pačia arba panašia preke;
- c) prekių ženklas susijęs su prekėmis, kurių kilmė nėra ta, kuri nurodyta atitinkamoje geografinėje nuorodoje, ir
- d) paraiška įregistruoti prekių ženklą pateikta po paraiškos taikyti geografinės nuorodos apsaugą susijusios Šalies teritorijoje datos.

4. 25.32 straipsnyje nurodytų geografinių nuorodų atžvilgiu 3 dalies d punkte nurodyta paraiškos taikyti apsaugą pateikimo data yra šio Susitarimo pasirašymo data.

5. 25.35 straipsnyje nurodytų geografinių nuorodų atžvilgiu paraiškos taikyti apsaugą pateikimo data yra geografinės nuorodos paskelbimo prieštaravimo procedūros tikslais data.

6. 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) išvardytų geografinių nuorodų apsauga pradama taikyti ne anksčiau kaip šio Susitarimo įsigaliojimo dieną.

25.38 STRAIPSNIS

Apsaugos užtikrinimas

Kiekviena Šalis užtikrina 25.34–25.37 straipsniuose numatytą apsaugą atitinkamomis administracinėmis arba teisminėmis procedūromis pagal savo teisę ir praktiką. Kompetentingos institucijos užtikrina tą apsaugą bet kuriuo iš šių būdų arba abiem būdais:

- a) jų pačių iniciatyva arba
- b) suinteresuotosios šalies prašymu.

25.39 STRAIPSNIS

Bendrosios taisyklės

1. Šalis pagal šį poskirsnį neprivalo kaip geografinės nuorodos saugoti pavadinimo, jei jis sutampa su augalo veislės arba gyvūno veislės pavadinimu ir todėl vartotojui gali kilti abejonių dėl tikrosios prekės kilmės.

2. Homonimiškas pavadinimas, kurį perskaitęs vartotojas gali klaidingai manyti, kad prekė kilusi iš kitos teritorijos, nėra registruojamas kaip geografinė nuoroda, net jeigu pavadinimas tiksliai atitinka tikrą teritorijos, regiono ar vietos, iš kurios kilusi atitinkama prekė, pavadinimą.

Nedarydamos poveikio TRIPS sutarties 23 straipsniui, Šalys bendrai sprendžia, kokios turėtų būti praktinės sąlygos, kuriomis visiškai arba iš dalies homonimiškos geografinės nuorodos skiriamos viena nuo kitos, ir drauge atsižvelgia į poreikį atitinkamiems gamintojams užtikrinti lygias teises ir neklaidinti vartotojų.

3. Jei Šalis per dvišales derybas su trečiąja šalimi siūlo taikyti apsaugą tos trečiosios šalies geografinėi nuorodai, kuri yra visiškai arba iš dalies homonimiška kitos Šalies geografinė nuoroda, prieš tokiam pavadinimui suteikiant apsaugą ji apie tai praneša kitai Šaliai, o kitai Šaliai suteikiama galimybė pateikti pastabų.

4. Šiame poskirsnyje nurodyta techninė specifikacija yra prekės kilmės Šalies valdžios institucijų patvirtinta specifikacija, įskaitant visus jos pakeitimus.

25.40 STRAIPSNIS

Išimtys

1. Nė viena šio poskirsnio nuostata nereikalaujama, kad Šalis taikytų savo nuostatas kitos Šalies geografinės nuorodos arba sudėtinei geografiniai nuorodai priklausančio atskiro pavadinimo atžvilgiu prekėms ar paslaugoms, kurių atitinkama nuoroda yra tapati terminui, įprastai vartojamam bendrinėje kalboje kaip tokių prekių ar paslaugų bendrinis pavadinimas tos Šalies teritorijoje.
2. Jei geografinės nuorodos vertimas yra tapatus terminui, įprastai vartojamam bendrinėje kalboje kaip prekės bendrinis pavadinimas Šalies teritorijoje, arba toks terminas yra jo dalis, arba jei geografinė nuoroda nėra tapati tokiam terminui, bet jis yra jos dalis, šiuo poskirsnio nedaroma poveikio jokio subjekto teisei vartoti tą terminą tai prekei apibūdinti tos Šalies teritorijoje.
3. Nustatydamos, ar terminas įprastai vartojamas bendrinėje kalboje kaip prekės bendrinis pavadinimas Šalies teritorijoje, tos Šalies institucijos yra įgaliotos atsižvelgti į tai, kaip vartotojai supranta tą terminą jos teritorijoje. Tokiam vartotojų supratimui svarbūs veiksniai gali būti:
 - a) tai, ar terminas vartojamas atitinkamos prekės rūšiai nurodyti, kaip nurodyta atitinkamuose šaltiniuose, pavyzdžiui, žodynuose, laikraščiuose ir atitinkamose interneto svetainėse, ir

b) kaip preke, su kuria susijęs terminas, prekiaujama toje Šalyje ir kaip ji naudojama prekyboje toje Šalyje⁵³.

4. Nė viena šio poskirsnio nuostata neužkertamas kelias Šalies teritorijoje prekei apibūdinti vartoti įprastą augalų ar gyvūnų veislės pavadinimą, egzistuojantį tos Šalies teritorijoje šio Susitarimo įsigaliojimo dieną.

5. Nė viena šio Susitarimo nuostata nedaromas poveikis asmenų teisei prekiaujant naudoti savo arba savo verslo pirmtako asmenvardį, išskyrus atvejus, kai naudojant tokį asmenvardį klaidinami vartotojai.

25.41 STRAIPSNIS

Esamo susitarimo įtraukimas

1. Spiritinių gėrimų susitarimas *mutatis mutandis* įtraukiamas į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi⁵⁴.

⁵³ Šios pastraipos tikslais Šalies institucijos prireikus gali atsižvelgti į tai, ar terminas vartojamas atitinkamuose Šalies pripažintuose tarptautiniuose standartuose, skirtuose Šalies teritorijoje esančių prekių rūšiai ar klasei nurodyti.

⁵⁴ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tai apima visus ankstesnius ir būsimus Spiritinių gėrimų susitarimo pakeitimus.

2. Pagal 1.10 straipsnį (Šio Susitarimo III dalies pakomitečiai ir kiti organai) įsteigtas Intelektinės nuosavybės pakomitetas pakeičia Spiritinių gėrimų susitarimo 17 straipsniu įsteigtą Jungtinį komitetą ir atlieka tame straipsnyje nustatytas funkcijas.

25.42 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

1. Pagal 1.10 straipsnį (Šio Susitarimo III dalies pakomitečiai ir kiti organai) įsteigtas Intelektinės nuosavybės pakomitetas yra tinkamas šio poskirsnio įgyvendinimo ir administravimo stebėsenos forumas.

2. Šalys praneša viena kitai, jei 25-B priede (Geografinių nuorodų sąrašas) išvardytai geografinėi nuorodai atitinkamos Šalies teritorijoje apsauga nebetaikoma. Gavęs tokį pranešimą, Intelektinės nuosavybės pakomitetas parengia Jungtinei tarybai sprendimą pakeisti 25-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašas) šiame Susitarime nustatyta tvarka.

3. Šalis gali tiesiogiai arba per Intelektinės nuosavybės pakomitetą prašyti kitos Šalies pateikti informacijos, susijusios su techninėmis specifikacijomis ir jų pakeitimais.

4. Kiekviena Šalis gali viešai paskelbti technines specifikacijas, atitinkančias kitos Šalies geografinės nuorodos, saugomas pagal šį poskirsnį, ispanų arba anglų kalba⁵⁵.
5. Visus dėl saugomų geografinių nuorodų techninių specifikacijų kylančius klausimus nagrinėja Intelektinės nuosavybės pakomitetis.

25.43 STRAIPSNIS

Apsauga pagal Šalies teisę

Šiuo poskirsnio nedaromas poveikis vienos Šalies geografinės nuorodos turėtojo teisei siekti geografinės nuorodos pripažinimo ir apsaugos kitoje Šalyje pagal tos Šalies teisę.

⁵⁵ Meksika šias technines specifikacijas gali viešai paskelbti ispanų arba anglų kalba.

B.5 POSKIRSNIS

Patentai

25.44 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis laikosi 1970 m. birželio 19 d. Vašingtone priimtos Patentinės kooperacijos sutarties su pakeitimais, padarytais 1979 m. rugsėjo 28 d., ir paskutiniais pakeitimais, padarytais 2001 m. spalio 3 d., ir pripažįsta, kad svarbu priimti arba toliau taikyti procedūrinius standartus, suderinamus su 2000 m. birželio 1 d. Ženevoje priimta Patentų teisės sutartimi.

25.45 STRAIPSNIS

Patentai ir visuomenės sveikata

1. Šiame poskirsnyje nustatytomis teisėmis ir pareigomis neužkertamas kelias Šaliai imtis priemonių visuomenės sveikatai apsaugoti. Šalys pripažįsta 2001 m. lapkričio 14 d. Dohoje priimtos Deklaracijos dėl TRIPS sutarties ir visuomenės sveikatos (toliau – Dohos deklaracija) svarbą ir patvirtina savo įsipareigojimą dėl jos. Aiškindamos ir įgyvendindamos šiame poskirsnyje nustatytas teises ir pareigas, Šalys užtikrina atitiktį Dohos deklaracijai.

2. Šalys prisideda prie 2003 m. rugpjūčio 30 d. PPO Generalinės tarybos sprendimo dėl Dohos deklaracijos 6 straipsnio įgyvendinimo ir 2005 m. gruodžio 6 d. Ženevoje priimto Protokolo, kuriuo iš dalies keičiama TRIPS sutartis, įgyvendinimo ir laikosi šio sprendimo ir protokolo.

25.46 STRAIPSNIS

Papildoma apsauga, kai vėluojama suteikti farmacijos produktų, įskaitant biologinius produktus, rinkodaros leidimą⁵⁶

1. Šalys pripažįsta, kad prieš pateikiant rinkai farmacijos produktus, įskaitant biologinius produktus⁵⁷, kurie jų atitinkamoje teritorijoje yra saugomi pagal patentą, gali reikėti atlikti administracinę patvirtinimo⁵⁸ procedūrą. Jos pripažįsta, kad dėl laikotarpio nuo patento paraiškos pateikimo iki leidimo pateikti produktą jų atitinkamai rinkai, kaip šiuo tikslu apibrėžta atitinkamose Šalies teisės nuostatose, gali sutrumpėti veiksmingos patentu suteiktos apsaugos laikotarpis.

⁵⁶ Meksika įvykdo šiame straipsnyje numatytas pareigas ne vėliau kaip per dvejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

⁵⁷ Kiekviena Šalis pagal savo 2018 m. balandžio 21 d. galiojančias teisės nuostatas nustato, kuriems produktams taikomi terminai „farmacijos produktai“ ir „biologiniai produktai“.

⁵⁸ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad angliški terminai *marketing approval* ir *marketing authorisation* yra lygiaverčiai (abu reiškia rinkodaros leidimą).

2. Kiekviena Šalis numato tinkamą ir veiksmingą mechanizmą, kuriuo patento savininkui būtų kompensuojama už trumpesnę tikrąją patento galiojimą dėl nepagrįsto vėlavimo⁵⁹ išduoti pirmąjį rinkodaros leidimą atitinkamoje teritorijoje. Tokia kompensacija teikiama kaip papildoma *sui generis* apsauga, lygi laikotarpiui, kuriuo viršijamas išnašoje nurodytas dvejų metų laikotarpis. Ilgiausia šios papildomos apsaugos taikymo trukmė neviršija penkerių metų⁶⁰.

3. Kaip alternatyvą 2 daliai, Šalis gali sudaryti sąlygas pratęsti patentine apsauga suteikiamų teisių galiojimo trukmę ne ilgiau kaip penkeriems metams⁶¹, kad patento savininkui būtų atlyginta už trumpesnę tikrąją patento galiojimą dėl rinkodaros leidimo išdavimo procedūros. Šis trukmės pratęsimas įsigalioja pasibaigus teisėtam patento galiojimo laikotarpiui ir galioja laikotarpį, lygų laikui, praėjusiam nuo paraiškos gauti patentą pateikimo dienos iki pirmojo leidimo pateikti produktą Šalies rinkai išdavimo dienos, sutrumpintam penkeriais metais.

⁵⁹ Šio straipsnio tikslais nepagrįstas vėlavimas – be kita ko, bent vėlavimas daugiau nei dvejus metus pirmą kartą atsakyti pareiškėjui po dienos, kai jis pateikė paraišką gauti rinkodaros leidimą. Nustatant tokius vėlavimo atvejus neprivaloma atsižvelgti į vėlavimą suteikiant rinkodaros leidimą dėl laikotarpių, susijusių su pareiškėju, ar laikotarpių, kurie nepriklauso nuo rinkodaros leidimus išduodančios institucijos.

⁶⁰ Jei Šalis laikosi šios dalies, ji neprivalo laikytis 3 dalyje numatytos alternatyvos.

⁶¹ Farmacijos produktų, dėl kurių atlikti pediatriiniai tyrimai, kurių rezultatai įtraukti į informaciją apie produktą, atveju šis laikotarpis gali būti pratęsiamas šešioms mėnesiams.

4. Vykdydama šiame straipsnyje nustatytas pareigas, kiekviena Šalis gali nustatyti sąlygas ir apribojimus, jeigu Šalis ir toliau laikosi šio straipsnio nuostatų.

5. Kiekviena Šalis deda visas įmanomas pastangas, kad paraiškos dėl farmacijos produktų rinkodaros leidimo būtų išnagrinėtos efektyviai ir laiku, kad būtų išvengta nepagrįsto ar nereikalingo vėlavimo. Siekdama išvengti nepagrįsto vėlavimo, Šalis gali nustatyti arba palikti galioti procedūras, kuriomis būtų paspartintas rinkodaros leidimo paraiškos nagrinėjimas.

B.6 POSKIRSNIS

Augalų veislės

25.47 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis užtikrina augalų veislių teisinę apsaugą pagal 1961 m. gruodžio 2 d. Paryžiuje priimtą Tarptautinę konvenciją dėl naujų augalų veislių apsaugos su paskutiniais patikslinimais, padarytais 1991 m. kovo 19 d. Ženevoje, įskaitant selekcininko teisės išimtis, nurodytas tos konvencijos 15 straipsnyje, ir bendradarbiauja skatindamos taikyti ir užtikrinti šių teisių vykdymą⁶².

⁶² Meksika įgyvendina šią nuostatą ne vėliau kaip per ketverius metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

B.7 POSKIRSNIS

Neatskleistos informacijos apsauga

25.48 STRAIPSNIS

Komercinių paslapčių apsaugos taikymo sritis

1. Užtikrindama veiksmingą apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, kaip numatyta Paryžiaus konvencijos 10a straipsnyje, kiekviena Šalis numato teisines priemones, įskaitant administracinius ar civilinius procesus⁶³, kad bet kuris asmuo galėtų užkirsti kelią komercinių paslapčių atskleidimui, gavimui ar tam, kad jas be teisėtai informaciją kontroliuojančio asmens sutikimo naudotų kiti asmenys, jei šie veiksmai neatitinka sąžiningos komercinės praktikos⁶⁴. Šio poskirsnio tikslais komercinės paslaptys apima neatskleistą informaciją, kaip numatyta TRIPS sutarties 39 straipsnio 2 dalyje.

⁶³ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis, vadovaudamasi savo teise, gali suteikti tas teisines priemones baudžiamajame procese.

⁶⁴ Šalis gali apsvarstyti galimybę netaikyti šių procedūrų, jei sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančių veiksmų imamasi pagal Šalies teisę tam, kad būtų atskleistas nusižengimas, pažeidimas ar neteisėta veikla arba siekiant apsaugoti teisėtą ir pagal jos teisę pripažįstamą interesą.

2. Šio poskirsnio tikslais Šalis mano, kad sąžiningos komercinės praktikos neatitinka bent šie veiksmai:

- a) komercinės paslapties gavimas be komercinės paslapties turėtojo sutikimo neteisėtai gavus prieigą prie bet kokių dokumentų, objektų, reikmenų, medžiagų ar elektroninių bylų, kuriuos teisėtai valdo komercinės paslapties turėtojas ir kuriuose yra komercinė paslaptis ar iš kurių galima išgauti komercinę paslaptį, juos pasisavinus ar padarius jų kopiją, arba
- b) komercinės paslapties naudojimas ar atskleidimas be komercinės paslapties turėtojo sutikimo, kai ją naudoja arba atskleidžia asmuo, kuris komercinę paslaptį gavo neteisėtai arba pažeisdamas konfidencialumo susitarimą ar bet kokią kitą pareigą neatskleisti komercinės paslapties arba apriboti jos naudojimą⁶⁵.⁶⁶

⁶⁵ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad kiekvienos Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose numatyti kriterijai, pagal kuriuos pažeidžiama pareiga apriboti komercinės paslapties naudojimą.

⁶⁶ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Europos Sąjunga mano, jog 2 dalis netaikoma šioms situacijoms:

- a) asmuo atitinkamą informaciją atrado ar sukūrė savarankiškai;
- b) asmuo, teisėtai turintis gaminį ir teisiškai neįpareigotas riboti atitinkamos informacijos gavimo, gaminį atgamino apgrąžos inžinerijos metodais;
- c) informacijos gavimas, naudojimas arba atskleidimas, kiek to reikalauja arba kiek tai leidžia Šalies teisė;
- d) naudota darbuotojų patirtis ir gebėjimai, sąžiningai įgyti įprastomis darbo aplinkybėmis, arba
- e) informacija atskleista naudojantis teise į saviraiškos laisvę ir teise gauti informaciją.

25.49 STRAIPSNIS

Administracinis arba civilinis procesas, taikomas komercinėms paslaptims

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenims, dalyvaujantiems 25.48 straipsnio 1 dalyje nurodytuose procesuose ar turintiems teisę susipažinti su dokumentais, sudarančiais tą procesą, nebūtų leidžiama naudoti ar atskleisti jokios komercinės paslapties ar tariamos komercinės paslapties, kurią kompetentingos institucijos, reaguodamos į tinkamai pagrįstą suinteresuotosios šalies paraišką, įvardijo konfidencialia ir kurią jie sužinojo dalyvaudami tokiame procese arba turėdami tokią teisę susipažinti.
2. Vykdydama 25.48 straipsnio 1 dalyje nurodytus procesus, kiekviena Šalis nustato, kad jos kompetentingos institucijos yra įgaliotos bent imtis konkrečių priemonių, kad būtų išsaugotas bet kokios per procesą pateiktos komercinės paslapties arba tariamos komercinės paslapties konfidencialumas. Laikantis kiekvienos Šalies teisės, tokios konkrečios priemonės, be kita ko, gali apimti galimybę visiškai ar iš dalies apriboti galimybę susipažinti su tam tikrais dokumentais, apriboti teisę dalyvauti posėdžiuose ir susipažinti su atitinkamais įrašais ar stenogramomis ir pateikti nekonfidencialią teismo sprendimų versiją, iš kurios pašalinti ar pakeisti komercinę paslaptį sudarantys segmentai.

25.50 STRAIPSNIS

Su farmacijos produktais, įskaitant biologinius produktus, susijusių neatskleistų duomenų apsauga⁶⁷

1. Jei Šalis reikalauja, kad siekiant gauti naujų⁶⁸ farmacijos produktų, įskaitant biologinius produktus⁶⁹, rinkodaros leidimą būtų pateikti neatskleisti bandymų arba kiti ikiklinikinių bandymų ar klinikinių tyrimų duomenys, reikalingi siekiant nustatyti, ar šiuos produktus naudoti saugu ir veiksminga, Šalis saugo šiuos duomenis nuo atskleidimo tretiesiems asmenims, jei juos parengti prireikė didelių pastangų, išskyrus tuos atvejus, kai šiuos duomenis būtina atskleisti dėl viršesnio viešojo intereso arba jei imtasi veiksmų užtikrinti, kad duomenys nebūtų nesąžiningai panaudoti komerciniais tikslais.

⁶⁷ Meksika įvykdo šią pareigą ne vėliau kaip per dvejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

⁶⁸ Šio straipsnio tikslais terminas „naujas“ reiškia, kad produkte yra naujas cheminis vienetas, kuris anksčiau nebuvo patvirtintas Šalies teritorijoje, arba tokiu būdu nurodomas naujas biologinis ar biotechnologinis produktas, kuris anksčiau nebuvo patvirtintas Šalies teritorijoje.

⁶⁹ Kiekviena Šalis pagal savo 2018 m. balandžio 21 d. galiojančias teisės nuostatas nustato, kuriems produktams taikomi terminai „farmacijos produktai“ ir „biologiniai produktai“.

2. Farmacijos produktų, įskaitant biologinius produktus, atveju Šalis tretiesiems asmenims neišduoda rinkodaros leidimo, leidžiančio jiems be asmens, kuris prieš tai pateikė 1 dalyje nurodytus duomenis, sutikimo prekiauti produktu⁷⁰ remiantis tais duomenimis arba tuos duomenis⁷¹ pateikusiam asmeniui išduotu rinkodaros leidimu bent šešerius metus⁷² nuo naujo produkto rinkodaros leidimo išdavimo tos Šalies teritorijoje dienos⁷³.
3. Šalims nedraudžiama diegti supaprastintų šių produktų leidimo išdavimo procedūrų, remiantis biologinio lygiavertiškumo ir biologinio įsisavinamumo tyrimais.

⁷⁰ Šios dalies tikslais Šalis gali nustatyti, kad terminas „produktas“ reiškia tą patį arba panašų produktą.

⁷¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tai apima duomenis, pateiktus dėl leidimų, išduotų asmenims, pateikusiems tokią informaciją Šalių ir trečiųjų šalių teritorijose.

⁷² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad pagal šią dalį Šalis gali apriboti apsaugos taikymo trukmę iki šešerių metų.

⁷³ Šalis gali nustatyti, kad, kalbant apie biologinius produktus, šiame straipsnyje nurodyta neatskleistų duomenų apsauga būtų taikoma tik pirmajam naujo biologinio produkto rinkodaros leidimui.

25.51 STRAIPSNIS

Su augalų apsaugos produktais susijusių neatskleistų duomenų apsauga⁷⁴

1. Jei Šalis reikalauja, kad siekiant gauti naujo⁷⁵ augalų apsaugos produkto rinkodaros leidimą⁷⁶ būtų pateikti neatskleisti bandymų ar kiti su produkto sauga ar veiksmingumu susiję duomenys⁷⁷, Šalis saugo šiuos duomenis nuo atskleidimo tretiesiems asmenims, išskyrus tuos atvejus, kai šiuos duomenis būtina atskleisti dėl viršesnio viešojo intereso arba jei imtasi veiksmų užtikrinti, kad duomenys nebūtų nesąžiningai panaudoti komerciniais tikslais.

⁷⁴ Meksika įvykdo šią pareigą ne vėliau kaip per dvejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

⁷⁵ Šiame straipsnyje sąvoka „naujas“ reiškia, kad produkte yra naujas cheminis vienetas, kuris anksčiau nebuvo patvirtintas Šalies teritorijoje.

⁷⁶ Šiame straipsnyje sąvoka „rinkodaros leidimas“ yra sąvokos „sanitarinis leidimas“ sinonimas pagal Šalies teisę.

⁷⁷ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis straipsnis taikomas tais atvejais, kai Šalis reikalauja pateikti neatskleistus bandymų duomenis arba kitus duomenis, susijusius tik su produkto sauga, tik produkto veiksmingumu arba abiem aspektais.

2. Augalų apsaugos produktų atveju Šalis neišduoda tretiesiems asmenims rinkodaros leidimo, leidžiančio jiems be asmens, kuris anksčiau pateikė 1 dalyje nurodytus duomenis, sutikimo prekiauti produktu remiantis tais duomenimis arba rinkodaros leidimu, išduotu tuos duomenis pateikusiam asmeniui, bent 10 metų⁷⁸ nuo naujo produkto rinkodaros leidimo išdavimo tos Šalies teritorijoje dienos.
3. Kiekviena Šalis nustato bandymų su stuburiniais gyvūnais dubliavimo prevencijos taisykles.
4. Šalims nedraudžiama diegti supaprastintų šių produktų leidimo išdavimo procedūrų, remiantis lygiavertiškumo tyrimais.

⁷⁸ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad pagal šį straipsnį Šalis gali apriboti apsaugos taikymo trukmę iki 10 metų.

C SKIRSNIS

Intelektinės nuosavybės teisių gynimas

C.1 POSKIRSNIS

Bendrosios nuostatos

25.52 STRAIPSNIS

Bendrosios pareigos

1. Šalys patvirtina savo įsipareigojimus pagal TRIPS sutartį, ypač jos III dalį. Kiekviena Šalis pagal šį skirsnį numato papildomas priemones, procedūras ir teisių gynimo priemones, kurių reikia intelektinės nuosavybės teisėms ginti. Šios priemonės, procedūros ir teisių gynimo priemonės yra sąžiningos ir teisingos ir nėra nepagrįstai sudėtingos ar brangios, jomis taip pat nėra nustatomi nepagrįsti terminai ar nepateisinamai vėluojama.

2. 1 dalyje nurodytos priemonės, procedūros ir teisių gynimo priemonės taip pat yra veiksmingos, proporcingos bei atgrasomos ir taikomos taip, kad nebūtų sukuriama kliūtis teisėtai prekybai ir kad būtų numatytos apsaugos priemonės prieš piktnaudžiavimą jomis.

3. Šiuo skirsniu Šalis neįpareigojama sukurti kitokios intelektinės nuosavybės teisėms ginti skirtos teismų sistemos negu apskritai reikalinga teisės vykdymui užtikrinti, šis skirsnis taip pat neturi įtakos Šalies gebėjimui apskritai užtikrinti savo teisės vykdymą. Šiuo poskirsnio Šaliai nenustatoma jokių pareigų, susijusių su tuo, kaip Šalis paskirsto išteklius intelektinės nuosavybės teisėms ginti ir apskritai teisės vykdymui užtikrinti.

25.53 STRAIPSNIS

Asmenys, turintys teisę prašyti taikyti priemones, procedūras ir teisių gynimo priemones

Kiekviena Šalis pripažįsta, kad teisė prašyti taikyti šiame skirsnyje ir TRIPS sutarties III dalyje nurodytas priemones, procedūras ir teisių gynimo priemones suteikiama:

- a) intelektinės nuosavybės teisių subjektams pagal Šalies teisę;
- b) visiems kitiems asmenims, kuriems leidžiama naudotis tomis intelektinės nuosavybės teisėmis, visų pirma licencijų turėtojams, kiek tai leidžiama ir kaip nustatyta pagal Šalies teisę;

- c) intelektinės nuosavybės teisių kolektyvinio teisių valdymo įstaigoms, kurios reguliariai pripažįstamos turinčiomis teisę atstovauti intelektinės nuosavybės teisių subjektams, kiek tai leidžiama ir kaip nustatyta pagal Šalies teisę, ir
- d) profesinės gynybos institucijoms, kurios reguliariai pripažįstamos turinčiomis teisę atstovauti intelektinės nuosavybės teisių subjektams, kiek tai leidžiama ir kaip nustatyta pagal Šalies teisę.

C.2 POSKIRSNIS

Gynimas civilinėmis ir administracinėmis priemonėmis

25.54 STRAIPSNIS

Įrodymas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad dar prieš pradėdamos tirti bylos aplinkybes, teisminės institucijos, gavusios šalies prašymą, kuriame pateikti pagrįstai gauti įrodymai, pagrindžiantys jos teiginius, kad jos intelektinės nuosavybės teisės buvo arba netrukus bus pažeistos, yra įgaliotos nurodyti imtis neatidėliotinų ir veiksmingų laikinųjų priemonių, kad laikantis konfidencialios informacijos apsaugos nuostatų būtų išsaugoti atitinkami įrodymai, susiję su įtariamu pažeidimu.

2. 1 dalyje nurodytos laikinosios priemonės gali būti: išsamus aprašymas imant pavyzdžius arba jų neimant, arba prekių, pagamintų, kaip įtariama, pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, ir, tinkamais atvejais, jų gamybai arba platinimui reikalingų medžiagų, priemonių ir susijusių dokumentų fizinis konfiskavimas.

3. Kiekviena Šalis imasi būtinų priemonių, kad savo kompetentingoms teisminėms institucijoms suteiktų įgaliojimus tais atvejais, kai intelektinės nuosavybės teisės pažeidžiamos komerciniais tikslais, jei tinkama ir gavus proceso šalies prašymą, nurodyti perduoti bankų, finansinius ar komercinius dokumentus, kurie yra priešingos šalies žinioje, atsižvelgiant į konfidencialios informacijos apsaugą⁷⁹.

⁷⁹ Meksika, vadovaudamasi savo teise, gali pasirinkti suteikti tuos įgaliojimus tik baudžiamajame procese.

25.55 STRAIPSNIS

Teisė į informaciją

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad vykstant procesui dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo kompetentingos teisminės institucijos, reaguodamos į pagrįstą ir proporcingą pareiškėjo prašymą, būtų įgaliotos nurodyti, kad pažeidėjas arba bet kuris kitas asmuo, kuris yra viena iš proceso šalių, arba liudytojas pateiktą informaciją apie prekių ar paslaugų, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, kilmę ir platinimo tinklus⁸⁰.

⁸⁰ Europos Sąjunga gali nuspręsti, kad:

- a) bet kuris kitas asmuo – tai asmuo:
 - i) pas kurį aptikta komerciniams tikslams skirtų prekių, kuriomis pažeidžiamos teisės;
 - ii) kuris, kaip nustatyta, komerciniais tikslais naudojosi paslaugomis, kuriomis pažeidžiamos teisės;
 - iii) kuris, kaip nustatyta, komerciniais tikslais teikė paslaugas, naudotas vykdant veiklą, kuria pažeidžiamos teisės, arba
 - iv) kurį i–iii punktuose nurodytas asmuo nurodė kaip dalyvaujantį gaminant ar platinant prekes, kuriomis pažeidžiamos teisės, arba teikiant paslaugas, kuriomis pažeidžiamos teisės;
- b) prireikus pateikiama tokia informacija:
 - i) gamintojų, perdirbėjų, platintojų, tiekėjų ir kitų ankstesnių prekių ar paslaugų savininkų bei numatytų didmenininkų ir mažmenininkų vardai, pavardės (pavadinimai) ir adresai arba
 - ii) informacija apie pagamintų, perdirbtų, pristatytų, gautų ar užsakytų prekių kiekį ir už atitinkamas prekes ar paslaugas gautas užmokestis.

2. Šis straipsnis taikomas nedarant poveikio kitoms Šalies teisės nuostatoms, kuriomis:
- a) teisių subjektui suteikiama teisė gauti daugiau informacijos;
 - b) reglamentuojamas pagal šį straipsnį pateiktos informacijos naudojimas civiliniame ar baudžiamajame procese;
 - c) reglamentuojama atsakomybė už piktnaudžiavimą teise į informaciją;
 - d) suteikiama galimybė atsisakyti teikti informaciją, kuri priverstų 1 dalyje nurodytą asmenį prisipažinti dalyvavus arba kad jo artimi giminaičiai dalyvavo veikloje, kuria pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, arba
 - e) reglamentuojama informacijos šaltinių konfidencialumo apsauga arba asmens duomenų tvarkymas.

25.56 STRAIPSNIS

Laikinosios ir atsargumo priemonės

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos pareiškėjo prašymu būtų įgaliosos priimti laikiną teismo draudimą, kuriuo siekiama užkirsti kelią gresiančiam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui, arba laikinai uždrausti toliau vykdyti įtariamą teisės pažeidimą ir, jei tinkama, nustatyti nevienkartines baudas, jei tai numatyta Šalies teisėje, arba, jei pažeidimas tęsiasi, suteikti garantijas, kuriomis būtų užtikrinama kompensacija teisių subjektui. Tokiomis pačiomis sąlygomis gali būti priimtas laikinas teismo draudimas tarpininkui, kurio paslaugomis trečiasis asmuo naudojasi intelektinės nuosavybės teisėms pažeisti. Šio straipsnio tikslais tarpininkai apima interneto paslaugų teikėjus.
2. Laikinas draudimas taip pat gali būti priimtas siekiant konfiskuoti prekes, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, arba sustabdyti jų tiekimą, kad jos nepatektų į prekybos srautus ir jais nejudėtų.

3. Kiekviena Šalis numato, kad įtariamo pažeidimo atveju jos teisminės institucijos būtų įgalios nurodyti prevenciškai areštuoti įtariamo pažeidėjo kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, įskaitant jo banko sąskaitų ir kito turto įšaldymą. Tuo tikslu kompetentingos institucijos gali nurodyti pateikti bankų, finansinius ar komercinius dokumentus arba sudaryti tinkamas sąlygas susipažinti su atitinkama informacija⁸¹.

25.57 STRAIPSNIS

Teisių gynimo priemonės

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kompetentingose teisminės institucijos pareiškėjo prašymu ir nedarydamos poveikio teisių subjekto, kurio teisės buvo pažeistos, teisėms į žalos atlyginimą ir be jokios kompensacijos būtų įgalios nurodyti sunaikinti arba bent galutinai pašalinti iš prekybos kanalų prekes, kuriomis, kaip nustatyta, pažeistos intelektinės nuosavybės teisės. Kiekviena Šalis užtikrina, kad, jei tinkama, kompetentingos teisminės institucijos gali taip pat nurodyti sunaikinti medžiagas ir priemones, daugiausia naudotas toms prekėms sukurti arba gaminti.

⁸¹ Meksika, vadovaudamasi savo teise, gali pasirinkti suteikti įgaliojimus nurodyti pateikti bankų, finansinius ar komercinius dokumentus tik baudžiamajame procese. Kiekviena Šalis gali apriboti šiuos įgaliojimus, taikydama juos tik komerciniais tikslais padarytiems pažeidimams ir tais atvejais, kai pareiškėjas įrodo, kad yra aplinkybių, dėl kurių gali kilti pavojus žalos atlyginimui.

2. Nagrinėjant prašymą taikyti teisių gynimo priemonės atsižvelgiama į tai, kad nustatytos priemonės turi būti proporcingos pažeidimo sunkumui, ir į trečiųjų asmenų interesus.

25.58 STRAIPSNIS

Draudimai

Kiekviena Šalis užtikrina, kad priėmus teismo sprendimą, kuriuo patvirtinamas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimas, kompetentingose teisminės institucijos būtų įgaliotos priimti draudimą pažeidėjui ir tarpininkui, kurio paslaugomis trečiasis asmuo naudojosi intelektinės nuosavybės teisei pažeisti, tęsti pažeidžiančią veiklą.

25.59 STRAIPSNIS

Žalos atlyginimas

1. Kiekviena Šalis nustato, kad jos teisminės institucijos būtų įgalios bent nurodyti pažeidėjui, kuris sąmoningai arba turėdamas pagrindą žinoti dalyvavo veikloje, kuria pažeistos intelektinės nuosavybės teisės, atlyginti teisių subjekto žalą taip, kad būtų kompensuota dėl jo padaryto intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo teisių subjekto patirta žala⁸².
2. Nustatydamos žalos dydį pagal 1 dalį, kiekvienos Šalies teisminės institucijos atsižvelgia į visus tinkamus aspektus ir yra įgalios apsvarstyti galimybę taikyti, be kita ko, bet kokį teisių subjekto pasiūlytą teisėtą vertės matą, įskaitant prarastą pelną, neteisėtų prekių ar paslaugų vertę, nustatytą pagal rinkos kainą, arba siūlomą mažmeninę kainą.
3. Kiekviena Šalis nustato, kad bent autorių ar gretutinių teisių pažeidimo ir prekių ženklų klastojimo atvejais jos teisminės institucijos būtų įgalios nurodyti pažeidėjui bent 1 dalyje nurodytais atvejais grąžinti teisių subjektui pažeidėjo dėl pažeidimo gautą pelną. Šalis gali laikytis šios dalies darydama prielaidą, kad tas pelnas atitinka 1 dalyje nurodytą žalą.

⁸² Šalis gali nustatyti, kad žalos atlyginimo procedūros inicijavimas nepriklausytų nuo galutinės išvados dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo.

4. Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad teisminės institucijos galėtų reikalauti nukentėjusiajai šaliai grąžinti gautą pelną arba atlyginti žalą, kuri gali būti nustatyta iš anksto, jei pažeidėjas dalyvavo teisės pažeidžiančioje veikloje nežinodamas arba neturėdamas pakankamo pagrindo žinoti.

25.60 STRAIPSNIS

Teismo išlaidos

Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagrįstas ir proporcingas teismo išlaidas bei kitas išlaidas, kurias patiria laimėjusioji šalis, paprastai dengtų pralaimėjusioji šalis, išskyrus jei dėl teisingumo to padaryti negalima.

25.61 STRAIPSNIS

Teisminių institucijų sprendimų skelbimas

Nedarydamos poveikio savo teisės nuostatoms, kuriomis reglamentuojama informacijos šaltinių konfidencialumo apsauga arba asmens duomenų apsauga, kiekviena Šalis užtikrina, kad teisiniuose procesuose dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo kompetentingos teisminės institucijos pareiškėjo prašymu būtų įgalios nurodyti taikyti tinkamas su sprendimu susijusios informacijos sklaidos priemonės, įskaitant viso ar dalies sprendimo pateikimą ir skelbimą.

25.62 STRAIPSNIS

Autorystės ar nuosavybės prielaida

1. Kiekviena Šalis pripažįsta, kad taikant šiame poskirsnyje numatytas priemones, procedūras ir teisių gynimo priemones tam, kad literatūros ar meno kūrinio autorius būtų laikomas autoriumi ir turėtų teisę pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą, nebent yra priešingų įrodymų, pakanka, kad autoriaus vardas būtų įprastu būdu nurodytas ant kūrinio.
2. 1 dalis *mutatis mutandis* taikoma gretutinių teisių subjektams jų saugomo objekto atžvilgiu.

25.63 STRAIPSNIS

Administracinės procedūros

Tiek, kiek pagal administracines procedūras išnagrinėjus bylos esmę galima įpareigoti imtis civilinių teisės gynimo priemonių, tos procedūros turi atitikti principus, iš esmės lygiaverčius nustatytiems šiame poskirsnyje.

25.64 STRAIPSNIS

Savanoriškos suinteresuotųjų subjektų iniciatyvos

Kiekviena Šalis stengiasi sudaryti palankesnes sąlygas savanoriškoms suinteresuotųjų subjektų iniciatyvoms, kuriomis siekiama mažinti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų skaičių, be kita ko, internete ir kitose prekyvietėse, daugiausia dėmesio skiriant konkrečioms problemoms ir ieškant praktinių sprendimų, kurie būtų realistiški, subalansuoti, proporcingi ir teisingi visiems atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams.

D SKIRSNIS

Pasienyje taikomos vykdymo užtikrinimo priemonės

25.65 STRAIPSNIS

Derėjimas su GATT ir TRIPS sutartimi

Kiekviena Šalis užtikrina, kad muitinėms pasienyje įgyvendinant intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemones, neatsižvelgiant į tai, ar joms taikomas šis Susitarimas, ar ne, būtų laikomasi kiekvienos Šalies pareigų pagal GATT ir TRIPS sutartį, visų pirma TRIPS sutarties 41 straipsnio ir III dalies 4 skirsnio.

25.66 STRAIPSNIS

Pasienyje taikomos vykdymo užtikrinimo priemonės, susijusios su intelektinės nuosavybės teisėmis

1. Kiekviena Šalis pagal TRIPS sutarties 46 ir 59 straipsnius nustato procedūras, kurias taikant galima sunaikinti prekes, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės.
2. Muitinės prižiūrimų prekių atžvilgiu kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitinė, laikydamasi savo įstatymų ir kitų teisės aktų ir derindama veiksmus su kitomis atitinkamomis institucijomis, aktyviai imtųsi veiksmų, kad nustatytų ir atpažintų siuntas, sudarytas iš prekių, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiami prekių ženklai, autorių teisės ar kitos intelektinės nuosavybės teisės. Bent jau importuojamų prekių atžvilgiu ši veikla turėtų būti vykdoma remiantis rizikos analize.
3. Kiekviena Šalis patvirtina ir tvarko centralizuotai valdomą elektroninę duomenų bazę, susijusią bent su prekių ženklais ir pramoniniu dizainu, kuria kompetentingos institucijos ir teisių subjektai gali nemokamai atitinkamai bendradarbiauti ir gali būti teikiama informacija rizikos analizei. Kiekviena Šalis stengiasi išplėsti elektroninę duomenų bazę rizikos analizės tikslais, kad ji apimtų ir kitas intelektinės nuosavybės teises.

4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad teisių subjekto pateikta informacija būtų automatiškai įtraukta į elektroninę duomenų bazę, jei ji atitinka susijusius reikalavimus pagal jos įstatymus ir kitus teisės aktus. Teisių subjekto pateiktą informaciją kiekvienos Šalies kompetentingos institucijos patvirtina automatiškai arba per pagrįstą laikotarpį.
5. Šalys pripažįsta elektroninės duomenų bazės tvarkymo ir tobulinimo naudą, siekiant padėti nustatyti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus ir pateikti elementus, kuriais remiantis būtų galima inicijuoti muitinės prižiūrimų prekių sustabdymo arba sulaikymo procedūrą.
6. Kiekviena Šalis nustato, kad jos muitinė gali veikti savo iniciatyva, kad sustabdytų prekių, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiama intelektinės nuosavybės teisė, išleidimą arba jas sulaikytų, arba informuotų teisių subjektą ar atitinkamas institucijas, kad jos galėtų įvertinti, ar reikia pradėti procedūrą, dėl kurios tos prekės gali būti laikinai sustabdytos arba sulaikytos.
7. Šalis raginama būti nustačiusi procedūras, pagal kurias būtų galima greitai sunaikinti suklastotus prekių ženklus ir piratines prekes, siunčiamas pašto arba greitojo pristatymo siuntose.
8. Kiekvienos Šalies muitinės reguliariai palaiko dialogą ir skatina bendradarbiavimą su suinteresuotaisiais subjektais ir kitomis institucijomis, dalyvaujančiomis ginant šiame straipsnyje nurodytas intelektinės nuosavybės teises.

9. Šalys bendradarbiauja tarptautinės prekybos prekėmis, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, srityje ir visų pirma dalijasi informacija apie tokią prekybą pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus.

10. Šalys reguliariai keičiasi informacija apie tinkamą šio straipsnio įgyvendinimą ir administravimą.

E SKIRSNIS

Baigiamosios nuostatos

25.67 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir skaidrumas

1. Šalys bendradarbiauja siekdamos remti šio skyriaus įgyvendinimą.
2. Bendradarbiavimo sritys apima šią veiklą, tačiau ja neapsiriboja:
 - a) keitimąsi informacija apie vidaus ir tarptautinės politikos pokyčius intelektinės nuosavybės teisių srityje;

- b) keitimąsi informacija apie Šalių intelektinės nuosavybės įstatymus ir kitus teisės aktus, įskaitant iniciatyvas ar pakeitimus;
- c) Šalių keitimąsi patirtimi, susijusia su intelektinės nuosavybės teisių gynimu;
- d) veiklos koordinavimą, siekiant užkirsti kelią prekybai suklastotomis prekėmis, taip pat su trečiosiomis šalimis;
- e) techninę pagalbą, gebėjimų stiprinimą, darbuotojų mainus ir mokymą;
- f) intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ir gynimą bei šios srities informacijos sklaidą, be kita ko, verslo subjektams ir pilietinei visuomenei;
- g) švietimą ir informuotumo didinimą intelektinės nuosavybės teisių srityje, įskaitant intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų poveikį ekonomikai ir vartotojų saugumui;
- h) aktyvesnį institucijų, visų pirma už intelektinės nuosavybės teises atsakingų valdžios institucijų, bendradarbiavimą;

- i) bendradarbiavimą su MVI, be kita ko, į MVI orientuotuose renginiuose ar susibūrimuose, siekiant apsaugoti ir užtikrinti intelektinės nuosavybės teises ir mažinti pažeidimų skaičių, ir
- j) Šalių keitimasi informacija apie pastangas sudaryti palankesnes sąlygas savanoriškomis suinteresuotųjų subjektų iniciatyvoms atitinkamose jų teritorijose.

3. Pagal 1.10 straipsnį (Šio Susitarimo III dalies pakomitečiai ir kiti organai) įsteigtas Intelektinės nuosavybės pakomitetas stebi šio skyriaus įgyvendinimą ir administravimą bei visus kitus susijusius klausimus.

Intelektinės nuosavybės pakomitetas posėdžiauja bent kartą per metus, išskyrus atvejus, kai Šalys susitaria kitaip.

4. Kiekviena Šalis paskiria kontaktinį punktą, skirtą bendradarbiavimui ir veiklos koordinavimui pagal šį skyrį palengvinti, ir kitai Šaliai praneša jo kontaktinius duomenis. Šalys nedelsdamos praneša viena kitai apie bet kokius tų kontaktinių duomenų pasikeitimus.

26 SKYRIUS

PREKYBA IR DARNUS VYSTYMASIS

26.1 STRAIPSNIS

Tikslas ir taikymo sritis

1. Šio skyriaus tikslas – stiprinti darnaus vystymosi integravimą į Šalių tarpusavio prekybą ir investicijas, visų pirma nustatant principus ir veiksmus, susijusius su darnaus vystymosi darbo⁸³ ir aplinkosaugos aspektais, kurie ypač svarbūs prekybai ir investicijoms.

⁸³ Šio skyriaus tikslais terminas „darbas“ reiškia TDO strateginius tikslus pagal Deramo darbo darbotvarkę, išdėstytą 2008 m. TDO deklaracijoje dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos.

2. Šalys primena 1992 m. vykusioje Jungtinių Tautų konferencijoje dėl aplinkos ir vystymosi priimtą „Darbotvarkę 21“ ir 1992 m. Rio deklaraciją dėl aplinkos ir plėtros; 2002 m. Pasaulinio aukščiausiojo lygio susitikimo darnaus vystymosi klausimais Johanesburgo įgyvendinimo planą; 2008 m. birželio 10 d. Ženevoje Tarptautinės darbo konferencijos 97-ojoje sesijoje priimtą 2008 m. Tarptautinės darbo organizacijos deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos; 2012 m. JT konferencijos darnaus vystymosi klausimais baigiamąjį dokumentą „Ateitis, kurios norime“, įtrauktą į 2012 m. liepos 27 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 66/288, ir Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. darnaus vystymosi tikslus (DVT) dokumente „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“.

3. Laikydamosi 2 dalyje nurodytų priemonių, Šalys skatina:

- a) darnų vystymąsi, kurio trys dalys – ekonominė plėtra, socialinis vystymasis ir aplinkos apsauga – priklauso viena nuo kitos ir viena kitą stiprina;
- b) tarptautinės prekybos ir investicijų plėtrą taip, kad būtų padedama siekti darnaus vystymosi tikslų, ir
- c) integracinį žaliąjį ekonomikos augimą ir žiedinę ekonomiką, siekiant skatinti ekonomikos augimą, kartu užtikrinant aplinkos apsaugą ir skatinant socialinį vystymąsi.

26.2 STRAIPSNIS

Teisė reglamentuoti ir apsaugos lygiai

1. Šalys pripažįsta kiekvienos Šalies teisę savo nuožiūra formuoti savo darnaus vystymosi politiką ir prioritetus, nustatyti vidaus aplinkos ir darbo apsaugos lygius ir priimti arba keisti susijusius įstatymus ir kitus teisės aktus bei politiką. Tokie lygiai, įstatymai ir kiti teisės aktai bei politika atitinka kiekvienos Šalies įsipareigojimą laikytis 26.3 ir 26.4 straipsniuose nurodytų tarptautiniu mastu pripažintų standartų ir susitarimų.
2. Kiekviena Šalis siekia užtikrinti, kad jos atitinkamuose įstatymuose bei kituose teisės aktuose ir politikoje būtų numatyta ir skatinama aukšto lygio aplinkos ir darbuotojų apsauga, ir toliau stengiasi tobulinti tokius įstatymus ir kitus teisės aktus, politiką ir jų pagrindinius apsaugos lygius.
3. Siekdama skatinti prekybą ar investicijas, Šalis neturėtų silpninti savo aplinkos ar darbo teise užtikrinamo apsaugos lygio.
4. Šalis neatsisako savo aplinkos ar darbo teisės ir nuo jos nenukrypsta, taip pat nesiūlo jos atsisakyti arba nuo jos nukrypti, kad būtų skatinama prekyba ar investicijos.
5. Šalis savo nuosekliais ar pasikartojančiais veiksmais ar neveikimu neturi liautis veiksmingai užtikrinti, kad būtų laikomasi jos aplinkos ar darbo teisės, kad būtų skatinama prekyba ar investicijos.

26.3 STRAIPSNIS

Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai

1. Šalys patvirtina savo įsipareigojimą skatinti tarptautinės prekybos plėtrą taip, kad būtų prisidedama prie visiško ir našaus užimtumo bei deramo darbo visiems, ypač moterims, jaunimui ir neįgaliesiems.
2. Vadovaudamasi Tarptautinės darbo organizacijos konstitucija ir 1998 m. birželio 18 d. Ženevoje vykusioje Tarptautinės darbo konferencijos 86-ojoje sesijoje priimta Tarptautinės darbo organizacijos deklaracija dėl pagrindinių principų ir teisių darbe bei jos tolesnėmis priemonėmis, kiekviena Šalis gerbia, skatina ir veiksmingai įgyvendina pagrindinėse Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijose apibrėžtus su pagrindinėmis teisėmis darbe susijusius principus, būtent:
 - a) asociacijų laisvę ir veiksmingą teisės į kolektyvines derybas pripažinimą;
 - b) visų formų priverstinio ar privalomojo darbo panaikinimą;
 - c) veiksmingą vaikų darbo panaikinimą ir
 - d) su užimtumu ir profesija susijusios diskriminacijos panaikinimą.

3. Pagal 1 ir 2 dalis ir pabrėždama Šalių įsipareigojimą remti daugiašalį valdymą, kiekviena Šalis veiksmingai įgyvendina TDO konvencijas ir protokolus, kuriuos yra ratifikavusi.
4. Kiekviena Šalis toliau nuosekliai stengiasi ratifikuoti pagrindines TDO konvencijas.
5. Šalys reguliariai keičiasi informacija apie savo atitinkamą pažangą ratifikuojant pagrindines TDO konvencijas ir susijusius protokolus bei kitas TDO konvencijas ar protokolus, kurių šalimis jos dar nėra ir kuriuos TDO laiko naujausiais.
6. Šalys atitinkamai konsultuojasi ir turėtų bendradarbiauti abipusio intereso su prekyba susijusiais darbo klausimais, be kita ko, TDO kontekste.
7. Primindamos 2008 m. TDO deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos, Šalys pažymi, kad pagrindinių darbo principų ir teisių darbe pažeidimas negali būti laikomas priežastimi ar kitaip naudojamas teisėtam santykiniam pranašumui įgyti ir kad darbo standartai neturėtų būti naudojami prekybai proteguoti.

8. Kiekviena Šalis skatina deramą darbą, kaip apibrėžta 2008 m. TDO deklaracijoje dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos. Kiekviena Šalis, laikydamasi savo sąlygų ir prioritetų, ypač daug dėmesio skiria:

- a) profesinės saugos ir sveikatos priemonių, įskaitant kompensacijas profesinės traumos ar ligos atveju, kaip apibrėžta atitinkamose TDO konvencijose ir kituose tarptautiniuose įsipareigojimuose, kūrimui ir stiprinimui;
- b) deramo darbo visiems sąlygoms, susijusioms su darbo užmokesčiu ir darbo pajamomis, darbo laiku ir kitomis darbo sąlygomis, ir
- c) veiksmingos darbo inspekcijos sistemos, atitinkančios jos tarptautinius įsipareigojimus ir atitinkamus TDO standartus, tolesniam taikymui.

9. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos administraciniai, teisminiai ir darbo srities teismų procesai, kuriais siekiama užtikrinti jos darbo teisės vykdymą, būtų sąžiningi, prieinami ir skaidrūs, ir sudaro sąlygas veiksmingai kovoti su šiame skyriuje nurodytų darbo teisių pažeidimais.

26.4 STRAIPSNIS

Daugiašalis aplinkos valdymas ir susitarimai

1. Šalys pripažįsta Jungtinių Tautų aplinkos programos (UNEP) Jungtinių Tautų aplinkos asamblėjos (UNEA) ir daugiašalio aplinkos valdymo ir susitarimų svarbą tarptautinei bendruomenei reaguojant į pasaulinius arba regioninius aplinkos srities iššūkius ir siekia stiprinti prekybos ir aplinkos politikos sričių tarpusavio papildomumą.
2. Pagal 1 dalį ir siekdama remti daugiašalį aplinkos valdymą, kiekviena Šalis veiksmingai įgyvendina daugiašalius aplinkos susitarimus, protokolus ir pakeitimus, kurių šalis ji yra.
3. Šalys reguliariai keičiasi informacija apie savo atitinkamas iniciatyvas, susijusias su daugiašalių aplinkos susitarimų, įskaitant jų protokolus ir pakeitimus, ratifikavimu.
4. Šalys atitinkamai konsultuojasi ir turėtų bendradarbiauti abipusio intereso su prekyba susijusiais aplinkos klausimais, be kita ko, pagal daugiašalius aplinkos susitarimus.
5. Šalys pripažįsta kiekvienos Šalies teisę remtis 32.1 straipsniu (Bendrosios išimtys) dėl priemonių, kurių imamasi pagal daugiašalius aplinkos susitarimus, kurių šalys jos yra.

26.5 STRAIPSNIS

Prekyba ir klimato kaita

1. Šalys pripažįsta, kad, reaguojant į sparčiai didėjančią klimato kaitos grėsmę, svarbu siekti 1992 m. gegužės 9 d. Niujorke priimtose Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (UNFCCC) galutinio tikslo, ir pripažįsta prekybos vaidmenį siekiant šio tikslo.
2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:
 - a) veiksmingai įgyvendina UNFCCC ir Paryžiaus susitarimą, be kita ko, imdamasi veiksmų, kuriais prisidedama prie nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų įgyvendinimo pagal Paryžiaus susitarimą;
 - b) skatina teigiamą prekybos indėlį pereinant prie tvarios mažo anglies dioksido pėdsako ekonomikos ir siekiant klimato kaitos poveikiui atsparaus vystymosi ir
 - c) skatina žaliąją ekonomikos augimą, grindžiamą klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos veiksmais, įskaitant ekosistemomis grindžiamą prisitaikymą prie klimato kaitos, atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir efektyvaus energijos vartojimo sprendimus.

3. Šalys turėtų bendradarbiauti su klimato kaita susijusiais prekybos klausimais atitinkamuose dvišaliuose, regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose, įskaitant UNFCCC, PPO ir Monrealio protokolą dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų.

26.6 STRAIPSNIS

Prekyba ir biologinė įvairovė

1. Šalys pripažįsta biologinės įvairovės išsaugojimo ir tausaus naudojimo svarbą ir prekybos vaidmenį siekiant tų tikslų, vadovaudamosi 1992 m. birželio 5 d. Rio de Žaneire priimta Biologinės įvairovės konvencija (CBD) ir jos protokolais, 1973 m. kovo 3 d. Vašingtone pasirašyta Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija (CITES) ir kitais atitinkamais tarptautiniais dokumentais, kurių šalys jos yra, taip pat pagal juos priimtais sprendimais ir nutarimais.

2. Šalys pripažįsta, kad biologinės įvairovės išsaugojimo ir tausaus naudojimo integravimas į atitinkamus ekonomikos sektorius ir vidaus teisinių, institucinių ir reglamentavimo sistemų stiprinimas gali prisidėti prie teigiamo poveikio biologinei įvairovei ir jos ekosisteminėms paslaugoms, taip pat prie darnaus vystymosi užtikrinimo.

3. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:

- a) įgyvendina veiksmingas kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais priemones, be kita ko, prireikus bendradarbiaudama su trečiosiomis šalimis;
- b) skatina įtraukti gyvūnų ir augalų rūšis į CITES priedėlius, kai manoma, kad tos rūšies apsaugos būklei kyla pavojus dėl tarptautinės prekybos, ir periodiškai atlieka peržiūras, po kurių gali būti teikiamos rekomendacijos iš dalies pakeisti CITES priedėlius, siekiant užtikrinti, kad juose būtų tinkamai atsižvelgiama į rūšių, kuriomis prekiaujama tarptautiniu mastu, išsaugojimo poreikius;
- c) skatina ilgalaikį į CITES įtrauktų rūšių išsaugojimą ir tausų jų naudojimą, įskaitant teisėtą ir atsekamą jų prekybą, kartu teikiant naudą suinteresuotiesiems subjektams vertės grandinėje, visų pirma vietos bendruomenėms, kuriose gaunamos į CITES įtrauktos rūšys;
- d) imasi priemonių biologinei įvairovei išsaugoti tais atvejais, kai ji patiria su prekyba ir investicijomis susijusį spaudimą, visų pirma taikydama invazinių svetimų rūšių plitimo prevencijos priemones, ir
- e) keičiasi informacija su kita Šalimi apie prekybos gamtos išteklių pagrįstais produktais iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti biologinės įvairovės išsaugojimą ir tausų naudojimą bei tokią prekybą.

4. Kiekviena Šalis turėtų bendradarbiauti su kita Šalimi dvišaliuose, regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose, be kita ko, su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, klausimais, susijusiais su prekyba, biologinės įvairovės išsaugojimu ir tausiu naudojimu, taip pat kova su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais, be kita ko, įgyvendinant iniciatyvas, kuriomis siekiama mažinti neteisėtų laukinės gamtos produktų paklausą, ir iniciatyvas, kuriomis siekiama stiprinti teisėsaugą ir dalijimąsi informacija.

26.7 STRAIPSNIS

Prekyba ir tvari miškotvarka

1. Šalys pripažįsta tvarios miškotvarkos svarbą ir prekybos vaidmenį siekiant šio tikslo.
2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:
 - a) skatina išsaugoti miškus ir užtikrinti tvarią miškotvarką ir prekybą mediena bei jos produktais, kurie gauti iš tvariai valdomų miškų, ir juos naudoti;
 - b) skatina prekybą miško produktais, dėl kurių nebuvo naikinami ar alinami miškai;

- c) įgyvendina kovos su neteisėta medienos ruošą ir susijusia prekyba priemones, be kita ko, prireikus bendradarbiaudama su trečiosiomis šalimis, ir
- d) keičiasi informacija su kita Šalimi apie su prekyba susijusias miškų valdymo ir miškų ploto išsaugojimo iniciatyvas ir bendradarbiauja su kita Šalimi siekdama kuo labiau padidinti teigiamą jų atitinkamų abipusio intereso politikos sričių poveikį ir užtikrinti jų tarpusavio papildomumą.

3. Kiekviena Šalis turėtų bendradarbiauti su kita Šalimi dvišaliuose, regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose, be kita ko, su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, prekybos ir miškų išsaugojimo, taip pat tvarios miškotvarkos klausimais.

26.8 STRAIPSNIS

Prekyba ir tvarus jūrų biologinių išteklių ir akvakultūros valdymas

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu išsaugoti ir tvariai valdyti jūrų biologinius išteklius ir jūrų ekosistemas, taip pat skatinti atsakingą ir tvarią akvakultūrą siekiant užtikrinti tvarias ekonomines, aplinkos ir socialines sąlygas, ir pripažįsta prekybos vaidmenį siekiant šių tikslų.

2. Šalys pripažįsta, kad neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvegyba (toliau – NNN žvegyba) daro neigiamą poveikį prekybai ir aplinkai, ir patvirtina, kad reikia imtis veiksmų NNN žvegybai nutraukti, kad būtų išspręstos peržvejojimo ir netausaus žuvininkystės išteklių naudojimo problemos.

3. Remdamasi 1 ir 2 dalimis, kiekviena Šalis:

- a) veikia laikydamasi 1982 m. gruodžio 10 d. Montego Bėjuje priimtų Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos, 1995 m. gruodžio 4 d. Niujorke pasirašyto Jungtinių Tautų susitarimo dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo, 1993 m. lapkričio 24 d. Maisto ir žemės ūkio organizacijos konferencijos 27-osios sesijos Rezoliucija Nr. 15/93 patvirtinto Maisto ir žemės ūkio organizacijos susitarimo dėl skatinimo žvegybos laivams atviroje jūroje laikytis tarptautinių išsaugojimo ir valdymo priemonių, 1995 m. spalio 31 d. Maisto ir žemės ūkio organizacijos konferencijoje priimto Maisto ir žemės ūkio organizacijos atsakingos žuvininkystės kodekso ir 2009 m. lapkričio 22 d. Maisto ir žemės ūkio organizacijos konferencijos 36-ojoje sesijoje patvirtinto Maisto ir žemės ūkio organizacijos susitarimo dėl uosto valstybės priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvegybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti;

- b) įgyvendina ilgalaikio išteklių išsaugojimo ir valdymo priemonių ir jūrų gyvųjų išteklių tausaus naudojimo nuostatas, kaip apibrėžta pagrindiniuose Jungtinių Tautų ir Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) dokumentuose, susijusiuose su šiais klausimais⁸⁴;
- c) aktyviai dalyvauja regioninių žvejybos valdymo organizacijų veikloje kaip narė, stebėtoja arba bendradarbiaujančioji šalis, kuri nėra susitariančioji šalis, siekdama užtikrinti tausų jūrų biologinių išteklių ir jūros aplinkos naudojimą, valdymą ir išsaugojimą, įskaitant, jei taikytina, aktyvų dalyvavimą toms regioninėms žvejybos valdymo organizacijoms tvirtinant valdymo, išsaugojimo ir kontrolės priemones, įskaitant, kai taikoma, laimikio dokumentavimo ar sertifikavimo sistemas, ir veiksmingai jas įgyvendinant bei užtikrinant jų vykdymą;
- d) įgyvendina veiksmingas kovos su NNN žvejyba priemones, įskaitant priemones, kuriomis NNN žvejybos produktai pašalinami iš prekybos srautų, ir tuo tikslu bendradarbiauja bei keičiasi informacija ir

⁸⁴ Be kita ko, gali būti taikomos šios priemonės: Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija, FAO susitarimas dėl skatinimo žvejybos laivams atviroje jūroje laikytis tarptautinių išsaugojimo ir valdymo priemonių, Jungtinių Tautų susitarimas dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo, ir FAO susitarimas dėl uosto valstybės priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti.

- e) skatina plėtoti tvarią ir atsakingą akvakultūrą, be kita ko, kiek tai susiję su FAO atsakingos žuvininkystės kodekse nustatytų tikslų ir principų įgyvendinimu.

4. Kiekviena Šalis, siekdama tvaraus žuvininkystės valdymo, turėtų bendradarbiauti su kita Šalimi ir regioninėse žvejybos valdymo organizacijose bei kituose tarptautiniuose forumuose.

26.9 STRAIPSNIS

Prekyba ir atsakingas tiekimo grandinių valdymas

1. Šalys pripažįsta atsakingo tiekimo grandinių valdymo svarbą taikant atsakingo verslo ir įmonių socialinės atsakomybės praktiką, kuria prisidedama prie palankios aplinkos kūrimo, ir prekybos vaidmenį siekiant atsakingo tiekimo grandinių valdymo tikslo.
2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:
 - a) skatina įmonių socialinę atsakomybę arba atsakingą verslą, be kita ko, skatindama įmones perimti atitinkamą praktiką, ir

- b) padeda skleisti informaciją apie atitinkamus tarptautinės teisės aktus, pavyzdžiui, EBPO rekomendacijas daugiašalėms įmonėms, 1977 m. lapkričio mėn. Ženevoje priimtą TDO trišalę deklaraciją dėl principų, susijusių su daugiašalėmis įmonėmis ir socialine politika, JT Pasaulinį susitarimą ir 2011 m. birželio 16 d. Žmogaus teisių tarybos rezoliucija 17/4 patvirtintus JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus, ir jais naudotis.
3. Šalys pripažįsta įmonių socialinės atsakomybės ir atsakingo verslo tarptautinių gairių, skirtų konkretiems sektoriams, pavyzdžiui, EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų, naudą atsakingam tiekimo grandinių valdymui ir skatina šiuo atžvilgiu imtis bendrų veiksmų, be kita ko, trečiųjų šalių atžvilgiu. Kiekviena Šalis skatina naudotis tomis gairėmis, kurias ji remia.
4. Kiekviena Šalis keičiasi informacija, geriausios praktikos pavyzdžiais ir atitinkamai bendradarbiauja su kita Šalimi dvišaliuose, regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose klausimais, kuriems taikomas šis straipsnis.

26.10 STRAIPSNIS

Kitos darniam vystymuisi palankios su prekyba ir investicijomis susijusios iniciatyvos

1. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą stiprinti prekybos ir investicijų indėlį siekiant ekonominiu, socialiniu ir aplinkos aspektais darnaus vystymosi tikslo.
2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis skatina:
 - a) prekybos ir investicijų politiką, kuria padedama siekti TDO deramo darbo darbotvarkės tikslų pagal 2008 m. TDO deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos, įskaitant darbo užmokesčio, darbo pajamų ir darbo valandų, įtraukios socialinės apsaugos, profesinės sveikatos ir saugos politiką ir kitus su darbo sąlygomis susijusius aspektus;
 - b) lengvinti prekybą aplinkosaugos prekėmis ir paslaugomis, įskaitant tas, kurios ypač svarbios švelninant klimato kaitą, pavyzdžiui, tvaria atsinaujinančiąja energija ir efektyvaus energijos vartojimo prekėmis ir paslaugomis, ir investicijas į tokias prekes ir paslaugas, be kita ko, šalinant susijusias netarifines kliūtis, priimant politikos programas, kuriomis skatinama diegti geriausias turimas technologijas, ir bendradarbiaujant dėl šios srities iniciatyvų, ir

- c) prekybą prekėmis, kuriomis gerinamos socialinės sąlygos ir aplinkai nekenksminga praktika, įskaitant prekes, kurioms taikomos savanoriškos tvarumo užtikrinimo programos, pavyzdžiui, sąžiningos ir etiškos prekybos schemos ir ekologiniai ženklai.

3. Kiekviena Šalis turėtų bendradarbiauti su kita Šalimi dvišaliuose, regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose klausimais, kuriems taikomas šis straipsnis.

26.11 STRAIPSNIS

Mokslinė ir techninė informacija

1. Nustatydamą arba įgyvendindama priemones, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ar užtikrinti profesinę saugą ir sveikatą ir kurios gali daryti poveikį prekybai ar investicijoms, kiekviena Šalis atsižvelgia į turimą mokslinę ir techninę informaciją, susijusius tarptautinius standartus, gaires ar rekomendacijas.

2. Jei trūksta visiško mokslinio tikrumo ir kyla didelės arba nepataisomos žalos aplinkai arba profesinei saugai ir sveikatai grėsmė, Šalis gali priimti ekonomiškai efektyvias atsargumo principu grindžiamas priemones. Tokios priemonės turi atitikti šį Susitarimą arba būti juo pagrįstos. Jos grindžiamos turima susijusia informacija ir periodiškai peržiūrimos atsižvelgiant į naują mokslinę informaciją.

26.12 STRAIPSNIS

Skaidrumas

Kai Šalis priima ir įgyvendina visuotinio taikymo priemones, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ir darbo sąlygas ir kurios gali daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai ar investicijoms, arba prekybos ar investicines priemones, kurios gali daryti poveikį aplinkos apsaugai ar darbo sąlygoms, ta Šalis tai daro pagal 27 skyrių (Skaidrumas) ir suteikia suinteresuotiesiems asmenims pagrįstas galimybes pateikti nuomonę dėl siūlomų priemonių pagal savo vidaus įstatymus ir kitus teisės aktus.

26.13 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas prekybos ir darnaus vystymosi srityje

1. Šalys pripažįsta bendradarbiavimo svarbą siekiant šio skyriaus tikslų.
2. 1 dalyje nurodytas bendradarbiavimas gali apimti tokias sritis kaip:
 - a) su darbu ir aplinka susiję prekybos ir darnaus vystymosi aspektai tarptautiniuose forumuose, įskaitant visų pirma PPO, TDO, Jungtinių Tautų aplinkos asamblėją bei programą ir daugiašalius aplinkos susitarimus;

b) darbo ir aplinkos teisės bei standartų poveikis prekybai ir investicijoms ir

c) prekybos ir investicijų teisės poveikis darbui ir aplinkai.

3. 1 dalyje nurodytas bendradarbiavimas taip pat gali apimti su prekyba susijusius aspektus, kalbant apie:

a) pagrindines, valdymo ir kitas naujausias TDO konvencijas, susijusias su prekyba;

b) TDO deramo darbo darbotvarkę, įskaitant prekybos ir visiško bei produktyvaus užimtumo sąsajas, darbo rinkos koregavimą, pagrindinius darbo standartus, deramą darbą pasaulinėse tiekimo grandinėse, socialinę apsaugą ir socialinę įtrauktį, socialinį dialogą, įgūdžių ugdymą ir lyčių lygybę;

c) daugiašalius aplinkos susitarimus, įskaitant muitinių bendradarbiavimą ir paramą viena kitos dalyvavimui tokiuose susitarimuose;

d) dabartinį ir būsimą tarptautinį kovos su klimato kaita režimą, įskaitant priemones, kuriomis skatinamos mažo anglies dioksido kiekio technologijos ir energijos vartojimo efektyvumas, anglies dioksido apmokestinimo veiksmų, įskaitant apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemas, ekosistemomis grindžiamą prisitaikymą prie klimato kaitos ir vandentvarkos metodus, rengimą ir priėmimą;

- e) Monrealio protokolą dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų ir jo Kigalio pakeitimas, visų pirma:
 - i) ozono sluoksnį ardančių medžiagų (OAM) ir hidrofluorangliavandenilių (HFC) gamybos, vartojimo ir prekybos kontrolės priemonės;
 - ii) aplinką tausojančių alternatyvų diegimą;
 - iii) standartų atnaujinimą ir
 - iv) kovą su neteisėta prekyba tuo susitarimu reglamentuojamomis medžiagomis;
- f) integracinio žaliajo augimo ir žiedinės ekonomikos skatinimą;
- g) skaidrias privačiojo ir viešojo sektorių tvarumo užtikrinimo programas, įskaitant ekologinį ženklumą;
- h) ekosistemų apsaugą ir atkūrimą, galimybę naudotis genetinėmis išteklių ir sąžiningą bei teisingą naudą, gaunamos juos naudojant, pasidalijimą pagal 2010 m. spalio 29 d. Nagojoje priimtą Biologinės įvairovės konvencijos Protokolą dėl galimybės naudotis genetinėmis išteklių ir sąžiningo bei teisingo naudą, gaunamos juos naudojant, pasidalijimo, taip pat ekosistemų ir ekosisteminių paslaugų bei susijusių ekonominių priemonių vertinimą;

- i) įmonių socialinę atsakomybę, atsakingą verslą ir atsakingą pasaulinių tiekimo grandinių valdymą, be kita ko, atsižvelgiant į tarptautiniu mastu sutartų priemonių laikymąsi, įgyvendinimą ir sklaidą;
- j) patikimą cheminių medžiagų ir atliekų tvarkymą;
- k) biologinės įvairovės išsaugojimo ir tausaus naudojimo skatinimą, be kita ko, kovojant su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais, kaip nurodyta 26.6 straipsnyje;
- l) miškų išsaugojimo ir tvarios miškotvarkos skatinimą, siekiant sustabdyti miškų naikinimą ir neteisėtą medienos ruošą, įskaitant prekybos miško produktais, dėl kurių nebuvo naikinami ar alinami miškai, skatinimą, kaip nurodyta 26.7 straipsnyje, ir
- m) tausios žvejybos praktikos ir prekybos tvariai valdomais žuvų produktais skatinimą, taip pat jūros aplinkos apsaugą ir atkūrimą, kaip nurodyta 26.8 straipsnyje.

26.14 STRAIPSNIS

Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitėtis

1. Pagal 1.10 straipsnio (Šio Susitarimo III dalies pakomitečiai ir kiti organai) 1 dalies 1 punktą įsteigtas Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitėtis susirenka į pirmąjį posėdį per vienus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos, nebent Šalys susitartų kitaip, o vėliau, kai reikia, pagal šio Susitarimo IV dalies 1.4 straipsnį (Pakomitečiai ir kiti organai).
2. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitėtis:
 - a) palengvina ir stebi veiksmingą šio skyriaus įgyvendinimą ir administravimą, įskaitant pagal šį skyrį vykdomą bendradarbiavimo veiklą;
 - b) atlieka 26.17–26.19 straipsniuose nurodytas užduotis;
 - c) teikia rekomendacijas Jungtiniam komitetui, be kita ko, dėl diskusijų su vidaus patariamąja grupe ir Pilietinės visuomenės forumu temų, nurodytų šio Susitarimo IV dalies 1.7 straipsnyje (Vidaus patariamąsios grupės) ir 1.8 straipsnyje (Pilietinės visuomenės forumas), ir
 - d) svarsto visus kitus Šalių sutartus su šiuo skyriumi susijusius klausimus.

3. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas po kiekvieno savo posėdžio paskelbia viešą ataskaitą.

4. Kiekviena Šalis tinkamai atsižvelgia į visuomenės pranešimus ir nuomones su šiuo skyriumi susijusiais klausimais ir apie juos informuoja Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitę ir savo pilietinės visuomenės mechanizmus, nurodytus šio Susitarimo IV dalies 1.6 straipsnyje (Ryšys su pilietine visuomene).

26.15 STRAIPSNIS

Prekybos ir darnaus vystymosi kontaktiniai punktai

Kiekviena Šalis paskiria kontaktinį punktą, kuris palengvina Šalių bendravimą ir koordinavimą visais su šio skyriaus įgyvendinimu susijusiais klausimais, ir praneša kitai Šaliai jo kontaktinius duomenis. Šalys nedelsdamos praneša viena kitai apie bet kokius tų kontaktinių duomenų pasikeitimus.

26.16 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimas

Jei Šalys nesutaria dėl šio skyriaus aiškinimo ar taikymo, Šalys taiko tik 26.17 ir 26.18 straipsniuose nurodytas ginčų sprendimo procedūras.

26.17 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalis gali prašyti konsultacijų su kita Šalimi dėl šio skyriaus aiškinimo ar taikymo, pateikdama rašytinį prašymą kitos Šalies kontaktiniam punktui, įsteigtam pagal 26.15 straipsnį. Prašyme nurodomos prašymo surengti konsultacijas priežastys, įskaitant svarstomo klausimo aprašymą. Jei Šalys nesutaria kitaip, konsultacijos pradedamos iškart po to, kai Šalis įteikia prašymą surengti konsultacijas, tačiau bet koku atveju ne vėliau kaip per 30 dienų nuo prašymo gavimo dienos. Konsultacijose dalyvaujama asmeniškai arba, jei Šalys susitaria, elektroninėmis priemonėmis.

2. Šalys rengia konsultacijas tam, kad pasiektų abipusiškai priimtina klausimo sprendimą. Spręsdamos klausimus, susijusius su šiame skyriuje nurodytais daugiašaliais susitarimais, Šalys atsižvelgia į TDO arba atitinkamų daugiašalių aplinkos apsaugos organizacijų ar įstaigų pateiktą informaciją, kad užtikrintų Šalių ir tų organizacijų ar įstaigų veiklos suderinamumą. Kai aktualu ir abipusiškai susitariama, Šalys konsultuojasi su tokiomis organizacijomis ar įstaigomis arba bet kuriuo kitu, jų manymu, tinkamu ekspertu ar įstaiga.
3. Jei per 30 dienų nuo 1 dalyje nurodyto prašymo gavimo Šalis mano, kad klausimą reikia toliau svarstyti, ta Šalis gali raštu paprašyti sušaukti Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitečio posėdį ir pranešti apie tą prašymą 1 dalyje nurodytam kontaktiniam punktui. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas nedelsdamas surengia posėdį ir stengiasi pasiekti abipusiškai priimtina klausimo sprendimą.
4. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas atitinkamai konsultuojasi su šio Susitarimo IV dalies 1.7 straipsnyje (Vidaus patariamosios grupės) nurodytomis vidaus patariamosiomis grupėmis arba kitais ekspertais.
5. Bet kuris Šalių pasiektas klausimo sprendimas paskelbiamas viešai.

26.18 STRAIPSNIS

Ekspertų kolegija

1. Jei per 90 dienų nuo prašymo surengti konsultacijas pagal 26.17 straipsnį Šalys nepasiekia abipusiškai priimtino sprendimo, Šalis gali prašyti sudaryti ekspertų kolegiją šiam klausimui išnagrinėti. Tas prašymas raštu pateikiamas kitos Šalies kontaktiniam punktui, paskirtam pagal 26.15 straipsnį. Prašyme nurodomos prašymo sudaryti ekspertų kolegiją priežastys, įskaitant skundo teisinį pagrindą.
2. Išskyrus atvejus, kai šiame straipsnyje numatyta kitaip, taikomas 31.6 straipsnis (Kolegijos sudarymas), 31.10 straipsnis (Kolegijos funkcijos), 31.20 straipsnis (Kolegijos narių pakeitimas), 31.21 straipsnis (Darbo tvarkos taisyklės), 31.22 straipsnis (Sustabdymas ir nutraukimas), 31.23 straipsnis (Informacijos gavimas) ir 31.24 straipsnis (Aiškinimo taisyklės); 31 skyriaus (Ginčų sprendimas) E skirsnis (Bendrosios nuostatos), taip pat 31-A priedas (Darbo tvarkos taisyklės) ir 31-B priedas (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas).

3. Per pirmąjį posėdį po šio Susitarimo įsigaliojimo Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas sudaro bent 15 asmenų, norinčių ir galinčių būti ekspertų kolegijos nariais, sąrašą. Sąrašą sudaro trys dalys: po vieną kiekvienos Šalies sąrašą ir vienas sąrašas asmenų, kurie nėra nė vienos iš Šalių piliečiai ir kurie gali eiti ekspertų kolegijos pirmininko pareigas. Kiekviena Šalis į savo sąrašą pasiūlo bent po penkis asmenis. Šalys taip pat atrenka bent penkis asmenis į pirmininkų sąrašą. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas užtikrina, kad sąrašas būtų nuolat atnaujinamas ir kad jame nuolat būtų įrašyta ne mažiau kaip 15 asmenų.

4. 3 dalyje nurodyti asmenys turi turėti specializuotų žinių ar patirties, susijusių su darbo ar aplinkos teisės klausimais, šiame skyriuje aptariamais klausimais ar ginčų pagal tarptautinius susitarimus sprendimu. Jie turi būti nepriklausomi, veikti kaip individualūs asmenys ir nevykdyti jokios organizacijos ar vyriausybės nurodymų su nesutarimu susijusiais klausimais, nebūti saistomi ryšių su bet kuria iš Šalių vyriausybe ir laikytis 31-B priedo (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas) nuostatų.

5. Ekspertų kolegija sudaroma 31.6 straipsnio (Kolegijos sudarymas) 2 ir 3 dalyse nustatyta tvarka. Ekspertai atrenkami iš asmenų, įtrauktų į šio straipsnio 3 dalyje nurodytus sąrašus, laikantis 31.7 straipsnio (Kolegijos sudėtis).

6. Jei Šalys nesusitaria kitaip per penkias dienas nuo ekspertų kolegijos sudarymo, kaip apibrėžta 31.6 straipsnio (Kolegijos sudarymas) 3 dalyje, dienos, kolegijos įgaliojimai yra tokie:

„atsižvelgiant į atitinkamas šio Susitarimo III dalies (Prekyba ir investicijos) 26 skyriaus (Prekyba ir darnus vystymasis) nuostatas išnagrinėti prašyme sudaryti ekspertų kolegiją nurodytą klausimą, pateikti išvadas ir rekomendacijas dėl klausimo sprendimo ir pateikti ataskaitą pagal 26.18 straipsnio (Ekspertų kolegija) 8 dalį“.

7. Klausimais, susijusiais su šiame skyriuje nurodytų daugiašalių susitarimų laikymusi, ekspertų kolegija stengiasi prašyti atitinkamų TDO organų ar kitų pagal daugiašalius aplinkos susitarimus įsteigtų įstaigų informacijos ir konsultacijų.

8. Ekspertų kolegija per 90 dienų nuo ekspertų kolegijos sudarymo pateikia Šalims tarpinę ataskaitą, o galutinę ataskaitą – ne vėliau kaip per 30 dienų nuo tarpinės ataskaitos paskelbimo. Šiose ataskaitose nurodomi nustatyti faktai, atitinkamų nuostatų taikomumas ir pagrindžiami visi nustatyti faktai ir rekomendacijos. Per 15 dienų nuo dienos, kurią ekspertų kolegija įteikia galutinę ataskaitą, kiekviena Šalis ją paskelbia viešai.

9. Šalys, atsižvelgdamos į ekspertų kolegijos ataskaitą ir rekomendacijas, aptaria, kokias tinkamas priemonės reikia įgyvendinti. Tinkamas priemonės įgyvendinanti Šalis ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo ataskaitos paskelbimo informuoja šio Susitarimo IV dalies 1.7 straipsnyje (Vidaus patariamąsios grupės) nurodytą savo vidaus patariamąją grupę ir kitą Šalį apie visus įgyvendintinus veiksmus ar priemones. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas stebi, kaip vykdomi tolesni veiksmai, susiję su ekspertų kolegijos ataskaita ir rekomendacijomis. Šio Susitarimo IV dalies 1.7 straipsnyje (Vidaus patariamąsios grupės) nurodytos vidaus patariamąsios grupės gali šiuo klausimu teikti pastabas Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitečiui.

26.19 STRAIPSNIS

Peržiūra

1. Siekdamas, kad šis skyrius būtų įgyvendinamas veiksmingiau, įsigaliojus Susitarimui Šalys inicijuoja oficialų peržiūros procesą, atsižvelgdamos, be kita ko, į patirtį, įgytą įgyvendinant šį skyrių, kiekvienos Šalies politikos pokyčius, tarptautinių susitarimų pokyčius ir suinteresuotųjų subjektų pateiktas nuomones. Šalys sieks, kad peržiūros procesas būtų užbaigtas per 12 mėnesių.

2. Įgyvendindamos 1 dalį Šalys Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitečio posėdžiuose visų pirma aptaria 26.14–26.18 straipsniuose išdėstytų institucinių ir ginčų sprendimo nuostatų veikimą, įskaitant galimą jų veiksmingumo peržiūrą ir vykdymo užtikrinimo mechanizmo stiprinimą, taip pat galimybę kraštutiniu atveju taikyti atitikties užtikrinimo etapą ir atitinkamas atsakomąsias priemones.
3. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas gali parengti atitinkamų šio skyriaus nuostatų pakeitimus, atsižvelgdamas į 1 ir 2 dalyse nurodytų diskusijų rezultatus, laikydamasis Susitarimo IV dalies 2.4 straipsnyje (Pakeitimai) nustatytos pakeitimų procedūros.
4. Nedarydamos poveikio peržiūros rezultatams, Šalys taip pat apsversto galimybę, kaip vieną esminių šio Susitarimo elementų, įtraukti Paryžiaus susitarimą ir jo įtraukimo sąlygas.

27 SKYRIUS

SKAIDRUMAS

27.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) visuotinio taikymo priemonės – visuotinio taikymo įstatymai, kiti teisės aktai, procedūros ir administraciniai nutarimai;
- b) suinteresuotasis asmuo – fizinis ar juridinis asmuo, kurį gali paveikti visuotinio taikymo priemonė, ir
- c) administracinis veiksmas – teisinę galią turintis veiksmas ar sprendimas, konkrečiu atveju darantis poveikį konkretaus asmens teisėms bei pareigoms ir apimantis administracinį veiksmą, administracinio veiksmo nesiėmimą arba administracinio sprendimo nepriėmimą, kaip nustatyta Šalies teisėje.

27.2 STRAIPSNIS

Tikslas

Šalys siekia skatinti skaidrią reglamentavimo aplinką.

27.3 STRAIPSNIS

Paskelbimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, susijusi visuotinio taikymo priemonė:
 - a) būtų nedelsiant paskelbiama oficialiai nustatytomis informacijos sklaidos priemonėmis ir, kai įmanoma, elektroninėmis priemonėmis, arba kitaip paviešinama, kad su ja galėtų susipažinti prekyautojai ir kitos suinteresuotosios šalys, ir
 - b) jei ją priima centrinės valdžios institucijos, pateikiamas jos tikslo ir pagrindimo paaiškinimas.
2. Kiekviena Šalis, nustatydamą arba keisdama 1 dalyje nurodytą priemonę, kiek įmanoma, suteikia pakankamai laiko nuo jos paskelbimo iki įsigaliojimo su ja susipažinti.

27.4 STRAIPSNIS

Informacijos teikimas

1. Šalis kitos Šalies prašymu nedelsdama pateikia informaciją ir atsako į klausimus dėl bet kokios esamos arba siūlomos visuotinio taikymo priemonės, darančios reikšmingą poveikį šio Susitarimo veikimui.
2. Pagal šį straipsnį pateikta informacija nedaroma poveikio tam, ar ta priemonė yra suderinama su šiuo Susitarimu.

27.5 STRAIPSNIS

Visuotinio taikymo priemonių administravimas

1. Kiekviena Šalis objektyviai, nešališkai, nuosekliai ir pagrįstai administruoja visas visuotinio taikymo priemones, susijusias su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis.

2. Konkrečiais atvejais taikydama visuotinio taikymo priemones tam tikriems kitos Šalies asmenims, prekėms ar paslaugoms, kiekviena Šalis:

- a) stengiasi asmeniui, kuriam administracinis procesas daro tiesioginį poveikį, pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus, kai toks procesas yra inicijuotas, pateikti pagrįstą pranešimą, kuriame aprašomas proceso pobūdis, nurodomas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis inicijuojamas procesas, ir pateikiamas bendras visų prieštaringų klausimų aprašymas;
- b) prieš bet kokius galutinius administracinius veiksmus suteikia tokiam asmeniui pagrįstą galimybę pateikti faktų ir argumentų to asmens pozicijai pagrįsti, jei tai galima padaryti atsižvelgiant į terminą, proceso pobūdį ir viešąjį interesą, ir
- c) užtikrina, kad procedūros suderinamos su jos teise.

27.6 STRAIPSNIS

Peržiūra ir apskundimas

1. Siekdama, kad administraciniai veiksmai, susiję su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, būtų greitai peržiūrimi ir, jei pagrįsta, ištaisomi, kiekviena Šalis įsteigia bendrosios kompetencijos, arbitražo arba administracinius teismus ir nustato teismines, arbitražo arba administracines procedūras, arba užtikrina, kad tokios institucijos veiktų toliau ar tokios procedūros būtų toliau taikomos⁸⁵. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos apskundimo ar peržiūros procedūras nediskriminuojamai ir nešališkai atliktų teismai, kurie būtų nepriklausomi nuo institucijos, kuriai pavesta užtikrinti administracinį vykdymą, ir nebūtų iš esmės suinteresuoti šio klausimo baigtimi.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad 1 dalyje nurodytų procesų šalims būtų užtikrinta teisė į:
 - a) pagrįstą galimybę remti arba ginti savo atitinkamas pozicijas ir
 - b) tai, kad būtų priimtas sprendimas, pagrįstas įrodymais ir pateiktais pareiškimais, arba, kai to reikalaujama pagal jos teisę, atitinkama administracinės institucijos surinkta bylos medžiaga.

⁸⁵ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad, norėdama peržiūrėti ir ištaisyti administracinį veiksma, Šalis gali reikalauti išnaudoti visas galimas administracines teisių gynimo priemones.

3. 2 dalies b papunktyje nurodytą sprendimą, kurį galima apskųsti arba peržiūrėti, kaip numatyta tos Šalies teisėje, įgyvendina ir jo praktika vadovaujasi įstaiga ar institucija, kuriai pavestas administracinis vykdymo užtikrinimas.

28 SKYRIUS

GERA REGLAMENTAVIMO PRAKTIKA

28.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) reglamentavimo institucija:
 - i) Europos Sąjungos atveju – Europos Komisija ir
 - ii) Meksikos atveju – Federalinė viešoji administracija, įskaitant visus decentralizuotus Federalinės viešosios administracijos organus, ir

b) reglamentavimo priemonės – reglamentavimo institucijos parengtos ir Šalies priimtos visuotinio taikymo priemonės, kurių laikytis privaloma ir kurios yra:

i) Europos Sąjungos atveju –

A) reglamentai ir direktyvos, kaip nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 288 straipsnyje, ir

B) deleguotieji ir įgyvendinimo aktai, kaip nustatyta atitinkamai SESV 290 ir 291 straipsniuose, ir

ii) Meksikos atveju –

A) federalinės vyriausybės vykdomosios valdžios pateikti įstatymai ir įstatyminiai dekretai ir

B) visi kiti visuotinio taikymo administraciniai aktai, įskaitant reglamentus, dekretus, susitarimus ir *Normas Oficiales Mexicanas* (Meksikos oficialūs standartai), bet jais neapsiribojant.

28.2 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu:
 - a) taikyti gerą reglamentavimo praktiką planuojant, projektuojant, skelbiant, įgyvendinant, vertinant ir peržiūrint reglamentavimo priemones, kad būtų pasiekti vidaus politikos tikslai, ir
 - b) išlaikyti ir didinti šio Susitarimo teikiamą naudą, taikant gerą reglamentavimo praktiką, kad būtų palengvinta prekyba prekėmis ir paslaugomis ir didinamos Šalių tarpusavio investicijos.
2. Kiekviena Šalis turi teisę nustatyti savo geros reglamentavimo praktikos metodus pagal šį Susitarimą taip, kad tai neprieštarautų jos pačios teisinei sistemai, praktikai ir pagrindiniams principams⁸⁶, kuriais grindžiama jos reglamentavimo sistema.

⁸⁶ Europos Sąjungos atveju tokie principai apima principus, nustatytus SESV ir ja pagrįstus.

3. Šio skyriaus nuostatos nelaikomos reikalavimu, kad Šalis:
- a) nukryptų nuo vidaus procedūrų, skirtų jos reglamentavimo prioritetams nustatyti ir reglamentavimo priemonėms, kuriomis užtikrinamas, jos nuomone, tinkamas apsaugos lygis, parengti ir priimti;
 - b) imtųsi veiksmų, kuriais būtų kenkiama arba trukdoma laiku priimti reglamentavimo priemones, kuriomis siekiama jos viešosios politikos tikslų, arba
 - c) pasiektų kokį nors konkretų reglamentavimo srities rezultatą.

28.3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas reglamentavimo priemonėms, susijusioms su visais klausimais, kuriems taikoma ši Susitarimo dalis.
2. Šis skyrius netaikomas valstybių narių reglamentavimo institucijoms ir reglamentavimo priemonėms, praktikai arba metodams.

28.4 STRAIPSNIS

Vidaus konsultacijos ir reglamentavimo pokyčių koordinavimas

1. Šalys pripažįsta, kad geros reglamentavimo praktikos įgyvendinimą galima palengvinti taikant vidaus mechanizmus, kuriais gerinamos vidaus konsultacijos ir koordinavimas, kurių reikia reglamentavimo priemonių rengimo procesams ar mechanizmams.
2. Kiekviena Šalis nustato arba palike galioti vidaus koordinavimo ar peržiūros procesus ar mechanizmus, susijusius su reglamentavimo priemonėmis, kurias rengia jos reglamentavimo institucija.
3. Taikant tokius procesus ar mechanizmus turėtų būti siekiama, be kita ko:
 - a) skatinti laikytis geros reglamentavimo praktikos, įskaitant nurodytą šiame skyriuje;
 - b) stiprinti vidaus konsultacijas ir koordinavimą siekiant nustatyti ir išvengti nereikalingo Šalies reglamentavimo priemonių reikalavimų dubliavimosi ir nenuoseklumo;
 - c) skatinti, kad vėlesniame sprendimų priėmimo procese būtų atsižvelgiama į galimą rengiamų reglamentavimo priemonių poveikį, įskaitant poveikį mažosioms ir vidutinėms įmonėms;

- d) užtikrinti tarptautinių prekybos ir investicijų srities pareigų laikymąsi ir
 - e) skatinti, kad būtų atsižvelgiama į atitinkamus pokyčius tarptautiniuose ir kituose forumuose.
4. Šalys pripažįsta, kad 2 dalyje nurodyti procesai ar mechanizmai gali skirtis atsižvelgiant į jų atitinkamas aplinkybes. Šiuo atžvilgiu kiekviena Šalis, laikydamasi savo vidaus taisyklių ir procedūrų, gali tobulinti savo reglamentavimo sistemą taikydamą papildomus vidaus konsultacijų ir koordinavimo mechanizmus.
5. Kiekviena Šalis gali įsteigti centrinę koordinavimo įstaigą arba užtikrinti jos tolesnę veiklą.

28.5 STRAIPSNIS

Reglamentavimo procesų ir mechanizmų skaidrumas

Kiekviena Šalis viešai paskelbia procesų ir mechanizmų, kuriuos taikydamą jos reglamentavimo institucija rengia, vertina arba peržiūri reglamentavimo priemonės, aprašymus. Aprašant nurodomos atitinkamos gairės, taisyklės ar procedūros, įskaitant susijusias su galimybėmis visuomenei teikti pastabas.

28.6 STRAIPSNIS

Išankstinė informacija apie planuojamas reglamentavimo priemones

1. Kiekviena Šalis bent vieną kartą per metus viešai paskelbia planuojamų svarbių⁸⁷ reglamentavimo priemonių, kurias jos reglamentavimo institucija pagrįstai tikisi priimti per vienus metus, sąrašą.
2. Kiek tai susiję su kiekviena reglamentavimo priemone, įtraukta į 1 dalyje nurodytą sąrašą, kiekviena Šalis taip pat turėtų viešai paskelbti:
 - a) trumpą jos taikymo srities ir tikslų aprašymą ir
 - b) numatomą jos priėmimo laiką, įskaitant, jei įmanoma, viešų konsultacijų laikotarpį.

⁸⁷ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad svarbi reglamentavimo priemonė yra priemonė, daranti didelį reglamentavimo poveikį, kaip nustato kiekviena Šalis pagal savo taisykles ir procedūras.

28.7 STRAIPSNIS

Viešos konsultacijos

1. Rengdama svarbią reglamentavimo priemonę, kiekviena Šalis, laikydamasi savo taisyklių ir procedūrų:
 - a) paskelbia reglamentavimo priemonės projektą arba konsultacijų dokumentus, kuriuose pateikiama pakankamai informacijos apie tą rengiamą naują reglamentavimo priemonę, kad bet kuris asmuo galėtų įvertinti, ar ji galėtų smarkiai paveikti jo interesus ir kokį poveikį ji galėtų jiems daryti;
 - b) nediskriminuodama suteikia pagrįstų galimybių bet kuriam asmeniui pateikti pastabų ir
 - c) apsvarsto gautas pastabas.
2. Kiekviena Šalis turėtų naudotis elektroninėmis ryšio priemonėmis ir siekti naudotis specialiu bendru prieigos tašku, kuriame būtų teikiama su viešomis konsultacijomis susijusi informacija, įskaitant informaciją apie tai, kaip teikti pastabas.

3. Kiekviena Šalis viešai paskelbia visas gautas pastabas ir konsultacijų rezultatų santrauką. Ši pareiga netaikoma tiek, kiek tai būtina siekiant apsaugoti konfidencialią informaciją ar asmens duomenis arba neatskleisti netinkamo turinio.

28.8 STRAIPSNIS

Reglamentavimo poveikio vertinimas

1. Kiekviena Šalis skatina, kad rengdama svarbias reglamentavimo priemones jos reglamentavimo institucija, laikydamosi taikytinų taisyklių ir procedūrų, atliktų reglamentavimo poveikio vertinimus.
2. Atlikdama reglamentavimo poveikio vertinimą pagal 1 dalį, kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija nustato ir palieka galioti procesus ir mechanizmus, kuriais skatinama atsižvelgti į šiuos veiksnius:
 - a) reglamentavimo priemonės poreikį, įskaitant problemos, kurią ketinama spręsti ta reglamentavimo priemone, pobūdį ir svarbą;
 - b) visas įgyvendinamas ir tinkamas reglamentavimo ir su reglamentavimu nesusijusias alternatyvas, įskaitant galimybę nereglamentuoti, kuriomis būtų pasiektas tos Šalies viešosios politikos tikslas;

- c) kiek įmanoma ir svarbu, galimas sąnaudas ir naudą, taip pat socialinį, ekonominį ir su aplinka susijusį minėtų kitų alternatyvų poveikį, įskaitant poveikį tarptautinei prekybai ir investicijoms bei mažosioms ir vidutinėms įmonėms; pripažįstama, kad kai kurias sąnaudas ir naudą sunku kiekybiškai įvertinti ir išreikšti pinigais;
- d) kaip svarstomos galimybės susijusios su atitinkamais tarptautiniais standartais, įskaitant, kai tinkama, galimų nukrypimų priežastis, ir
- e) kaip geriausiai pasiekti viešosios politikos tikslus veiksmingumo ir efektyvumo požiūriu.

3. Atlikdama reglamentavimo poveikio vertinimą pagal 1 dalį, reglamentavimo institucija remiasi geriausiais pagrįstai gaunamais įrodymais, įskaitant mokslinę, techninę, ekonominę ar kitą informaciją.

4. Kalbant apie reglamentavimo institucijos atliktą reglamentavimo priemonės reglamentavimo poveikio vertinimą, atitinkama Šalis parengia galutinę ataskaitą, kurioje išsamiai išdėstomi veiksniai, į kuriuos reglamentavimo institucija atsižvelgė atlikdama vertinimą, ir susijusios išvados. Tokia ataskaita viešai paskelbiama ne vėliau kaip tą dieną, kai viešai paskelbiama reglamentavimo priemonė.

28.9 STRAIPSNIS

Retrospektyvinis vertinimas

1. Kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija toliau taiko procesus ar mechanizmus, kuriais skatinama periodiškai, tam tikru dažnumu, kurį ji laiko tinkamu, retrospektyviai įvertinti arba peržiūrėti savo reglamentavimo priemones.
2. Atlikdamos periodinį retrospektyvinį vertinimą Šalies reglamentavimo institucijos svarsto, ar esama galimybių veiksmingiau pasiekti viešosios politikos tikslus ir sumažinti nereikalingą reglamentavimo našta, be kita ko, tenkančią mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Remdamasi tais periodiniais retrospektyviniais vertinimais, kiekviena Šalis turėtų nustatyti, ar jos reglamentavimo priemonės turėtų būti pakeistos, supaprastintos, išplėtos ar panaikintos.
3. Kiekviena Šalis viešai skelbia tokių periodinių retrospektyvinių vertinimų planus ir rezultatus.

28.10 STRAIPSNIS

Reglamentavimo priemonių registras

Kiekviena Šalis, laikydamasi savo taisyklių ir procedūrų, užtikrina, kad galiojančios reglamentavimo priemonės būtų prieinamos vienoje laisvai prieinamoje interneto svetainėje. Toje interneto svetainėje turėtų būti galima atlikti reglamentavimo priemonių paiešką pagal teksto fragmentus arba žodžius ir ji turėtų būti periodiškai atnaujinama.

28.11 STRAIPSNIS

Kontaktinis punktas

1. Šalių kontaktiniai punktai, palaikantys ryšius pagal šį skyrių kylančiais klausimais, yra:
 - a) Meksikos atveju – Ekonomikos ministerijos Užsienio prekybos sekretoriato skyriaus Tarptautinės prekybos principų generalinis direktoratas (*Dirección General de Disciplinas de Comercio Internacional de la Subsecretaría de Comercio Exterior de la Secretaría de Economía*) arba jo funkcijų tęsėjas ir
 - b) Europos Sąjungos atveju – Prekybos generalinis direktoratas arba jo funkcijų tęsėjas.

2. Kiekvienas kontaktinis punktas yra atsakingas už tai, kad prireikus pagal šį skyrių kylančiais klausimais būtų konsultuojamasi ir veikla būtų derinama su atitinkama reglamentavimo institucija.
3. Kiekviena Šalis praneša kitai Šaliai savo kontaktinio punkto kontaktinius duomenis ir nedelsdama praneša kitai Šaliai apie bet kokius tų kontaktinių duomenų pasikeitimus.

28.12 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir keitimasis informacija

1. Šalys bendradarbiauja siekdamas palengvinti šio skyriaus įgyvendinimą. Tai gali apimti atitinkamos veiklos organizavimą, įskaitant savitarpio pagalbą, siekiant stiprinti jų reglamentavimo institucijų bendradarbiavimą.
2. Ne vėliau kaip per vienus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Šalys pasikeičia informacija apie savo galiojančias geros reglamentavimo praktikos taisykles ir procedūras ir, jei taikytina, apie visus veiksmus, kurių imtasi šiam skyriui įgyvendinti.

28.13 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimas

Dėl šio skyriaus nuostatų taikymo ar aiškinimo Šalis negali naudotis 31 skyriuje (Ginčų sprendimas) nustatyta ginčų sprendimo procedūra.

29 SKYRIUS

MAŽOSIOS IR VIDUTINĖS ĮMONĖS

29.1 STRAIPSNIS

Tikslas

Šalys pripažįsta, kad svarbu stiprinti bendradarbiavimą mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI) svarbiais klausimais šiame skyriuje ir kitose šio Susitarimo nuostatose numatytais priemonėmis, kurios galėtų būti ypač naudingos MVI.

29.2 STRAIPSNIS

Dalijimasis informacija

1. Kiekviena Šalis sukuria viešai prieinamą interneto svetainę, kurioje pateikiama informacija apie šį Susitarimą, arba užtikrina, kad tokia svetainė toliau veiktų, įskaitant:

a) šio Susitarimo tekstą, įskaitant visus priedus;

- b) šio Susitarimo santrauką ir
 - c) MVI naudoti skirtą informaciją, kurioje:
 - i) apibūdinamos šio Susitarimo nuostatos, kurios, Šalies nuomone, svarbios abiejų Šalių MVI, ir
 - ii) pateikiama papildoma informacija, kurią Šalis mano esant naudingą MVI, norinčioms pasinaudoti šiuo Susitarimu teikiamomis galimybėmis.
2. Kiekviena Šalis 1 dalyje nurodytoje interneto svetainėje pateikia nuorodas į:
- a) atitinkamą kitos Šalies interneto svetainę ir
 - b) savo valdžios institucijų ir kitų tinkamų subjektų interneto svetaines, kuriose yra informacijos, kurią Šalis mano esant naudingą MVI, besidominčioms prekyba ar verslu toje Šalyje.
3. 2 dalies b punkte nurodytose interneto svetainėse pateikiama informacija, susijusi su:
- a) muitinės įstatymais ir kitais teisės aktais, importo, eksporto ir tranzito procedūromis, taip pat tam reikalingomis formomis ir dokumentais;

- b) įstatymais ir kitais teisės aktais bei procedūromis, susijusiais su intelektinės nuosavybės teisėmis;
- c) techniniais reglamentais ir tais atvejais, kai trečiojo asmens atitikties vertinimas yra privalomas, kaip numatyta 9 skyriuje (Techninės prekybos kliūtys), privalomomis atitikties vertinimo procedūromis ir nuorodomis į atitikties vertinimo įstaigų sąrašus;
- d) sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėmis, susijusiomis su importu ir eksportu;
- e) viešųjų pirkimų taisyklėmis, duomenų baze, kurioje pateikiami skelbimai apie viešuosius pirkimus, ir kitomis atitinkamomis 21 skyriaus (Viešieji pirkimai) nuostatomis;
- f) verslo registravimo procedūromis ir
- g) kita informacija, kurią Šalis mano esant naudingą MVI.

4. Kiekviena Šalis 1 dalyje nurodytoje interneto svetainėje pateikia nuorodą į duomenų bazę, kurioje galima atlikti paiešką elektroniniu būdu pagal tarifų nomenklatūros kodą. Toje duomenų bazėje:

- a) pateikiama ši informacija, susijusi su prekių patekimu į rinką:
 - i) muitų normos ir tarifinės kvotos, jei taikoma, nustatytos didžiausio palankumo režimo ir ne didžiausio palankumo režimo šalims, taip pat preferencinės muitų normos ir tarifinės kvotos;

- ii) akcizai;
 - iii) pridėtinės vertės mokestis;
 - iv) muitai ar kiti privalomieji mokėjimai, įskaitant konkreitiems produktams taikomus mokesčius;
 - v) prekių kilmės taisyklės, kaip numatyta 3 skyriuje (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros), ir
 - vi) kriterijai, pagal kuriuos nustatoma prekių muitinė vertė, ir
- b) stengiamasi pateikti šią informaciją apie prekių patekimą į Šalies rinką:
- i) kitas tarifines priemones;
 - ii) sąlyginį apmokestinimą muitais, muitų atidėjimą ar kitos rūšies lengvatas, kuriomis sumažinami ar kompensuojami muitai arba nuo jų atleidžiama;
 - iii) jei taikoma, kilmės šalies ženklinimo reikalavimus, įskaitant susijusius su ženklinimo vieta ir metodais;

- iv) importo procedūroms reikalingą informaciją ir
- v) su netarifinėmis priemonėmis susijusią informaciją.

5. Kiekviena Šalis reguliariai atnaujiną pagal 1–4 dalis pateiktą informaciją ir nuorodas, kad užtikrintų jų tikslumą.

6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagal šį straipsnį teikiama informacija būtų pateikta taip, kad ją galėtų naudotis MVĮ. Kiekviena Šalis stengiasi, kad informacija būtų prieinama anglų kalba.

7. Nė vienam Šalies asmeniui netaikomas joks mokestis už galimybę susipažinti su informacija, pateikta pagal 1–4 dalis.

29.3 STRAIPSNIS

MVĮ kontaktiniai punktai

1. Kiekviena Šalis paskiria kontaktinį punktą (toliau – MVĮ kontaktinis punktas), atsakingą už šiame straipsnyje nustatytas funkcijas, ir praneša kitai Šaliai jo kontaktinius duomenis. Šalys nedelsdamos praneša viena kitai apie bet kokius tų kontaktinių duomenų pasikeitimus.

2. MVĮ kontaktiniai punktai:

- a) užtikrina, kad įgyvendinant šį Susitarimą būtų atsižvelgiama į MVĮ poreikius, ir svarsto būdus, kaip padidinti MVĮ prekybos ir investicijų galimybes stiprinant Šalių bendradarbiavimą MVĮ klausimais;
- b) nustato būdus, kaip Šalių MVĮ galėtų pasinaudoti naujomis šiuo Susitarimu sukurtomis galimybėmis, ir keičiasi tokia informacija;
- c) užtikrina, kad 29.2 straipsnyje nurodytose interneto svetainėse pateikiama informacija būtų atnaujinta ir aktuali MVĮ, ir apsversto galimybę į tas interneto svetaines įtraukti bet kokią papildomą informaciją, kurią MVĮ kontaktinis punktas gali rekomenduoti;
- d) sprendžia bet kokius kitus MVĮ svarbius klausimus, susijusius su šio Susitarimo įgyvendinimu MVĮ atžvilgiu, be kita ko:
 - i) keisdami informaciją;
 - ii) prireikus dalyvaudami pagal šį Susitarimą įsteigtų pakomitečių ir darbo grupių veikloje ir teikdami tiems pakomitečiams ir darbo grupėms jų atitinkamose konkrečiose veiklos srityse MVĮ ypač svarbius klausimus ir rekomendacijas, kartu vengdami darbo programų dubliavimo, ir

- iii) nustatydami ir siūlydami galimus abipusiškai priimtinus sprendimus, kaip gerinti MVĮ gebėjimus vykdyti prekybą ir investicijas Šalyse;
 - e) periodiškai teikia Jungtiniam komitetui svarstyti savo veiklos ataskaitas ir
 - f) Šalių sutarimu svarsto bet kokius kitus pagal šį Susitarimą kylančius su MVĮ susijusius klausimus.
3. MVĮ kontaktiniai punktai posėdžiauja pagal poreikį ir savo veiklą vykdo tinkamais savo sutartais ryšių kanalais, kurie gali apimti elektroninį paštą, vaizdo konferencijas ar kitas elektronines ryšio priemones.
4. MVĮ kontaktiniai punktai, vykdydami savo veiklą, kai tinkama, gali siekti bendradarbiauti su ekspertais ir išorės organizacijomis.

29.4 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Dėl šio skyriaus nuostatų aiškinimo ar taikymo Šalis negali naudotis 31 skyriuje (Ginčų sprendimas) nustatyta ginčų sprendimo procedūra.

30 SKYRIUS

ŽALIAVOS

30.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) leidimas – leidimas, licencija, koncesija ar panaši administracinė ar sutartinė priemonė, kuria Šalies kompetentinga institucija suteikia subjektui teisę vykdyti tam tikrą ekonominę veiklą jos teritorijoje;
- b) subjektas – fizinis asmuo arba įmonė ar jų grupė, ir
- c) žaliavos – medžiagos, naudojamos pramoninėms prekėms, išskyrus žuvininkystės gaminius ir žemės ūkio produktus, gaminti, kurių sudėtis yra: druska, siera, žemė ir akmenys, tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas (SS 25 skirsnis); rūdos, šlakas ir pelenai (SS 26 skirsnis); SS 27 skirsniai priskiriamos prekės; neorganinės cheminės medžiagos (SS 28 skirsnis); organinės cheminės medžiagos (SS 29 skirsnis); trąšos (SS 31 skirsnis); gamtinis kaučiukas (SS 40 skirsnis); žaliavinės odos ir išdirbta oda (SS 41 skirsnis); netaurieji ir taurieji metalai bei perdirbtos mineralinės medžiagos (ex SS 71, 72; 74–76; 78–81 skirsniai), išskyrus uraną ir torį (SS 26.12) ir radioaktyviuosius elementus bei izotopus (SS 28.44, 28.45).

30.2 STRAIPSNIS

Principai

1. Kiekviena Šalis pasilieka suverenią teisę nustatyti, ar jos teritorijoje yra vietų, kuriose galima žvalgyti ir išgauti žaliavas, kaip nustatoma pagal jos teisę ir pagal 1982 m. gruodžio 10 d. Montego Bėjuje priimtą Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją.
2. Laikydamosi šio skyriaus nuostatų Šalys pasilieka teisę priimti ir palikti galioti priemones, būtinas siekiant teisėtų viešosios politikos tikslų, tokių kaip žaliavų tiekimo užtikrinimas, visuomenės, aplinkos, visuomenės sveikatos bei vartotojų apsauga ir skatinimas stiprinti visuomenės saugumą bei saugą, ir užtikrinti tokių priemonių vykdymą.

30.3 STRAIPSNIS

Eksporto ir importo monopolizavimas

Šalis nepaskiria ir nepalieka toliau veikti žaliavų importo ar eksporto monopolijų. Pagal šį straipsnį importo ar eksporto monopolis reiškia subjektui Šalies suteiktą išimtinę teisę arba įgaliojimą iš kitos Šalies importuoti arba į ją eksportuoti žaliavas⁸⁸.

⁸⁸ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad ši nuostata nedaro poveikio 10 skyriaus (Investicijos) ir 11 skyriaus (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis) bei jų priedų nuostatoms ir neapima jokios teisės, atsirandančios suteikus išimtinę intelektinės nuosavybės teisę.

30.4 STRAIPSNIS

Eksporto kainodara

Šalis jokiais priemonėmis nenustato ir nepalieka galioti žaliavų eksporto į kitą Šalį kainų, kurios būtų didesnės nei tokių vidaus rinkai skirtų prekių kaina.

30.5 STRAIPSNIS

Šalies vidaus kainų nustatymas

1. Šalys gali reguliuoti žaliavų vidaus tiekimo kainą (toliau – reguliuojama kaina) tik nustatydamos viešųjų paslaugų įsipareigojimus.
2. Jeigu Šalis nustato viešųjų paslaugų įsipareigojimą, ji užtikrina, kad tas įsipareigojimas:
 - a) būtų aiškiai apibrėžtas, skaidrus ir proporcingas ir
 - b) nebūtų išlaikytas, jei nebėra aplinkybių ar tikslų, dėl kurių jis buvo nustatytas.
3. Šalis, reguliuojanti kainą, užtikrina, kad prieš jai įsigaliojant būtų paskelbta metodika, pagal kurią apskaičiuojama reguliuojama kaina, nurodyta 2 dalyje.

30.6 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas žaliavų srityje

Šalys bendradarbiauja žaliavų srityje, be kita ko, siekdamos:

- a) mažinti arba panaikinti prekybą ir investicijas iškraipiančias priemones trečiosiose šalyse, darančias poveikį žaliavoms;
- b) derinti savo pozicijas tarptautiniuose forumuose, kuriuose svarstomi su žaliavomis susiję prekybos ir investicijų klausimai, ir skatinti žaliavų sričių tarptautines programas;
- c) skatinti keistis žaliavų srities rinkos duomenimis;
- d) skatinti įmonių socialinę atsakomybę pagal tarptautinius standartus, kaip antai EBPO rekomendacijas daugiašalėms įmonėms ir atitinkamą Išsamaus patikrinimo rekomendaciją;
- e) skatinti mokslinius tyrimus ir plėtrą, inovacijas ir mokymą atitinkamose bendrų interesų srityse, susijusiose su žaliavomis;
- f) skatinti keistis informacija ir dalytis geriausia patirtimi dėl vidaus politikos raidos ir
- g) skatinti efektyviai naudoti išteklius, be kita ko, tobulinant gamybos procesus, taip pat prekių patvarumą, taisomumą, konstrukcijų tinkamumą išardyti, lengvą pakartotinį naudojimą ir grąžinamąjį perdirbimą.

31 SKYRIUS

GINČŲ SPRENDIMAS

A SKIRSNIS

Tikslas ir taikymo sritis

31.1 STRAIPSNIS

Tikslas

Šio skyriaus tikslas – nustatyti veiksmingą ir efektyvą Šalių tarpusavio ginčų dėl šios Susitarimo dalies aiškinimo ir taikymo išvengimo ir sprendimo mechanizmą, siekiant, jei įmanoma, rasti abipusiškai priimtina sprendimą.

31.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Jei nenumatyta kitaip, šis skyrius taikomas bet kokiam Šalių ginčui dėl šios Susitarimo dalies nuostatų (toliau – atitinkamos nuostatos) aiškinimo ar taikymo, jei Šalis mano, kad kitos Šalies priemonė⁸⁹ yra nesuderinama su kokia nors atitinkama nuostata.

31.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys nustatytos 31-A priede (Darbo tvarkos taisyklės) ir 31-B priede (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas).

⁸⁹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad bet koks Šalies veiksmas ar neveikimas šio skyriaus tikslais gali būti laikomas tos Šalies priemone. Dėl Šalies siūlomos priemonės gali būti rengiamos konsultacijos pagal 31.5 straipsnį. Siūlomai priemonei peržiūrėti kolegija nesudaroma.

31.4 STRAIPSNIS

Forumo pasirinkimas

1. Jei ginčas kyla dėl priemonės, kuri, kaip įtariama, nesuderinama su šioje Susitarimo dalyje nustatyta pareiga ir iš esmės lygiaverte pareiga, nustatyta kitame tarptautiniame susitarime, kurio šalimis yra abi Šalys, įskaitant PPO steigimo sutartį, ginčo sprendimo forumą pasirenka Šalis ieškovė.
2. Šaliai inicijavus ginčų sprendimo procedūras pagal šį skirsnį ar kitą tarptautinį susitarimą, ji negali ginčų sprendimo procedūrų dėl 1 dalyje nurodytos priemonės inicijuoti kitame forume, nebent pirmasis pasirinktas forumas nepadaro išvadų dėl procesinių ar jurisdikcinių priežasčių.
3. Šio straipsnio tikslais:
 - a) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal šį skirsnį inicijuojamos Šalies prašymu sudaryti kolegiją pagal 31.6 straipsnį;
 - b) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal PPO steigimo sutartį inicijuojamas Šalies prašymu sudaryti kolegiją pagal GGS 6 straipsnį, ir

- c) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal bet kokią kitą susitarimą inicijuojamos pagal atitinkamas to susitarimo nuostatas.

4. Nedarant poveikio 2 daliai, nė viena šio Susitarimo nuostata Šaliai netrukdoma sustabdyti pareigų vykdymo gavus PPO ginčų sprendimo tarybos leidimą arba leidimą pagal ginčų sprendimo procedūras, nustatytas kitu tarptautiniu susitarimu, kurio šalimis yra abi Šalys. PPO steigimo sutartimi ar kuriuo nors kitu Šalių tarptautiniu susitarimu nesiremiama siekiant sutrukdyti Šaliai sustabdyti pareigų vykdymą pagal šią Susitarimo dalį.

B SKIRSNIS

Konsultacijos

31.5 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalys stengiasi išspręsti bet kokius 31.2 straipsnyje nurodytus ginčus, surengdamos sąžiningas konsultacijas, kad pasiektų abipusiškai priimtina sprendimą.

2. Šalis dėl konsultacijų kreipiasi kitai Šaliai skirtu rašytiniu prašymu, kuriame nurodoma ginčijama priemonė ir atitinkamos nuostatos, kurias ji laiko taikytinomis.
3. Šalis, kuriai pateiktas prašymas surengti konsultacijas, į jį atsako nedelsdama ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 10 dienų nuo jo gavimo dienos. Konsultacijos surengiamos ne vėliau kaip per 30 dienų nuo prašymo gavimo dienos ir vyksta Šalies, kuriai pateiktas prašymas, teritorijoje, nebent Šalys susitartų kitaip. Konsultacijos laikomos baigtomis praėjus 30 dienų nuo prašymo gavimo dienos, nebent Šalys susitaria jas tęsti.
4. Konsultacijos ypatingos skubos klausimais, be kita ko, dėl greitai gendančių prekių, surengiamos per 15 dienų nuo prašymo gavimo dienos. Konsultacijos laikomos baigtomis praėjus 15 dienų, nebent Šalys susitaria jas tęsti.
5. Konsultacijų metu kiekviena Šalis kitai Šaliai pateikia pakankamai faktinės informacijos, kad būtų galima išsamiai išnagrinėti, kaip ginčijamoji priemonė galėtų paveikti šios dalies nuostatų taikymą. Kiekviena Šalis stengiasi užtikrinti, kad konsultacijose dalyvautų jos kompetentingų valdžios institucijų darbuotojai, išmanantys klausimą, dėl kurio konsultuojamasi.
6. Konsultacijos, visų pirma per jas Šalių pateiktos nuomonės, yra konfidencialios ir jomis nedaromas poveikis nė vienos Šalies teisėms jokiuose tolesniuose procesuose. Kiekviena Šalis saugo bet kokią konfidencialią informaciją, gautą vykstant konsultacijoms, kaip to prašo informaciją pateikusi Šalis.

7. Jei Šalis, kuriai pateiktas prašymas, per 10 dienų nuo prašymo gavimo dienos neatsako į prašymą surengti konsultacijas, jei konsultacijos nesurengiamos per 3 arba 4 dalyje nustatytus laikotarpius, jei Šalys susitaria nerengti konsultacijų arba jei konsultacijos užbaigiamos nepasiekus abipusiškai priimtino sprendimo, Šalis, kuri prašė surengti konsultacijas, gali taikyti 31.6 straipsnį.

C SKIRSNIS

Kolegijos procedūros

31.6 STRAIPSNIS

Kolegijos sudarymas

1. Jei Šalims nepavyko išspręsti ginčo per konsultacijas, kaip numatyta 31.5 straipsnyje, Šalis, kuri prašė surengti konsultacijas, gali pateikti prašymą sudaryti kolegiją.
2. Prašymas sudaryti kolegiją raštu pateikiamas kitai Šaliai. Šalis ieškovė savo prašyme nurodo ginčijamą priemonę ir paaiškina, kaip ta priemonė nesuderinama su atitinkamomis nuostatomis, taip, kad tai būtų pakankamai aiškus skundo teisinis pagrindas.

3. Kolegija sudaroma įteikus prašymą.

31.7 STRAIPSNIS

Kolegijos sudėtis

1. Kolegiją sudaro trys nariai.
2. Per 15 dienų nuo tada, kai Šalis ieškovė gavo rašytinį prašymą sudaryti kolegiją, Šalys pasikonsultuoja siekdamas susitarti dėl kolegijos sudėties. Tuo tikslu kiekviena Šalis per 10 dienų nuo rašytinio prašymo pagal 31.6 straipsnį gavimo dienos paskiria kolegijos narį, kuris gali būti tos Šalies pilietis, ir pasiūlo kitai Šaliai ne daugiau kaip tris kandidatus eiti pirmininko pareigas. Šalys stengiasi susitarti dėl pirmininko iš kandidatų į pirmininkus per 15 dienų nuo rašytinio prašymo pagal 31.6 straipsnį gavimo dienos. Šalis gali išreikšti prieštaravimą dėl kitos Šalies paskirto kolegijos nario, jei mano, kad toks asmuo neatitinka 31.9 straipsnyje nustatytų reikalavimų.
3. Jei Šalys nesusitaria dėl kolegijos sudėties per 2 dalyje nustatytą laikotarpį, Šalys kolegijai sudaryti taiko tolesnėse dalyse nustatytas procedūras.

4. Kiekviena Šalis per septynias dienas nuo 2 dalyje nustatyto laikotarpio pabaigos paskiria kolegijos narį iš 31.8 straipsnyje nurodytos savo sąrašo dalies.
5. Jei Šalis ieškovė per 4 dalyje nurodytą laikotarpį nepaskiria kolegijos nario, pasibaigus tam laikotarpiui ginčų sprendimo procesas nutraukiamas.
6. Jei Šalis atsakovė per 4 dalyje nurodytą laikotarpį nepaskiria kolegijos nario, Šalis ieškovė gali prašyti 31-A priede pateiktose Darbo tvarkos taisyklėse nurodytos paskyrimo institucijos burtų keliu išrinkti kolegijos narį. Per 15 dienų nuo Šalies ieškovės prašymo gavimo paskyrimo institucija burtų keliu išrenka kolegijos narį iš Šalies atsakovės sąrašo dalies, nurodytos 31.8 straipsnyje.
7. Jei Šalys nesusitaria dėl pirmininko per 2 dalyje nustatytą laikotarpį, Šalis ieškovė, arba procedūrą pagal 31.18 straipsnį atveju – bet kuri Šalis, gali prašyti 31-A priede pateiktose Darbo tvarkos taisyklėse nurodytos paskyrimo institucijos per septynias dienas nuo to laikotarpio pabaigos burtų keliu išrinkti kolegijos pirmininką iš kandidatų eiti pirmininko pareigas sąrašo dalies, nurodytos 31.8 straipsnyje. Paskyrimo institucija išrenka pirmininką per 15 dienų nuo tos Šalies prašymo gavimo dienos.
8. Taikant 6 ir 7 dalis, 31-A priede pateiktose Darbo tvarkos taisyklėse nurodytos paskyrimo institucijos išrenka kolegijos narius pagal šio skyriaus nuostatas ir 31-A priede pateiktas Darbo tvarkos taisykles.

9. Jei Jungtinis komitetas nepatvirtina kurio nors iš 31.8 straipsnyje nurodytų sąrašų, kolegijos nariai arba pirmininkas skiriami iš asmenų, kuriuos paskyrė viena arba abi Šalys ir apie kuriuos raštu pranešta kitai Šaliai.

31.8 STRAIPSNIS

Kolegijos narių sąrašai

1. Jungtinis komitetas ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos patvirtina bent 15 asmenų, kurie nori ir gali būti kolegijos nariais, sąrašą. Sąrašą sudaro šios trys dalys:

- a) Europos Sąjungos asmenų sąrašo dalis;
- b) Meksikos asmenų sąrašo dalis ir
- c) asmenų, kurie eina kolegijos pirmininko pareigas, sąrašo dalis.

2. Į kiekvieną sąrašo dalį įtraukiami bent penki asmenys. Į 1 dalies c punkte nurodytą sąrašo dalį neįtraukiami asmenys, kurie yra kurios nors iš Šalių piliečiai.

3. Jungtinis komitetas gali patvirtinti papildomus asmenų, turinčių patirties konkrečiuose sektoriuose, kuriems taikomas šis Susitarimas, sąrašus. Šalims pritarus, tokie papildomi sąrašai naudojami kolegijai sudaryti 31.7 straipsnyje nustatyta tvarka.

31.9 STRAIPSNIS

Kolegijos nariams taikomi reikalavimai

1. Kiekvienas kolegijos narys:
 - a) turi patirties teisės, tarptautinės prekybos ir kitais klausimais, kuriems taikomas šis Susitarimas, pavyzdžiui, ginčų, kylančių pagal kitus tarptautinius prekybos susitarimus, sprendimo srityje;
 - b) yra nepriklausomas nuo nė vienos iš Šalių, nesusijęs nė su viena iš Šalių ir nevykdo jų nurodymų;
 - c) veikia kaip individualus asmuo ir nevykdo jokių organizacijų ar vyriausybės nurodymų, susijusių su ginčo klausimais, ir
 - d) laikosi 31-B priede pateikto Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodekso.

2. Pirmininkas taip pat turi patirties, susijusios su ginčų sprendimo procedūromis.
3. Atsižvelgdamos į konkretaus ginčo dalyką, Šalys gali susitarti nukrypti nuo 1 dalies a punkte išvardytų reikalavimų.

31.10 STRAIPSNIS

Kolegijos funkcijos

Kolegija:

- a) objektyviai įvertina gautą klausimą, be kita ko, objektyviai įvertina bylos faktus ir atitinkamų nuostatų taikomumą bei ginčijamų priemonių atitiktį atitinkamoms nuostatoms;
- b) savo sprendimuose ir ataskaitose išdėsto nustatytas faktines aplinkybes, atitinkamų nuostatų taikomumą, pagrindinį visų nustatytų faktų ir išvadų pagrindimą ir, jei šalys jų bendrai paprašė, rekomendacijas, ir
- c) turėtų reguliariai konsultuotis su Šalimis ir suteikti tinkamų galimybių pasiekti abipusiškai priimtina sprendimą.

31.11 STRAIPSNIS

Igaliojimai

1. Jei per penkias dienas nuo paskutinio kolegijos nario paskyrimo dienos Šalys nesusitaria kitaip, kolegijos įgaliojimai yra tokie:

„išnagrinėti prašyme sudaryti kolegiją pateiktą klausimą, atsižvelgiant į atitinkamas šio Susitarimo III dalies (Prekyba ir investicijos) nuostatas, kurias nurodo Šalys; pateikti išvadas dėl ginčijamos priemonės atitikties šio Susitarimo III dalies (Prekyba ir investicijos) nuostatomis, nurodytoms 31.2 straipsnyje (Taikymo sritis); pateikti rekomendacijas, jei šalys jų bendrai paprašė, ir pateikti ataskaitą pagal 31.13 straipsnį (Tarpinė ataskaita) ir 31.14 straipsnį (Galutinė ataskaita).“

2. Jei Šalys susitaria dėl kitų įgaliojimų, apie sutartus įgaliojimus jos kolegijai praneša per 1 dalyje nustatytą laikotarpį.

31.12 STRAIPSNIS

Sprendimas dėl skubumo

1. Jei Šalis to paprašo ne vėliau kaip per penkias dienas nuo prašymo sudaryti kolegiją dienos, kolegija per 10 dienų nuo paskutinio kolegijos nario paskyrimo nusprendžia, ar atvejis susijęs su skubiais klausimais. Kita Šalis turi galimybę per penkias dienas nuo tokio prašymo įteikimo pateikti pastabų dėl tokio prašymo.
2. Skubos atvejais C skirsnyje nustatyti taikytini laikotarpiai yra perpus trumpesni, išskyrus 31.6 ir 31.11 straipsniuose nurodytus laikotarpius.

31.13 STRAIPSNIS

Tarpinė ataskaita

1. Kolegija per 90 dienų nuo paskutinio kolegijos nario paskyrimo dienos pateikia Šalims tarpinę ataskaitą. Jei, kolegijos manymu, šio termino laikytis neįmanoma, kolegijos pirmininkas apie tai raštu praneša Šalims ir nurodo vėlavimo priežastis ir dieną, kurią kolegija ketina pateikti savo tarpinę ataskaitą. Bet kokiomis aplinkybėmis kolegija tarpinę ataskaitą turi pateikti ne vėliau kaip per 120 dienų nuo paskutinio kolegijos nario paskyrimo dienos.

2. Kiekviena Šalis per 10 dienų nuo tarpinės ataskaitos gavimo dienos gali pateikti kolegijai rašytinį prašymą peržiūrėti konkrečius tarpinės ataskaitos aspektus. Per šešias dienas nuo prašymo įteikimo Šalis gali pateikti pastabų dėl kitos Šalies prašymo.

31.14 STRAIPSNIS

Galutinė ataskaita

1. Kolegija per 120 dienų nuo kolegijos sudarymo dienos pateikia Šalims galutinę ataskaitą. Jei, kolegijos manymu, šio termino laikytis neįmanoma, kolegijos pirmininkas apie tai raštu praneša Šalims ir nurodo vėlavimo priežastis ir dieną, kurią kolegija ketina pateikti savo galutinę ataskaitą. Bet kokiomis aplinkybėmis kolegija galutinę ataskaitą turi pateikti ne vėliau kaip per 150 dienų nuo kolegijos sudarymo dienos.
2. Galutinėje ataskaitoje aptariamas bet koks Šalių rašytinis prašymas dėl tarpinės ataskaitos ir aiškiai išnagrinėjamos su ja susijusios pastabos. Išnagrinėjusi rašytinius Šalių prašymus ir pastabas dėl tarpinės ataskaitos, kolegija gali pataisyti ataskaitą ir nagrinėti klausimą papildomai, jei mano, kad to reikia.
3. Galutinėje ataskaitoje pateiktas kolegijos sprendimas yra galutinis ir Šalims privalomas.

31.15 STRAIPSNIS

Atitikties užtikrinimo priemonės

1. Šalys pripažįsta, kad siekiant užtikrinti veiksmingą ginčo sprendimą svarbu, jog būtų nedelsiant atsižvelgiama į galutinėje ataskaitoje pateiktus kolegijos nustatytus faktus ir išvadas. Šalis atsakovė imasi visų reikiamų priemonių, reikalingų nedelsiant atsižvelgti į galutinėje ataskaitoje nustatytus faktus bei išvadas ir taip įvykdyti atitinkamas nuostatas.
2. Šalis atsakovė ne vėliau kaip per 30 dienų nuo galutinės ataskaitos gavimo dienos įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie priemones, kurių ji ėmėsi arba ketina imtis atitikčiai užtikrinti.
3. Išskyrus atvejus, kai Šalys pasiekia abipusiškai priimtina sprendimą pagal 31.33 straipsnį, ginčui išspręsti reikia panaikinti visas šiam Susitarimui prieštaraujančias priemones.

31.16 STRAIPSNIS

Pagrįstas laikotarpis

1. Jei atitikties neįmanoma užtikrinti iš karto, Šalis atsakovė ne vėliau kaip per 30 dienų nuo galutinės ataskaitos gavimo dienos įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie atitikčiai užtikrinti reikalingą pagrįstą laikotarpį. Šalys stengiasi susitarti dėl atitikčiai galutinei ataskaitai užtikrinti reikalingo pagrįsto laikotarpio. Pagrįstas laikotarpis neturėtų viršyti 15 mėnesių nuo galutinės ataskaitos įteikimo pagal 31.14 straipsnį.
2. Jei Šalys dėl pagrįsto laikotarpio nesusitaria, Šalis ieškovei ne anksčiau kaip po 20 dienų nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo gavimo dienos gali raštu prašyti pirmosios kolegijos nustatyti pagrįstą laikotarpį. Kolegija savo sprendimą Šalims pateikia per 20 dienų nuo prašymo gavimo dienos.
3. Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei rašytinį pranešimą apie atitikties galutinei ataskaitai užtikrinimo pažangą likus bent vienam mėnesiui iki pagrįsto laikotarpio pabaigos.
4. Šalys gali susitarti pratęsti pagrįstą laikotarpį.

31.17 STRAIPSNIS

Atitikties užtikrinimo peržiūra

1. Ne vėliau kaip pagrįsto laikotarpio pabaigos dieną Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie priemones, kurių imtasi atitikčiai galutinei ataskaitai užtikrinti.
2. Kai Šalys nesutaria, ar buvo imtasi priemonių atitikčiai užtikrinti ir ar jos dera su atitinkamomis nuostatomis, Šalis ieškove pirmajai kolegijai gali pateikti rašytinį prašymą priimti sprendimą šiuo klausimu. Prašyme nurodomos ginčijamos priemonės ir paaiškinama, kaip tos priemonės būtų nesuderinamos su atitinkamomis nuostatomis, tokiu būdu, kad tai būtų pakankamai aiškus skundo teisinis pagrindas. Kolegija savo sprendimą Šalims pateikia per 60 dienų nuo prašymo gavimo dienos.

31.18 STRAIPSNIS

Laikinos taisomosios priemonės

1. Šalis atsakovė Šalies ieškovės prašymu ir su ja pasikonsultavusi pateikia pasiūlymą dėl laikinos kompensacijos, jei:
 - a) Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei pranešimą, kad atitikties galutinei ataskaitai užtikrinti neįmanoma, arba
 - b) Šalis atsakovė per 31.15 straipsnyje nurodytą terminą arba iki pagrįsto laikotarpio pabaigos dienos neįteikia pranešimo apie priemones, kurių ėmėsi atitikčiai užtikrinti, arba
 - c) kolegija nustato, kad nesiimta jokių priemonių atitikčiai užtikrinti arba kad priemonės, kurių imtasi atitikčiai užtikrinti, nesuderinamos su atitinkamomis nuostatomis.
2. Bet kuriuo iš 1 dalies a–c punktuose nurodytų atvejų Šalis ieškovė gali Šaliai atsakovei įteikti rašytinį pranešimą apie ketinimą sustabdyti pareigų pagal atitinkamas nuostatas taikymą, jei:
 - a) Šalis ieškovė nusprendžia neteikti prašymo pagal 1 dalį arba

b) jei pateikiamas prašymas pagal 1 dalį, Šalis nesusitaria dėl laikinos kompensacijos per 20 dienų nuo:

- i) dienos, kai Šalis atsakovė praneša Šaliai ieškovei, kad neįmanoma užtikrinti atitikties galutinei ataskaitai;
- ii) pagrįsto laikotarpio pabaigos arba
- iii) kolegijos sprendimo įteikimo pagal 31.17 straipsnį.

3. Pranešime nurodoma, koku mastu ketinama sustabdyti pareigų vykdymą. Svarstydamas, kokių palankių nuostatų taikymą sustabdyti, Šalis ieškovė pirmiausia turėtų siekti sustabdyti palankių nuostatų taikymą tame pačiame sektoriuje ar sektoriuose kaip ir tas, kuriam (-iems) poveikį padarė priemonė, kuri, kolegijos nuomone, yra nesuderinama su šia Susitarimo dalimi arba dėl kurios prarandama ar sumažėja nauda. Nuolaidų taikymas ar kitų pareigų vykdymas gali būti sustabdyti ir kituose sektoriuose, kuriems taikomas šis skyrius, o ne tame (-uose), kuriame (-iuose) kolegija nustatė naudos praradimą ar sumažėjimą, ypač jei Šalis ieškovė mano, kad toks sustabdymas kitame sektoriuje yra praktiškas arba veiksmingas siekiant paskatinti atitiktį. Nuolaidų taikymo ar kitų pareigų vykdymo sustabdymas neturi būti didesnio masto negu lygiavertis dėl pažeidimo prarastai ar sumažėjusiai naudai.

4. Šalis ieškovė gali sustabdyti pareigų vykdymą praėjus 15 dienų nuo 2 dalyje nurodyto pranešimo įteikimo dienos, nebent Šalis atsakovė pateikė prašymą pagal 5 dalį.

5. Jei Šalis atsakovė mano, kad nuolaidų taikymo ar kitų pareigų vykdymo sustabdymas, apie kurį pranešta, yra didesnio masto negu lygiavertis dėl pažeidimo prarastai arba sumažėjusiai naudai, ji gali iki 4 dalyje nustatyto 15 dienų laikotarpio pabaigos pateikti pirmajai kolegijai rašytinį prašymą šiuo klausimu priimti sprendimą. Kolegija nustato palankių nuostatų lygį, kurį ji laiko lygiaverčiu, ir savo sprendimą Šalims pateikia per 30 dienų nuo prašymo dienos. Šalis ieškovė nesustabdo jokių pareigų vykdymo tol, kol kolegija nepateikia sprendimo. Pareigų vykdymo sustabdymas turi būti suderinamas su šiuo sprendimu.

6. Šiame straipsnyje nurodytas pareigų vykdymo sustabdymas arba kompensacija yra laikini ir netaikomi po to, kai:

- a) Šalys pasiekė abipusiškai priimtina sprendimą pagal 31.33 straipsnį;
- b) Šalys susitaria, kad imdamasi atitikties užtikrinti skirtos priemonės Šalis atsakovė įvykdo atitinkamas nuostatas, arba
- c) priemonė, kurios imtasi atitikties užtikrinti ir kuri, kaip nustatė kolegija, nesuderinama su atitinkamomis nuostatomis, buvo atšaukta arba iš dalies pakeista taip, kad Šalis atsakovė įvykdytų tas nuostatas.

31.19 STRAIPSNIS

Priemonių, kurių imtasi atitiktčiai užtikrinti priėmus laikinas taisomąsias priemones, peržiūra

1. Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie kiekvieną priemonę, kurios ėmėsi atitiktčiai užtikrinti, sustabdžius pareigų vykdymą arba, nelygu atvejais, pritaikius laikiną kompensaciją. Išskyrus 2 dalyje išvardytus atvejus, Šalis ieškove per 30 dienų nuo pranešimo gavimo dienos nutraukia pareigų vykdymo sustabdymą. Tais atvejais, kai taikyta kompensacija, išskyrus 2 dalyje išvardytus atvejus, Šalis atsakovė gali nutraukti tokios kompensacijos taikymą per 30 dienų nuo pranešimo apie atitiktties užtikrinimą gavimo dienos.
2. Jei Šalys per 30 dienų nuo pranešimo gavimo dienos nesusitaria, ar priėmusi priemonę, apie kurią pranešta, Šalis atsakovė laikosi atitinkamų nuostatų, Šalis ieškove raštu paprašo pirmosios kolegijos priimti sprendimą šiuo klausimu. Kolegija savo sprendimą Šalims pateikia per 60 dienų nuo prašymo gavimo dienos. Kolegijai nusprendus, kad priemonė, kurios imtasi atitiktčiai užtikrinti, suderinama su atitinkamomis nuostatomis, pareigų vykdymo sustabdymas nutraukiamas arba, nelygu atvejais, kompensacija nebetaikoma. Jei tinkama, pareigų vykdymo sustabdymo arba kompensacijos taikymo mastas koreguojamas atsižvelgiant į kolegijos sprendimą.

31.20 STRAIPSNIS

Kolegijos narių pakeitimas

Jei ginčų sprendimo procedūrų metu kolegijos narys negali dalyvauti, pasitraukia arba turi būti pakeistas dėl to, kad neatitinka 31-B priede pateikto Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodekso reikalavimų, pagal 31.7 straipsnį ir 31-A priede pateiktas Darbo tvarkos taisyklės paskiriamas naujas kolegijos narys. Ataskaitos arba sprendimo pateikimo laikotarpis pritrūkimas iki naujo kolegijos nario paskyrimo.

31.21 STRAIPSNIS

Darbo tvarkos taisyklės

1. Kolegijos procedūros pagal šį skirsnį reglamentuojamos šiuo skyriumi ir 30-A priede pareiktomis Darbo tvarkos taisyklėmis.
2. Darbo tvarkos taisyklėmis visų pirma užtikrinama, kad:
 - a) Šalys turėtų teisę dalyvauti bent viename kolegijos posėdyje, kuriame kiekviena Šalis galėtų žodžiu išreikšti savo nuomonę;

- b) kiekviena Šalis turėtų galimybę pateikti pirminį rašytinį pareiškimą ir rašytinį prieštaravimą;
 - c) atsižvelgdama į konfidencialios informacijos apsaugą, kiekviena Šalis kuo greičiau po tų dokumentų pateikimo ir ne vėliau kaip galutinės ataskaitos pateikimo dieną viešai paskelbtų savo rašytinius pareiškimus, žodinio pareiškimo rašytinę versiją ir rašytinius atsakymus į kolegijos prašymą ar klausimą, jei toks yra, ir
 - d) kolegija ir Šalys konfidencialia laikytų visą informaciją, kurią Šalis pateikė kolegijai.
2. Jei Šalys nesusitarė kitaip, kolegijos posėdžiai yra vieši.

31.22 STRAIPSNIS

Sustabdymas ir nutraukimas

1. Abiejų Šalių prašymu kolegija bet kuriuo metu sustabdo savo veiklą Šalių sutartam laikotarpiui, neviršijančiam 12 iš eilės einančių mėnesių. Kolegija atnaujina savo veiklą iki sustabdymo laikotarpio pabaigos abiejų Šalių rašytiniu prašymu arba paskutinę sustabdymo laikotarpio dieną – kurios nors iš Šalių rašytiniu prašymu. Prašančioji Šalis atitinkamai įteikia pranešimą kitai Šaliai.

2. Jei prieš pasibaigiant sustabdymo laikotarpiui nė viena Šalis neprašo atnaujinti kolegijos veiklos, kolegijos įgaliojimai nustoja galioti ir ginčų sprendimo procedūros nutraukiamos. Tai nedaro poveikio Šalies teisei pradėti naują procesą tuo pačiu klausimu.

3. Jei kolegijos veikla sustabdoma, atitinkami šiame skirsnyje nustatyti laikotarpiai pratęsimi tokiam pat laikotarpiui, kuriam kolegijos veikla buvo sustabdyta.

31.23 STRAIPSNIS

Informacijos gavimas

1. Šalies prašymu arba savo iniciatyva kolegija gali prašyti Šalių pateikti informaciją, kurią laiko būtina ir tinkama. Šalys nedelsdamos ir išsamiai atsako į kolegijos prašymus pateikti tokią informaciją.

2. Šalies prašymu arba savo iniciatyva kolegija gali prašyti bet kokio šaltinio pateikti informaciją, kurią laiko tinkama. Kai taikytina, kolegija taip pat gali prašyti ekspertų nuomonės ar techninių konsultacijų, laikydamasi Šalių sutartų sąlygų, jei mano, kad tai tikslinga.

3. Kolegija atsižvelgia į Šalies fizinių asmenų arba Šalyje įsisteigusių juridinių asmenų *amicus curiae* pareiškimus pagal 31-A priede pateiktas Darbo tvarkos taisykles.

4. Bet kokia informacija, kurią kolegija gavo pagal šį straipsnį, atskleidžiama Šalims ir Šalys gali dėl jos pateikti pastabų.

31.24 STRAIPSNIS

Aiškinimo taisyklės

1. Kolegija atitinkamas nuostatas aiškina pagal įprastas tarptautinės viešosios teisės aiškinimo taisykles, įskaitant Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės kodifikuotas taisykles.

Kolegija taip pat atsižvelgia į susijusius aiškinimus, pateiktus PPO ginčų sprendimo tarybos priimtose PPO kolegijų ir Apeliacinio komiteto ataskaitose.

2. Kolegijos ataskaitomis ir sprendimais nepapildomos ar nesumažinamos Šalių teisės ir pareigos pagal šį Susitarimą.

31.25 STRAIPSNIS

Kolegijos ataskaitos ir sprendimai

1. Kolegijos svarstymai yra konfidencialūs. Kolegija deda visas pastangas, kad ataskaitos būtų rengiamos, o sprendimai būtų priimami bendru sutarimu. Jei tai neįmanoma, kolegija sprendimą dėl klausimo priima balsų dauguma. Jokiu būdu neskelbiamos atskiros kolegijos narių nuomonės.
2. Šalys besąlygiškai sutinka su kolegijos sprendimais ir ataskaitomis. Jais nenustatoma jokių teisių arba pareigų fizinių ar juridinių asmenų atžvilgiu.
3. Kiekviena Šalis viešai paskelbia kolegijos ataskaitas ir sprendimus kuo greičiau po jų įteikimo Šalims, laikydamasi konfidencialios informacijos apsaugos reikalavimų.

D SKIRSNIS

Tarpininkavimo mechanizmas

31.26 STRAIPSNIS

Tikslas

Tarpininkavimo mechanizmo tikslas – laikantis išsamios ir greitos procedūros su tarpininko pagalba padėti rasti abipusiškai priimtina sprendimą.

31.27 STRAIPSNIS

Tarpininkavimo procedūros inicijavimas

1. Šalis bet kuriuo metu gali raštu paprašyti kitos Šalies pradėti tarpininkavimo procedūrą dėl bet kurios Šalies priemonės, darančios neigiamą poveikį Šalių tarpusavio prekybai arba investicijoms. Prieš inicijuojant tarpininkavimo procedūrą konsultuotis neprivaloma.

2. Prašyme pateikiama pakankamai informacijos, kad būtų aiškūs prašančiosios Šalies motyvai, ir:

- a) nurodoma ginčijama priemonė;
- b) nurodomas neigiamas poveikis, kurį, prašančiosios Šalies nuomone, priemonė daro arba darys Šalių tarpusavio prekybai arba investicijoms, ir
- c) paaiškinama, kaip, prašančiosios Šalies nuomone, tas poveikis yra susijęs su priemone.

3. Tarpininkavimo procedūra gali būti inicijuota tik Šalių abipusiu sutarimu. Šalis, kuriai pateiktas prašymas, palankiai apsversto prašymą ir per 10 dienų nuo jo gavimo dienos prašančiajai Šaliai raštu praneša apie jo priėmimą arba atmetimą. Priešingu atveju laikoma, kad prašymas atmestas.

31.28 STRAIPSNIS

Tarpininko atranka

1. Šalys stengiasi susitarti dėl tarpininko, jei įmanoma, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo prašymo priėmimo dienos.

2. Jei Šalys negali susitarti dėl tarpininko per 1 dalyje nurodytą laikotarpį, bet kuri Šalis gali prašyti 31-A priede pateiktose Darbo tvarkos taisyklėse nurodytos paskyrimo institucijos per penkias dienas nuo prašymo pateikimo dienos burtų keliu išrinkti tarpininką iš 31.8 straipsnyje nurodytos kandidatų eiti pirmininko pareigas sąrašo dalies.
3. Jei tuo metu, kai pagal 31.27 straipsnį pateikiamas prašymas, Jungtinis komitetas nėra patvirtinęs 31.8 straipsnyje nurodyto asmenų, kurie gali būti pirmininkais, sąrašo dalies, tarpininkas burtų keliu atrenkamas iš asmenų, kuriuos viena arba abi Šalys paskyrė atitinkamai tai sąrašo daliai.
4. Tarpininkas negali būti kurios nors Šalies pilietis arba įdarbintas kurios nors Šalies, nebent Šalys susitartų kitaip.
5. Tarpininkas laikosi 31-B priede pateikto Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodekso.

31.29 STRAIPSNIS

Tarpininkavimo procedūros taisyklės

1. Per 10 dienų nuo tarpininko paskyrimo tarpininkavimo procedūrą pradėjusi Šalis įteikia tarpininkui ir kitai Šaliai išsamų jai susirūpinimą keliančių klausimų rašytinį aprašymą ir visų pirma apibūdina ginčijamos priemonės veikimą ir jos galimą neigiamą poveikį Šalių tarpusavio prekybai arba investicijoms. Per 20 dienų nuo šio aprašymo gavimo kita Šalis gali raštu pateikti savo pastabas dėl jo.
2. Tarpininkas skaidriai padeda Šalims išsiaiškinti su ginčijama priemone susijusius klausimus ir galimą jos neigiamą poveikį Šalių tarpusavio prekybai arba investicijoms. Konkrečiai tarpininkas gali rengti Šalių susitikimus, konsultuotis su Šalimis kartu arba atskirai, prašyti susijusių ekspertų ir suinteresuotųjų subjektų pagalbos arba su jais konsultuotis ir teikti bet kokią papildomą Šalių prašomą pagalbą. Prieš prašydamas susijusių ekspertų ir suinteresuotųjų subjektų pagalbos arba su jais konsultuodamasis, tarpininkas pasikonsultuoja su Šalimis.
3. Tarpininkas gali pateikti patarimų ir pasiūlyti sprendimą Šalims apsvarstyti. Šalys gali sutikti su siūlomu sprendimu, jį atmesti arba susitarti dėl kitokio sprendimo. Tarpininkas nepataria ir neteikia pastabų dėl ginčijamos priemonės suderinamumo su šiuo Susitarimu.

4. Tarpininkavimo procedūra vyksta Šalies, kuriai pateiktas prašymas pradėti tarpininkavimo procedūrą, teritorijoje arba, bendru sutarimu, bet kokioje kitoje vietoje ar kitomis ryšio priemonėmis.
5. Šalys stengiasi rasti abipusiškai priimtina sprendimą per 60 dienų nuo tarpininko paskyrimo. Siekdamas tokio sprendimo Šalys gali apsvarstyti galimybę užbaigti visas būtinas vidaus procedūras. Kol galutinis sprendimas nepriimtas, Šalys gali svarstyti galimus laikinus sprendimus, ypač jeigu priemonė susijusi su gendančiomis prekėmis.
6. Bet kurios iš Šalių prašymu tarpininkas pateikia Šalims faktinės ataskaitos projektą, kuriame:
- a) trumpai apibūdinama ginčijama priemonė;
 - b) nurodytos taikytos procedūros ir
 - c) nurodytas pasiektas abipusiškai priimtinas sprendimas, įskaitant galimus laikinus sprendimus.
7. Tarpininkas skiria Šalims 15 dienų pastaboms dėl faktinės ataskaitos projekto pateikti. Apsvarstęs Šalių pastabas, tarpininkas per 15 dienų pateikia Šalims galutinę faktinę ataskaitą. Faktinėje ataskaitoje šis Susitarimas neaiškinamas.

8. Procedūra baigiama:

- a) Šalims priėmus abipusiškai priimtina sprendimą – jo priėmimo dieną;
- b) Šalių bendru sutarimu bet kuriuo procedūros etapu – to susitarimo dieną;
- c) rašytiniu tarpininko pareiškimu, kuris pateikiamas po konsultacijų su ginčo šalimis ir kuriame nurodoma, kad toliau tęsti tarpininkavimą neverta, – to pareiškimo pateikimo dieną arba
- d) rašytiniu Šalies pareiškimu, kuris pateikiamas išnagrinėjus abipusiškai priimtus sprendimus pagal tarpininkavimo procedūrą ir apsvarsčius visus tarpininko patarimus ir sprendimus, – to pareiškimo pateikimo dieną.

31.30 STRAIPSNIS

Konfidencialumas

- 1. Jei Šalys nesusitaria kitaip, visi tarpininkavimo procedūros etapai, įskaitant visus patarimus arba pasiūlytus sprendimus, yra konfidencialūs. Kiekviena Šalis gali paviėšinti, kad vyksta tarpininkavimo procedūra.

2. Šalių sutarimu abipusiškai priimtini sprendimai skelbiami viešai. Viešai paskelbtoje versijoje negali būti informacijos, kurią Šalis nurodo esant konfidencialią.

31.31 STRAIPSNIS

Ryšys su ginčų sprendimo procedūromis

1. Tarpininkavimo procedūra nedaromas poveikis Šalių teisėms ir pareigoms pagal B ir C skirsnius arba bet kokiame kitame susitarime nustatytas ginčų sprendimo procedūras. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tarpininkavimo procedūra gali būti inicijuojama arba tęsiama vykstant kolegijos procedūroms.
2. Taikydama kitas ginčų sprendimo procedūras pagal šį Susitarimą arba bet kokius kitus susitarimus Šalis pagrindimui nenaudoja ar neteikia kaip įrodymų toliau išvardytų dalykų, o kolegija į juos neatsižvelgia:
 - a) pozicijų, kurių kita Šalis laikėsi per tarpininkavimo procedūrą, arba informacijos, kuri buvo išimtinai surinkta pagal 31.29 straipsnio 2 dalį;
 - b) to, kad kita Šalis nurodė norinti sutikti su sprendimu dėl priemonės, dėl kurios buvo pradėta tarpininkavimo procedūra, arba
 - c) tarpininko pateiktų patarimų ar pasiūlymų.

3. Jei Šalys nesusitaria kitaip, tarpininkas negali būti kolegijos narys pagal šį Susitarimą ar bet kurį kitą susitarimą vykdomose ginčų sprendimo procedūrose, jei jos susijusios su tuo pačiu klausimu, kuriuo jis tarpininkavo.

E SKIRSNIS

Bendrosios nuostatos

31.32 STRAIPSNIS

Prašymas pateikti informaciją

1. Prieš pateikdama prašymą dėl konsultacijų arba tarpininkavimo pagal atitinkamai 31.5 arba 31.27 straipsnį, Šalis gali prašyti informacijos apie priemonę, darančią neigiamą poveikį Šalių tarpusavio prekybai arba investicijoms. Šalis, kuriai pateikiamas šis prašymas, per 20 dienų nuo prašymo gavimo dienos pateikia rašytinį atsakymą su pastabomis dėl prašomos informacijos.
2. Paprastai tikimasi, kad Šalis, prieš prašydama surengti konsultacijas arba inicijuodama tarpininkavimo procedūrą arba kitas atitinkamas bendradarbiavimo ar konsultacijų procedūras pagal šį Susitarimą, prašys informacijos pagal 1 dalį.

31.33 STRAIPSNIS

Abipusiškai priimtinas sprendimas

1. Šalys gali bet kuriuo metu susitarti dėl abipusiškai priimtino sprendimo dėl bet kokio ginčo, kuriam taikomas 31.2 straipsnis.
2. Jei abipusiškai priimtinas sprendimas pasiekiamas kolegijos ar tarpininkavimo procedūros metu arba taikant bet kokias kitas alternatyvias ginčų sprendimo priemones, dėl kurių Šalys susitarė, įskaitant procedūras, susijusias su *bona officia* ar taikinimu, Šalys kartu praneša apie tą sprendimą kolegijos pirmininkui arba tarpininkui, atsižvelgiant į konkretų atvejį. Apie tai pranešus, kolegijos arba tarpininkavimo procedūra užbaigiama.
3. Kiekviena Šalis imasi visų reikiamų priemonių abipusiškai priimtinam sprendimui įgyvendinti per sutartą laikotarpį.
4. Iki sutarto laikotarpio pabaigos priemonės įgyvendinanti Šalis raštu praneša kitai Šaliai apie bet kokias priemones, kurių ji ėmėsi abipusiškai priimtinam sprendimui įgyvendinti.

31.34 STRAIPSNIS

Laikotarpiai

1. Visi šiame skyriuje nustatyti laikotarpiai skaičiuojami kalendorinėmis dienomis nuo kitos dienos po nurodyto veiksmo atlikimo.
2. Kiekvienas šiame skyriuje nurodytas laikotarpis gali būti pakeistas Šalių abipusiu sutarimu.
3. Pagal C skirsnį kolegija gali bet kuriuo metu pasiūlyti Šalims pakeisti šiame skyriuje nurodytus laikotarpius, nurodydama pasiūlymo priežastis.

31.35 STRAIPSNIS

Išlaidos

1. Kiekviena šalis padengia savo išlaidas, susijusias su dalyvavimu kolegijos arba tarpininkavimo procedūroje.

2. Šalys bendrai atsako už išlaidas, susijusias su organizaciniais klausimais, įskaitant kolegijos narių ir tarpininko atlygį bei išlaidas, ir jas dalijasi po lygiai. Kolegijos narių atlygis nustatomas pagal 31-A priede pateiktas Darbo tvarkos taisykles. Tarpininko atlygis nustatomas pagal kolegijos pirmininkui numatytą atlygį pagal 31-A priede pateiktas Darbo tvarkos taisykles.

31.36 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimo procedūros administravimas

1. Kiekviena Šalis:
 - a) paskiria tarnybą, atsakingą už šiame skyriuje nustatytos ginčų sprendimo procedūros administravimą, ir
 - b) per tris mėnesius nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos raštu praneša kitai Šaliai apie tos tarnybos vietą ir kontaktinę informaciją.
2. Kiekviena Šalis yra atsakinga už savo atitinkamos paskirtosios tarnybos veikimą ir išlaidas.

3. Nepaisydamos 1 dalies Šalys gali susitarti kartu patikėti išorės įstaigai teikti paramą atliekant tam tikras šiame skyriuje nustatytos ginčų sprendimo procedūros administracines užduotis.

31.37 STRAIPSNIS

Privačių asmenų teisės

Šalis nenustato teisės pareikšti ieškinį kitos Šalies atžvilgiu pagal savo vidaus teisės nuostatas, remdamasi tuo, kad kitos Šalies priemonė nesuderinama su šiuo Susitarimu.

31.38 STRAIPSNIS

Priedų keitimas

Jungtinė taryba gali pakeisti 31-A priedą (Darbo tvarkos taisyklės) ir 31-B priedą (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas).

32 SKYRIUS

IŠIMTYS

32.1 STRAIPSNIS

Bendrosios išimtys

1. GATT 1994 XX straipsnis, įskaitant jo pastabas ir papildomas nuostatas, įtraukiamas į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi bei *mutatis mutandis* taikomas 2 skyriui (Prekyba prekėmis), 3 skyriui (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros), 4 skyriui (Muitinės klausimai ir prekybos lengvinimas), 6 skyriui (Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės), 8 skyriui (Energetika ir žaliavos), 9 skyriui (Techninės prekybos kliūtys), 22 skyriui (Valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosios monopolijos) ir 10 skyriaus B skirsniai (Investicijų liberalizavimas).
2. Šalys susitaria, kad:
 - a) GATT 1994 XX straipsnio b punkte nurodytos priemonės apima aplinkos apsaugos priemones⁹⁰, būtinas žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei arba sveikatai apsaugoti, ir

⁹⁰ Šalys pripažįsta teisę remtis GATT 1994 XX straipsnio b punktu dėl priemonių, kurių imamasi pagal daugiašalius aplinkos susitarimus, kurių šalys jos yra.

b) GATT 1994 XX straipsnio g punktas taikomas gyvųjų ir negyvųjų senkančių gamtos išteklių išsaugojimo priemonėms.

3. Jeigu Šalis ketina imtis priemonių pagal GATT 1994 XX straipsnio i ir j punktus, ta Šalis kitai Šaliai:

a) pateikia visą atitinkamą informaciją ir

b) gavusi prašymą, suteikia jai pagrįstą galimybę konsultotis dėl visų su ta priemone susijusių klausimų, kad būtų rastas abipusiškai priimtinas sprendimas.

Šalys gali susitarti dėl bet kokių priemonių, būtinų klausimams, dėl kurių konsultuojamasi pagal 3 dalies b punktą, išspręsti.

Jeigu, susiklosčius ypatingoms ir kritinėms aplinkybėms, reikia imtis neatidėliotinų veiksmų ir todėl iš anksto pateikti informacijos arba konsultotis neįmanoma, Šalis, ketinanti imtis atitinkamų priemonių, gali nedelsdama imtis priemonių, būtinų toms aplinkybėms pašalinti, ir nedelsdama apie tai praneša kitai Šaliai.

4. GATS XIV straipsnio a, b ir c punktai įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi bei *mutatis mutandis* taikomi 11 skyriui (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis), 12 skyriui (Laikinas fizinio asmenų atvykimas verslo reikalais), 13 skyriui (Vidaus reglamentavimas), 14 skyriui (Profesinių kvalifikacijų abipusis pripažinimas), 16 skyriui (Telekomunikacijų paslaugos), 17 skyriui (Tarptautinio jūrų transporto paslaugos), 18 skyriui (Finansinės paslaugos), 19 skyriui (Skaitmeninė prekyba), 22 skyriui (Valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosios monopolijos) ir 10 skyriaus B skirsniai (Investicijų liberalizavimas).

5. Šalys supranta, kad GATS XIV straipsnio b punkte nurodytos priemonės apima aplinkos apsaugos priemones⁹¹, būtinas žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei arba sveikatai apsaugoti.

6. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad IV dalies 2.8 straipsnis (Saugumo išimtis) laikomas III dalies nuostata.

32.2 STRAIPSNIS

Apmokestinimas

1. Šio straipsnio tikslais:

a) gyvenamoji vieta – gyvenamoji vieta mokesčių tikslais ir

⁹¹ Šalys pripažįsta teisę remtis GATS XIV straipsnio b punktu dėl priemonių, kurių imamasi pagal daugiašalius aplinkos susitarimus, kurių šalys jos yra.

b) mokesčių konvencija – dvigubo apmokestinimo išvengimo konvencija arba bet koks kitas tarptautinis susitarimas ar tvarka, visiškai ar daugiausia susiję su apmokestinimu, kurio šalimi yra bet kuri iš Šalių.

2. Jokia šio Susitarimo dalies nuostata nedaromo poveikio Šalių teisėms ir pareigoms, numatytoms mokesčių konvencijoje. Jei šio Susitarimo nuostatos neatitinka bet kurios mokesčių konvencijos nuostatų, vadovaujamas tos mokesčių konvencijos nuostatomis.

3. 10.8 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas), 11.7 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas), 18.4 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) ir 18.7 straipsnio (Tarpvalstybinė prekyba finansinėmis paslaugomis) 4 dalis netaikomi Šalies pagal mokesčių konvenciją taikomam pranašumui.

4. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį esant panašioms sąlygoms tokiomis priemonėmis negali būti šališkai ar nepateisinamai diskriminuojama kita Šalis arba siekiama užslėptai riboti prekybą ir investicijas, nė viena šio Susitarimo nuostata neaiškinama kaip kliūtis Šaliai nustatyti, palikti galioti ar vykdyti bet kokią priemonę, kuria siekiama užtikrinti teisingą arba veiksmingą tiesioginių mokesčių taikymą arba surinkimą ir kuria:

a) mokesčių mokėtojai skirstomi pagal jų padėtį, visų pirma pagal jų gyvenamąją vietą arba jų kapitalo investavimo vietą, arba

- b) siekiama užkirsti kelią mokesčių vengimui arba slėpimui pagal kurios nors mokesčių konvencijos arba vidaus mokesčių teisės aktų nuostatas.

5. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad kai apmokestinimo priemone reikšmingai keičiama esama apmokestinimo priemonė, ji taikoma iškart po jos paskelbimo, ja išaiškinamas numatytas esamos apmokestinimo priemonės taikymas arba ji daro netikėtą poveikį investuotojui ar investicijai pagal šį Susitarimą, tai nebūtinai savaime laikoma 10.15 straipsnio (Investuotojams ir investicijoms pagal šį Susitarimą taikomas režimas) pažeidimu.

6. Jei investuotojas pateikia prašymą konsultuotis pagal 10.22 straipsnį (Konsultacijos) tvirtindamas, kad apmokestinimo priemone pažeidžiama pareiga pagal 10.7 straipsnio (Nacionalinis režimas) 2 dalį, 10.8 straipsnio (Didžiausio palankumo režimas) 2 dalį arba 10 skyriaus (Investicijų apsauga) C skirsnį, atsakovas gali perduoti tą klausimą Šalims konsultuotis ir bendrai nutarti, ar:

- a) ta priemonė yra apmokestinimo priemonė;
- b) nustačius, kad priemonė yra apmokestinimo priemonė, ja pažeidžiama 10.7 straipsnio (Nacionalinis režimas) 2 dalyje, 10.8 straipsnio (Didžiausio palankumo režimas) 2 dalyje arba 10 skyriaus (Investicijų apsauga) C skirsnyje nustatyta pareiga, arba

c) esama neatitikimo tarp šiame Susitarime nustatytų pareigų, kurios, kaip tvirtinama, yra pažeistos, ir pareigų pagal mokesčių konvenciją.

7. Atvejis perduodamas toliau nagrinėti pagal 6 dalį ne vėliau negu tą dieną, kai Ginčų sprendimo institucija nurodo atsakovui pateikti savo atsakomąjį faktų pareiškimą ar gynybos argumentus. Jei atsakovas perduoda tą atvejį toliau nagrinėti, 10 skyriaus (Investicinių ginčų sprendimas) D skirsnyje nustatyti laikotarpiai arba procesai sustabdomi. Jeigu per 180 dienų po perdavimo Šalys nesusitaria apsvarstyti šio klausimo arba nepriima bendro nutarimo, atitinkamų laikotarpių ar procesų sustabdymas nebetaikomas ir investuotojas gali pareikšti savo pretenziją.

8. Ginčų sprendimo institucijai pagal 6 dalį priimtas Šalių bendras nutarimas yra privalomas.

9. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos delegacijoje konsultuojantis pagal 6 dalį dalyvautų asmenys, kompetentingi spręsti šiame straipsnyje nurodytus klausimus, įskaitant atitinkamų kiekvienos Šalies mokesčių institucijų⁹² atstovus.

⁹² Meksikos atveju atitinkamų mokesčių institucijų atstovai yra Finansų ir valstybės kreditų ministerijos pareigūnai.

32.3 STRAIPSNIS

Informacijos atskleidimas

1. Nė viena šio Susitarimo nuostata nėra laikoma reikalavimu Šaliai pateikti konfidencialią informaciją, kurios atskleidimas trukdytų teisėsaugai ar kitaip prieštarautų viešajam interesui, ar pakenktų konkrečios viešosios ar privačiosios įmonės teisėtiems komerciniams interesams.
2. Informacijos atskleidimas vykstant ginčų sprendimo procesui pagal šią Susitarimo dalį reglamentuojamas taikytinų skyrių nuostatomis.
3. Kai Šalis pagal šį Susitarimą kitai Šaliai, įskaitant per pagal šį Susitarimą įsteigtus organus, pateikia informaciją, kuri pagal ją pateikusių Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus laikoma konfidencialia, kita Šalis tą informaciją laiko konfidencialia, nebent ją pateikusi Šalis sutinka, kad ji nebūtų tokia laikoma.

32.4 STRAIPSNIS

Laikinas atleidimas nuo įsipareigojimų PPO

Jei šios Susitarimo dalies nuostata nustatyta teisė ar pareiga tapati PPO steigimo sutartyje nustatytai teisei ar pareigai, laikoma, kad bet kuri priemonė, kurios imamasi laikantis sprendimo dėl laikino atleidimo nuo įsipareigojimų, priimto pagal PPO steigimo sutarties IX straipsnio 3 ir 4 dalis, atitinka šio Susitarimo nuostatą.